

Kristina Lopez Bario

Kuća nemogućih ljubavi

1.

Ukastiljanskom selu mirisalo je na barut, na krv jarebica i zečeva i dim iz odžaka. Lovce je obavila jesen. Nosili su plen pod prvim naletima zlatnog vetra. Pred kućnim vratima sedele su starice, redovi crnih pletenih marama, i davale svoj sud o lovcima koji bi prošli kraj njih. Njihovi glasovi, prekaljeni mrazom, žegom i redovnim odlascima na mise, mešali su se sa šuštanjem suvog lišća. Za razliku od njih, mlade žene skrivale su se iza tankih prozorskih zavesa, da bi gledale lovce a da ih oni ne vide, kako bi o njima mogle da govore bez blizine zadaha smrti.

S poslednjom večernjom svetlošću, nakon što su ogulili njuške tragajući po brdima, lovački psi su u čoporu došli na trg i mokrili po stubu kamene česme s tri cevi. Takođe su, pošto im se tako prohtelo, mokrili i po kapiji crkve, s čijeg zvonika se vidi Duero, i pred kapijama kuća sa starim porodičnim grbovima na pročelju. Lavež je plašio magarce, decu iz plemićkih kuća i mačke, koje su se skrivale u naslaganim drvimama u dvorištima. Lovci su se, nesvesni svih tih skandala, predali vrelini krčme na trgu, gde su im crno vino i pečena jagnjetina pomagali da iz sebe izbace brdovite krajolike. Po izlasku, pripiti, zatekli su na trgu šćućurene pse probodene zvezdama.

Dolazili su u selo sa svih strana da love jarebice i zečeve, a ako im se sreća osmehne, i ponekog divljeg vepra ili srndaća. Krajem 1897. godine, zov divljine dovukao je u kastiljansko selo i jednog mladog andaluzijskog zemljoposjednika. Došao je popodnevnom diližansom, s dvojicom slugu i teretnim kolima s čoporom lovačkih goniča boje cimeta, koja su ih sledila čitav put kroz Despenjaperos i visoravan. Zauzeo je tri sobe u najboljoj gostionici i čitavo dvorište za goniče boje cimeta. Međutim, rogovi srndaća, koji su se mogli nazreti u njegovim maslinastim zenicama, iznenada su se izbrisali u svitanje sledećeg dana, kada je izašao da prošeta i sudario se u jednoj uličici s ćilibarskim očima Klare Lagune.

„Izgledaju kao od zlata, devojko, kako si lepa!“ Uhvatio ju je za ruku.

Pokušala je da se oslobodi pa je prosula krčag koji je nosila naslonjen na struk. Voda se poput zmija razlila po kaldrmi.

„Ja ću ti ga ponovo napuniti na česmi.“

„Mogu i sama!“ Klara je pobegla ka trgu, a on ju je, smejući se, pratio.

U to doba godine, trg izjutra prekriva olovna magla. Andaluzijski zemljoposjednik video je kako devojčina silueta uranja u belu koprenu i nestaje. Zastao je. Ledeni

vetar šibao ga je po licu i mrsio mu nauljene kovrdže na potiljku. Svet se iznenada zgusnuo, uvukavši ga u slepilo zbog kojeg više nije mogao da prati devojkicu. Želeo je da je dozove, ali magla je bila kao ledeni povez oko usta. Iskočilo je toplo sećanje na kuću u Andaluziji i narandže u punom cvatu na povetarcu, a onda se crkveno zvono oglasilo za pokojnike i polako razvejalo te privide zajedno s maglom. Nakon mrtvačkog otkucaja, Klara Laguna izronila je iz nevida kraj česme, puneći krčag.

„Bledi ste“, rekla mu je kada je prišao gladeći kosu. „Tako vam i treba kada nećete da me ostavite na miru.“

„Krivo je ovo kastiljansko vreme; teško je privići se na njega.“

„Ako vam se ne sviđa, vratite se odakle ste došli.“

Smeškajući joj se, naslonio se na ivicu česme. Na njegovim jahačkim čizmama svetlucaje poslednji crvenkasti zrak zore.

„Tako si lepa, devojkicu, a tako prgava.“

„Vi bi trebalo malo više da se zanimete za neke druge stvari, na primer, zašto se ova gusta magla pojavljuje na trgu samo kada se bliži Dan mrtvih.“

„A ja samo želim da znam vaše ime, kako bih njime ukrasio vaše oči.“

„Sada se razbacujete slatkorečivošću, a pre nekoliko minuta prebledeli ste od straha koji vas je iznenada pritisnuo.“

„U redu, devojkicu, priznajem da sam se uplašio, ali ne od magle, niti od tugaljivog zvona. Uplašio sam se zato što te nigde nisam video, zato što sam pomislio da sam te već izgubio, a tek što sam te našao; uplašio sam se da si nestala kao priviđenje, kao što je nestala i đavolska magla, nimalo me ne zanima ni odakle dolazi, niti kuda ide - jedino što me zanima jeste da te gledam.“

Klara osmotri sjaj u njegovim očima.

„U svitanje poslednjih dana oktobra, niko ne srne da se usudi da šeta trgom sve dok se ne oglasi zvono. Duše vitezova sahranjenih u crkvi izlaze iz grobova, prolaze kroz kapije i sačinjavaju ovu maglu, a posle i onaj vetar. Osuđene su na međusobnu borbu s utvarnim oklopima i mačevima, sve dok ne očiste sve svoje grehe. A kad odzvoni za mrtve duše, vraćaju se u grobove, a narod se moli da počivaju u miru. Shvatate li šta vam govorim? Dok se ne oglase zvona, trg pripada pokojnim vitezovima, a to se veoma jasno stavlja do znanja svim novim lovcima. Ko ne poštuje tradiciju navući će na sebe užasno prokletstvo.“

„A ti, devojkicu? Ti si slobodno izašla na trg i uronila u maglu.“

„Više volim mrtve nego žive u ovom selu. Bolje se slažem s njima.“

„Čini mi se da si bistra.“

„Pa zato vam i kažem da me ostavite na miru i lepo idite u lov.“ „Došao sam ovde s namerom da ulovim srndaća, ali mislim da sam nabasao na prelepu srnu.“

Klara pređe rukom preko duge kestenjaste kose. „Ja nisam životinja, gospodine.“

„U redu, pusti me onda da ti ponesem krčag do kuće kako bi mi oprostila što si zbog mene prosula prethodni. Ne želim da nažuljaš svoj dražesni struk težinom.“

„Moj dražesni struk svaki dan po nekoliko puta dolazi po vodu na ovu česmu, a potom se savija u povrtnjaku dok okopavam paradajz. Ne brinite vi za njega. I ne bi vam bilo pametno da zabadate nos u moju kuću; vi ne znate da je moja majka vračara. Vidite, ona mi je napravila ovu amajliju da me zaštiti od muškaraca poput vas.“ Klara je mahnula zečjom koskom s privezanim perjem, koja joj je visila na vrpci oko vrata.

„Ja sam samo jedan pristojni gospodin koji želi da ti pomogne.“

„Jedina gospoda koja su se zadržala u ovom selu nalaze se ispod nadgrobnih ploča u crkvi... u stvari, ono što je ostalo od njih.“

„Ja nisam kastiljanski gospodin, dolazim iz Andaluzije.“

„A gđc je to?“

„Na jugu, gde sunce prži od jutra do večeri i liči na tvoje oči.“

„Moje oči su, vidite, kao nizije jednog mesta iz Manče i liče na oči mog oca, koji je poreklom odande. Tako mi je majka oduvek govorila.“

Namestila je krčag na oblinu svog struka i krenula ka jednoj od uskih uličica koje počinju od trga. Na nebu su se gomilali sivi oblaci. Zora se potrošila. U uličici je osetila nežni miris slanine i hleba. Vrata dvorišta bila su otvorena pa su se videla naslagana drva svetlucava od rose, magarci sa samarima već natovarenim grnčarijom ili vunom, psi čuvari s načuljenim ušima. Klara je okrenula glavu i otkrila da je mladi andaluzijski gospodin tik iza nje. Koračao je veoma uspravan u jahačkim pantalonama.

„Reci mi kako se zoveš.“

„Zovem se Klara, Klara Laguna. I veoma sam ponosna na to.“

U dnu uličice pojavile su se dve sredovečne žene u ogrtačima od debelog sukna, s krznenom kragom i jutarnjim šeširićima nakićenim perom od fazana. Klara je predala krčag mladiću. Kada su žene prišle bliže, protegla je struk pa mu je uputila, prvi put, očaravajući osmeh. Spazivši to, jedna od žena grčevito stisnu za ruku drugu i promrmlja joj nešto na uvo. Andaluzanin se pomerio u stranu da im napravi prolaz, a gospođe su mu zahvalile jedva vidljivim naklonom glave.

„Imaš prelep osmeh, iako si ga posvetila ovim damama, a ne meni.“

„Sad već slobodno možete u lov i da me ostavite na miru.“ Otela mu je krčag i ponovo ga namestila na kuk.

Ipak, dozvolila je da je mladić otprati do kuće na obodu sela, gde kaldrma prelazi u blato, a siromaštvo pravi vidnu razliku između kuća. Crepovi su izgubili boju od vlage i zapuštenosti, a na fasadi se nastanila trajna mahovina. Okolo su tumarali izgladneli psi, zabavljajući repove kovitlacima suvog lišća. Izgledalo je kao da kuća visi na ivici suve jaruge u kojoj je devojkica zasadila paradajz. Iza kuće se

nalazilo dvorište kojim su špartale četiri kokoške i koza. Malo dalje počinjala je borova šuma, a među stablima se nazirao kolski put do susednog sela. Devojka je živela s majkom, staricom koja je seljanima vraćala, raščinjavala i lečila uroke, pravila amajlije za dobar ulov, vraćala nevinost i čitala budućnost iz mačjeg skeleta koji je čuvala, poput blaga, u prtenoj vreći, mažući ga redovno mešavinom smole i soka od ljiljana.

Klara je zastala pred vratima. Opkolio ju je miris četinara omekšalih od jesenje vlažne zemlje poprskane pečurkama. Iz unutrašnjosti kuće otelo se majčino hrkanje. Još je spavala jer je noć provela čitajući budućnost iz mačjeg skeleta apotekarevoj ženi i njenim ćerkama.

„Sutra, u ovo doba, doći ću po tebe da idemo u šetnju.”

„Radite šta hoćete.”

Zatvorila je vrata, ali je požurila da proviri kroz prozor. Videla ga je kako se udaljava s rukama ispod ogrtača.

Možda se neće vratiti, pomislila je Klara Laguna dok je prala lonce za majčine vradžbine; možda se neće vratiti, pomislila je dok je muzla kozu; možda se neće vratiti, mislila je dok je u podne budila majku i dok su ručale poparu s kobasicom; možda se neće vratiti, mislila je kad je sunce zašlo između crvenih vrhova borova; možda se neće vratiti, mislila je dok je pripremala konce i biljne opijate za vraćanje nevinosti ćerki jednog uglednika; možda se neće vratiti, mislila je dok je večerala leblebije s belim lukom; možda se neće vratiti, mislila je dok je sanjala njegove oči. Ali sledećeg jutra, kad se vratila s trga s krčagom i nedeljnim šalom, andaluzijski zemljoposjednik čekao je na čilašu u podnožju suve jaruge.

„Došao sam po tebe”, rekao joj je sjahavši.

„Uzalud ste se šetali.”

Devojka se zatvorila u kuću dok joj je srce tuklo o glineni krčag.

Jutro je bilo maglovito, poslednje u oktobru. Mladić je prišao prozoru, naslonio lakat na prašnjavu prozorsku dasku i zapevao pesmu; osim lova, voleo je i kople, a imao je veoma lep glas.

„Da li vi to želite da mi uznemirite kokoške?” upitala ga je Klara otvorivši vrata.

Mladić je iza devojke opazio ženu sa sedom punđom i šlepu na levo oko.

„Čast mi je, gospođo, i izvinjavam se ako sam vas probudio.”

„Dobar dan, mladiću”, progovori žena iz hrapavog grla. „Šta te tako rano dovodi ovde s pesmom?”

„Da li biste bili ljubazni da mi kažete da li ste vi Klarina majka?” pitao je pokušavajući da ne gleda u sivkastu i osušenu ženicu bolesnog oka.

„Tako je. Iako ti je sad teško da u to poveruješ, nekada sam bila lepa kao ona.”

„Onda bih želeo da od vas, ili od Klarinog oca, zatražim dozvolu da vašu ćerku izvedem u šetnju.” Starica se glasno nasmejala.

„Morao bi da odeš veoma daleko da zatražiš dozvolu od oca. U ovoj kući dozvole sam oduvek davala ja, i samo ja, a pre mene moja majka, za koju se nadam da ju je zemlja dobro progutala." Crna ženica desnog oka joj zaigra. „Ti si lovac?"

„Kao što vidite."

„Onda moraš od mene da kupiš amajliju."

Starica nestade u kući i vrati se sa očnjakom divljeg vepra uvezanim s perjem jarebice.

„Uveravam te, mladiću, uz ovo će ti životinje po brdima trčati u susret. Nikada nećeš zalud potrošiti zrno."

Andalužanin joj je predao nekoliko novčića.

„Eto, sad možeš u šetnju s Klarom. Moja ćerka odavno ni za šta ne traži moju dozvolu i radi šta joj padne na pamet, ali sudeći po haljini i šalu, mislim da se već spremila."

„Ne govorite gluposti, majko, doterala sam se jer sam išla na trg."

Zemljoposjednik je prvi uzjahao čilaša, a potom je pomogao Klari da se popne iza njega.

„Nedaleko odavde nalazi se hrastova šuma, pokazaću ti."

Prateći devojčina uputstva, usmerio je konja ka borovoj šumi, naveo ga da uđe u nju, skrenuvši sa zemljanog puta kojim prolaze kola i diližanse. Jutrom se šunjabo ledeni vetar i donosio udaljeni žamor lovača i pucnjeva iz brda.

„Poterajte ga u galop, poterajte ga u galop!"

„Opasno je galopirati u šumi."

„Ne budite kukavica", bila je uporna Klara.

Ošinuo je uzdama i konj je krenuo u galop. Klarino srce lupalo je u ritmu kopita koja su se zabadala u zemlju prekrivenu mahovinom i žutim papratima. Zagrlivši ga čvrsto oko struka, osećala je snažna leđa i miris maslina u njegovoj kosi. Nikada nije jahala tako brzo kao tog dana i nikada to nije zaboravila: napete ruke povlače uzde kako bi izbegli borove i stene koje su iskakale pred njih; orlovi klize u magli, rzanje konja kome su kopita skliznula u trnje i zemljoposjednik koji sa znojem širi miris narandže. Uхватила ih je slaba kiša. Mladić je butine priljubio uz konja, a Klara svoja bedra uz njega. Kada su došli do poslednjih borova raštrkanih u dnu brda, počela je i oluja.

„Konju je potreban odmor."

„Hrastova šuma je blizu."

Dok se konj penjao uz brdo, Klara mu je pustila struk i osetila da je bole ruke. S vrha su se promolili obrisi doline iz koje su izranjali vrhovi džinovskih hrastova. Kiša je jako padala, a jedna munja osvetlila je zemlju crvenkasto-ljubičastim sjajem. Stresao se ispod mokrog ogrtača, a ona je privila grudi uz njegova leđa, da ga zagreje.

Kada su došli do hrastove šume, magla se razišla, prestalo je da grmi i seva, a nebo se razvedrilo ustupivši mesto retkoj kisici. Pre nego što je sjahala, Klara Laguna strgla je" svoju amajliju i stavila je u džep haljine. Vetar je oslabio.

Kroz hrastovu šumu proticala je reka puna vrtloga i virova. Sakrila se ispod hrasta koji je, razgranat od vekova, izrastao kraj obale; naslonila se na tamno stablo i čekala da se mladić pobrine za konja. Činilo se da žubor vode šapatom pripoveda legende. Nije oklevao da prstima prede preko njenog vrata, i dalje, do nežnog udubljenja gde je nekada počivala amajlija, a sada se skupljale kišne kapi. Uozbiljio se. Klara ga je uzela za šaku; od stezanja uzda, ogulila mu se koža na dlanu.

„Izranjavili ste se.“

Ništa nije rekao. Podigao joj je bradu pa je, pre nego što ju je poljubio, osetio oči boje ćilibara i miris vlažnih čini iz kose.

Zemljoposjednik se vratio u gostionicu za ručak. Dočekao ga je sluga i zadihanog čilaša odveo u štalu. Drugi mu je pomogao da skine čizme i mokru odeću i upalio kamin. Ručao je pored vatre: kastiljansku supu i paprikaš od jarebica, uz crno vino od kojeg je zadremao na fotelji do pola popodneva. Kada se probudio, sišao je do dvorišta da proveru u kakvom su stanju zlatnosmeđi goniči. Dočekali su ga nervozne njuške; bili su u zatvorenom otkako su došli u selo.

„Brzo, veoma brzo, poći ćemo u brda.“

Nakon jutarnje oluje, nebo se razvedrilo, ali sumrak ga je malo-po-malo uveo u tamu preplavljenu zvezdama. Ulice su se natapale mirisima iz lonaca i više nije bilo ni traga od starica koje su osmatrale lovce u prolazu. Andaluzanin se uputio u krčmu na trgu. Žubor česme s tri cevi odmah ga je podsetio na Klaru Lagunu. Čak ni tokom sijeste nije uspeo da umiri žudnju prema njoj. Obećao je da će sledećeg jutra ponovo doći po nju da odu u šetnju; želeo je samo da noć što pre prođe i da dođe zora.

Krčma je potonula u dim cigareta i tomposa. Na reljefno okrećenim zidovima visile su preparirane glave srndaća. Zemljoposjednika je zadivila jedna, s ogromnim rogovima, baš iznad kamenog kamina. Pre nego što je naleteo na Klaru Lagunu, jedino je sanjao da ulovi primerak baš kao što je taj. Dok je čekao na slobodan sto, prišao je šanku. Dva muškarca iz sela pila su vrno iz širokih čaša pa su, videvši ga, pozvali krčmaricu, riđokosu od riekih četrdeset i nešto godina, koja je brisala čaše krpom. Krčmarica, koju su svi zvali Obojena, proučila je zemljoposjednika svetlim, gotovo prozirnim očima.

„Hoćete li da večerate, gospodine?“

„Ako je moguće, jednu dobru porciju pečene jagnjetine.“

„Krčma je, kao što vidite, krcata. Ako vam odgovara, možete šesti s onom gospodom iz Madrida." Žena je pokazala na trojicu mladića udubljenih u razgovor za stolom blizu kamina. „Takođe su lovci i veoma su prijatni."

„Ako im ne smeta."

Tokom večere je utvrdio da je krčmarica bila u pravu. Proveo je veoma zabavno večer s njima: jeli su pečenu jagnjetinu, popili četiri flaše crnog vina i razmenili nekoliko lovačkih priča.

Kada je krčma zamirisala na muškarce i brda, na opuške cigara i vinski zadah, zemljoposjednik se oprostio od svojih novih drugova. Krčmarica, koja je brisala stolove, pošla mu je u susret.

„Jeste li se lepo proveli?"

„Sjajno! Bili ste veoma pažljivi prema meni, hvala vam."

„Dopustite mi onda da vas upozorim, gospodine, i nemojte gledati u mene kao u bestidnicu, već kao na ženu dobrog srca koja samo želi da vas upozori na opasnost. Izgleda da su vas u nekoliko navrata videli u pratnji vračarine ćerke. Znae već na koga mislim, na devojkicu s očima boje pšenice."

Osetio je kako se želja za devojkicom vraća u srce poput otrova. Obojena ga je ćušnula u podlakticu.

„Znajte da je Klara prokleta, koliko god da je lepa. Prokleta, i to veoma prokleta, kao i sve žene iz njene porodice, kunem vam se u to." Poljubila je dva prsta uz žar tajnovitosti.

„Ne razumem vas." Crno vino grgotalo mu je u glavi.

„Zar u vašoj zemlji ne znaju ni za kakvo prokletstvo?"

„Ni u mojoj zemlji, gospođo, nismo bez sujeverja."

„To što vi zovete sujeverjem ovde je veliko prokletstvo koje se oseća poput kravljeg izmeta, a još veće kada je reč o Lagunama, i o Klari, koja je poslednja iz te loze. Znajte da, dokle god selu seže pamćenje, sve Lagune potpale su pod sen tog prokletstva."

„Dakle, prokletstvo ne pogađa muškarce?"

„Muškarce!" Obojena se od smeha udarila po butini. „Kakve crne muškarce? Nikada utroba nijedne Lagune nije začela muško dete, a nijedna se nikada nije ni udala. Osuđene su na greh i na rađanje samo ženske dece, koje izrastu u usedelice koje na kraju zadesi ista sreća."

„A nijedan muškarac..."

„Nijedan, gospodine", prekinu ga, „nijedan se nije usudio da prekine prokletstvo. Imajte u vidu da se nesreće lepe samo za onog ko u njih srlja."

„Nesreće koje vrste?"

„Ne zna se sa sigurnošću. Izgleda da je vračara Laguna, koliko je nama poznato, pre mnogo godina pokušala da začara svog muškarca napicima, ali sve je krenulo naopako i tad je oslepela na jedno oko.“

Sledećeg jutra, čim se probudio, andaluzijski zemljoposjednik setio se ljudine koji ga je otpratio do gostionice jer je previše popio. Kad su stigli, rekao mu je:

„Ali ja vas razumem, i ja i čitav muški rod u selu. Da nije tako prokleta ta Laguna s očima boje žita...“

Bio je Dan mrtvih pa je selo poranilo izdahnuvši jedan dah za nedelju. Nakon zvonjave u zoru, razide se magla, a meštani izadoše na ulice u prazničnim, vunenim odelima, krenuvši da odaju počast svojim mrtvima. Na svakom ćošku trga beše po tezga s cvećem. Žene u crnini prodavale su crvene i bele karanfile, bele rade i ruže za bogataše. S jedne strane crkve uzdizala se uz padinu popločana staza koja se, nakon što za sobom ostavi i poslednje seoske kuće, pretvarala u zemljani i žbunovit put, koji je nastavljaao do groblja. Šćućurena u jednoj kapiji te uzbrdice, vračara Laguna prodavala je ljiljane za pokojnike, pošćropljene napitkom koji garantuje da će duša ostati u grobu. Ispred su promicale šćuskave podsuknje sa šeširima s kojih se spuštao veo i somotske pantalone s kapama. Pazeći da ih ne vide komšije, mnoge žene su od nje krišćom kupovale ljiljane, da se obezbede od poseta duša preminulih rođaka.

Katoliććko groblje zaposeli su redovi i redovi ćempresa. Nekoliko grobnica isticalo se raskošnim spomenicima i frizovima plemiććkih porodica. Ostatak je bio papazjanija bez reda i konca. Gomili, koja je grabila padinom, dobrodošćlicu su poželele svrake, graktanjem i blistavim krilima. Čićšćenje nadgrobnih ploća bio je ritual koji oduvek prethodi molitvama i cveću. Žene bi izvukle žiću i strugale crnilo s pozlaćenih slova epitafa i skorelu prašćinu s portreta, a mušćkarci bi ćupali korov oko groba. Ko je u prilici, poveo bi i sluge da upristoje veććno poćčivalište crvenim šćakama. U podne bi katoliććko groblje većć mirisalo na sveže opran pod.

Zemljoposjednik je jutro proveo u sobi, pijuckajućći kafu zbog mamurluka i priseććajućći se krććmariććinog upozorenja o prokletstvu Laguninih. U meććuvremenu, Klara gaje ććekala kod kuće, da se ponovo prošetaju na konju. Posle ruććka, otišćao je u brda u drušććtvu madridskih lovaca. Njegov ććopor gonića boje cimeta nanjušćio je u nekoliko navrata trag srndaća, ali kada bi ga, ććućeći u žććbunju, spacio na nišanu, pušćka bi mu zadrhtala u rukama, kestenjasta leđa žććivotinje pretvorila bi se Klarinu kosu, a srn-daćć bi se izgubio u brdu. Takođe se nije domogao nijednog zeca koje su gonićći poterali; pańćnju su mu odvlaććili žććuti bukććvini listovi, tako sliććni Klarinim oććima, pa bi odmah zaboravio zašććto se tog popodneva popeo na brdo. Dok je sedeo na papratima, vlaga mu je natapala pantalone, a pušćka je ććutala. Madridski lovci

pitali su se šta to muči njihovog novog prijatelja, koji je prešao pola Španije da lovi u kastiljanskim gorama, a sada se vuče zanesen ko zna kakvim mislima, ne ispalivši ni hitac.

Kada je brdo progutalo sunce, vratili su se u selo. Nije prihvatio poziv madridskih lovaca da večeraju u krčmi, izvinio se i zatražio da mu osedlaju čilaša. Odmah mu je zario mamuze u sapi i otišao galopom.

Pun mesec pokojnika osvetlio je njegov dolazak do Klarine kuće. Majka joj se vrzmala po selu, ulazeći krišom na zadnja vrata s mačjim skeletom, daje niko ne vidi, kako bi u kuhinjama i malim salonima čitala budućnost živima i mrtvima. Zemljoposjednik je zatekao Klaru kako sedi na ivici suve jaruge, pored paradajza, širokih poput devojačkih đerdana. Sišao je do kamenjara mrmljajući: „... a šta me briga što je prokleta, i šta me briga što Više ništa ne mogu da učinim..." Ustala je čim ga je videla. I uv joj je bilo umrljano od suza koje je isplakala dok ga je čekala. Kleknuo je na zemlju i otpevao joj jednu koplju. Psi na ulici zavijali su od log andaluzijskog vapaja koji remeti san. Hukale su sove iz borove šume u toploj noći pokojnika. Klara se bacila kamenom na njega i napravila mu malu ranu na čelu. Zemljoposjednik je osetio spori tok krvave niti i zapevao staru saetu.* Mesec je snažnije zasijao da bi osvetlio Hristovo stradanje, a devojka više nije bacila nijedan kamen. Posmatrala je plavkastu kosu, krvavo čelo, maslinaste oči osvetljene mesečinom, poput očiju mučenika s fresaka. Poljubila ga je u usne i suknjom obrisala ranu. On je mirno stajao dok je to radila. Potom ju je uhvatio oko struka i u naručju odneo do čilaša.

Jahali su do hrastove šume. Zvezde su se zarivale u brašnjavo lišće; sjahali su ljubeći se, pa su do reke došli gazeći po senkama praistorijskih životinja koje je iscertavalo drveće. Skinuo je ogrtač i raširio ga na zemlji po crvenoj mrlji od krvi iz njegove rane, a ona je odbacila vuneni šal i amajliju koju je ponovo stavila. Vetar im je pomogao da se oslobode čarolija, redenika s patronama, tunika i lovačkih pantalona. Koža im je uronila u muljevitu postelju. Klara Laguna osetila je poljupce, šake, njegove grudi ispod ovaploćenog šapata reke, a za bol prvog puta najpre je saznala mahovina s obale.

---

* Koplja je Španska strofa sastavljena od četiri stiha, zgodna za pevanje, a po njoj se naziva i pesma sastavljena od takvih strofa, obično sa šaljivim ili veselim temama. Saeta jc ozbiljna, religiozna pesma karakteristična za špansko katoličanstvo. (Prim. lekt.)

2

Zemljoposjednik se nije vratio na svoje gazdinstvo sve do prvih decembarских snegova. Sastajao se s Klarom u hrastovoj šumi, njihovom omiljenom mestu za ljubav; tek kada im je vetar sledio poljupce, potražili su skrovište u devojčinoj kući. Majka je često odlazila u selo s mačjim skeletom, a oni su prevrtali kotlove za čarobne napitaka i tegle s čarobnim sastojcima, jer se u toj kući, s jednom jedinom sobom, na istom mestu kuvalo, spavalo i volelo. Vraćao bi se u gostionicu kože klizave od bal-zama protiv uroka i preponskom koskom obavijenom perjem jarebice, ali to mu nije smetalo sve dok je sa sobom donosio i miris vlažne zemlje s Klarinog stomaka. Jednom su bili i u njegovoj sobi u krčmi, ali njoj nije bilo prijatno u postelji sa uštirkanim čaršavima, kraj ogromnog kamina čije pucketanje je podsećalo na mljackanje.

O ljubavi Lagune s očima boje žita i mladog Andalužanina govorilo se na svakom ćošku. Udovice su razmenjivale mišljenja u crkvi, u redovima marama, između dve perle na brojanicama; služavke u velikim kuhinjama bogatih kuća; njihove gospodarice u malim salonima ukrašenim čipkom, užitajući i pijući kafu s mlekom; mlade devojke na izvoru, s teškim krčagom na kuku, i na reci dok peru veš; muškarci u štalama, iza rala s volovima i u krčmi ispijajući liker od anisa.

Jedne noći zemljoposjednik je otišao da večera u krčmi, nakon lova u kojem je ustrelio srndaća. Puška mu nije zadrhtala, niti su ga leđa životinje podsetila na kosu bilo koje devojke - znao je da ga Klara Laguna čeka, a ona je bila mnogo lepši trofej od rogatog srndaća. Nakon što je sačekao malo za šankom, Obojena ga je smestila za sto. Madridski lovci su se odavno vratili kući.

„Mogu vas ponuditi veoma ukusnim svinjskim ušima“, rekla mu je proučavajući ga svetlim zenicama.

„Donesite mi i flašu dobrog crnog vina. Moram da proslavim. Danas sam ulovio srndaća.“

„Nadam se da niste i ulovljeni lovac. Niste uzeli u obzir moj savet.“

„Vi ste veoma lepa žena i verovatno znate da postoje slučajevi kada mi muškarci ne želimo da se odrekemo određenih stvari. A sada mi donesite svinjske uši jer od onih brda čovek ogladni kao vuk.“

Naslađivao se svinjskim ušima, domaćim vinom, pogledima seljana i lovaca. U njihovim očima bilo je i zavisti. Mladi Andalužanin uspeo je u onome što se mnogi, iako su mnogo želeli, nisu usudili ni da pokušaju, a one malobrojne, koji su se ipak usudili, devojka je prezrela.

Veče uoči odlaska, zemljoposjednik se uputio Klarinoj kući, a ona ga je čekala u podnožju jaruge. Otkako je počela njihova ljubav, ona mu je pokazala najlepša mesta na obodu sela: žitna i ječmena polja, kobaltna brda s mrkožutim lešinarima koji prelću vrhove, klisure u'kojima vijugaju pašnjaci ovaca i pastirska utočišta. Te poslednje večeri želela je da mu pokaže mesto koje joj se krišom pojavljivalo u snovima i kvasilo kosu cvetnim znojem, a po svitanju bi joj se učinilo da joj bele rade niču iz kestenjastih vlasi. Na neka tri kilometra od sela, uz glavni kolski put koji prolazi kroz borovu šumu, nalazilo se napušteno imanje. Kuća je imala dva sprata i potkrovlje, a uprkos budi i prljavštini, na fasadi je pre-živela crvenkasta boja. Oko nje se nalazio ogroman vrt oivičen kamenim zidom. S prednje strane, grmlje se uspuzalo uz zidove štale i obavilo se oko korita i ograde dvorišta. Vrt je obrastao u žbunje hortenzija i noćnih frajli, koje se protezalo iz niza granitnih žardinjera, u stabla krušaka i bresaka. Stari kesten pravio je hlad nad kamenom klupom. Od zadnjeg delu vrta nastavlja se povrtnjak, gde su paradajz i tikve rasli sami, iz čiste navike. U nastavku povrtnjaka, vegetacija je postajala gušća; najpre vrtlog orlovih noktiju s čistinom u sredini, a potom šumica jorgovana i divlji ružičnjak.

Konj se zaustavio ispred ulaza na posed, visoke kapije s gvozdenim šipkama. Sedeći nazad na konju, Klara je zagrlila svog ljubavnika dok je posmatrala stazu od kapije do kućnog praga; bio je napravljen od kamena pločara, a po njemu su vijugale crne, zemljane vene.

„Ovo je čudesno imanje, ali u meni ovde nešto izaziva nespokoj. Možda zato što ima tužan izgled“, rekao je on.

„Biće da je zbog toga što je napušteno.“

„Da li bi volela da živiš ovde jednog dana?“

„Mislim da bih.“ Klara je naslonila obraz na mladićev ogrtač. „Znam za jedan prolaz u vrt. Želim nešto da ti pokažem.“

Prodrli su u divlji ružičnjak kroz pukotinu u zidu. Vrt su presecale brojne kružne staze. Mladi izdanci puzali su oko stabala stvarajući skeletnu pergolu. Razbacani po nebu, olujni oblaci spuštali su se do staze i provlačili se kroz mrežu stabljika, stvarajući maglu koja se presijavala kao opal. Vetar iz borove šume grabuljao je poslednje latice koje su ve-nule na suvom lišću i ostacima snega. Klara je zemljoposjednika dovela do staze gde je jedna žuta ruža izronila iz magle.

„Ako je ona preživela prve mrazeve, i ja ću izdržati dok se ne vratite“, prošaputala je.

On je zagrlj i poljubi.

„Vraćiću se naredne jeseni, a ako mi moji poslovi dozvole, možda i ranije, krajem leta. Čekaj me i nemoj da zavoliš drugoga. Nemoj čak ni da pogledaš u drugoga. Ti si moja.“

„Obećavate li mi da ćete se vratiti?“

„Vratiću se, devojko, dajem reč da ću se vratiti.“

Kada se zemljoposjednik vratio u gostionicu, smestio se u fotelju naspram kamina i počeo da greje kosti izujedane kastiljanskom hladnoćom. Ispio je čašu vina i zatvorio oči. Čeznuo je za toplotom svog gazdinstva, za zemljom prekrivenom narandžama i maslinama, za suncem koje svetli uljanim sjajem, za crnim krznom bikova iz svojih štala, za konjima s praporcima, za veselim koplama ciganskih derana, koje bi povetarac ukrao u štalama i razneo imanjem. Morao je ponovo da prede visoravan gde vrebaju tmurni zamkovi na brežuljcima već okovanim snegom, i da za sobom vuče i kola s čoporom goniča boje cimeta.

Tad su odzvonili udarci o vrata, a pred mladićem se pojavilo slepo oko Klarine majke, u društvu crne ženice i pepeljaste kose raščupane od vetra. Žena je u jednoj šaci držala ukrućenu vreću s mačjim skeletom, a u drugoj kandžu lešinara na vrpci.

„Došla sam da ti donesem ovu amajliju“, rekla mu je pruživši mu nokat, „da te štiti dok putuješ kući.“

„Sigurno će mi dobro poslužiti. Ona koju sam kupio za lov bila je veoma delotvorna: u bisagama nosim rogove velikog srndaća.“

„I još nešto, mladiću, imam još nešto da vam kažem.“ Coknula je jezikom.

„Dozvolite mi da vam dam nekoliko novčića.“

„Drugo nisam ni očekivala. Nekoliko novčića je veoma potrebno ženi poput mene, koja, osim svih mojih muka, mora da pazi i na ćerku jedinicu.“

„Dobro je čuvajte dok se ne vratim.“ Predade joj novac, a ona mu okači amajliju oko vrata.

Žena je mirisala na podrumske pacove i melanholiju predskazanja.

„Dakle, razmišljaš da se vratiš.“

„Čim mi to moji poslovi dozvole, doći ću da vidim Klaru i ulovim još jednog srndaća, ako me sreća opet pogleda.“

Pokušao je da se nasmeši, ali starica mu je budila užasan nemir u utrobi.

„Dobro razmisli o tome. Moja ćerka je već izgubljena, ništa je ne može spasti, a ti još imaš vremena. Pretpostavljam da su ti u selu već ispričali za prokletstvo?“ upitala ga je, a šlepa ženica kao da je zasijala.

„Da, s tom pričom o prokletstvu već su mi prilazili u krčmi. Rekli su mi da ste proklete, da rađate samo ćerke i da su one osuđene na beščašće i greh.“ Pročistio je grlo, pokajavši se što je izgovorio poslednju reč.

„Zaboravili su da ti ispričaju na šta smo zaista osuđene. Tačno je da samo rađamo usamljenu ženskadiju, a oni to zovu beščašćem, ali, u stvari, osuđene smo na nešto mnogo, mnogo gore, dragi moj prijatelju -osuđene smo na nesreću u ljubavi.“

Osuđene smo na doživotnu ljubavnu patnju, na jednu jedinu ljubav koju nosimo u duši, a nikada je ne možemo imati. Zbog toga ne postoji čarolija koja bi mogla da prekine našu patnju, ili da nam pomogne da je zaboravimo. Gde više nema duše, ne deluje nijedna vradžbina za duševne patnje."

„Obećao sam Klari da ću se vratiti u selo i održaću obećanje."

Zemljoposjednik je na obrazima osetio vatru kamina.

„Moja ćerka je izdanak čiste rase, kao što je to bio i njen otac." Pogledala je u tavanicu, a šlepa ženica joj pobele. „Veoma je lepa, veoma ponosna i hrabra i već zna sama da se brine o sebi. To tvoje će pre ili kasnije morati da prođe. Ona amajlija, koju sam ja napravila, ne služi ničemu. Samo ju je štitila od muškaraca dok nije došao onaj koji je morao da dođe. Ali od ovih pređašnjih je i sama znala da se zaštititi. Klara se pribojava prokletstva; mislim da je to jedino čega se plaši. Daj mi malo vina", pokaza na bocu rra stolu, „pričanje o prokletstvima isušuje usta."

Sipao joj je čašu, a vračara je iskapi u jednom gutljaju.

„A sada mi kaži da li želiš da ti pročitam budućnost na mom mačjem skeletu. Položaj kostiju repa pokazaće nam da li ćeš imati muške dece."

„Moram rano da ustanem kako bih stigao na jutarnju diližansu, možda će biti vremena za gatanje kada se vratim."

„Shvatam, mladiću." Isplazila je jezik, a on je mogao da osmotri vrh pocrneo od probanja vradžbina iz kotlova. „Daj mi onda još malo novčića za nešto što će ti biti od mnogo veće koristi." Iz zembilja, koji je nosila ukršteno preko vrata, izvadila je zelenkastu bočicu. „Ako ovaj napitak popiješ u noći poslednje četvrti meseca, a potom vodom od majčine dušice i ružmarina opereš grudi na mestu gde ti se nalazi srce, to će ti pomoći da zaboraviš, pa nećeš morati da se vratiš." „Ne želim da zaboravim."

„Ti ga onda samo zadrži i plati mi. Ne moram više da te zabavljam."

Vračara Laguna uzela je prtenu vreću i novčiće i napustila sobu gostionice, dok je zemljoposjednik, nepomičan, s bočicom u šakama, osetio blago pulsiranje na staklu pa ju je ispustio. Tresnula je na pod i rasprsla se u stotine staklića oko kojih se prolila žućkasta tečnost. Mirisala je na pokvarene smokve, a po njoj je plivao guštterski rep.

Jedva je uspeo da utone u san te noći, a kada je konačno zaspao, osušila su mu se usta i sanjao je miris zaborava i raščerečene reptile. Popeo se u diližansu u prvim jutarnjim časovima, očiju natečenih od nesanice. Takav je krenuo nazad u Andaluziju; iza njega su kloparala zaprežna kola s goničima boje cimeta, koji su mu od samog početka puta lajali iza slepoočnica.

Klara Laguna rešila je da ga čeka. Nastavila je da svake zore ide na trg da napuni krčag vodom, a svako s kim bi se mimoišla, bilo muškim, bilo ženskim, mladim ili starim, zagledao joj je u stomak da vidi je li porastao i da li u njemu klija nova Laguna. Meseci su protkali, Klara je brinula o svom paradajzu u povrtnjaku, čistila dvorište, davala kokoškama i kozi da jedu, pomagala svojoj majci da vraća nevinost i otklanja uroke, išla u hrastovu šumu da bi joj drveće šušalo o ljubavi, a reka šaputala legende, i na imanje da bi posmatrala kako se žuta ruža odupire godišnjim dobima. A utroba, od koje su svi nestrpljivo očekivali da nabubri, ostajala je ravna i nema.

Svaka dva-tri meseca stiglo bi pismo od andaluzijskog zemljoposjednika. Pošto je Klara bila nepismena, umesto ljubavnih stihova, u njima se nalazila hartija natopljena maslinovim uljem pa osušena na suncu, s narandžinim cvetovima i jasminima uvijenim u svileni papir. Odgovarala mu je hrastovim reckavim listovima i grubom korom, laticama žute ruže, borovim iglicama i uvojcima namirisanim čarobnim napicima; slagala je sve to u plave koverta koje je kupila, sva ustreptala, u seoskom dućanu, a koje je adresirala precrtavajući prebivalište svog ljubljenog drhtavom kaligrafijom.

Sredinom proleća, kada su bele rade i bulke buknule u poljima, Klara Laguna se razbolela od nestrpljenja i zamolila majku da priupita mačji skelet da li se bliži povratak zemljoposjednika. Okrenula je kosti na sla-marici, a potom ih je skupila i bacila misleći na njega.

„Vratiće se u vreme teranja srndaća, jasno to vidim u položaju golenica.“ Vračara Laguna se nije prevarila. Septembar se zažuteo, a eto njega ponovo u selu s večernjom diližansom, u pratnji dvojice slugu, ali ovog puta bez goniča boje cimeta. Srndaći su rikali po brdima, po borovim šumama, na proplancima dok se on smeštao u istim sobama iste gostionice; zavijali su očajni da se pare sa ženama, dok je on zabijao mamuze u sapi svog konja i terao ga ka Klarinoj kući; odjek ljubavnog roptanja, koji je do seoskih atara dopirao hrapav i zlokoban, pozdravio je radosni poljubac ponovnog susreta. Kad su galopom krenuli ka hrastovoj šumi, gde su se voleli pod okruglim licem meseca, pratio ih je prasak sudara jelenjih rogova, zvuči borbe mužjaka za ženku i strasno stenjanje pobednika.

Sa sobom je doneo crnpu rast ten, tamniji od veselja letnjih noći, a na koži je skrivao miris mora koji Klari nije bio poznat. Ali nije bio jedini koji je došao u selo s tragovima okeana. U jutarnjoj diližansi došao je čovek spreman da s crkvene predikaonice i preko pustinje povede duše vernika ka Bogu.

Poslednji paroh umro je pre nekoliko meseci bogohuleći na starost i jetru, tako da su parohijani morali da pešače do susednog sela da bi prisustvovali misi. Kada je za to saznao novi sveštenik, pomislio je kako su to parče negostoljubive zemlje i

njeni stanovnici predugo izloženi hirovima zla. Još od semeništa je razvio vatrenu strast za borbom protiv Đavola i bio duboko ubeđen da je samo pitanje dana kada će se zver otelotvoriti na zemlji. Ta opsesija se samo pogoršala kada se dobrovoljno javio da kao sveštenik služi u španskim trupama koje su kretale preko mora, u rat protiv kubanskih boraca za nezavisnost. Dve godine proveo je skriven među komarcima, šećernom trskom i duvanskim lišćem, deleći poslednje pričesti mladićima raskomadanim sečivima, barutom i groznicama. Iako se zarekao da se neće vraćati u Španiju dok naše trupe ne pobede, vratili su ga i protiv njegove volje, nakon što je bataljon upao u zasedu, a on više od jednog meseca lutao srcem džungle, ruku pod ruku s glađu kao jedinim sapatnikom. Našli su ga u groznici u kolibici neke vidarke, koja mu je iz dlana pročitala da njegova sudbina putuje zajedno sa sudbinom zla i da će, gde god on bio, zlo upravo tu pokazati svoje lice. Bio je veoma mlad - nije imao ni trideset godina - ali lice su mu već prekrivale duboke brazde, uspomene na karipsko sunce i senku smrti.

Pomiren sa sudbinom, krotko je prihvatio želju svojih pretpostavljenih da preuzme Klarino selo. Naime, svi su bili ubeđeni daje ta zabit Kastilje idealno mesto da se oslobode zanesenog mladića i njegove manije s Đavolom i da će tu, zaboravljen u brdima i surovim zemljama, gde jedva i da stižu novosti o kolonijama, zaboraviti na svoje opsesije, ako ne zbog mirnog seoskog života, gde su jedine razonode pokoja partija musa* i liker od anisa, onda sigurno zbog oštrih mrazeva.

Međutim, kada se mladi sveštenik popeo na predikaonicu za prvu nedeljnu misu, nije održao propoved o predstojećim žetvama raža i pšenice; raširio je ruke poput orla u visinama iznad planinskih vrhova, pa je tako raskriljen parohijanima održao propoved o slavi španske imperije i o tome kako je bio svedok đavoljih smicalica u zemlji okruženoj tirkiznim vodama - more je potopilo, dabogda, što je od nje ostalo. Crkva je bila prepuna; čak su i pastiri sišli iz brdskih bivaka jer je mladi sveštenik s licem boje kafe s mlekom kod svih probudio veliko zanimanje. Po izlasku s mise, oči nekih parohijana bile su prepune suza, ne znajući tačno zbog čega - nisu razumeli ni reč propovedi, osim da su komarči đavolji nakot - dok su se drugi duboko zabrinuli i zapitali protiv koga se to španske trupe bore i ko, zapravo, opet pokušava da im otme carstvo, i koje carstvo. Grozničava propoved ponavljala se i sledećih nedelja, a crkva je uvek bila puna. Vernici su se stiskali u klupama. Ljuljali su jednu kadionicu s kraja na kraj crkve, da ublaže težak vonj ovaca koji su unosili čobani, ali i druge mirise koje su ispuštali vernici usled vreline kojoj ih je izlagao sveštenik, raspaljujući im mašti opisima bitaka u močvarama prepunim

---

* Mus - kartaška igra. (Prim. prev.)

krokodila, gde bi od vrelina sunca proključala i vera. Iako nisu razumeli gotovo ništa, seljani su nakon tih prvih propovedi veoma dobro shvatili da taj crnooki mladić u mantiji ima sposobnost da dopre do srca svakoga ko ga sluša, pa makar slušalac ne razumeo ni jednu jedinu reč. Zvao se Huan Antonio Eskabel de Kastro, ali seljani su ga zbog njegove brige za carstvo, koju je intonirao i na latinskom, prozvali „otac Imperije". Po tom nadimku, koji je on sa zadovoljstvom prihvatio, ostao je poznat do kraja života.

Zbrka koju su izazvali sveštenikov dolazak i njegove propovedi odvratila je pažnju od obnovljene ljubavi Klare i mladog Andaluzanina. Kada bi ga starice videle kako šeta svoje kovrdže i pušku, samo nakratko bi se posvetile pitanju da li bi on mogao da prekine prokletstvo Laguni-nih žena ako se oženi Klarom i učini je srećnom. Ali odmah bi se žurno vratile tropskim krokodilima oca Imperija, koji su proždimali krabe velike poput pesnica i pokoju nogu ponekog nesrećnog Španca, a koji su, bez sumnje, ovaploćeni đavoli.

Čak se i Obojena jedne noći, kada je zemljoposjednik otišao da večera u krčmi, ograničila na to da mu preporuči omlet od pečuraka i da, dok ga je posluživala, kaže: „Pravo je čudo koliko vi volite onu stvar u lepim devojkama."

Klara je bila jedna od malobrojnih žena u selu koja je te jeseni 1898. godine ostala van uticaja propovedi oca Imperija. Nedeljom nije prisustvovala misi, kao ni njena majka; crne mantilje i svileni velovi nisu blagonaklono gledali na njih u crkvi. Osim toga, vračara Laguna podučila je ćerku da prokleta žena treba da kroči na sveto tlo samo kada između usana oseti peckanje smrti. Klara, koja je s teškom mukom verovala u Boga Jedinoga, oslobođena nepismenošću i sujeverjem, nije mnogo marila za to. Ako bi je pritiskale želje da izdeklamuje jedinu molitvu koju je znala, molila bi se usred brda Bogu, ili Svetoj Pantolomini od Cveća, zaštitnici sela, mučenici s ljiljanima u plavoj kosi, koju su raščerečili.

Pritom, njena ljubav ju je svu zaokupljala. Između njegovih odlazaka u lov, šetali su na konju šumama divljih borova i poljima punim stada ovaca, a voleli su se gde god bi poželeli. Dopadalo joj se da oseti njegove šake i slani miris mora, koji je uporno odbijao da izvetri, čak ni u vrtu napuštenog imanja, ispod pergole s poslednjim jesenjim ružama. Jednog popodneva, nakon ljubavne strasti, on je upita zašto ne ide u crkvu da sluša sveštenikove propovedi; jer, iako su pomalo nejasne, zvuče nadahnjujuće.

„Ako želite, poći ću s vama u nedelju", odgovorila je zamišljajući kako ulazi u božji hram u prazničnoj haljini, sa svojom prokletom rukom u ruci bogatog zemljoposjednika. Zamislila je takođe i da je njena haljina bela i da idu ka oltaru

gde ih čeka prstenje i blagoslov, a daje prokletstvo njene porodice ostalo na pragu crkve, sikćući od besa.

A on, koji je, izuzimajući venčanje, zamislio isto to, znao je da je upravo istrčao pred rudu. Jedno je što su ga vide kako s njom šeta ulicama ili na konju po brdima i planinama, a sasvim drugo ako s njom podruku uđe u crkvu.

„Mislim da bi ipak trebalo da ideš sa svojom majkom.“

„Da, a možda je najbolje da ne idem, ili da idem s onim s kojim želim.“

Klara se udaljila od njega. Kroz kosti joj je potekla neka ledena tečnost; suze su je pekle kao žileti, a u ustima je osećala mučan ukus krvi. Prepoznala je sve simptome koje joj je majka u mnogo navrata opisivala: simptome prokletstva. Bio je to prvi bol koji ju je ranio i koji je najavio trulež mnogih budućih.

Sledeće nedelje, ni Klara ni njena majka nisu otišle u crkvu. Međutim, u podne se lično otac Imperije pojavio u njihovoj kući. Dočekale su ga s kriškama tvrdog hleba, koje su s lojem prepekl« na vatri, korenom mandragore i loncem u kojem su se upravo kuvale žabe. Sveštenik je izvadio maramicu i zapušio nos i usta.

„Hvaljen neka je Presveti, ovde miriše na veštičarcnje!“

„Miriše na bedni doručak i ognjište siromaha“, odgovori klauna majka Još više je pritisnuo maramicu na lice. Bio je izrazito bleđ i a noj mantiji, a na čelu i slepoočnicama skupljao mu se tropski znoj. Na irc nutak, kada je udahnuo miris iz lonca, vratile su mu se uspomeno pa je pomislio daje opet u neurednoj kolibici u srcu džungle, gde je viclaika sisala jagnjeće zglavke dok je njemu pekla grlo nekakvom žučkastom smolom.

„Sedite, oče, bleđi ste kao sir“, rekla mu je vračara Laguna, ponudivši mu tabure koje je on odbio pokretom ruke.

„Izgleda daje istina sve što su mi rekli. U ovoj kući se veštičari. Nego, dobro, želim samo da znam da li ovde prizivate i Đavola.“ Kada je izgovorio poslednju reč, pogledao je ka uglu sobe i otkrio, pritajene, oči Klare Lagune.

„Jedini đavo kojeg znam i s kojim imam posla je onaj koga u sebi nose moje mušterije.“

Ženi je šlepa ženica počela da beži u stranu. Otac Imperije osetio je potrebu da se prekrsti.

„Dodite vi bolje na misu, gospodo, i povedite i ćerku; s obzirom na to šta govorite, moguće je da činite smrtni greh.“

„Znajte, oče, da smo mi proklete, a takve žene treba da odu u crkvu samo da umru. Tako mi je govorila moja majka.“

„Ispričali su mi već o tom prokletstvu koje se nadvilo nad vašom porodicom. Došao sam da vam kažem da je jedini lek za njega čednost. Ne bi trebalo više da radate.“

Oči Klare Lagune pogledale su pravo u oca Imperija. U sveštenikovim grudima pokrenuo se uragan. Vratio je maramicu u džep i brzo se oprostio. U devojčinih očima video je silovitost i usamljenost divlje mačke.

Nakon što je pretrpela prve simptome prokletstva, Klara se ponadala da će moći da sledi očev savet i ne preda se andaluzijskom zemljoposjedniku. Međutim, pogrešila je. Stojе više izbegavala njegove poljupce, sve je više u njemu budila želju za prokletom kožom: kupio joj je narukvicu od rečnih bisera u dućanu, ponovo joj je srce uhvatio u mrežu koplja i saeta, koje je pevušio klečeći ispod hrasta, dok su joj se mesečevi zraci za-rivali u grudi poput kopalja. Klara je gubila apetit, sluh i reči, sve dok mu se opet nije predala na stazi divljeg ružičnjaka, na postelji od šuštavog lišća i latica. Kada se vratila kući, majka joj je rekla: „Dobro si uradila, ionako više nema leka.“ Otvorila joj je usta i pregledala joj zube kao da je konj, a potom je naterala da mokri u kotao, ubacila u mokraču neko korenje i ostavila sve da proključa. Kada se soba ispunila slatkastim mirisom utrobe, žena je začkiljila šlepom ženicom i rekla:

„Bremenita si. Začela si kad i srne, pre više od jednog meseca.“

Beše doba magle preminulih vitezova. Trgom je šibao ledeni vetar štitova i mačeva. Međutim, za Klaru Lagunu, koja je sedela kraj česme, vetar je bio topao kad joj prede preko lica, a vapaji duhova pridruživali bi se njenim. Voli čoveka koga poznaje tek jednu godinu, pričala im je, a sada čeka dete. Zvono je tužno zazvonilo, a magla je počela da nestaje. Među pramenovima pare, koja se osipala ka nišama, spazila je crnu mrlju. Bio je to otac Imperije, koji je svetom vodicom prskao i blagosiljao trg. Spazivši kroz ostatke magle oči boje ćilibara, prekrstio se. Koliko god se crkveni zvonar trudio da mu objasni poreklo tih klimatskih pojava, otac Imperije je za njih krivio đavolji dah.

„Devojko, šta radiš ovde udišući ova demonska isparenja?“

„Ovde nema demonskih isparenja, oče, već samo mnogo neutešne tuge. Navići ćete se već.“

U zoru na Dan mrtvih, dok je selo s cvećem i žicama išlo ka groblju, Klara se sastala s ljubljenim u hrastovoj šumi. Osvanulo je olujno nebo iz kojeg se, baš kada mu je rekla da je trudna, na kuće i brda izlio kovitlac vode, gromova i srebrnih munja. Ko se zatekao na groblju potrčao je ka kriptama, ali uz tolike crne tunike i šeširiće, kripta nije bilo ni izbliza dovoljno, pa je niz padinu otpočeo pravi

stampedo rođaka pokojnika do prvih seoskih kapija. U međuvremenu, ljubavnici su se šćućurili pod krošnjom drevnog hrasta. Klara je plakala, a njene suze gubile su se u kiši. Zemljoposjednik se gušio pod pritiskom uzburkanih oblaka i grana osvetljenih munjama. Pokušao je da joj šapne reči utehe, ali nisu to bile reči koje je ona želela da čuje. Setio se upozorenja Obojene da se nijedan muškarac nije usudio da prekine prokletstvo Laguninih, setio se misterioznih nesreća koje su predskazane za onog ko pokuša.

Kada je Klari ponestalo suza, nastalo je zatišje. Čak i tako, nebo je i dalje pretilo novom olujom, sve dok nije pala noć, a ona uspela da zaspi u svojoj postelji hladnih kostiju.

Sledećeg dana, nakon što je završio određene pripreme u selu, mladi Andaluzanin popeo se na večernju diližansu i otišao do glavnog grada provincije, nekih pet sati puta. Poveo je i sluge, ali u gostionici je ostavio razne kovčege sa stvarima i puškama. Vratio se za četiri dana, s vidnim znakovima neispavanosti na licu, pa je peške krenuo ka Klarinoj kući noseći jednu torbu. Zatekao ju je kako čupa korov oko paradajza. Ona ga je svakog dana čekala, a kada gaje ugledala, osetila je kako joj u grudima narastaju ponos i nada.

„Mislila sam da ste otišli u vašu Andaluziju bez pozdrava“, rekla mu je s prezirom.

„Odlazim prekosutra, mom imanju potreban je vlasnik. Ipak, želim da podeš sa mnom na ono napušteno imanje.“

„Zbog čega?“

„Reći ću ti kada stignemo tamo.“

Ćutke su koračali kolskim putem kroz borovu šumu, do visoke kapije s gvozdenim šipkama. Obrazi su im se zarumeneli od hladnih iglica.

„Ovoga puta ćemo ući tamo gde je to predviđeno.“

Zemljoposjednik je izvadio veliki ključ i otključao kapiju. Rđa je zaškripala u gvozdenim šarkama. Klara Laguna zakoračila je kamenom stazom ka kućnom pragu, a znala je da je taj put već prešla u snovima, dok su joj u kosi nicali bele rade.

„Zarađivaćeš za život kao kućevlasnica“, saopšti joj on, a maslinaste ženice mu zablistaše.

„Ja samo želim da budem s vama.“

„Kupio sam ti ovo imanje. To je za tebe i bebu.“

„Biće devojčica.“

Zemljoposjednik joj je predao torbu koju je nosio ispod miške. „Staje ovo?“

„Tapije. Sve je na tvoje ime. Tu je i malo novca kako bi mogla da se snađeš u početku. Otišao sam do grada da kupim imanje. Krenuću prekosutra, kao što sam ti rekao, ali vratiću se kada se rodi dete.“

„Ja sam sanjala da živim na ovom imanju, ali s vama.“

„Uveravam te da ću se vratiti da upoznam ono što nam Bog pošalje, bilo devojčicu, bilo decaka, i da vidim da li si postala prava gazdarica.“

„I zaprosićete me tada?“

„Klaro, ne ljuti se, ali nikada se neću oženiti tobom, to nikada nije bila moja želja. Ti si veoma lepa devojka, ali ne mogu te voleti kao ženu mog staleža i položaja. Tvoja majka se bavi vraćanjem i gatanjem u mačje kosti, a ti, malena, ne znaš ni svoje ime da napišeš. Kako bih mogao da te predstavim društvu? Na kraju bi mi dosadila, a onda bi me zbog toga zamrzela. Ti si kao ona predivna žuta ruža u vrtu, koji je sad tvoj - dugo joj je trebalo da uvene, ali na kraju je ipak uvenula i više ništa ne pomaže. Ne znam da li shvataš šta želim da kažem.“

„Shvatam, nisam toliko glupa kao što mislite. Obećavate mi da ćete se vratiti opet?“

„Da, devojko.“

„Čekaću vas onda.“

Pre nego što je zemljoposjednik otišao na večernju diližansu sa svojim slugama i kovčezima, pozdravili su se u hrastovoj šumi. Poslednji zraci sunca uranjali su u reku, a ona ga je čekala na mahovini. Začuvši konjska kopita kako udaraju o zemlju, u utrobi joj je odjeknuo grubi galop, a kosti su joj se pretvorile u sneg. Sjahao je, raskošan, pa je na jednom šupljem stablu džepnim nožem urezao srce probodeno strelom i njihova imena, ponavljajući obećanje da će se opet vratiti. Potom ju je poljubio u usne, zajahao, pa se, sa svojom talasastom kosom, polako udaljio od nje obalom reke pevajući koplju.

Vetar je doneo udare zvona koje je pozivalo na misu u sedam. Pritisnuta senkom hrasta, Klara Laguna je znala da će njena ljubav zauvek mirisati kao to drvo krutih listova - zato je proklela Boga. U daljini se još nazirala njegova silueta vijugajući uz reku. Oženiće se ženom koja nije ni nalik njoj, ženom u haljini s tufnama i čvrstim volanima, ženom koja ume da napiše svoje ime i mnoštvo prezimena, čak i ljubavna pisma; loliko je plakala zamišljajući tu suparnicu da je, kada su joj se osušile oči, počela da joj plače utroba, a potom vagina, koja joj je najpre poklonila veliku strast, a sada joj je zauvek oduzima. Noć je provela pod vedrim nebom, prljava od hrastovine, mraza i uspomena. Izjutra se vratila kući, probudila majku i zamolila je da joj iz mačjeg skeleta pročita da li će on ovoga puta ispuniti obećanje.

„Taj čovek se nikada neće vratiti“, predvidela je ona glasom unjkavim od sna.
„Jasno se vidi po rebrima.“

„Zašto me lažeš, majko? Zašto me lažeš?“

Klara je udarila pesnicom o sto gde je bacila kosti. Jedno rebro i igla za vraćanje nevinosti pale su sa njega.

„A šta si ti uopšte očekivala, pa još od jednog bogatog gospodina? Pucala si previsoko, a ja te, izgleda, nisam podučila tako dobro kao što sam mislila. Nosiš devojčicu u utrobi, a tvoj ljubavnik te je napustio. Prokleta si, Klaro!”

„Ne pristajem na prokletstvo! Neću patiti zbog njega! Vратиće se, obećao mi je, a dosad je uvek ispunjavao obećanja. A kada se vrati, on će biti taj koji pati.”

„Tvrdoglava devojko, ne možeš se odupreti sudbini koja nanije data.”

„Da, mogu! Osim toga, tebi je jedno oko osušeno, a i na drugo polako gubiš vid, tako da više nemam poverenja u ono što vidiš na trulom skeletu koje su muve odavno zasrale. Shvati, poklonio mi je crvenu kuću i dao mi je novac.”

„O! Od početka mi je delovao kao dobar i veoma lep mladić. Sjajno si odabrala!”

„Nećeš nikada kročiti na moj posed niti ćeš taci moj novac!”

„Kćeri, shvatam kroz kakvu patnju prolaziš. I ja sam kroz to isto prošla: teško me je nagrizala nesrećna ljubav. Slušaj, tvoj otac me je napustio i ostavio mi samo suze, bedu i devojčicu sa žutim očima u utrobi. Tebi je ovaj barem ostavio veliko imanje. Šta više može poželeti prokleta i siromašna žena kao što si ti! A kada naučiš da umiriš neutoljivu glad nesrećne ljubavi, shvatićeš da, ako ti je ljubavnik već kupio kuću, uopšte ne treba da se vraća.”

„Grešiš, potrebno mi je da se vrati.”

„Zašto, glupa devojko? Zašto? Da patiš još više?”

„Ne, majko! Da se osvetim!”

3.

Nikada nećemo saznati da li se dogodilo pravo prolećno čudo usred jeseni - ali, čim je Klara Laguna kročila na kamenu stazu koja vodi od kapije do praga crvene kuće, između pločara, iz zemljanih vena, nikle su bele rade, potpuno iste kao one koje su joj u snovima nicali iz kose. Međutim, ona ih nije primetila - pomešala je pucketanje njihovog rađanja s krckanjem suvog lišća - pa je nastavila ka vratima, tvrdoglava poput korova koji je pritiskao štalu, dvorište i korito. Bežeći od motki i vila, psi lualice naselili su se u napušteni vrt kroz otvor u zidu, a njihov lavež narušavao je jesenji mir.

U prizemlju je bilo predvorje popločano terakotom, salon s veoma prostranim kaminom, kuhinja sa stražnjim vratima na koja se izlazi u povrtnjak gde su rasli divlji paradajz i tikve, ostava s ofarbanim policama i spavaća soba, u koju je prodirao miris začina, mahuna i povrća. Iz predvorja s terakotom kretalo je stepenište do prvog sprata i potkrovlja, crvotočno i prekriveno koprenom od paučine. Dok se oprezno penjala stepenicama, posmatrala je moljce zarobljene u arhitekturi od svile, još žive, u stalnom iščekivanju da pauk ogladni. Prvi sprat bilo je podeljen na četiri spavaće sobe i kupatila, u koje se ulazilo iz dugog hodnika s balkonima okrenutim ka zadnjem dvorištu, kroz koje je svetlost ulazila u bujicama orlovih noktiju. U ćošku najveće spavaće sobe nalazio se glineni bokal s plavim arabeskama, zaboravljen na gvozdenom stalku. Ostale sobe bile su potpuno prazne pa je mogla čuti odjek svog disanja.

Na kraju hodnika, usko stepenište vodilo je na potkrovlje. Pragovi stepenika behu slabi i škripavi. Na ulazu je videla snop svetlosti koji je prolazio kroz prozorčić u obliku punog meseca, kroz koji je mogla da vidi usamljenost svoga sveta. Bilo je tu raznih kreveta prekrivenih čaršavima koji su mirisali na trulu lavandu, francuska komoda u stanju raspadanja i, naslonjena na nju, lovačka puška iz koje je curio barut. U plućima joj se brzo nagomilao taj dugogodišnji zaborav. Vratila se na prvi sprat. Odlučila je da zauzme najveću spavaću sobu. Prostrla se po drvenom podu, a glavu naslonila na zavežljaj u koji je spakovala svoje stvari. Iako je bilo tek podne, zaspala je. -Bilo joj je potrebno da povрати snagu kako bi spremila osvetu. Sledećeg jutra sačekace kola koja će je odvesti do glavnog grada provincije. Tamo će nabaviti sve što joj je potrebno da crvenu kuću, umesto u seosko gazdinstvo, kako je njen ljubavnik zamislio, pretvori u prvoklasni bordel.

Prvo što je stekla bila su četiri svećnjaka sa sve zadušnim svećama, koje je namenila za svaki ugao glavnog salona. Dobila ih je od starinara u zamenu za malo ljubavi ispod borova. Starinar, koji je mirisao na nanu, bio je njena prva mušterija. Ljuljuškajući se u kolima s dve upregnute mazgice, sa sobom je odneo i Klarinu dobrotu, da je nikada više ne vrati.

U gradu je salon upotpunila s nekoliko kanabeta od skerletnog satena, nekoliko slika odaliski prekrivenih tilom slezove boje, tepihom s motivom lova na lisicu i zelenim zavesama od damastne svile. Radnja gde je sve ovo nabavila bila je starinarnica koja je prodavala nameštaj, dekoracije i rekvizite iz opere, koje su pozorišta odbacila zbog starosti ili demodiranosti. Vlasnika, baritona koga je izdala sreća, opčinila je seljačka lepota Klare Lagune čim ju je spazio u nedeljnoj braon vunenoj haljini, tunici u zakrpama i grubom šalu, poput krzna na leđima magarca. Najpre je mislio da hoće samo da razgleda, privučena vremešnom raskoši izloga, jer je na obrazima i u zlatnim očima donela i opčinjenost onoga ko prvi put vidi grad, ogromni glavni trg krcat ljudima i krčmama, gospodske vile i crkve, ulice gusto načičkane radnjama i kočije s konjima kakvi se na selu ne mogu videti. Ali kada mu je ona objasnila šta želi, sa osvetničkim plamom u očima, bariton joj je dao nekoliko veoma korisnih saveta kako da kuću pretvori u luksuzan bordel a da ne privuče samo muškadiju sa zadahom na marvu, srp i motiku, već i buržuje, svetske putnike i gospodu lovce. Osim nameštaja i opreme za salon, kupila je i neglige i mavarske haljine iz *Otmice iz saraja*, čiji su je oblici i fina mekoća opčinili. Kostimi nisu imali nikakve veze s movama i crvima, ali su zaista bili odlični mamci za pecanje muške požude. Kada joj je ponestalo novca, zapao joj je za oko i krevet na kojem je Otelo ubijao Dezdemonu. Imao je proćelje od crnog gvozda, bogat purpurni baldahin i prevelike dimenzije i težinu da bi ga stalno iznosili i snosili sa scene, pa se zato pojavio samo u nekoliko predstava. Toliko je navaljivala da ga ponese sa sobom po svaku cenu da ga je bariton na kraju trampio u zamenu za usluge njenog novog zanata. Na jednom kovčegu u ostavi, omamljena arijom iz *Rigoleta*, Klara Laguna upoznala je svoju drugu mušteriju. A treća je bio advokat s kojim ju je upoznao bariton, a koji joj je platio račun u pansionu, gde je provela noć plaćući nad uspomenom na andaluzijskog zemljoposjednika. Sledećeg jutra, krenula je nazad ka imanju u kolima krcatim njenim novim stvarima. Nije joj bilo teško da jednog još balavog momka, nakon što je istovario kola, ubedi da joj počupa korov i očisti lišće iz vrta u zamenu za nekoliko dana ljubavi, maženja i potaža od leblebija; tako je momak postao mušterija broj četiri. Kovač, koji joj je za tri dana izradio cvetni luk, sličan mrtvačkim vencima za pokojnike, i na njemu pozlaćenim slovima izgravirao DOBRO DOŠLI U CRVENU KUĆU, bio je peta i odlučujuća mušterija, koja je brzo raširila glas o bordelu.

„Laguna s očima boje žita prodaje se za nekoliko novčića ili nisku zečeva, u onoj crvenoj kući koju joj je poklonio njen ljubavnik", govorio je svakom ko bi se približio kovačnici i s kim bi seo u krčmi igrajući mus i ispijajući vino iz plitkih čaša.

Klara je smatrala daje bordel i zvanično otvoren s postavljanjem luka iznad ukrasa kojim se završava gvozdena kapija; iako mnogi neće moći da ga pročitaju jer je većina seljana bila nepismena, bar će ptice moći da se poseru na njega, baš kao na velike spomenike i krstove na groblju.

Udešena u negliže i mavarske pantalone iz *Otmice iz saraja*, primala je sve muškarce iz sela koji su nekada žudeli za njenom lepotom i mladošću, a koji su u bordel dolazili bez bojazni pošto više nikakvo prokletstvo nije bilo u igri, već sasvim obična robno-novčana razmena. Egzotična aura koju je širila u pozorišnom kostimu, salon gde ih je smeštala da čekaju, s odaliskama boje sleza na zidovima, lovačkim tepihom i kanabetima iz opere, jednostavno bi zavrteli mozak posetiocima koji su navikli da u takvim poslovima uživaju u štali, ambaru ili uz neko stablo u šumi. Lovci su takode poklekli. Bordel prostitutke zlatnih očiju, u tilu i vreća-stim pantalonama, postao je, zajedno sa srndaćima, divljim veprovima i zečevima, još jedan razlog za povratak u kastiljansko selo sledeće jeseni.

U decembru te 1898. godine, početak rada Klarinog bordela zasenio je dotad glavnu atrakciju - propovedi oca Imperija. U redovima crnih mantilja prestalo je da se priča o tropskim krokodilima, močvarama i prašumama zaraženim pobunjenim Kubancima. Bordel Klare Lagune, proklete devojke s očima boje žita, postao je glavna tema svih razgovora u kojima su ga jednostavno nazivali Crvenom kućom.

Kada je otac Imperije, nekoliko dana nakon zvaničnog otvaranja Crvene kuće, saznao za bordel, pred očima mu se ukazala kubanska vidarka kako ga upozorava daje njegova sudbina sjedinjena sa zemaljskim dolaskom zla i da će se zlo pojaviti tamo gde se on zatekne. Uvio se u mantiju, koju je prethodno poprskao svetom vodicom, pa je hrabro krenuo pravo u Crvenu kuću. Zajahao je mazgu, koju je nabavio da bi mogao da blagoslovi vernike raštrkane po planinama, i krenuo. Činilo mu se da ogoljene bukve trče u susret putniku. Lišće se predalo požuteloj zemlji. Grane su se klatile na vetru.

Kapiju je zatekao otvorenu. Privezao je mazgu za jednu šipku pa je prešao stazu od pločara do praga Crvene kuće. Svojim eklezijastičkim čizmama zgnječio je busen belih rada. Prekrstio se pre nego što se mašio za zvekir. Morao je da pokuca nekoliko puta da bi mu Klara otvorila. Devojka je sanjivo zevala, ogrnuta vunanim šalom.

„Uđite, oče."

„Moja noga nikad neće preći ovaj prag!“ „Kako hoćete.“

Iz unutrašnjosti je prodirao vonj vlage i prašine, koji ga je podsetio na miris sumpora. Skrivenu u devojčinim očima, otkrio je prepuštenost bukvama i hirovima jeseni. Stresao se. Objasnio je da je došao da proveri da li se u toj kući, pretvorenoj u leglo zemaljskog greha, krije Đavo.

„Ovde se niko ne krije, čak ni moja osveta“, odgovori ona.

Došao je sa odvažnošću okačenom o grudi, spreman da se, ako bude potrebno, vrati u crkvu po opremu za egzorcizam, rešen da se suoči s ljudskim licem zla ako se ono uselilo u Klarinu kuću i njeno srce ispunilo tamnim zamislima.

„Oče, manite se tih stvarčica za egzorcizam, nego lepo donesite vi meni jednu lepinju za doručak. Žene odbijaju da mi prodaju hleb, a ja nisam stigla da umesim.“

„Znajte da sam, uprkos vašim mačjim očima i grešnim navikama koje imate, kako se priča, da razgovarate s mrtvima, uprkos i poslu koji ste - svojevolumno ili nevoljno, kakogod - odabrali, i dalje spreman da vas spasem po svaku cenu, od Đavola ili od vas same“, rekao je uz tvrdoglavost koju je stekao u prašumi.

Krenuo je stazom od pločara, izašao iz vrta, uzjahao mazgu i pošao ka selu; crnih očiju postidjenih njenom mladošću, jutarnjom svetlošću, besramnom vizijom bukava.

Klara Laguna nije želela da njena majka živi s njom, ali ju je teret obaveza, prljavštine i samoće naterao da promeni mišljenje. Nije postizala da zadovolji mušterije u velikom krevetu s baldahinom i da istovremeno dočekuje one koji su u međuvremenu dolazili. Ako bi kapiju ostavila zatvorenu, muškarci bi se grčili na noćnom mrazu; ako bi je ostavila otvorenu, motali bi se po kući, pa bi se čak ušunjali i u spavaću sobu i mer-kali umeće svog komšije, ili bi upali u ostavu i pojeli i ono malo zimnice koju je uspevala da pripremi. Takode nije imala vremena da neguje zelen koju je zasejala kraj paradajza i tikava, da počisti salon i spavaću sobu od blata sa čizama, od ispljuvaka i dlaka s mazga, da kuva, ode po namirnice i očisti suvo lišće sa staze, koja se polako punila belim radama.

Jednog popodneva, stojeći na balkonu prvog sprata, shvatila je da nikada neće moći da živi sama u bordelu gde je sahranila svoje uspomene. Mučila ju je čak i usamljenost moljaca koji su i dalje čekali smrt u paukovoju mreži. Nedostajao joj je zadah napitaka njene majke, čak i čerečenje raznih životinjica i pomaganje pri vraćanju nevinost. Nedostajalo joj je zveckanje mačjeg skeleta u vreći, čak i koza koju je nekada svako jutro nevoljno muzla. Međutim, smatrala je da je vračara Laguna najodgovornija za njenu nesreću jer joj je baš ona prenela prokletu nasledstvo.

Klara je želela da raskrsti sa bilo kakvom nežnošću koju je ikada osetila prema majci i detetu koje je raslo u njenoju utrobi i koje će nastaviti prokletu lozu. A plakala je, dok se mesec rasipao u oblacima, zbog izgubljene ljubavi, zbog

narandžinog cveta i maslina, zbog koplji i saete o Hristu, zbog ukusa drugih muškaraca kojim se natapala njena osveta. I nije našla utehu u brdskoj rosi i ledenoj tišini koja joj je mlela kosti. Tek kada je otkrila da, umesto zvezda, u noći sijaju jedne crne oči, osetila je da je bol popustio. Progutala je sline i zatvorila balkon. Bile su to oči oca Imperija.

Sledećeg jutra uputila se majci. Nebo je bilo belo, kao da se na njemu skupio sav sneg koji još nije pao na selo. Bila je polovina decembra, mesec smrznutih potoka, mesec kad se traži utočište. Zatekla je majku u krevetu. Nije je videla otkako joj je saopštila da po povratku iz grada namerava da otvori bordel. Kada je čula da je došla, žena se uspravila. Slepoko oko bilo joj je zatvoreno, a crna ženica motrila je budno. Klara je otkrila da je mršavija i starija.

„Prestala si da jedeš?”

„Još malo pa neću ni imati šta da jedem. Pogledaj svoju jadnu majku. Juče sam morala da zakoljem jednu kokošku. Ali ne brini ti za to i uživaj u svojoj vili.”

Otkako je njena ćerka počela da prima muškarce, posao je krenuo nagore. Mačji skelet danima ne bi izašao iz vreće. Tako su joj se i njene najvernije mušterije svetile što njihovi muževi, braća i sinovi odlaze da se olakšaju s Klarom, u kući s nameštajem kao u palati. Narudžbine za vraćanje nevinosti i napitke protiv uroka takode su presušile. Tek bi poneki lovac, ne znajući za zvanični stav crnih marama, od nje kupio amajliju. Ako se tako nastavi, vrlo je verovatno da do kraja meseca neće moći da plati zakup za kuću.

„Uzmi životinje koje su preostale i pođi sa mnom.”

„Već je bilo krajnje vreme da me se setiš. Kad si resila da postaneš kurva, uništila si mi posao.”

„Dođi da mi pomažeš u mom poslu jer mi se čini da će dati mnogo bolje plodove.”

„O, može on dati i mnogo više ako dozvoliš svojoj staroj majci da te posavetuje. Za početak, potrebno ti je još nekoliko devojaka da ti pomognu oko muškaraca. Evo, ja ću se postarati da ih pronađem. Znaš, kroz nekoliko meseci, kada trudnoća poodmakne, više nećeš moći da radiš.”

Pokupile su lonce i kotlove, tegle s magičnim sastojcima, kuhinjske šerpe, tri kokoške i kozu. Sve su natovarile na mala, rasklimana kola i krenule ka Crvenoj kući.

* * *

Tek nekoliko dana nakon što se vračara Laguna naselila u bordel, do sela je došla zakasnela vest o porazu Španije u ratu protiv kubanskih pobunjenika i Sjedinjenih Država i o gubitku i ono malo teritorija koje su ostale od španske

prekomorske imperije. Kuba, Filipini i Portoriko izjasnili su se da će preći pod okrilje Amerikanaca. U nedelju, mladi sveštenik, još drhteći od tolike nesreće, popeo se na predikaonicu i orlovski raskriljenih ruku održao propoved o šećeru, koji prvenstveno potiče s Kube, i njegovoj štetnosti po zdravlje; zabranio upotrebu šećera u kafi i slatkišima i pozvao vernike da gorko oplaču poraz. Po izlasku s mise, na selo je iznenada pao prvi jesenji sneg i jesen se konačno pretvorila u toliko očekivanu zimu. Ulice, trg, crkva, česma, padina ka groblju, okolna polja, borove šume, planine i obale Duera prekrio je sloj suvog snega koji se mrvio u bespre-kornim pahuljama. Otac Imperije protumačio je taj okasneli fenomen kao novo poigravanje Đavola, koji je na njega s neba bacio, s namerom da ga ponizi, podsetnik na kubanski šećer. Zatvorio se u crkvenu sakristiju, mučen vizijom belih kapa koje naležu na vrhove planina poput glazure na kolačima, i vizijom sela koje je tako silovito uvučeno u zimsku bezvreme-nost. Odbijao je da izađe iz nje sve dok noćni mrazevi nisu skoreli sneg, a ljudi i stoka ga izgazili i uprljali zemljom tokom svojih svakodnevnih poslova. Utvarni sneg ponovo je postao samo sneg pa je otac Imperije izašao da prošeta kako bi se rashladio od karipskih uspomena na mrtve španske krstaše. Želeo je da prestanu da ga zovu otac Imperije, ali retko ko je čuo, a i od tih je malo ko zapamtio, da se zove Huan Antonio, tako daje navika na kraju pobedila želju.

Vest o španskom porazu i sveštenikovoj zabrani skrenule su pažnju seljanima s velikog skandala u Crvenoj kući - nedavno su pristigle još dve prostitutke. Tokom partija musa u krčmi, muškarci su u deljenja uplitali prekomorsku političku situaciju s čarima devojaka.* Niko se nije mogao videti da ćući pred kućnim vratima; jezike crnih marama smirili su iznenadna hladnoća, otužni kolači i gorka kafa.

Vračara Laguna je oduvek bila vrlo praktična žena koja ume da izvuče korist i iz propasti, pa i iz prokletstva koje muči porodicu. Pošto je uvi-dela da neće moći da ubedi svoju ćerku da se okane sulude osvete, odlučila je da od nje napravi nešto konkretno i praktično. Unajmila je dve devojke iz susednog sela - Tomasu i Ludoviku. Bile su siromašne, lepe i spremne da rade bilo šta za toplu postelju, hranu i malo novca da izađu nedeljom. Ubrzo su mušterije počele veoma visoko da cene njihove usluge i broj onih koji su tražili baš njih brzo je rastao, ali i dalje su najviše tražili kurvu sa zlatnim očima. Diližanse i kola svakodnevno su prolazile

---

* Mus je kartaška igra u parovima, u kojoj je dozvoljeno da partneri međusobno dojavu koje karte imaju. Postoje i utvrđeni znakovi za određene ruke, međutim, pošto ih svi znaju, uključujući i protivnički tandem, niko ih ne koristi. Zato svi pre igre osmisle neke svoje signale, a čar musa počiva i u stalnim pokušajima da se presretnu i dešifruju protivnički signali. Dugogodišnji partneri razvijaju i poseban sistem u kojem dojavu o kartama provlače kroz razgovor o svakodnevnim temama. (Prim. lekt.)

drumom koji je kroz borovu šumu spajao dva sela, i dalje nastavljao sve do glavnog grada provincije, tako da je bilo mnogo putnika koji bi se u bordelu zaustavili slučajno. Međutim, bilo je i onih koje je privukao dobar glas Crvene kuće, o kojoj se brzo raščulo širom Španije, pa su gosti izdaleka dolazili da bi odagnali umor od života jednim danom strasti ispod purpurnog baldahina, ili u krevetima koje je Klara skinula s tavana za nove prostitutke.

U zoru poslednjeg dana u godini, do kuhinje bordela došla je, a da je niko nije video, devojka s deformisanim nosom. U salonu, ukrašenom svetlucavim papirnim trakama za proslavu Božića, vračara je primala mušterije koje su na kanabetima čekale red da se popnu do soba. Služila je kuvano vino, a ako bi neko poželeo, bacala je mačje kosti da vidi kakva će biti žetva ili poslovi u novoj godini. Miris vatre iz ogromnog kamina zagrevao je čekanje i predviđanja. S vremena na vreme, oteo bi se dugi i pobedonosni krik s prvog sprata ili škripanje starog kreveta koji samo što se ne raspadne od vrhunca uživanja. Devojka s deformisanim nosom uvukla se u kuću kroz kuhinjska vrata, gde je neko zaboravio da namakne rezu. Bila je gladna. Želela je da pojede jedan paradajz iz po-vrtnjaka, ali mraz ih je sledio pa je umalo zube polomila kad je zagrizla. Takođe joj je bilo i hladno. Zato se uvukla u kuhinju, ne misleći na druge posledice do na prijatnost svoga tela koje miriše na ždrebicu. Prostorija se borila u pomračini dve svece. Na stolu na sredini kuhinje, našla je krčag vrućeg vina i čaše. Progutala ga je žedno, ne obraćaju pažnju na to što je oprljila grlo jer joj se nije na obrvama, naušnici i bradi prijatno otopilo. Čula je glasove iz salona, ali joj oni nisu zasmetali - spazila je nisku zečeva, koje je donela mušterija da plati usluge bordela, pa je bez razmišljanja resila da ih skuva u sosu od belog luka. Sastojke je lako našla u ostavi. Najpre je s lepinjom žudno smazala glavicu crnog luka i dva češnja belog, a onda je sela, odrala zečeve, očistila iznutrice, olizala krv s prstiju, zapalila vatru u gvozdenoj pećnici, pristavila lonac i počela da kuva zečji paprikaš. Nrko ništa nije primetio sve dok božanstveni miris nije prodro u salon i zagolicao mušterije za nepca i nozdrve, zbog čega su svi iznenada utihnuli. Vračara Laguna se smesta uputila u kuhinju, a za njom i nekoliko mušterija kojima je magični miris otvorio apetit. Zatekli su devojku uvijenu u senke koje su bacale slabe svece, pa su se svi prepali. Ona je nastavila da meša paprikaš kao da se ništa nije dogodilo. Osim deformisanog nosa, lice joj je bilo u modricama, oči poput lavora, kosa kratka i tamna, sa širokim zulufima koji su se završavali pravom-pravcatom bradom. Nije bila iz sela, a kada ju je vračara pitala ko je i šta traži u njenoj kuhinji, proizvela je bujicu brundanja i mucavih reči iz kojih se moglo razumeti samo da se zove Bernarda i da, eto, kuva zeca u sosu od belog luka. Nosila je bednu haljinu od somota i čizme s rupama punim snega. Kada joj se vračara približila, Bernarda je čučnula i rukama pokrila glavu.

„Ko te je tako izudarao?" upita jedan od mušterija.

Devojka je, i dalje čučeci, gestikulirala pocrnelim rukama - videlo se da su te ruke radile još od najranijeg detinjstva - i promucala i prounjkala nešto što niko nije mogao da razume.

„Pobegla si od kuće jer su te mlatili, a?" preinačili su pitanje.

U odgovor se kobilji smrad, kojim je odisalo njeno telo, izoštrio, a ona je ćutala.

„Odakle god da si pobegla, odlično kuvaš. Kada taj zec bude gotov, želim jedan tanjir", rekao je jedan.

„Bogami, i ja moram da probam", pridružio se i drugi.

„Onda ustaj i završi tog zeca!" naredi joj Klarina majka.

Ponesena nekim iznenadnim poletom koji niko nije razumeo, Bernarda je vezala kuhinjsku krpu preko očiju i počela da žonglira drvenom varjačom kojom je mešala paprikaš. Potom je varjaču zamenila nožem pa je, pred zaprepašćenom vračarom i gostima, naslepo isekla češanj belog luka a da nijednom nije okrznila prst. I dalje s povezom preko očiju, ubacila je naseckani luk u lonac, iznenada pograbila leđa, kao mačka kada vreba, i munjevito hitnula nož proburazivši miša koji je trčao ka ostavi.

„Ko je, dođavola, ova?" Klara Laguna, videvši da se odjednom više niko ne penje kod nje, izašla je iz sobe i takode ispratila mirisni trag zečetine u sosu od belog luka.

Devojka je svukla krpu s očiju, a slika prostitutke sa zlatnim zenicama, u narandžastom neglizneu, puštene kose do struka i trudničkih grudi koje kipe ispod tila, zauvek joj se urezala u utrobi. Uzela je nekoliko glavica crnog luka sa stola pa je, proizvodeći ono unjkanje, žonglirala sve dok joj Klara nije zatražila da prestane. Bernarda je promucala „ostajem ovde" i progutala glavice luka zverskim apetitom.

Bilo je potrebno više od dve godine, koje je Bernarda provela radeći kao kuvarica u bordelu - te noći rekla je „ostajem ovde" i zaista je ostala, sve do svoje smrti - da se kroz ta unjkanja i mucanja razazna da ju je otac prodao cirkusu jer je imala brkove i malje po licu. Tako su saznali gde je naučila da barata noževima i da žonglira, što je mogla da izvede sa svakom vrstom kuhinjskog pribora, povrća i voća. Međutim, Bernardine veštine nisu se tu završavale - imala je i urođen osećaj za kuvanje. Ubrzo su njeni paprikaši postali čuveni koliko i Klarine veštine ispod purpurnog baldahina, pa su mušterije počele da računaju i na to da se u Crvenoj kući pre ili posle rvanja s Klarom mogu počastiti dobrom porcijom Bernardinih specijaliteta. Ostala je u kuhinji jer je s ljudima bolje opštila kroz svoje paprikaše nego unjkanjem i mucanjem.

Takode je posedovala i čudesan dar za životinje, koje bi se pripitomile čim ih dotakne ogromnim šakama. Zato se, osim kuhinje, starala i za zadnje dvorište i štalu, koji su se, kako je bordel napredovao, punili kokoškama, ovcama i kozama. Čak su nabavile i dva konja, koji bi rzali od zadovoljstva kad bi osetili kobilji miris koji je, poput nevidljivog potoka, širilo Bernardino telo.

Kada je prošlo još nekoliko godina, saznali su da je poreklom iz Soriije i da je u ranom detinjstvu ostala bez majke. Da je iz cirkusa pobegla zato što ju je neko tukao, to je još one večeri svima bilo jasno, ali otprilike tek u ovo vreme uspeali su da dešifruju da je nasilnik bio ukrotitelj zveri, koji bi se napio, samleo je od batina i vukao za bradu, čisto iz razonode.

A ono što se moglo uočiti i posle nekoliko dana od njenog dolaska jeste da Bernardina prostodušnost - koju je zadržala do poslednjih dana svog života - nije poticala od stidljivosti ili traume zbog batina ukroti-telja pijanca. Videlo se jasno da joj je um od rođenja umrtvljen milošću s neba.

Smestili su je u sobu pored ostave i prostrli joj slamaricu na podu. Skinula je haljinu pa'je njen miris pojurio iz prostorije, popeo se stepeništem i krišom dopro do Klare Lagune. Ona ga je osetila u snu, a dete joj se tad prvi put promeškolojilo u utrobi.

4

Vrt Crvene kuće rano su preplavili cveće, pčele i skakavci. Ipak, tek naredne zime, u selu je počelo da se šuška o neprirodnoj neposlušnosti Crvene kuće prema klimi i godišnjim dobima. Prvi pokazatelj tog inata bile su bele rade koje su iznikle između pločara na stazi kad se Klara nastanila u kući. Onda nisu prestajale da dižu velike krunice, čak ni tokom najvećih zimskih hladnoća; postojano su se umnožavale i po snegu i pod suvim lišćem, zaposedajući vrt i Klarine snove. U šestom mesecu trudnoće prestala je da prima mušterije, a majci je naložila da unajmi još jednu devojkicu, da je menja dok ona na miru čeka rođenje devojčice. Smestila je krevet kraj prozora svoje spavaće sobe. Napupeloga stomaka, sela bi na gvozdeno pročelje kreveta i zabavljala se posmatrajući stazu u vrtu. Maštala je o dolasku jeseni i andaluzijskom zemljoposedniku koji čizmama gazi busenje belih rada; čvrstih nogu, s redenikom prepunim patrona, opasanim oko struka, očima poput dve ledene masline, s ogrtačem na leđima, kose umršene u isparenja ulja. Korača tim putem i peva koplju da bi se najavio, a potom i saetu da zamoli za oproštaj. Uskoro je staza postala prvo što Klara pogleda kada se probudi, i poslednje pre nego što zaspi. Ta vizija nastavljala se i u snovima. Budila se s mirisom cveća u kosi, kao onomad kada je vodila zemljoposednika da upozna Crvenu kuću. Međutim, bele rade joj u snovima više nisu nicali iz kestenjastih vlasi, već iz zemlje koja je vijugala između pločara na stazi.

Jednog jutra, u sedmom mesecu trudnoće, s očima još zamagljenim od sna, pomislila je da nazire poznatu siluetu kako ide stazom ka kućnom pragu. Protrljala je kapke - nijedan krmelj ne srne da se ispreči njenim nadama: vratio se u selo, i to pre nego što je obećao, još dok je proleće nišaniло cvetnim pištoljem. Ali taj čovek nije bio u čizmama niti jahačkim pantalonama, niti u ogrtaču, niti je imao ulje u kosi. Pantalone su mu bile crne i grube, čizme glomazne i sa sarama, jakna nekoliko broja veća nego što je potrebno, a štrčeći iznad vrata, snežni okovratnik svedočio je o predanosti Hristu - bio je to otac Imperije. Klara je zaplakala. Otac Imperije je zalupao zvekirom, a otvorila je vračara Laguna. Na trenutak se zapitao dali Đavo može da se sakrije u slepoj ženici te žene koja je i dalje zaudarala na veštičarenje, pa se prekrstio u sebi.

„Kakvo iznenađenje, oče! Uđite!”

„Dobro mi je i ovde.”

Otac Imperije se zarekao da nikada ne prekorači taj prag. „A hoćete li mi barem reći šta vas dovodi ovde...” „Došao sam da vidim Klaru.”

„Odmara se, oče. To joj je potrebno, znate, bremenita je.“

„Čuo sam da se o tome priča u selu. Mogu da sačekam. Recite joj da bih voleo nešto da joj predam.“

„Ali još se nije ni probudila, a moguće je da prođu sati dok ustane; tako je to s trudnicama, mnogo spavaju.“

„Probudila sam se, majko. Vрати se u kuću, ja ću se pobrinuti za oca.“ Klara Laguna pojavila se u predsoblju popločanom terakotom. Oči su joj bile crvene od plača, kosa raščupana, a trudnoća joj je visoko zadigla muslinsku kućnu haljinu iz *Otmice iz saraja*.

Vračara Laguna otišla je u kuhinju da doručkuje.

„Recite šta hoćete i idite. Ne želim da imam posla s Bogom sve dok mi se ne približi smrt.“

Sveštenik joj pružio Bibliju ljubičastih korica, zureći u svetu knjigu.

„Došao sam da vam donesem ovo.“ Pružio joj je Bibliju. „Ne treba toliko da čekate.“

„Da li izgledam kao neko ko zna da čita, oče? Zašto muškarci gledaju samo u žene koje su obrazovane? Šta vi mislite, možda me ne bi svi napustili da umem da čitam tu knjigu?“

„Ako ne znate da čitate, ja ću vam je čitati. Evo, sutra ću se vratiti u isto vrerrie. Čekaću vas u vrtu pa izađite obučeni.“ Govorio je s odlučnošću koja ga je jedina i održala u životu onih trideset dana kada je sam lutao po prašumi.

Oči oca Imperija, te crne oči u kojima je Klara jedne zimske večeri prepoznala utehu, prikovale su se za devojčine. Ona ništa nije rekla; osetila je kako se proleće provlači kroz vrata, kako povetarac donosi blagi miris nežnih pupoljaka i kako se gusenice transformišu u leptire.

Popodne je provela šetajući se među zelenom salatam, paradajzima i tikvama u povrtnjaku; među voćkama, hortenzijama i noćnim frajlama, čiji su cvetovi samo povećavali bol u njenom srcu. Ono je čeznulo za ogoljenom strogoćom zime i orlovskom usamljenošću. Međutim, dete se uskomešalo, izdajući je u utrobi nahranjenoj prolećem. Do organa Klare Lagune dopiralo je krckavo zvrjanje prirode, zelenilo razbukvalo na granama, koje su donedavno bile samo gola koplja u neprestanoj borbi s vetrom. A ono najbolnije, ono što nikada neće moći da oprostí plodnoj zemlji Crvene kuće, bila je živahnost raznobojnih pupoljaka koji su se gomilali u ružičnjaku. Nikada nije ponovo prošetala stazama na kojima je ranije volela, na kojima je bila srećna, gde će se jedna žuta ruža, takođe izdajnica, osušiti kao i ona, gde su njene bele, plave i crvene drugarice porasle toliko da latice podsećaju na jezike koji se rugaju njenoj nesreći. Mrzela je to mesto, koje joj je varljivo ponudilo nadu, a potom je zauvek oduzelo. Zabranila je Bernardi, majci i prostitutkama da ga neguju, naredila je da se zatvori pukotina u zidu, kroz koju je

ulazila s andaluzijskim zemljoposjednikom, od kolica je napravila barikadu pred lukom koji je dominirao na ulazu, osudivši pse litalice, koji su se unutra skrivali, na miomirisnu smrt, ili da oderu kožu s leđa ako odluče da pobjegnu trnovitim stazama - ružičnjak mora umreti, od gorčine, od suše, od zapuštenosti.

Noću je povraćala polen i spavala izmučena košmarima koji su mirisali na sapune, kolonjsku vodu i pomade, sve dok se njeno bdenje nije upokojilo pod čebetom crnim poput mantije i dok nije pronašla san bez snova.

Jašući na mazgi, tačno na vreme, s okovratnikom koji je davao dostojanstven izgled njegovoj puti izbrazdanoj tropskim borama, otac Imperije je sutradan došao u Crvenu kuću. S prozora spavaće sobe, Klara je špijunirala njegov neotesani hod po belim radama. Zadužila je majku da ga pošalje nazad, uz izgovor da nije pristojno odevena. Nemam vremena za spasenje, mislila je, već samo za osvetu. Počela je da se češlja dok je posmatrala kako starica prenosi svešteniku poruku i kako on, umesto da ode, seda na kamenu klupu ispod kestena i miluje ljubičaste korice knjige, za koju je Klara pretpostavila da je sveta.

„Kaže da će sačekati. Tvrdoglav je kao mazga koju jaše.“

„Vidim.“

Šišla je u vrt u majčinoj haljini jer je grudi i stomak jedva mogla da smesti u svoju odeću. Ptice su za njen ukus preglasno cvrkutale, nebo je bilo previše plavo, povetarac preblag. Videvši je da prilazi, ustao je s klupe.

„Znajte da se nalazite u vrtu bordela.“

„Nalazim se u vrtu koji je priroda blagoslovila, a to znači da ga je blagoslovila i božja velikodušnost.“ Kao i uvek kada se suočavao s Klarinim očima, otac Imperije je osećao nekakvu jezu koja ga je navodila da se zapita da li se možda iza njih kriju vatre pakla.

Sela je na jedan kraj klupe, on na drugi, a između njih ostade kamena postelja koja ih je sprečavala da se dotaknu.

„Voleo bih da vam pročitam jedan odeljak iz Biblije pa ćete tako razumeti zašto sam ovde i šta hoću da vam kažem.“ Ljubičaste korice lepile su mu se za znojne dlanove.

„Jednom mi je neko pričao o propovedima koje držite u crkvi i rekao mi je da bi bilo dobro da odem da ih čujem. Zanima me o čemu ste pričali u njima.“

Otac Imperije odloži Bibliju na klupu. Udahnuo je jutro koje, činilo mu se, ocrtava svoje lice u vrtu, spremno da ga sluša. Počeo je da priča o jednom dalekom ostrvu koje se zove Kuba, i o nekim vojnicima koji su došli do njega kako bi odbranili slavu Španskog carstva. Klara je najpre gledala u zemlju, gde se divlje cveće tiskalo pored njenih stopala; potom ga je, kako je on napredovao s pričom, gledala krajičkom oka, sve dok nije okrenula telo i pogledala ga spreda. Nikada do tada nije pogledala na njegove usne - tanke i s ožiljkom u obliku zvezde u uglu,

uranjale su u njegove uspomene. Otac Imperije, s vojničkom odećom na koži, prljav-štinom na vratu i okovratnikom, i samo s verom u srcu, išao je s jednim bataljonom, probijali su se kroz močvare gde su se skrivali pobunjenici; bilo je kapoka i palmi krcatih neprijateljima, a u daljini morska plaža. Sveštenikove oči više nisu bile crne. Ispunile su se plavetnilom Karipskog mora. Čuli su se pucnji i smrt; u dvorištu Crvene kuće pali su i prvi vojnici, krv je prekrila pločar na stazi i bele rade, barut se sudario s prahom polena, krokodili su ispuzali iza kestena, sveta vodica iz vojničke čuture prolila se po sveštenikovim čizmama, Klarinim stopalima i čelu palog vojnika. Bila je to zaseda. Podne se već nadvijalo nad Crvenom kućom kad je spustio okovratnik i devojci pokazao ožiljak koji mu je prelazio preko čitavog vrata.

„Doći ću i neki drugi dan, da vam pročitam nekoliko parabola iz Biblije.”

Uzeo je svetu knjigu i ustao s klupe; usta su mu bila suva. Mazga se odavno uzvrpoljila privezana za kapiju.

„Vratite se ako vam vreme dozvoljava.”

„Ili da vi, možda, ipak dođete da slušate moje propovedi tamo gde se propovedi i slušaju - u crkvi.” „Vi ste predani Bogu, ja osveti.” „Još ste mladi i očekujete bebu.”

„Ali više nemam dušu, oče, ukrala ju je ljubav, ukralo ju je prokletstvo moje porodice.”

„To nije istina, vaša duša pripada samo Bogu.”

Želeo je da joj kaže da će on pronaći dušu za koju misli da je izgubljena, ali je oćutao. Nisu se rukovali, nisu se dotakli; oprostili su se pogledom, pa je sveštenik krenuo ka mazgi, vukući za sobom onu istu usamljenost koja je i nju obavijala.

Dugo se nije vraćao u Crvenu kuću. Klara bi ga se setila samo kada bi joj bolovi prokletstva postali nepodnošljivi; bio je poput balzama, poput melema s crnim očima. Tražila je druge obaveze kako bi se razonodila u trudnoći. Postala joj je prijatna navika da ide do sela, ali ne i na česmu po vodu, kao što je činila pre nego što se preselila, s krčagom i uspomenama na muškarca koji, sigurno, već pripada nekoj drugoj; osim toga, pored vrta se nalazio bunar koji nikada nije presušivao. Volela je da ide u selo da prošeta trudnoću trgom i uličicama gde su se tiskale tetke u crnini. Želela je da govore o njoj, o proklesoj lozi Laguna, koja se, ume-sto da se zatre, nastavljala unedogled, ponavljajući ciklus napuštanja, beščašća i ženske dece. Ako je prokletstvo odnelo njenu dušu, ona će odneti duše seljaka.

Kada je prolazila blizu crkvene kapije, ponekad bi zaboravila svoje prezime, lozu, nesreću, na samo jedan tren, pa bi poželela da uđe u utočište svetosti, koje ju je razapetim Hristom na oltaru, nadgrobnim pločama kastiljanskih vitezova po podu i kamenim grobnicama velikih plemića u senci okolnih kapela podsećalo na detinjstvo; poželela bi da sedne na jednu klupu i divi se ocu Imperiju raskriljenog

za predikaonicom, u širokoj sveštenoj odori za misu, sa usnama koje uživaju u propovedima i očima u kojima možda uspe da nazre svoje žute.

Uskoro je često morala da preskače te šetnje. Sredinom maja, stomak joj je toliko narastao da nije bila u stanju da pređe put od Crvene kuće do sela. Njena majka, zalažući se da prestane da se izlaže pogledima crnih marama, ubedila ju je da joj ponovo pomaže u vračarenju. Iako bojkot žena iz sela nije prošao, ponovo je malo-pomalo napredovao jer su muškarci, dok su čekali na telesnu razonodu, kratili dosadu terajući je da im gleda u budućnost. I neke žene su shvatile da ne mogu bez predviđanja i napitaka protiv uroka, tako da je, iskoristivši to što je i Klara počela da se stara za goste u salonu, vračara Laguna ponekad po noći odlazila do sela noseći mačji skelet u vreći.

Bernardi se nimalo nije dopadalo što se jednooka veštica zatvara u kuhinju, što zauzme sva ognjišta i u pocrnelim loncima priprema napitke i meleme sumnjivog mirisa. Žalila se unjukanjem da nema mesta da kuva paprikaše, besno se češala po deformisanom nosu i čupala dlake iz brade.

„Začepi gubicu, devojko, ličiš na ranjenog divljeg vepra. Ovde ima mesta za obe, kuhinja je dovoljno velika.“

Nadurena Bernarda legla bi onda na slamaricu, ali kada je i Klara počela da pomaže majci, pokazala je iznenadno zanimanje za veštičarenje, konce i igle za vraćanje nevinosti.

„Gazdarice, dobra gazdarice“, unjkala je dok je oštrila i glancala žilete kojima je Klara seckala guštere, žabe i poljske glodare.

Sve vreme bi ostala pored nje, usredsređena na to kako ih komada, kako ih priprema za konzerviranje ili kuvanje u loncu, a kada bi se njena gospodarica zamislila, Bernarda bi iskoristila priliku da pojede bilo kakav komad životinje ili iznutricu koja bi joj pala šaka. Naime, kod nje je ljubav prema svemu išla preko stomaka.

„Majko, jesi li ti uzela gušterov rep?“, pitala je Klara.

„Što bih ga ja uzela. Nastavi dalje i nemoj da me ometaš; ne želim da pomešam trave.“

„A ti, Bernarda?“

Otvorenih usta i zuba umrljanih krvlju, ona bi se smejala uživajući u dodiru gazdarice koju je jednostavno obožavala.

„Zar ti ne dajemo dovoljno da jedeš? Ove životinje su za bakanje, ne-svetu jedan, životinjo!“ A onda bi joj udarila čvrgu.

Bernarda, i dalje nasmejana, otrčala bi da se zaključa u spavaću sobu, sa šakom tačno na mestu gde ju je gospodarica udarila.

„Izlazi iz svoje jazbine i spusti nos!“ vikala bi Klara.

Ali ona nije izlazila. Bodežom bi isekla pramen kose gde je dobila čvrgu, pa bi ga žudno gutala zajedno s nekom voćkom ili povrćkom iz ostave.

Bilo čiji drugi stomak dobio bi stravične grčeve, međutim, Bernardin je mogao da svari sve što bi ljubav njegove vlasnice poželela, a da ne oseti ni najmanju žaoku lošeg varenja.

„Počni da praviš paprikaše za večerašnju gospodu“, naređivala joj je Klara kada bi se pojavila u kuhinji zadovoljene strasti, „i nemoj više da me pratiš u stopu.“

Potvrđivala je uz brundanje. Čerupala bi kokošku ili vadila zečju utrobu što je moguće bliže Klari da ne bi izgubila iz vida sastojke koje je dodirivala.

Iz lonaca, koje je mešala vračara Laguna, magični miris širio se gipsanom radnom površinom za kojom je radila Klara, preko stola na sredini kuhinje, gde je Bernarda vadila utrobu iz ručkova i večera, i vijugao, zajedno sa zadahom krvi, između pletenica belog i crnog luka na zidovima, kredenaca s posuđem i preko trpezarijskog stola na kojem su posluživale večeru gostima.

Kada god bi Bernarda ostala sama, zavlačila bi ruku u lonce, probrala sastojke koje je pipala njena gospodarica i ljubomorno ih sklanjala s namerom da ih kasnije skuva. Ponekad bi se pomučila i da ih zameni drugim, samo naizgled istim - nisu na sebi čuvali trag Klarinog dodira - ali najčešće bi se bezbrižno posvetila spremanju gozbe za sebe, ne brinući se mnogo što je poremetila sastojke napitaka. Tako su napici protiv uroka iznenada postajali lek za migrenu ili mladalačku ljubav. Ugled vračare Lagune trpeo je zbog toga, a ona nije mogla da shvati šta se dešava s napicima, sve dok jednog dana, posumnjavši u proždrljivu kuvaricu, nije ostala da je špijunira. Zaskočila ju je dok je krala žablje batak. Toliko ju je išibala prutom da više nikada nije stavila ruku u lonac. Otad se zadovoljavala da o paradajz ili kačamak protrlja kuhinjski pribor koji je koristila Klara, a potom da ih pomamno liže. Nekako je znala da njen stomak ne bi izdržao težinu oklagije ili tučka.

Klara je pronašla još jednu rasonodu - brigu o lepoti tri prostitutke koje su radile za nju. Poslednja, ćerka pastira iz obližnjeg sela, došla je u bordel s navikom da iza ušiju umeće ovčiju vunu, tako daje mušterije primala mirišući na tor i stomačne vetrove. Da nije imala pozamašne grudi, koje su se gurale napolje iz svih kućnih haljina, verovatno niko ne bi tražio užitak s njom. Pre nego što je pošalje u salon, Klara joj je pregledala uši i oblačila je u negligee i mavarske pantalone, što je bolje isticalo boju njene kose i kože. Ako bi devojka odbila da je poslušna, ukidala bi joj nekoliko novčića od nedeljne plate, ili bi je šibala prutom po ušima.

Iako su devojke bile manje-više njenog uzrasta, jedva da je razgovarala s njima o temama koje se ne tiču organizacije bordela, raspodele kućnih poslova ili trikova za veći užitak mušterija. To je bio njen posao i njena osveta i nije bilo mesta za prijateljstvo i ćaskanje; radi druženja, jednom godišnje otišla bi do mrtvih vitezova,

koji su je razumeli bolje od ikoga. Ipak, povremeno je osećala ljubomoru kad zatekne Ludoviku i Tomasu kako se poveravaju jedna drugoj, i pitala se kako bi bilo imati nekog živog prijatelja s kojim bi delila radost, strasti i tugu.

Jednoga dana palo joj je na pamet da Bernardi obrije cirkuske zulufe i bradu. Iako nije morala da zadovoljava mušterije, ovi bi se, kada bi ušli u kuhinju da probaju paprikaš, prepali kad bi izronila iz senke na svetlost uljanica, gladeći dlake prstima. U zoru, Ludovika i Tomasa posadile su je na stoličicu na tremu koji se pružao ka zadnjem dvorištu Crvene kuće, a vračara Laguna prišla joj je s britvom, činijom vode i parčetom sapuna. Bernarda je pištala i koprcala se poput zaklane svinje.

„Budi mirna, nećemo te zaklati!" vikala je začkiljivši slepim okom.

Međutim, čim se pojavila Klara, primirila se i pustila da joj ona stavi zagrejani peškir na lice, da je nasapunja i obrije. Uživala je na prolećnom suncu, u blizini, dahu i dodiru svoje gospodarice.

Od tog dana, Bernarda je rukama neprekidno prelazila preko lica, tražeći neku dlaku na koži, koja bi joj vratila osećaj mekoće i miris žita.

„Gospodarice, gospodarice, gospodarice!" govorila joj je pokazujući joj dlake koje će joj pružiti još jednu porciju ljubavi.

„Još ne, Bernarda, kada ih budeš imala više."

„Bocka, bocka!" žalila se češući mesnate obraze i skupljajući usne.

„Pa počesi se. Zamisli daje to još jedna vaška, ionako ti je puna glava."

Tokom jednog od tih brijanja na tremu, Klara je primetila kobilju usamljenost kuvarice. Mnogo puta ju je omirisala, ali tek tog jutra ju je Bernardin zadah podsetio na šetnje na konju s andaluzijskim zemljoposedom. Osetila je razarajuću nostalgiju i britva joj zadrhta u šaci. I ne primetivši, počela je Bernardi da priča o galopu između borova, stenja i bukovih stabala, koje se završilo u podnožju doline, u senci hrastova, s poljupcem na kiši. Kuvaricu su podilazili žmarci: ton Klarinog glasa više nije bio ljutit i naredbodavan, već poverljiv i ljubak. Iako nije znala kako da proguta te slasne zvuke koji nisu bili ni vidljivi, niti su se mogli ščepati rukama, nikada nije mogla ni da zamisli da nešto što ne može da se pojede može da pruži neopisiv osećaj sreće.

Tako je Klara Laguna pronašla s kim će deliti brige i uspomene: Bernarda ju je slušala sa obožavanjem prilikom svakog brijanja jer bi joj se Klara jedino tada poveravala. Nikada je nije prekidala; ako je njena gazdarica plakala, i ona je plakala; ako se njena gospodarica smejala, i ona se smejala; ako se njena gospodarica ljutila, i ona se ljutila.

„Da nikome ni reč nisi rekla o ovome što sam ti ispričala ili ću te iši-bati. Razumeš?" upozoravala ju je Klara.

„Pst! Pst!" stavljala je kuvarica prst na usne i smeškala se.

Početak juna 1899. godine, u krevetu s purpurnim baldahinom došla je na svet Klarina ćerka. Bernarda, navikla da pomaže pri jagnjenju ovaca, izvukla je bebu iz utrobe voljene gospodarice dok je Klara vrištala od bolova i obnavljala, između napinjanja i dahtanja, zakletvu da će se osvetiti. Devojčica je počela da sisa prstiće umrljane krvlju i plodovom vodom, pokazujući, od svog rođenja, primitivni apetit koji će njome vladati čitavog života. Klara joj je nadenula ime Manuela.

U selu je dolazak još jedne Lagune na svet prihvaćen kao dokaz prokletstva njihove loze. Starice u crnim redovima, koje su tokom žega marame zamenile laganijom crninom, naslađivale su se stigmom koju će vući beba jer ju je njena majka rodila u bordelu. A usuđivale su se da joj pripišu i mnogo veće sramote od tog rođenja. Nasuprot tome, devojke su se pitale da li će se otac ipak vratiti da upozna kopile, da li će ponovo videti nauljene, crne kovrdže i pušku kako mu se klati o ramenu. U krčmi, muškarci su proslavljali Manuelino rođenje uz čašice likera od anisa i cigare bez filtera; Laguna s očima boje žita konačno je rodila žensko dete, kao što se i očekivalo, pa će ih ubrzo ponovo primati u šalvarama i kućnim haljinama iz drugili svetova.

S vrelinama jula, u Crvenu kuću došao je i otac Imperije. Pošto je nameravao da po svaku cenu spase majku, to je podrazumevalo da bdi i nad spasenjem ćerke, a ono je trebalo da počne hrišćanskim krštenjem. Vezao je mazgu za šipku na kapiji. Klara ga je s prozora videla kako dolazi stazom, melanholičan između belih rada. Vrelina je pustošila okrug i u sećanje mu prizivala dane u kojima se borio zajedno sa svojim bataljonom; vera, komarči i barut podsećali su ga na poraz i da je u tom selu ogrubelih duša poslat u progonstvo. Tokom poslednje posete Klari, nekoliko dana pre porođaja, govorio joj je o vidarki koja ga je pokupila u prašumi i izlečila smolama koje su - nije joj to rekao - podsećale na njene oči. Takođe je tog dana iskoristio njeno dobro raspoloženje da joj pročita nekoliko parabola iz Biblije s ljubičastim koricama i pokloni joj štampanu sliku Svete Pantolomine od Cveća, koju je Klara stavila u grudnjak, blizu srca.

Sveštenik, grozničav od krutosti mantije, popustio je okovratnik pa je ogolio ožiljak. Cvrčali su cvrčci, sunce zaslepljivalo, a nije bilo drugog vetra osim onog koji je izranjao iz njegovih reči na kamenoj klupi ispod kestena.

„Krstiću ćerku kada joj se vrati otac" odgovorila je Klara.

Crne sveštenikove oči postaše gnevne.

„A kada će to biti, ako vi to uopšte znate?"

„Na jesen; ostalo je još samo dva meseca."

„A ako se ne vrati? Zašto ste tako sigurni da će se vratiti?"

„Zbog obećanja."

„Obećanja koja daju muškarci njegove sorte ne vrede ni pišljivog boba. Vaš ljubavnik se neće vratiti, Klaro.“

„Kako se usuđujete da to kažete? Možda ste vi taj koji ne bi trebalo da se vrati, sa svojim propovedima i parabolama, jer jedino što će me spasti jeste posmatranje moje osvete u očima čoveka koga još volim.“

On je ustao s vrele klupe, a ožiljak mu je goreo kao crvena omča. Cvrčci su zacvrčali jače.

„Tako je, odlazite. Ne želim da me više odvrćate s mog nauma vašim spasenjem.“ Suze i grdnje skupili su joj se u grlu.

Otac Imperije krenuo je putem ka mazgi i uzjahao je noseći u njenim bisagama zlato Klarinih očiju.

„Bernarda! Bernarda!“ povikala je Klara.

Kuvarica je čerupala kokošku kada je začula gospodaričine povike. Ostavila je pticu i izašla u vrt. „Gospodarice! Gospodarice!“

Silueta oca Imperija udaljavalala se putem. Sunce ju je pretvaralo u fatamorganu ispresecanu jatom lasta.

Kuvarica je brisala crvenkaste ruke o kecelju, sisala usne i smeškala se. „Bernarda, na brijanje!“

Ona je prešla šakom preko lica, ali na zulufima i ispod brade nije našla ni jednu jedinu dlaku za brijanje.

„Pa šta ako još nisu porasle. Donesi britvu i sapun.“

Podne je zasjalo, vrapci su se skupljali u hladu grana, a hortenzije i noćne frajle postale su pribežište za cvrčke.

Bernarda se vratila s priborom za brijanje i smestila se na klupu gde je ranije sedeo sveštenik. Gospodarica je ustala i, kad je otac Imperije nestao u brdu, obrijala joj već glatko lice.

„Vratite se“, prošaputala je Klara, „kao i ovaj.“ Onda je ponovo nasa-punjala kuvaričino lice, počevši priču o ožiljku oca Imperija, crvenkastom poput zmije s jednog dalekog ostrva koje se zove Kuba.

Jesen se nametnula. Iza sebe je ostavila leto grudi iz kojih se prelivalo majčinsko mleko, sapun za brijanje i šetnje povrtnjakom. Sveštenik se vratio u Crvenu kuću jednog oktobarskog popodneva i predao vračari Laguni Bibliju ljubičastih korica, koju je uvio u svetlucavi ukrasni štras-papir. Nije zatražio od nje da vidi Klaru, niti je ostavio bilo kakvu poruku; s tom Biblijom, koju u kući niko nije mogao da pročita, predao je izvinjenje i želju za pomirenjem i krštenjem. A Andaluzanin se nije vratio. Bukovo lišće poprimilo je oker nijansu i malo-pomalo palo na zemlju, sahranjujući Klarino srce. Vratilo se rikanje srndaća, teranje u brdima, buka rogova

mužjaka. Videću ga kako dolazi sada, mislila je ona stojeći na stazi u vrtu, čuću sada andaluzijsku koplju. Ali samo je padalo još lišća, srndaći su se umorili od parenja, ženke su zanele, iz Klarinih grudi je teklo i na kraju su splasnule hraneći bebu, a prag Crvene kuće ostao je prazan. Zaudarajući na barut, vratili su se lovci s jarebicama i zečevima, čopori koji mokre na trgu u sumrak i njihova smrt pod zvez-dama. Čak se i Klara vratila u hrastovu šumu, gde su se prvi put voleli, na crvenkastu obalu, do mirisa kiše na krutim listovima i njihovih imena urezanih na stablu. Toliko ju je često posećivala da joj je koža na kraju opet mirisala na hrastovinu. Vratili su se dim iz odžaka, utvarna magla pokojnika, reski vetar i tužna zvona, a lišće je i dalje padalo. Tek kada su grane ogolele u iščekivanju prvog snega, naterala je majku da napravi napitak kako bi ga navela da se vrati.

„Neće vredeti“, upozorila ju je.

„A ti pokušaj ako želiš i dalje da živiš u ovoj kući.“

Zadimio se lonac na tronošcu iznad vatre, a vračara je među ostale sastojke u utrobu crnog kotla ubacila i krunicu nezaboravka, ovčiju mast, paukove nožice i njegova pisma sa suvim jasminima i nauljenom harti-jom. Pušio se čitav jedan dan, a hladio još jedan, i tek onda bio spreman da ga Klara popije. Devojka ga je dozivala iz creva, iz jetre, iz srca - ali napitak se u njoj pokvario i on se nije vratio.

Selo je pogodio prvi sneg. Klara Laguna obukla je negliže i mavarske pantalone, a baldahin je ponovo zaigrao u ritmu osvete, koji se samo pojačao kako je duže čekala. Ali pre nego što je nastavila, sišla je u kuhinju s ćerkom. Nosila je satensku kućnu haljinu koja je ostavljala otkrivene noge u providnim grilonkama s podvezicama.

„Brijanje?“ zabrundala je kuvarica.

Odmahnula je glavom i predala joj devojčicu.

„Nahrani je“, naredila joj je, „i pazi da joj ne bude hladno. Ako umre, ubiću te. Shvataš li šta ti govorim?“

Bernarda ju je gledala svojim telećim pogledom i nije odgovorila. Iz Klarine kućne haljine iskrala se dojka pa ju je kuvarica zamišljala u ustima, s paradajzom i pasuljem kao prilogom.

„Odgovori!“ zahtevala je njena gospodarica.

Bernarda je pogledala u bebu u svom naručju; počela je da plače i da je šutira nožicama u rebra. Stavila joj je u usta jedan palac umrljan krvlju petla kojeg je upravo očerupala. Manuela Laguna je tad prvi put okusila slast smrti.

5

Fenomen, čiji su vesnik bile bele rade, potpuno se ispoljio u zimu 1900. godine. Vrt Crvene kuće prestao je da sluša klimu i godišnja doba i počeo je da živi u večnom proleću. Nisu cvetale samo bele rade; hortenzije i noćne frajle cvetale su oko kestena, orlovi nokti na čistini, a ružičnjak je puštao raznobojne pupoljke koji su se otvarali poput muških šaka. Čak su i povrtnjak zaposeli uvek zreli paradajz, zelena salata i tikve. Ta rasipnička plodnost, koja se samo izoštrila s protokom godina, postala je glavna tema razgovora u selu. Starice na niskim hoklicama i njihove ćerke naspram lonaca i vezova, šuš kale su da vrt večno proleće duguje vlažnom i besramnom činu: đubрили su ga spermom. Niko u selu nije mogao da zaboravi daje Crvena kuća postala najpoznatiji i najraskošniji bordel u čitavoj provinciji. Tome je doprineo i bariton, vlasnik radnje gde je Klara stekla prvi nameštaj. Slao joj je svoje mušterije i poznanike koji su kretali na put kroz provinciju, čak i neke visoke dostojanstvenike, poput uvaženog diplomate koji je povratak iz udaljenih zemalja proslavio s prostitutkom zlatnih očiju. Između dve mušterije, virila je kroz prozor spavaće sobe i posmatrala stazu.

Zima se završila, počelo je proleće, a Klari i njenom vrtu bilo je svejedno. Bele rade su nastavile da niču, a Andaluzanina nije bilo. Možda sledeće jeseni, govorila je sebi Klara, sigurna sam, a ako mi ga jesen ne donese, onda će snegovi, ali videću ga sigurno pre nego što umrem. Onda je počela da se brine za svoje zdravlje. Ponekad je primala mušterije s vunenom spavaćicom ispod negližea, da se ne bi prehladila od promaje i dobila upalu pluća.

„Ako nastaviš da budeš tako zimogrožljiva, ode nam posao“, upozorila ju je majka.

„Baci mačje kosti da vidimo da li ću ubrzo umreti, da se ne dogodi da on, kada dođe, zatekne samo moj grob.“

„Već sam ti pre više godina rekla da sam na rebrima videla da se nikada neće vratiti, a ti mi i dalje ne veruješ. Zašto bi se vratio sada?“

„Ovoga puta reč je o mojoj smrti.“

„Ali skelet je od iste mačke, a vid od iste vračare.“

„Pročitaj mi kosti i reci da li u njima vidiš hoću li uskoro umreti. A da li verujem u to ili ne, to je moja stvar.“

Kroz prozor je prodiralo prolećno sunce. Purpurni baldahin blistao je poput zvezde Severnjače. Devojka je sela na krevet skrštenih nogu, otvorila vreću i rasula kosti na čaršave misleći na andaluzijskog zemljoposjednika.

„Lobanja mi kaže da smrt neće doći po tebe još mnogo godina“, tumačila je njena majka.

„A kada će doći?"

„Ostaje ti još mnogo, mnogo godina života, ali nećeš dočekati duboku starost."

„Dakle, on će se vratiti pre nego što mi se pojave bore kao tvoje i postanem ružna."

Starica je vratila kosti u vreću i napustila sobu. Klara je češljala kosu i zamišljeno gledala u bele rade.

Jednog jutra tog proleća, smrt je ipak posetila Crvenu kuću, ali došla je po Lagunu vračaru. Čitala je budućnost i vraćala nevinost u jednoj od bogatih kuća u selu. Na povratku u Crvenu kuću, krenula je mračnom stazom i praznim jarkovima; iznenada je iz pesme zrikavaca izronilo tandrkanje brzih kola, koja su prešla preko nje. Našao ju je seljanin koji se uputio kući posle ljubavne strasti i Bernardinog paprikaša. Popeo ju je na svoja kola i smestio kraj motika, srpova i debelog konopca. Ženini zubi bili su umrljani krvlju, a nit roze sline slivala se preko vrata do srca; zdrava ženica joj se zatvorila, ali je šlepa svetlucala poput klikera; šake su čvrsto držale vreću sa zdrobljenim kostima. Kola su mirisala na pšenicu i proso; znala su samo za zemlju i brašno.

„Pustite vreću", zatražio je od nje seljak.

Ona je odmahнула glavom i posisala usne; pokušavala je da govori.

„Ništa ne govorite, obavestiću vašu ćerku."

Čovek se vratio u bordel.

„Zar hoćete još?" upita ga Tomasa videvši ga na ulazu.

„Pozovi vlasnicu. Majka joj je u mojim kolima, polumrtva."

Tomasa ju je našla u kuhinji, gde je jela krompire sa zečetinom, skupljajući snagu posle još jednog dana osvete.

„Mislim da su vam ubili majku", rekla joj je.

Prešla je mirno šakom preko usana i obrisala ostatak sosa.

„Štetočine nikada ne umiru."

Čutke je prišla seljaku u predvorju s pločama od terakote i pošla za njim do kola. Nosila je dugačku satensku kućnu haljinu, a ispod mavarske pantalone. Jutro je bilo sveže, pevali su zrikavci, a u povetarcu se naslućivalo sunčano i cvetno jutro.

„Majko!"

Vračara je glavu naslonila na džak brašna.

„U crkvu, u crkvu", ječala je.

„Šta ti se dogodilo?"

„Pregazila su je kola", umešao se čovek.

„U crkvu", navaljivala je ona.

„Ja ću vas prevesti."

Klara joj je istrгла vreću s kostima iz ruku.

„Rekla sam ti da će te šetkanje putevima uzbrdo-nizbrdo s tom prokletom mačketinom koštati života.“ „Ne“, bunila se ona.

Kola su se klackala između jutarnjeg kamenja.

„Zašto hoćeš u crkvu? Bolje da idemo do lekara, ili apotekara.“

Okrznuvši usne polomljenom šakom, vračara je promucala reč „prokleta“, a potom i „smrt“.

„Proklete žene idu u crkvu samo kada osete da će umreti? To hoćeš da mi kažeš?“

Prvi zraci zore pomilovaše vlažne oči Klare Lagune.

Starica je klimnula glavom, a crvenkasta ljiga krenu joj kroz zube.

„Požurite!“

Čovek je ošinio konja po leđima. Pšenično brašno poskočilo je u bledom oblaku. Selo ih je dočekalo s blistavim makadamom. Odjek kopita sudarao se s buđavim i kamenim fasadama. Pred njima se otvorio trg, bez magle, nov-novcat. Kola stadoše pred crkvom. Klara je sišla i zalupala na vrata. Dozivala je oca Imperija, plakala je njegovo ime, zgulila je zglobove prstiju o hladne i grube daske.

On se probudio u skromnoj spavaćoj sobi pored sakristije. Sanjao je Klaru, spasenje zlatnih očiju i čuo glas iz svog sna kako lupa na vrata. Obučen u sivu pidžamu koju je nosio još od semeništa, krmeljav i uspravljen u papučama koje mu je poklonio parohijan, raščupane kose i mutnih crnih očiju, otvorenoj mantiji umesto kuće haljine, šije ogrnute crvenim ožiljkom, otvorio je vrata kroz koja je najpre, poput mača, jur-nula zora. Potom i Klara u haremskoj odeći, a za njom i seljanin, noseći na rukama izmučeno telo vračare Lagune.

„Umire, oče, umire!“ Devojka mu je stavila šake na grudi; bio je to prvi put da ga dodiruje. Odmah ih je sklonila i stisla pesnice.

Sveštenik je pocrveneo.

„Položite je na klupu ispred oltara.“

Proleće se uvlačilo kroz rešetke na prozorima, a u grobovima se čulo kako se kastiljanski vitezovi prevrću. „Šta joj se dogodilo?“

„Mislim da su je pregazila kola. Našao sam je na ivici puta, kada sam odlazio iz...“ Čovek začuta i obori pogled. „Oprostite mi, oče.“

„Sada nije trenutak za to. Jeste li išli kod doktora?“

„Ne želi. Tražila je da je dovedemo pravo u crkvu“, odgovori Klara.

Otac Imperije je kleknuo pored samrtnice i prešao joj šakom preko kose. Zena je otvorila oko s crnom ženicom i prošaputala sveštenikovo ime. On je približio uho usnama umrljanim krvlju da čuje njene tihe reči. Zakopčao je mantiju i krenuo ka sakristiji. Nedugo zatim vratio se sa stolom oko vrata i poslužavnikom sa svetim uljima. Načinio je znak krsta na ženinom licu i dao joj poslednju pričest. Miris veštičarenja, koji je ona unela u crkvu, povukao se pred svetim mirisom ulja.

Klara nikada nije mogla da zaboravi ruku oca Imperija kako u vaz-duhu iscrtava Hristov krst, nežnost kojom je pomazao svetim uljem, veru na tamnopotom licu, predanost na usnama koje su govorile latinski.

„Pridite. Želi nešto da kaže.”

Kada je videla lice svoje ćerke, zatvorila je slepo oko. Klara se približila njenim usnama i uzela je za ruku. Vračara je promrmljala neke reči koje su se uplele u krajeve Klarine duše, stisnula joj šaku i umrla.

Kroz crkvene prozore, sunce se rasplinulo u plavim, narandžastim i žućkastim nijansama.

„Gotovo je” reče Klara i nasloni obraz na majčine grudi.

Otac Imperije posmatrao je kestenjastu kosu, koja se raširila poput lepeze na Klarinim leđima, prava i začarana pod suncem, ali nije je dodirnuo.

„Ne plašite se”, rekao je. „Otišla je s mirom.”

„Ne plašim se za nju, već za sebe.” Podigla je glavu. Plakala je.

„Vi imate i ćerku. Zove se Manuela, zar ne?”

„Ona je uzrok moje nesreće. Kada ne bi postojala, njen otac bi se vratio.”

„Ja moram u polje, već je svanulo”, prekide ih seljak.

„Odvedite Klaru kući, molim vas.”

„Nemojte to da me molite. Shvatite, oče, da ne mogu... usred bela dana, usred sela. Vidite, došla je u tome, shvatate već”, odgovorio je pokazujući na mavarske pantalone koje su virile ispod kućne haljine.

„Idite, vratiću se peške”, odbrusi Klara.

Seljanin je žurno napustio crkvu, popeo se na kola s porumenelim brašnom i krenuo na njivu.

Jutro se zaustavilo na klupi gde je ležala pokojnica; zaustavilo se i u očima oca Imperija i Klarinim suzama. Skinuo je stolu i Klara je, drhteći, ustala.

„Hvala vam.”

„Ne zahvaljujte mi. Ja sam samo Hristov sluga.” Nasmehio se.

„Vratiću se na bdenje.”

„Ja ću se postarati za sve papire.”

„Da, znate već da ja ne umem da čitam, čak ni Bibliju koju ste mi poslali. Morate vi doći da mi je čitate. Zbogom, oče.”

„Čekajte, ne možete u tome na ulicu. Daću vam odeću devojke koja dolazi da čisti. Nije mnogo elegantna, ali barem nećete morati pored ljudi u spavaćici.”

Odveo ju je do sobička gde su stajale metle, sapun i drugi pribor za čišćenje. Tu su na čiviluku pronašli suknu od grubog sukna i belu bluzu.

„Obucite se na miru”, rekao je zatvorivši za sobom vrata.

Klara je slušala njegove korake kako se udaljavaju.

Izašavši, zatekla gaje da kleči u sporednoj kapeli, gde se nalazio ora-torijum Svete Pantolomine od Cveća. Već je prekrpio leš ćebetom i stavio sveštencički okovratnik.

„Idem ja sad. Ne želim više da vas uznemiravam.“

On se osvrnuo da je pogleda. Odeća joj je bila prevelika; ali kosa joj je i dalje bila puštena, a oči žute.

„Čekajte, daću vam moju mazgu. Doći ću već za neki dan po nju.“

Jašući na mazgi oca Imperija, Klara je prešla preko trga, kroz uličice, sve do glavnog kolskog puta. Prošla je sa satenskom kućnom haljinom i pantalonama sklopljenim ispod miške, s puštenom kosom. Kakvu ju je video otac, takvu ju je videlo i čitavo selo. Nije mnogo prošlo, a starice u crnini su već znale da je raskalašna devojka u odeći spremačice izašla iz crkve na sveštenikovoju mazgi, a da je u crkvi umrla, nakon što su je na putu zgazila kola, vračara Laguna. Do njihovih ušiju takođe je došlo i da to nije bio prvi susret njihovog paroha s prokletom porodicom: njegovu mazgu često su vidali vezanu za kapiju Crvene kuće. Čitavo selo, koje ga je iskreno obožavalo otkako je došao, od tog jutra ga je podozrivo gledalo. Na kraju krajeva, otac je još bio mladić koji je tek napunio tridesetu, a ispod mantije se krio muškarac u punoj snazi. Glasine su se samo pooštrile posle vračarine sahrane. Pokopana je na seoskom groblju rano izjutra, s čempresima i svrakama u procesiji. Vračaru su ispratili Klara, devojke iz bordela i otac Imperije s latinskim i svetom vodicom, ali nije došla ni jedna jedina žena, kojima je vračara godinama čitala budućnost iz mačjeg skeleta, koje je lečila od uroka i čijim je ćerkama vraćala nevinost. Pitale su se zašto vešticu sahranjuju kao hrišćanku, šta vračara Laguna, koja u životu nijednom nije kročila u crkvu do časa svoje smrti, traži na osveštanom seoskom groblju. Pitale su se i da nije to možda ćerka zatražila od oca Imperija, a on nije mogao da odbije njene zlatne oči. Otac Imperije je, međutim, samo ispunjavao pokojnićine poslednje želje. „Dajte mi poslednju pričest“ rekla mu je, „a potom me položite u hrišćansko tlo kako bih na miru trulila.“

Kada je sanduk prekrila zemlja, sveštenik je Klari izjavio saućešće. Uzeo ju je za ruku i rukovao se s njom. Ona je osetila toplu kožu. Po-crveneli su.

„Ne vraćajte se u Crvenu kuću, oće; u ovom selu ljudi mnogo pričaju. Ja ću sutra poslati Bernardu da vam vrati mazgu.“

„Zašto ne prekinete posao; dovedite ćerku na krštenje i odsad redovno dolazite u crkvu nedeljom.“

„Već sam vam rekla da sam predana svojoj osveti, svojoj usamljenosti.“

„I ja sam vama takođe rekao da sam resio da vas spasem.“

„Spasite vi sebe, oče; vama je to potrebnije nego meni. I ostavite me na miru.“

Krenula je stazom oivičenom nadgrobnim pločama i krstovima s na-merom da se zauvek udalji od oca Imperija. Suze su joj tekle obrazima, a svrake su ih požudno gledale jer su blistale poput dragog kamenja.

Bernarda je, po naređenju svoje gospodarice, na tavan odnela lonce, konce za vraćanje nevinosti, vreću s mačjim skeletom i tegle s magičnim sastojcima. Kako ih je prekrivala prašina, tako su selo i devojke iz bordela zaboravljale na staru vračaru Lagunu. Takođe su zaboravili i na istragu povodom smrti vračare Lagune; žandari su nekoliko nedelja pokušavali da utvrde ko je staricu zgazio kolima, ne naišavši ni na jedan jedini trag. Samo Klara nikada nije mogla da je zaboravi. Takođe nije mogla da zaboravi ni noć kada su joj ubili majku. Od tada je živela posvećena bordelu i čekanju da se Andalužanin vrati. Organizovala je ljubavni raspored svojih devojaka i dočekivala istaknute mušterije u salonu, nudeći ih crnim vinom, partijom tutea* i Bernardinim jelima. Ispod purpurnog baldahina počela je da prima samo elegantne mušterije, koje joj je bariton i dalje redovno slao, a koji su zahtevali čari prostitutke zlatnih očiju, i one koji bi je podsetili na zemljoposjednika po kovrdžavoj kosi, mirisu ulja ili ponekom koplom.

Trudila se da ne misli na oca Imperija. Glasine o njegovim posetama Crvenoj kući, i o onome što se dogodilo na dan smrti vračare Lagune, isparile su nakon nekoliko nedeljnih misa kojima je sveštenik s predikaonice ponovo osvojio srca parohijana. Starice na klupama, s crnim velovima, i dalje nisu razumele njegove propovedi, u kojima su pastiri po brdima tražili ovce da bi ih spasli od vukova. Međutim, pred tim govorima, užarenim vrelom verom, udovicama su na oči navirale suze. Pastva je pulsirala obilazeći torove, jedući lepinje i suvi sir, suprotstavljajući se munjama i olujama, hladnoći, lukavim zverima i zlu koje je gorelo u paklenim plamenovima. Iz nedelje u nedelju, kadionica se njihala ravnomerno kao klatno, a po izlasku s mise, starice bi ponele njen slatkasti miris zalepljen za velove, a seoske bogatašice za čipkane mantilje, pa bi govorile međusobno: „Daje činio nešto loše, ne bi ostavljao mazgu pred svačijim očima, sakrio bi je. Sigurno je otišao da joj naredi da zatvori bordel, ali ona nije htela jer je ta prokleta Laguna bezbožnica.“

Klara je kupila i čeze s čilašem pa se vozala seoskim atarom. Kada bi se srela s ocem Imperijem, pogledala bi na drugu stranu i uzdama izranjavila leđa životinje dok joj je štampana slika Svete Pantolomine dobovala u grudnjaku. Poslala je Bernardu da ode u crkvu i vrati mazgu, zajedno s Biblijom ljubičastih korica. Bilo

---

* Tute - jedna od najpopularnijih španskih kartaških igara. (Prim. prev.)

je to jednog jutra na početku leta. Golubovi su se kuvali u crkvenom zvoniku, a starice su ležale zaštićene hladovinom u kućama od tesanih kamenih blokova. Kuvarica, s malom Manuelom koju je pridržavala uz struk, ušla je u crkvu na zadnja vrata, koja su gledala ka padini groblja, i predala ocu Bibliju uvijenu u onaj isti svetlucavi štras-papir. Otac Imperije ju je zamolio da sačeka na klupi dok ode do sakristije.

„A što?“ prounjkala je slegnuvši ramenima.

„Videćeš. Znam zašto si dovela i bebu.“

Vratio se sa plaštanicom i bokalom svete vode.

„Dajte mi devojčicu.“

Bernarda se opirala brundanjem.

„Neću joj ništa, ženo!“

Uzeo je Manuelu u naručje, nadneo je nad korito za krštenja i prolio joj svetu vodicu po glavi.

Klara je čekala u kuhinji da se Bernarda vrati.

„Da li je polio devojčicu vodom?“ upita je odmah.

„Voda, voda“, odgovorila je kuvarica lupivši se šakom po tamnoj kosi.

„Dobro, konačno je u nečemu uspeo“, promrmljala je Klara. „Sada se njegova briga završila, a meni ostaje moja.“

Izvadila je štampanu sliku Svete Pantolomine iz grudnjaka i ostavila je u ostavi, iza tegli s kompotom od bresaka. Potom je pogledala u ćerku. Već je napunila prvu godinu i oči su joj još više potamnele.

Manuela Laguna rasla je snažna i zdrava. Kuvarica je svakog jutra ponavljala gospodaričine reči - „Nahrani je i neka joj ne bude hladno!“ - pa je točila devojčicu kao prase za Božić. Tokom ledenih noći, pritiskala ju je uz svoje telo s kobiljim vonjom i uspavljivala je bez uspavanki, samo ritmičnim disanjem kroz nozdrve. Kada bi Manuela zaplakala, kuvarica bi uzimala narandže ili paradajze i žonglirala. Međutim, Bernarda nije znala da treba da je uči i kako se hoda; Manuela je prve korake napravila držeći za ruku jednog od stalnih gostiju, koji je imao običaj da zađe u kuhinju kako bi zagrejao promrzle ruke na vatri i probao šta je Bernarda spremila za večeru. Takođe nije znala ni da treba daje uči kako se govori. Bernarda se jedva i sama borila s recima i trudila se da ih koristi što je manje moguće; više je volela da razgovara preko paprikaša i brundanja. Tek kad se bordelu priključila nova prostitutka, devojka s dugim crnim pletenicama, poreklom iz Galicije, sa srcem od eukaliptusa, Manuela je izgovorila prve reči, i to severnjačkim dijalektom kojeg se nikada više nije oslobodila. Počela je jesen 1902, a Manuela je već imala tri godine. Tada je, izuzimajući mumlanja i brundanja koja je naučila od kuvarice,

bila nema poput insekata s kojima je odrasla. Do kraja svog života, Manuela Laguna sačuvala je i sklonost ka milovanju bubašvaba i stonoga. Kupala ih je mlakom vodom, brisala suknom, a onima koje prežive vezivala je mašnu sa strpljivošću velikog majstora zanata.

Kada je galicijska prostitutka prvi put videla devojčicu kako štapom pokušava da istera bubašvabe ispod kredenca, pomislila je da njena majka mora biti žena s deformisanim nosom, koja se maloumno sme-jala kraj nje otkrivajući desni pocrnele kao u magarca. Manuela je nosila vunenu haljinicu koju su pojeli moljci i zepice koje joj je isplela kuvarica za hladne noći.

„Kako se zoveš?“ pitala ju je.

Manuela je pogleda ogromnim očima i zapreti joj motkom. „Kakav si ti namćor!“ nasmejala se prostitutka. „Hoćeš li jedan poklon?“

U šaci je skrivala poslednje kupine koje su ostale na grmovima. Devojčica je ispustila motku, otela joj kupine i sve ih odjednom stavila u usta.

„Ako mi kažeš kako se zoveš, ispričaću ti priču.“

Tamni sok kupina curio joj je niz bradu. Manuela je samo zabrundala i pobešla u Bernardinu sobu, gde je spavala zajedno s kuvaricom.

Kad su i bukve ogolele, Galicijka je shvatila da Manuela, koju je uvek zaticala kako sisa voće i kosti kokoške ispod Bernardine suknje ili lovi bubašvabe i insekte po vrtu, ne zna da izgovori ni reč. U vreme doručka, proleće Crvene kuće prodiralo je kroz kuhinjski prozor. Vetar borove šume šibao je kuću i prekrivao je suvim lišćem koje nije pripadalo već-nom proleću u vrtu. Galicijska prostitutka, sedeći naspram šolje mleka i kriške hleba s maslacem, mela je vrhom pletenice mrvice koje su ostale na stolu kad je prelomila pogaču. Manuela se smejala, prišla joj, uspuzala joj se uz noge u krilo, zaposela pletenicu i počela i ona da metla mrvice.

„Zoveš se Ma-nu-e-la.“ Prostitutka je iskoristila priliku dok joj se gnezdila u krilu kako bi je podučila. „Mala Manuelinja.“

Isprva je naučila svoje, pa Bernardino ime, a onda i nazive voća i povrća. Potom i nazive kuhinjskog pribora i mrtvih životinja. Dan za danom, okružene mirisom mleka i maslaca, pod zlaćanom svetlošću jeseni koja je počinjala malo dalje, iza ograde Crvene kuće, Manuela je naučila da oponaša zvukove koji su izlazili iz prostitutkinih usta. Kad bi nešto dobro uradila, osetila bi cmakanje po obraščićima, koje ranije od nikoga nije dobijala - Bernarda ju je sisala i lizala kao krava tele. Ubrzo je saznala da se to zove „poljubac“.

Kuvarica je podozrivo posmatrala kako devojčica savladava jezik i kako se između nje i Galicijke razvija nežnost, pa ju je upozorila:

„Gazdarica meni tražila samo hranu i ne hladnoću, nije rekla reči.“ Približila je deformisani nos Manuelinom licu, pripretila joj prostodušnim očima, krznom kobile i perjem kokoške, ali ih je pustila da nastave s učenjem.

„Zar ti gospodarica naređuje i šta da radiš sa svojom ćerkom?!”

„Ćerka ne moja, ćerka od gospodaricu.”

Tek tada je galicijska prostitutka saznala da je Manuelina majka Klara, njihova gospodarica koja je izgledala kao da stalno nekog očekuje. Dane i noći provodila je u lepršavim negližeima, kućnim haljinama i mavarskim pantalonama, bojeći usne u crveno, a kapke u plavo, češljajući dugu kosu dok su joj oči uranjale u stazu od pločara, obraslu belim radama. Takođe, kada bi završila s raspodelom zaduženja u bordelu, imala je običaj da završi istom rečenicom: „Budite poslušne jer će njegove čizme u svakom trenutku spljeskati bele rade.” Prostitutka nije znala kakve to čizme pominje madam, ni na koje bele rade misli, mada je pretpostavljala da su to one koje i usred zime vijugaju po stazi. Njoj je bilo važno samo da ispuni radni dan kako bi zaradila za hleb. Uskoro je počela da se brine i da devojčici pokaže svet van kuhinje i ostave, gde ju je Bernarda odgajila.

Kada je sneg prekrrio i proleće Crvene kuće, a bele rade ga slomile poput ljuske jajeta, galicijska prostitutka iskoristila je epidemiju gripa, koja je u postelju bacila većinu redovnih ljubavnika, uključujući i madam Klaru, posadila devojčicu pored kamina u salonu, uz toplotu vatre, i pričala joj priče uz koje je odrasla, o mornarima i sirenama. Tako je Manuela Laguna saznala za postojanje nepregledne vode, drugačije od one iz šerpe za supu koju je nedeljom pripremala Bernarda, a po kojoj su plutali ostaci hleba i jaja, skupljani cele sedmice. Beskrajna voda bila je plavozelena čorba koja je proždimala živote po sopstvenom nahodanju, i čije je ime - more - Manuela zauvek ponavljala tokom svojih dugih noći, najpre s mirisom na konja, a potom s mirisom na senku. Takođe je naučila o strmim galicijskim obalama i plažama s belim peskom, s kojima se vodena masa parila i ljubila; o licima i mirisima muškaraca koji su pecali u moru i skrivali suze; jer slane suze su uvek otkrivale položaj mornara, pa bi ih more, ako poželi, ubilo velikim talasima.

More u Manuelinom umu nikako nije uspelo da poraste. Takođe nisu porasli ni mornari. Ali je zato porasla Manuela, zadojena toplinom priča, s maštom punom pene i talasa, galebova i litica koje kastiljanska brda i hrastove šume nikada ne bi mogli da razumeju. Porasle su njene oči tamne poput okeanskih ambisa, a crna kosa ukovrdžala joj se poput algi. S četrnaest godina već je majstorski vladala jezikom Galicije, a petlovima je uvtala šije, čerupala ih i kuvala u sosu s Bernardinom virtuožnošću. Nije ni sanjala da će u tim godinama savladati i majčine veštine.

Jednog oktobarskog jutra 1913. godine, Klara Laguna ušla je u kuhinju s čvrstom namerom da i Manuelu uključi u život bordela. Njeno srce više nije bilo sposobno da sluša pucnje lovaca u brdima, niti riku srndaća, tresak rogova, vetar koji kida suvo bukovo lišće i borbu vitezova u magli. Kao što se vrt Crvene kuće zauvek ukotvio u proleću, Klarino srce se usidrilo na stazu od pločara i moglo je da čuje

samo krckanje rađanja ili smrti belih rada. U kosi su joj se nazirale sede vlasi, a u uglovima žutih očiju ocrtavale su se, poput zraka sunca, prve bore. Došla je u kuhinju u purpurnom negližeu i providnoj svilenoj haljini; ni telo joj više nije bilo zategnuto. Samo se njena osveta nije oklembesila, zategnuta i jedra svih tih godina. Radoznanost ju je grčevito sekla, poput noža, dok je tražila ćerkino lice. Zatekla ju je kako se rasonodi krvlju petla kojeg je Manuela upravo rasporela pod Bernardinim nadzorom.

„Brijanje?" upita je kuvarica dok je šakom prelazila preko skoro obrijanog lica.

„Ne, nisam došla zbog tebe, već zbog nje." Klara je pogledala u ćerku i rekla joj:

„Sigurno već znaš da sam ti ja majka. Priđi da te bolje vidim."

Manuela je zadrhtala ispod svojih prnja i primirila se. Mnogo puta je videla tu ženu kako se kreće po salonu i stepenicama do prvog sprata, gde je njoj bilo zabranjeno da se popne; tela uvijenog u arapsku nošnju od providnih tkanina, kestenjaste kose koja joj pada do struka i lica lepšeg od slike Device iz Los Remediosa, koju je galicijska prostitutka nosila na vrpci pre i posle ljubavnog čina. Kuvarica ju je gurnula ka majci i zabrundala. Izbegavala je da pogleda pravo u gospodaricu, ali je žudno tražila parče belog mesa kojeg će se posle u samoći prisećati.

„Plašim je se", prošaputala je Manuela kuvarici. „Liči na vešticu."

Ona ju je, ne razumevši šta joj govori, snažnije gurnula ka gospodarici.

„Budi poslušna", naredi Klara puštajući da joj butina nakratko sevne kroz kućnu haljinu.

Manuela je zakoračila ka zlatnim očima koje je mržnja, tokom vremena, pretvorila u kamenje.

„Pogled ti je taman kao u tvoje bake, a kovrdže su ti iste kao u oca, samo još da naučiš da u nju stavljaš ulje." Uхватила ju je za bradu.

Ledeni dodir naveo je Manuelu da pomisli da Klara nije veštica, već sirena.

„Po svemu ostalom ne ličiš ni na koga. Ti si Laguna previše grube i dlakave kože." Štipnula ju je po rukama. „Biće prava muka da te pretvorim u dobru kurvu."

Klara je otvorila kućnu haljinu, izvukla punu šaku novčanica iz čipkane vrećice privezane za podvezicu i tutnula ih kuvarici.

„Dobro si odradila posao. Sada moja ćerka više nije tvoja briga."

Bernarda je žudno šćepala novac; imaće predivnu poslasticu za večeru. Skuvaće novčanice s prelivom od čokolade i poješće ih prisećajući se bele butine kojom ju je gazdarica tako velikodušno počastila.

„Idemo, pruži korak." Klara je odvela ćerku u salon. „Danas su mi iz grada poslali nove podvezice, slažu se s bojom tvoje kose. Tvoj otac može doći svakog časa i hoću da te vidi udešenu."

Nakon što je Manuela Laguna probala prvog muškarca, bakalina iz Burgosa, ogulila je telo četkom za timarenje konja. Zatvorila se u štalu, trljala i trljala kožu dok nije odrala bakalinov miris sa sebe. Potom je otišla u ružičnjak i čitav dan tumarala zaraslim stazama. Klara ju je tražila po svim sobama, čak i na tavanu gde su ležale prašnjave uspomene na vračaru Lagunu. Ne nalazeći je nigde, poslala je prostitutke iz bordela da je traže u vrtu, ali i tu je nije bilo. Manuela je u zabačenom kutku iskopala rupu pa je, začuvši ih kako gaze biljke krckave od mraza, ušla u nju i prebacila preko sebe granje i suvo lišće. Kada je pala noć, galicijska prostitutka izmislila je menstrualne probleme i počela da se moli štampanoj slici Device iz Los Remediosa da jesenja hladnoća poštedi devojkicu. U međuvremenu, Klara je prvi put za petnaest godina poželela da andalu-zijski zemljoposjednik ne naiđe stazom obraslom belim radama. Kada je jutro sledećeg dana već dobrano poodmaklo, rasanila se i otišla u borovu šumu. Tražila je Manuelu iza svake granitne stene, koje su se poput leđa dinosaurusu pomaljale između bukovih stabala i žučkastih paprati; promukla je dozivajući je, ali od devojkice nije bilo ni traga. Odlučila je da okuša sreću među hrastovima. Pričala je ćerki o tom mestu, o njenom ocu koji je urezao njihovu ljubav u pepeljasta stabla i pevao joj kople na obali reke. Iznenada, mazga s nabreklih prugastim bisagama krenula je nizbrdo, pravo ka njoj. Klara je nazrela obris crne mantije. Otac Imperije pošao je da blagosilja ili pričesti nekog parohijana u brdima. Nije razgovarala s njim od vračarine sahrane. Videla ga je mnogo puta tokom proteklih godina, ali uvek ga je izbegavala. Međutim, brdo je bilo pusto, a jesenje jutro beskrajno. „Dobar dan, oče!”

Brazde od karipskog sunca, koje su nastale još prethodnog veka, izmešale su se s borama njegove kastiljanske zrelosti.

„Dobar dan”, ponovila je.

Jedna bisaga okrznula je Klarinu haljinu.

„Dobar dan”, odgovorio je otac Imperije. Njegovu gar-crnu kosu našarale su sedine.

„Da li je neko bolestan

„Jedan pastir.”

Mazga se nije zaustavljala, a iz bisaga su zveckali staklenci sa svetim uljima.

„Oče!”

„Da?”

Plavim nebom preleteo je orao. Kiša se sakrila u zemlju. „Idete da ga pričestite?”

Mazga je zastala. Otac Imperije se okrenuo i pogledao u Klaru. „Idem da mu pomognem da mirno umre.”

Setila se štampane slike Svete Pantolomine od Cveća, napuštene pre previše godina iza tegli s breskvama.

„Nadam se da ćete stići na vreme“, rekla mu je posmatrajući crne oči. „Doviđenja, oče!“

Mazga se pokrenula. Zazveckala su u bisagama ulja u staklima, mantija se blago zanjihala, a kosa rasula na zlatnom povetarcu.

„Zbogom, Klara.“

Ocu Imperiju zgrčio se stomak. Osetio je kako ga crveni ožiljak davi.

Kada se Klara vratila u Crvenu kuću, odmah je posadila Bernardu daje brije u kuhinji. Strugala joj je dlake s brade i nekontrolisano lila reči koje kuvarica nije razumela. U loncu se pušio paprikaš od jezika.

„Ne tužna, gospodarice, ja znam vrati ćerka.“

„Znaš li gde je Manuela?“

„Ja donesem.“

Zgrabila je lonac s paprikašem od jezika, koristeći dve krpe da ne bi oprljila šake, pa je s njime prošetala po kući i vrtu, šireći zanosni miris po vazduhu. U ružičnjaku, stomaka već bolnog od žvakanja ružinih latica, Manuela je namirisala paprikaš i pomislila da se prostodušha Bernarda zabrinula da je gladna. Međutim, izašavši iz skrovišta i krenuvši za mirisom, naletela je na majku, koja ju je zgrabila za uvo i tako je odvukla do kuće uz oštre grdnje. Manuela Laguna zaklela se da više nikada neće verovati Bernardi.

Galicijska prostitutka joj je zalečila rane. Stavila joj je hladne obloge i sredstvo za dezinfekciju, pričajući joj o mornarima izgubljenim u magli.

Kada se oporavila, Manuela se opet uključila u život bordela. Nije više gulila kožu grubim četkama, ali nakon mušterije bi istrljala telo prvim što joj je pri ruci: četkom za kosu, vencem belog luka ili negližeom. Takođe, više nije bežala, ali već su sve znale da se Manuela, kada nije u kući ili u selu po namirnice iz dućana, nalazi u ružičnjaku, gde upliće melanholiju između staza, razgovarajući s ružama kao što je njena majka nekada razgovarala s mrtvima pre nego što je otkrila Bernardinu bradu. Ukrašavala je stonoge u barama, češljala ih suvim laticama i polagala ih u postelju od somota. Svakog dana sanjala je da ode na more i da se baci u svežinu talasa umesto u vrele dlanove muškaraca.

Zbog te odbojnosti koju je od početka imala, njena karijera u bordelu nikako nije napredovala. „Jedinu draž koju poslednja Laguna ima jeste mladost“, već se govorkalo po selu. Dok se približavala dućanu sedeći zajedno s Bernardom na kolima, gledala je u cipele ili šal, a u dućanu je s prodavcem razgovarala samo koliko da mu izdeklamuje namirnice po koje je došla. Govorkalo se da joj je glas promukao, koža hrapava, a oči veštičje, tako da su ubrzo počeli da je zovu „ružna Laguna“.

Njena jedina lepa spoljašnja osobina bila je očeva andaluzijska kosa, na koju je Klara redovno stavljala maslinovo ulje. Međutim, to nije bilo ni izbliza dovoljno daje mušterije izaberu pored još dve mlade i lepe devojke, koje su došle u bordel nakon što su Ludovika, Tomasa i devojka s ovčijim runom iza ušiju otišle u svoja rodna sela otromboljenih tela. Pritom je Manuela Laguna bila nabusita prema mušterijama, a kad bi joj neko posle obavljenog posla zaspao u krevetu, punila bi mu džepove kaputa ili pantalona bubašvabama i paucima. Zato su mušterije radije i malo duže čekale na prostitutku iz Galicije, iako je bila najstarija i već širokih kukova - ona ih je strpljivo slušala i s nežnošću se predavala njihovim hirovima.

Ponekad, izjutra, Klara bi naterala ćerku da sedne ispod purpurnog baldahina pa bi joj pričala o porodičnom prokletstvu, o ledenoj nesreći koja rastače kosti, o suzama oštrim poput žileta, o mučnini praznog tela iz kojeg je istekla duša. Takođe joj je prenosila i znanja vračare Lagune: „Prokleta žena mora da umre u crkvi“, govorila joj je, „da bi umrla s mirom, a kada govoriš o prokletstvu, postaraj se da uvek imaš Vode ili vina u blizini jer se usta od takvih reči brzo suše.“ Ali najviše joj je govorila o dolasku andaluzijskog zemljoposjednika. Maslinaste oči nisu ostarile na Klarinim usnama, niti su ih bore nagrdile; noge su mu i dalje bile zategnute i ponosite u jahačkim pantalonama, utegnute u jahačke čizme koje su u njenim snovima i dalje prelazile prag Crvene kuće.

„Treba strpljivo čekati da bi se osvetila“, objašnjavala je ćerki.

„Da, čekati“, ponavljala je Manuela.

„Čekanje se nauči.“

„Da, i ja znam da čekam.“

A Manuela Laguna je zaista umela da čeka, gubeći se među stazama u ružičnjaku, crtajući prutom more po zemlji punoj latica i stonoga. Čekala je deset godina, sve dok jedne zime njena majka više nije mogla da ustane iz kreveta jer joj je sifilis, koji joj je doktor odavno utvrdio, prož-dirao tkivo i punio kožu čirevima.

Saznavši za njenu bolest, otac Imperije joj je poštom poslao Bibliju ljubičastih korica, pravo iz prošlosti. Bernarda joj je donela paket do postelje, a ona ga je otvorila prstima kao u leša.

„Idi da mu vratiš ovo. I uđi u crkvu na stražnja vrata, pažljivo, da te niko ne vidi“, naredila joj je.

Potom je legla na jastuk i primetila da joj više nije ostalo suza.

„A kada se vratiš, doći ćeš u sobu da te obrijem.“

„Da, gospodarice.“

Nekoliko nedelja kasnije, poštom je stigao novi paket. Došao je uvijen u šareni papir i na sebi je imao više od pedeset zalepljenih markica. Ovoga puta je njena ćerka bila ta koja je preuzela obavezu da ga otvori. Bio je to komplet za budoar: četke, češljevi i ogledala, s drškama izrađenim od srebra, koji joj je njena najuglednija mušterija, istaknuti diplomata, poslao s drugog kraja sveta.

„Poslužice mi da se udešavam u grobu“, rekla je Klara uspravivši se u krevetu. „Očešljaj me ti, Manuela, ja nemam snage.“

Sela je gledajući ka prozoru i ponudila ćerki posedelu dugu kosu. Niz stakla su klizili slapovi mokrog snega. Iznenada, osetila je roptanje u grudima, kao da je neko na nju bacio lopatu zemlje. Klekla je na krevetu, stisnutih usana i udarila čelom u ledena stakla.

„Otvori prozor, otvori ga“, preklinjala je svoju ćerku, „otvori ga, mora sad da dođe.“

„Previše je hladno, smrznuce ti se čirevi“, odgovori ona.

„Moram da vidim kako dolazi“, zaječala je, „već sam predugo čekala.“

„Uvek se može još malo čekati, majko. Treba naučiti čekati, ti si me tako učila.“ Smeškala joj se iza leđa.

Klara Laguna srušila se na jastuk, ali i dalje živa. Setila se reči koje joj je majka došapnula u crkvi pre nego što je umrla: „Ne čekaj ga više jer se neće vratiti, videla sam to na rebrima.“ Setila se mirisa svetog ulja, usnulog tamjana. Setila se vere oca Imperija i njegovih šaka koje iscrtavaju krstove. Na trenutak je poželela da zamoli ćerku da u ostavi potraži štampanu sliku Svete Pantolomine među teglama bresaka, a potom da je u kolima odveze u crkvu, kako bi umrla kao prokleta žena, pored oca Imperija. Samo titanski gnev sprečio ju je u tome. Gnev prema sudbini žena Laguna, gnev prema čekanju belih rada, gnev prema životu protraćenom u osveti koja joj se u samrtnoj postelji pokazala kao beskorisna, gnev prema andaluzijskom zemljoposjedniku i prema mesecu zarivenom u hrastove. Grčevito se priljubila za staklo. Čula ga je kako dolazi peva-jući saetu, s maslinastim očima, mlad i vitak, kovrdžave, nedirnute kose, s belim radama u čizmama. Život joj se otkinuo sa usana poput poljupca, a na stazi od pločara urliknuo je popodneveni vetar sa snežnih vrhova.

Kako joj se telo hladilo, širio se miris hrastova, preplavio spavaću sobu i zauvek ostao tamo.

Galicijaska prostitutka postarala se daje prekrije pokrovom. Nijedna više nije želela da dotakne leš izjeden bolešću. Pripremila je pokojnicu i obukla joj haljinu u kojoj se prvi put volela s andaluzijskim zemljoposjednikom, a Manuela ju je špijunirala iza vrata. Njena majka joj je u nasledstvo ostavila uspešan bordel, hroničnu gadljivost prema bilo kakvom fizičkom kontaktu s drugim ljudskim

bićima i teret osvete. S dvadeset i četiri godine, Manuela Laguna postala je vrlo bogata i veoma odbojna devojka.

Klarina sahrana održana je u privatnosti Crvene kuće, uprkos naporima oca Imperija da pokojnicu sahrane na seoskom groblju. Manuela je to odbila jer se njen period čekanja završio. Pripali su joj i bordel i majčini posmrtni ostaci pa je naumila da njima raspolaže kako joj se čefne. Bernarda i tri prostitutke, koje su ostale u bordelu, zametnule su sanduk na ramena, kao da je reč o nekoj kraljici, pa su ga, sledeći Ma-nuelina uputstva, preneli do divljeg ružičnjaka. Ona je tu već svojeručno iskopala grob; imala je zemlju u obrvama, između noktiju, u osmehu. Nastala je tišina podvezica i cveća, a onda su prostitutke ubacile sanduk u rupu. Tupi udar uplašio je ptice. Kuvarica je lopatom počela da baca zemlju, a Manuela je na stazi potražila maslinaste oči andaluzijskog zemljoposjednika, koje je naučila da čeka još od četrnaeste godine. Ako ne dođu ranije, budi sigurna da će doći na dan kada umrem, govorila joj je iznova i iznova. Ali tokom sahrane, jedino što je videla maslinaste boje bio je šal galicijske prostitutke koja je imala zapaljenje krajnika. Nijedan čovek nije došao do usamljenog ružičnjaka koji se, s protokom godina i ogorčenja, pretvorio u lavirint trnovitih staza, poput Maneline duše.

U međuvremenu, otac Imperije, klečeći u oratorijumu Svete Pantolomine, molio se plačujući, grizući usne za oprostaj duši koju nije uspeo da spase. „Nisam znao kako", pravdao se čupajući sede kose sa slepoočnica, „ili jesam, znao sam", mučio je sebe, „a pustio sam da me obuzme gordost, Bog neka mi oprost i zbog bola koji mi je zadavala kada sam shvatio da joj moje reči i prisustvo više ništa ne znače." Plakao je u oratorijumu seoske zaštitnice sve dok nije zašlo sunce; starice u crnini tiskale su se u zatvorenoj ispovedaonici, špijunirajući njegove suze uz sašaptavanje i šum brojanica. Ali on je i dalje bio obuzet tugom jer je i ovo smatrao neuspehom jednakim propaloj misiji u tropskim krajevima. Od tolikog beznada, naglo je ostario, a te noći, u spavaćoj sobi pored sakristije, žute oči upale su mu u snove i ostale u njima do očeve smrti.

Nakon pogreba, Manuela je spakovala kofer. U njenom stomaku meškolljila se sloboda. Ostaviće bordel u rukama galicijske prostitutke - pre nekoliko godina Klara joj je već prepustila kućne obaveze jer joj je samo srce od eukaliptusa ostalo čvrsto - a ona će otići u potragu za morem. Međutim, pre nego što je krenula na putovanje ka obali, Manuela je, s maglom zimskog jutra, ušla među ruže da poslednji put poseti majčin grob. Zabranila je da bilo ko prilazi humci, nad kojom je zabila samo gvozdeni krst bez imena pokojnice. Kupila gaje od jednog starinara koji je prošao pored ograde pevajući kople baš na dan njene smrti. Želela je da trnje i zaborav pojedu grob Klare Lagune.

Brzo je koračala stazama. Nadomak humke, posustala je magla koja je gušila nebo, napravivši mesto jednom zraku sunca da padne na grob i osvetli ženu koja

by voki

kleči kraj njega. Manuela je prepoznala Bernardu, osvetljenu tim zrakom poput neke svetice; u jednoj ruci držala je nekoliko svežih paradajza, a u drugoj teglu soli, kao da hoće da doručkuje. Kuvarica ju je samo pogledala, smeškajući joj se pitomim očima.

by voki

6

Kada je Manuela Laguna s malog prozora vagona spazila ravno more na horizontu, najpre je pomislila daje to pašnjak koji je poplaveo od mraza. „A krave?“, promrmljala je za sebe. „Biće da im se pašnjak sledio pa su otišle u potragu za drugim.“

Međutim, kako je voz nastavljao, Manuela je primetila mreškanje talasa. U grudima su joj buknule priče iz detinjstva. Zalepila je šake i nos na prozor pa je ostala tako, zamagljujući staklo dahom, sve dok voz nije ušao u tunel i pejzaž postao crnilo. Po izlasku, mora je nestalo, a umesto njega su se redale seoske kućice okružene povrtnjacima i njivama. Manuela je iskoristila prekid da uljudno sedne na drveno sedište, zagladi nabore haljine, ispravi leđa i šake stavi u krilo, diskretno pridržavajući tašnu. Na prozorčetu su ostali tragovi prstiju, nosa i jednog nekontrolisanog poljupca. Starija žena, koja je u društvu ćerke sedela preko puta nje, popreko je gledala te tragove, stiskala tašnu u krilu i proučavala je strogo. Manuela joj se smeškala iako je na njenom licu bila samo stroga kamena grimasa.

„Doviđenja i srećan put!“ rekla je ženi i njenoj ćerki. Nisu joj odgovorile; ona se i dalje smeškala.

Kada je sišla na peron, noge su počele da joj klecaju. Hodala je nesigurno, kao da će joj se kolena slomiti ispod haljine. Lokomotiva je zazviždala izbacujući stubove dima, koji su peron ispunjavali mirisom ugaraka.

„Želite li da iznajmite kola, gospođice?“ upita je jedno momče.

„Još ne, hvala.“

Manuela je kroz paru usijanog uglja otkrila i neki gust, slani miris koji joj se lepilo za kožu. Znala je da je more došlo da je dočeka. Sela je na drvenu klupu na stanici, s koferom pred čizmicama, pa je dugo tako sedela udišući vlažni povetarac. Momci su oko nje nosili putnicima kofere, žene su pomagale deci da se popnu u vagon, muškarci su pomagali ženama, rođaci su se grlili, verenici su se gledali u oči, a svi su bili Ludini, bezvredni pred mirisom mora.

Bilo je podne, a nebo sivo. Oblaci su izgledali kao da su od pene.

Manuela Laguna smestila se u hotel blizu luke. Bio je mali i jeftin, ali čist, premda se u hodnicima ponekad osećao smrad mornarskog đubreta. Izabrala ga je zbog terase koja je imala kamenu balustradu baš naspram plaže i mnogobrojne stolove i fotelje gde su gosti mogli da čitaju novine ili igraju karte, čak i dok pada kiša pošto je bila natkrivena. Popodneva je provodila na terasi uprkos tome što je

počinjao februar. Klima joj se činila umerenijom nego u Kastilji, a vlaga joj nije smetala; baš naprotiv, sa zadovoljstvom ju je upijala u meso i kosti, taj dah okeana, leden i prodoran. U pubertetu je naučila da ljubav ne treba da bude prijatna, već da boli, a njena sudbina, kao i sudbina svih Laguna, bila je da pati zbog ljubavi, da joj se slomi duša, pa makar to bilo i od hladnoće. Na početku je satima posmatrala more, razdvajala plave i zelene nijanse i slušala razgovor talasa. S terase je stepenište vodilo na ulicu, a s druge strane ulice odmah je počinjala plaža. Ponekad je u sumrak odlazila na plažu, puštala čizmice da urone u beli pesak i da joj slani vetar šamara osmeh; galebovi su kličali na nebu i spuštali se nisko do vode da love ribu. Manuela je bila ljubomorna na njih.

„Mislite da ste jedini koji je mogu dotaći“, šaputala je stisnutih zuba.

Potom bi krenula ka obali. Talasi su hučali i kvasili joj čizmice i podsuknju vunene haljine, a ona bi čučnula, milovala ih, mirisala ih i sisala prste da ih okusi.

Ujutru je obično šetala lukom između ribarskih brodova. Volela je da gleda kako žene šiju mreže i ribari istovaruju ulov; ribe su imale kožu poput ogledala i miris na utrobu mora. Zavidela im je - iako su mrtve, sa zaglupljenim očima, a ona živa - i želela da im iščupa krljušt, raspori ih i pripremi po svom ukusu. Najviše joj je nedostajalo kuvanje s Bernardom. Jednog popodneva, kada ju je nostalgija previše pritisla, sišla je u hotelsku kuhinju i zatekla vlasnicu kako priprema arbune u sosu.

„Hoćete li da vam pomognem?“ upitala ju je žudno gledajući u meso koje se širilo po mermernom stolu.

Vlasnica hotela je nakratko osmotrila devojkicu koja već čitav mesec boravi kod njih i ni sa kim ne razgovara; devojkicu crnih očiju, bez draži i privlačnosti, u seljačkim, grubim haljinama i demodiranim šeširićima od prostog sukna.

„Često sam kuvala kod kuće, daleko odavde, znate...“ pravdala se Manuela severnjačkim naglaskom.

„Pa vas je uhvatila nostalgija“, odgovorila je gospoda. „Ali vi ste iz Galicije, ili vaši roditelji? Govorite kao da ste odavde.“

„Ne, ne, samo sam živela sa nekim ko je iz Galicije. Ako imate jednu kokošku, mogu vam je pripremiti s lukom.“

„Imam jednu pticu, ali htela sam dajte bacim u paprikaš.“

„Pa napraviću je u loncu. Ispadne veoma ukusna.“

Manuela je opasala kecelju. Očerupala je i isekla kokošku tako vesto i brzo da je gospoda ostala bez teksta.

Na proleće je zavolela da sakuplja školjke, puževe i sve što bi more izbacilo. Skladištila ih je u fiokama svoje spavaće sobe i noću se, nakon šetnje plažom, zabavljala razvrstavajući ih po bojama, veličinama i ukusima. Takode je nastavila

da neguje sklonost ka ulepšavanju insekata. Lovila je bubašvabe po hotelskim hodnicima i podvrgavala ih mirisnim kupkama.

Jednoga dana, šetajući uličicama u blizini luke, otkrila je prodavnicu gde su nudili vunicu i pribor za šivenje. Kupila je *petit point** crvene ruže i svakog dana po podne na terasi vezla i osluškivala novosti koje donosi more. Kada ju je završila, kupila je još jedan, sa slikom broda, a potom još jedan, sve dok joj *petit point* nije postao rutina života, rutina ljubavi.

Došlo je leto, a s njim i kupači u kratkim pantalonama i gola deca koja se igraju na pesku. Manuela je bila ljubomorna na one koji su ulazili u more, plivali u plavetnilu i skakali u talase. Motrila je na njih s hotelske terase. Uznemiravala ju je njihova graja, vriska i radost. Mladići su joj prilazili dok veze *petit point* ili dok se šeta lukom. Želeli su da započnu razgovor i da joj se udvaraju, ali ona ih je odbijala bez ikakve ljubaznosti; zasitila se muškaraca za čitav život.

Jedne avgustovske noći, otišla je, kao i svakog dana, da šeta plažom i došla nadomak luke. Njena mala senka ocrtavala se na pesku. Čizmice je nosila u rukama i koračala bosa po mesečini. Noć je bila vlažna. Čula je pevušenje muškaraca koji su, činilo joj se, upravo izašli iz neke krčme. Pesma je bila na stranom jeziku. Mornari, pomislila je. U luci su bili ukotvljeni mnogi brodovi iz dalekih zemalja, a posada je to koristila da se dobro napije pre nego što opet isplove. Strane pesme začule su se blizu Manuele pa je znala da su mornari negde na plaži. Na morskoj površini migoljila se srebrna zmija. Pesme su se pretvorile u povike i zvižduke. Manuela je razaznala rumeno lice i kapu natopljenu svetlucavim lojem. Podvila je haljinu i ušla u more, nadajući se da će je ono zaštititi.

Ujutru se probudila u beloj sali bolnice, s mirisom lekova u nozdrvama, u metalnom krevetu u dugačkom redu, poput starica u njenom selu.

„Kako se osećate?“ upita je beli glas. „Imate li rođake?“

Ona odmahnu glavom.

„Sad je sve prošlo, oporavićete se.“

Manuela je još osećala ukus mora u ustima, a među zubima pesak s plaže.

U posetu joj je došla vlasnica hotela. Donekle su se zbližile dok joj je pomagala u kuhinji. Devojka zaista sjajno kuva, mislila je. Htela je da joj ponudi da radi u hotelu, ali nakon onoga što se dogodilo, moguće je da se više ne oseća sigurno i da će otići kući.

„Je li ti bolje, ženo?“ upita je prešavši joj šakom preko čela. „Kažu da su to bili neki Norvežani, s broda usidrenog u luci.“

---

* Fr. *petit point* - sitan vez, odnosno gotova mreža za vezenje sa odštampanom šemom. (Prim. prev.)

„Ko?"

Haljina vlasnice hotela širila je miris izmeta koji se lepio za ćoškove hodnika. Manueli je pripalo muka.

Sledećeg dana došli su da je vide neki nepoznati ljudi. Postavljali su joj razna pitanja na koja nije umela da odgovori, i neprestano ponavljali: „Imali ste mnogo sreće, zamalo da se udavite."

Kada su je otpustili sedam dana kasnije, smeškajući se, lekar s naočarima rekao je:

„Morate naučiti da plivate, shvatate li? Dok ne naučite, nemojte ulaziti u more. Obećajte mi." Potom joj je pružio ruku.

Manuela je pogledala u kožu njegovog dlana i zamolila ga da joj donese bilo kakve rukavice.

„Zašto, devojko?"

„Da ih stavim."

Izašla je iz bolnice s plastičnim medicinskim rukavicama. U jednoj radnji u centru kupila je rukavice od belog pamuka i njima zamenila plastične. Potom je, u umetničkoj galeriji, kupila ulje na platnu s mirnim okeanom, brodovima i galebovima.

Vlasnica hotela ju je ljubazno dočekala. Manueline uši i usne bile su plavkaste, kao da se u njima krije morsko tkivo; kao da je zagospodarilo devojkom.

„Da li bi volela da ostaneš i radiš u kuhinji? Soba bi bila besplatna, a imala bi i platu. Šta kažeš?"

Manuela je prihvatila ponudu. Kuvala je s rukavicama na šakama; više ih nikada nije skidala. Morala je da kupi četiri-pet pari jer bi ih često uflekala. Vlasnica hotela nije se usuđivala da joj kaže da ih skine dok čerupa petlove ili dere zečeve, pa je devojka šetkala hodnicima s krvavim rukavicama. Ponovo je po podne sedela na terasi i vezla *petit point* gledajući u more, ali više se nije usuđivala da noću šeta plažom.

Jednog jutra poslednjih jesenjih dana, kada su joj sve haljine postale male, otišla je ćutke, kao što je i došla, ne pozdravivši se ni sa kim, čak ni sa slanim povetarcom koji ju je pratio do železničke stanice.

Zatvorena u samoću, vratila se u Crvenu kuću. Donela je dve novine: pamučne rukavice - koje neće skinuti do smrti - i nabreklu utrobu. Nakon nekoliko meseci, ne znajući zašto, legla je na krevet s purpurnim baldahinom i, kao što je to njena majka učinila pre mnogo godina, pozvala Bernardu.

„Zagnjuri mi se između butina i izvuci iz mene bebu kao da je jagnje." Kuvarica je zabrundala, pljunula u šake i snažno ih protrljala.

U sumrak, Manuela je rodila devojčicu nestvarnog izgleda, koju je nazvala Olvido.* U selu su se starice sašaptavale o poreklu tog imena, ali nikada se nije saznalo da li ga je izabrala ponesena željom da zaboravi neki događaj iz svoje prošlosti, ili samo iz hira.

Nakon Olvidinog rođenja, Manuela je donela odluku da svoj i ćerkin život posveti samo jednom cilju: da pretvori Lagune u pristojne žene i zadobije ono što nikada nisu imale - poštovanje sela. Prvi korak bio je žrtvena lomača u vrtu Crvene kuće. Spalila je operska kanabeta, zavese od damastne svile, slike odaliski, podvezice, satenske kućne haljine, negližee, mavarske pantalone iz *Otmice izsaraja*, spalila je svaki podsetnik na to da je kuća bila pogani bordel, a sve pred seoskim nosom; seljani su morali da shvate da se doba kurvi Laguna završilo u pročišćujućem plamenu. Pošto se nije usudila da spali i devojke koje su radile za nju -iako je osećala neko pritajeno zadovoljstvo pri pomisli na takvu žrtvu svakoj ponaosob dala je lepu svotu novca i otpravila ih da se tim poslom bave negde drugde.

Galicijka, koja je posle Klarine smrti postala madam, pomislila je da će inkvizitorska čistka nju zaobići. Ali prevarila se. Jednog ranog jutra, dok je doručkovala u kuhinji, Manuela ju je svojim severnjačkim naglaskom obavestila da i ona takođe mora da ide.

„Ali nemam gde da odem. Ne sećam se puta do mora. Moj dom je pored tebe...”

„Daću ti dovoljno novca da ti se pamćenje razbistri, ali odlazi; moja Ćerka i ja sada smo pristojne žene.”

Uveče je Galicijka uzela uže i obesila se o kesten; pošto joj se telo klatilo do jutra, pretvorilo se u kadionicu koja je namirisala selo aromom eukaliptusa, koja se širila iz njenog mrtvog srca. Manuela ju je sahranila u središtu lavirinta u ružičnjaku. Samo je ona znala kojim se vijugavim stazama dolazi do njenog groba i nikome nikad nije rekla gde je. Tamo su se ruže različitih boja uzdizale jedna iznad druge, formirajući ružinu kulu, a sunce se prostiralo po zemlji; Manuela se tu osećala spokojno.

Kuvarica je bila jedina koja je ostala u Crvenoj kući. Manuela se posle (ialicijke uplašila da će se i ona obesiti o kesten ako je izbaci, a onda bi joj mogli zameriti što seoske ulice zagađuje kobiljim smradom.

Kada je otac Imperije saznao vest o vatrenom zatvaranju bordela, spopao ga je nezaustavljivi plač. Klečeći, ovoga puta pred Hristom na oltaru, zahvaljivao je Bogu, istovremeno se žaleći, u suzama i slinama, što se to desilo prekasno. Dok se pesnicom udario u levu stranu grudi, kako bi primirio srce koje ga je peklo od uspomena, osetio je iza leđa korake koji su kloparali po rasklimanim pločama broda.

---

* Sp. *olvido* - zaborav. (Prim. prev.)

„Gotovo je, oče, spalila sam zlo u Crvenoj kući.”

Okrenuo se i pažljivo osmotrio Manuelu - kosu, oči, usne, suvonjavo telo - ali nije uspeo da nađe nikakvu sličnost s Klarom Lagunom.

„Zašto me toliko gledate? Ja sam, Manuela. Imam bubu na meni ili šta?”

Čak ni glas joj ni najmanje nije ličio na glas njene majke. Klarin je bio dubok, ali harmoničan i milozvučan; Manuelin je pak odavao neotesanost stečenu s Bernardinim brundanjima.

„Učinila si dobro, kćeri moja”, odgovorio je.

„Hoću li sada moći da dolazim u crkvu kao gospođe i poštene žene?” „Božja kuća je uvek i za svakog otvorena, a pogotovo za one kojima je najpotrebnija”, dodao je otac Imperije i prekrstio se.

Pročišćenje se završilo dogovorom Manuele Lagune i advokata iz Segovije, došljakom koji se nedavno nastanio u selu i otvorio kancelariju u glavnoj ulici. Uglavnom se bavio imovinskom administracijom i sastavljanjem testamenata. Imao je oko četrdeset godina, a sa sobom je doneo dah modernog doba u vidu crnog automobila koji je budio divljenje i zavist svakoga kraj koga bi prošao. Iako je dobro poznao okrug i u više navrata okusio orijentalna zadovoljstva Crvene kuće - novac se, pa ni Manuelin - smatrao je - ne lepi za besmrtnost duše. Zato je odmah prihvatio Manuelinu ponudu: da raspolaže bogatstvom koje je njena majka zgrnula u bordelu. Odmah gaje investirao u deonice i nekretnine daleko od seoskih očiju i usta. Bogatstvo Laguna i advokata - koji je uzimao pozamašan deo profita - ubrzo se pretvorilo u praiskonsku životinju iz morskih dubina, koja je pružala mnogobrojne pipke širom Španije.

Tada je Manuela odlučila da renovira Crvenu kuću. Mislila je da čast mora da se oseća prijatno u njenom domu da bi se tu i zadržala. Fasadu obolelu od dima okrečila je u zagasitocrveno, a drvenariju na prozorima u belo. Takođe je ukasila plafone spavaćih soba i salona gipsanim vencem s cvetnim motivima, za kupatilo kupila porcelansku kadu s nogarama u obliku šapa i jedan ormar, koji je postavila u predsoblje, gde je držala beli veš. Jedini deo nameštaja koji je preživeo čistku u bordelu bio je veliki gvozdeni krevet s purpurnim baldahinom, s vunenim dušekom koji je ostao jedini živi svedok telesnih podviga Klare Lagune, Manuelinog i Olvidinog rođenja. Izgleda da je ta preživela uspomena jedina podstakla Manuelinu samilost.

7.

Nedeljom je kastiljansko selo ustajalo uz crkvena zvona. Njihov bakarni glas objavio je početak dana koji treba posvetiti Bogu i odmoru. Golubovi, koji su se tiskali unutar zvonika, prhnuli bi u vazduh još sanjivi čim bi crkvenjak Tolon pozvao na misu gazeći oprezno po planini ptičjeg izmeta. Između ulica i polja počeo bi da struji miris pečenog hleba, domaćeg sapuna i čistih haljina. Misa je počinjala u deset; otac Imperije otvorio bi portu u devet i trideset, a ona je pitomo i polako gutala parohijane - velove, mantilje, bogataške flanele, zakrpe i somot siromaha. Trg bi ostao prazan, bespomoćan bez tračeva, mazgi, dečjih povika, dok je česma s tri cevi žuborila pesmu koja je uspavljivala pse, od koje bi pole-gali u atrijumu njuške uperene u nebo. Međutim, te nedelje s kraja maja, na opštini, neoklasičnoj kućerini preko puta crkve, zavijorila se zastava republike, a trg nije ostao prazan kada je paroh zatvorio portu. Grupa seljaka i radnika pojavila se u radničkim odelima i od zemljoposjednika tražila povećanje plate i raspodelu zemlje.

Otkako je spalila luksuz bordela i dobila blagoslov oca Imperija, Manuela je nedeljom redovno dolazila u crkvu, iako ju je Klara učila da prokleta žena ne srne da kroči u crkvu sve do pred smrt. Dolazila je u selo vozeći se na čezama s upregnutim vrancem, koji nije imao ime, samo prodoran miris koji ju je podsećao na detinjstvo. Nosila je tamnu odeću, bluzu zakopčanu do grla, široke suknje i vunene marame u istoj boji s rukavicama i uskim grilonkama. Tek je napunila trideset, ali lice joj je već ostarilo - oči bez sjaja, obrazi mlitavi, usne izbrazdane. Niko nije mogao da razume kako je Manuela Laguna mogla da bude toliko ružna, a naročito ne oni koji su dobro poznavali njenu majku. Osim toga, počela je da gubi i svoju jedinu draž - andaluzijsku kosu. Dok je putovala na kolima, čupovi kose, koja se odvajala s njenog temena zbog gljivične infekcije, opadale su joj od truckanja i krstarile na vetru. Jedan od tih čupova pojavio se na Bibliji boje nara na crkvenom oltaru - niko nije mogao da objasni kako - drugu su našli kako pluta u činiji s doručkom predsednika opštine, treću u sastojcima za lekove u apoteci.

Olvido Laguna došla je prvi put na misu kada je napunila šest godina, a dotad je iz Crvene kuće izašla samo nekoliko puta. Manuela ju je skrivala, umivala joj lice vodom od iscedenih insekata, trljala ga gužvom od korenja orlovih noktiju i svinjskih dlaka; ali te prevencije ničemu nisu služile, kao ni druge, koje je Manuela redovno izmišljala. Neobjašnjiva Olvidina lepota, na koju se njena majka nameračila daje zatre s tela čudotvornim vodama, trljanjem i smrdljivim smolama, bila je imuna na sve. Čak se i povećavala nakon svakog tretmana. Devojčica bi se

sledećeg jutra probudila još dražesnija, kože još mekše od majčinog pilinga, još svetlijih jagodičnih kostiju, privlačnijih usana sa savršenijim oblinama, očiju plavljih, sjajnijih i bistrijih - Olvidina lepota posedovala je čudesnu neposlušnost. Manuela se posle svakog neuspeha zatvarala u spavaću sobu i plakala, očajna poput adolescentkinje. Nekada je plakala od ranog jutra do sijeste, a kada bi njena ćerka tiho pokucala na vrata, Manuela bi se čudila što je uopšte živa - mislila je da će Olvido iznenada umreti jer niko živ ne može da nosi težinu tolike lepote. Pomisao da će izgubiti ćerku obično bi je razbesnela; želela je da je vidi udatu za nekog bogatog i pristojnog čoveka, čije potomstvo neće nositi prokletu prezime Laguna, večito usamljeno iza imena. Manuela je to videla kao jedini način da osvoji poštovanje sela, a dok taj trenutak ne dođe, Olvido mora da živi. Takođe je mislila: nije važno ni ako umre, jer koji muškarac bi nju mogao da poseduje, budući da je lepša i od svoje bake, prostitutke zlatnih očiju.

Olvido je imala samo jednu haljinu. Bila je od gustog sukna sa šarom trnja. Prekrivala ju je od vrata do peta. Devojčicu je čitavo telo svrbelo od grube tkanine. Međutim, ono što joj je najviše smetalo nisu bile ote-kline, koje je češala pa joj je meso stalno bilo u krastama i razjedeno, već slepilo koje joj je nametala majka. Tokom vožnje do sela nije mogla da posmatra procvetale cistuse, ni veverice kako skakuću po granama, pošto je morala da nosi slamnati šešir s ogromnim obodom natuknutim nisko preko očiju.

Po dolasku u crkvu, Manuela je pomogla devojčici da side s kola, ispravila joj nabore na haljini i tek onda je predala pomračini porte. Olvido su u hramu dočekali hladni pogledi seljana, koji su mirisali na voštanice i prezir. Smestila se s majkom na jednu od poslednjih klupa - to je bilo njihovo mesto koje su jedino zasluživale zbog nasleđenog porodičnog greha. Sedeći mirno na tvrdoj dasci i oslobođena tiranije šešira - Manuela je u crkvi ipak morala da joj ga skine - devojčica je posmatrala kako podrhtavaju plamenovi sveca zapaljenih za duše pokojnika i maštala kako su ti plamičci vile. Uputila im je osmeh, izbega-vajućim majčin žuti kez, i usudila se da ih zamoli za ispunjenje nekoliko želja: Drage svetlucave vile, želim da se neko dete poigra sa mnom, da se mojoj mami slomi prut, da mom tati umru vaške. Skrstila je ručice i nakon svake želje zadržavala dah.

U daljini, na sredini oltara, otac Imperije, ruku raskriljenih poput orla, kako je oduvek i propovedao, izvlačio je iz sećanja stare propovedi o španskoj prekomorskoj imperiji, čija uspomena je i dalje živela u njegovom imenu, a koje je s mladalačkim žarom delio kada je tek došao iz kolonija. U crkvu su se vratila Karipska mora, zasede između kokosovih palmi, duvanski listovi i smrt u močvarama. Ponovo se pojavio Đavo u obliku bajoneta, komaraca, uskipelog sunca i groznice. Najstariji parohijani su se ponovo potresli iako ni posle trideset godina nisu razumevali poruku. Nasuprot njima, malo mlađi su plakali zato što su

oni shvatali o kojem je carstvu govorio. Najmlađima su stara španska slava i bojazni prošlosti, koje su se sa istim žarom caklile u sveštenikovim ostarelim crnim zenicama, bile potpuno strane. Nisu znali da se te priče kriju iza njegovog imena, ali su i njima navirale suze. Neke devojke su čak sumnjale da je otac daleki rođak Imperije Argentine, glavne junakinje filma *Sestre San Sulpisio*, koji je već nekoliko godina s prvim vrućinama dolazio u seoski letnji bioskop.

Otac Imperije brisao je platnenom maramicom znoj s čela okruženom već belom kosom, krstio se kad god bi utvrdio da su neke klupe prazne i da hram više ne odiše verom i mirisom ovaca kao u prethodnom veku. Spustio je ruke - više nije bilo ni potrebe da se kadionica njiše s jednog na drugi kraj zida, stvarajući mirisne brazde u teškom mirisu molitvi - položio šake na Bibliju boje nara i uzdahnuo.

Kada je trebalo da se zapeva *Slava Ocu*, Manuela Laguna pridružila se parohijanima. Međutim, kada su je čuli, svi do jednog su začutili pa je crkvu prožela ledena uvreda. Nakon nekoliko minuta, grla su ponovo zapevala *Slavu Ocu*. Bila je to arktička molitva od koje bi i Hristu pomodrele usne. Potom je otac Imperije počeo da deli pričešće. Manuela se nije pomerila s mesta: morala je najpre da iskupi mnoge grehe pre nego što se uključi u zajednicu.

Po izlasku, Olvido je ponovo osetila teret šešira. Međutim, iskoristivši metež koji su napravili radnici i seljaci dok su vikali o svojim pravima i klicali nedavno proklamovanoj republici, zbacila je unazad slamnati obod i uputila po osmeh seljanima u blizini. Samo joj je jedan od njih uzvratio, gurajući se između drugih tela - učiteljev sin. Imao je sedam godina, kosu s kestenjastom kovrdžom na potiljku, sive oči, rupicu na bradi - gde će se nekoliko godina kasnije sakriti mesec - i mesnate usne. Izvio ih je visoko kako bi ih Olvido videla, a ona ih je zauvek smestila među svojim, crvenim kao krv.

„Šta to radiš? Šta to radiš?“, otkrila je Manuela ćerkin osmeh. „Ne smeš da se smeškaš nepoznatim osobama, besramnice!“ Stisnula je de-vojčicu za ručicu. „Idemo kući! Naučiću te ja da se pristojno ponašaš!“

Popele su se u čeze. Nemirni vranac je zarzao. Seoski učitelj, suvo-njavi čovek pepeljastih očiju, pogledao je za njima. Manuela je načinila naklon glavom, ali on nije odgovorio na pozdrav. Još je rano da oproste telesnu sramotu Laguna, pomislila je dok je uzimala uzde; pozdravljaće je kasnije. Ošinula je životinju po leđima; konjski miris uvek je u njoj budio želju da pojede kokošku u saftu.

Po povratku u Crvenu kuću, otkrile su da ih uhodi proleće. Progonilo ih je zujanje pčela, bulke na livadi, ladolež u vrtu i povetarac pun polena. Olvido se poigravala sa uspomenom na dečaka sivih očiju, dok je njena majka brzo upravljala kolima. Kada se pred njima pojavila kapija s vencem za pokojnika, Manuela je devojčici skinula šešir.

„Sidi da je otvoriš.“

Čuo se pseći lavež.

„Nikada se više neću smešiti neznancima. Obećavam, majko.”

Rukavica napetih na uzdama, s mirisom proleća čvrsto obavijenim oko vrata, Manuela joj odgovori: „Ćuti i čekaj me u kući.”

Devojčica je prešla stazu istrošenu pogledima njene bake Klare i sačekala u predsoblju. Naslonila se na ormar za beli veš; kroz rešetkasta vrata provlačio se miris kesica lavande, skrivenih između peškira i čaršava.

Manuela je iz ormara izvadila trščano mlatilo za tepihe.

„Skinu novu haljin, ne želim da se ufleka.”

Olvido je raskopčala dugmad i rajsferslus na boku. „Ovo će ti pročistiti nasleđe prokletih Laguna”, promrmrljala je Manuela proučavajući vitkost koja se pomaljalo iz haljine. „Ako je potrebno da te sameljem od' batina da se to ostvari, to znači da Bog tako hoće.” Udarala je mlatilom po leđima. Sunce se popelo visoko na nebu, prošlo je podne, a njegova svetlost pomešala se s pucanjem nežnih kostiju.

Kad se batina vratila u postelju čistog veša i kesica lavande, iz borove šume dopro je miris kiše i Olvido pobeže u vrt. Tu je, skriven među hortenzijama i noćnim frajlama, živeo njen otac. Volela je da zamišlja kako su ga veštičje čini pretvorile u crnodlakog psa, mršavog i punog buva.

„Tatice, tatice, vidi šta sam ti donela!” Iz jedne torbice izvadila je dve zemičke s cimatom i nekoliko reznja kobasice.

Psu su se zacaklile oči pred tim đakonijama. Oblizao je njušku i krenuo ka devojčici mašući izujedanim repom.

„Tatice, nedostajao si mi”, rekla mu je zagrlivši životinju oko vrata, puštajući je da je liže po licu. „Golicaš me.” Raširila je ručice, a pas je žudno sažvakao zemičke i kobasicu dok ga je mazila po glavi. „Ukusne su, zar ne, tatice? Moraš da jedeš, da ozdraviš.”

Pas je uživao s ljubavlju očajnika.

„Sada odspavaj malo u svom krevetu od lišća, videćeš kako ćeš se brzo otarasiti buva. Zamolila sam jednu od vila u crkvi. Idem sad, tata, da se igram sa svojom drugaricom.”

Udaljila se od afričkih očiju psa. Koračala je kroz tikve, zelenu salatu i paradajz; leđa su joj bridela. Sunce se sakrilo između oblaka kada je Olvido došla na čistinu okruženu vrtlogom orlovih noktiju. Počela je kiša.

„Zdravo”, pozdravila je najrazgranatiji grm. „Čega hoćeš da se igramo?”, nastavila je da razgovara sa žbunom.

Stabljika i lišće zašumiše.

„Uvek hoćeš da se igraš jedno isto.”

Počela je da preskače dugačku granu kao konopac. Kiša je počela jače da pada, a voda je natapala žar koji joj je osuo leđa.

„Čim budem bila malo starija, naučiću magiju i raščiniću čini koje su začarale mog tatu i tebe, tako da ćeš ponovo moći da imaš noge i ruke i veoma plavu kosu od koje ću ti isplesti pletenice.“ Čelo joj se od grozničavog skakanja oznojilo. Cipele su joj uranjale u zemlju mokru od kiše.

Kada je miris kokoške u saftu zaposeo vrt, vratila se u kuću. Otkako je Bernarda umrla, Manuela je kuvala po receptima iz svog detinjstva. Prostodušna Bernarda preminula je u bizarnoj nesreći u štali. Jednog jutra, nakon što je završila sa obavezama, palo joj je na pamet da se sakrije između bala lucerke da bi isisala svoje najveće blago - parče seoskog ogrtača Klare Lagune. Ali vranac je osetio miris koji je odavalo njeno telo i pomešao ga s mirisom kobile u teranju. Udarao je u vrata staje sve dok ih nije otvorio, a zatim se ustremio, ritajući se od zadovoljstva, na bale lucerke. Već prvim udarcem razbio je Bernardi lobanju. Mozak joj se prosuo na žuto skrovište; a parčence tkanine ostalo joj je u ustima. Sahranili su je na seoskom groblju. „Na kraju krajeva, ona se nikada nije bavila grešnim zanatom. Njena zaostalost zaštitila ju je od greha“, izjavio je otac Imperije. Bila je zima, s neba se prolila snežna menstruacija, a čitava borova šuma i brda oko groblja nedeljama su zaudarali na kobile.

Manuela se preselila u kuvaričinu sobu, pored ostave, u sobu gde je odrasla; smirivao ju je miris kreča i svežeg mesa. Odlučila je da sačuva britvu kojom je njena majka brijala Bernardu, kojom je posle kuvarica sama nastavila da se brije, u sećanje na voljenu gospodaricu. Mogla je i malo duže da ostane s nama, mislila je Manuela dok je kuvala piletinu, ali više je volela nju, kao i uvek.

Nakon ručka, Olvido je sijestu provodila u spavaćoj sobi na prvom spratu. Želela je da sati veoma brzo prođu kako bi došlo njeno omiljeno doba dana: posle večere, sedela je s majkom u salonu kraj kamina, a ona joj je pričala priče. Pripovedajući o moru, plažama i liticama, Manuelin glas bi izgubio strogost. Međutim, ponekad bi je strogo gledala i govorila oštro:

„Uradila sam to zbog tebe.“

„Šta, majko?“

„Zamolila sam je da ode.“

„Koga?“

„Trebalo je da razume, a ne da se obesi o kesten.“

„Ko se obesio o kesten, majko?“

„Čuti, ti ćeš se iskupiti za njenu smrt.“

Manuelina usta zagrejala bi se na vatri pa bi ispričala još jednu priču kako bi podstakla plamen.

I tako, Olvido Laguna odrastala je na misama, pričama, pilećim paprikašima, čarolijama i batinama. Zadovoljna, Manueli se činilo da se planovi, koje je skovala za ćerku, lepo ostvaruju. Jedino ju je mučila njena nepismenost. Nekoliko godina pokušavala je da izdejtvuje da je učitelj primi u školu. Svakog septembra obukla bi najsmerniju haljinu i krenula bi u školu prolazeći čezom seoskim uličicama. Starice, koje su odavno zauzele mesta svojih majki, prekidale su redove razdvajajući se u dva tabora. Njihova govorkanja su umukla. Sada su motrile na izdaje koje su lebdele u vetru. Dok je Manuela prolazila pored njih, samo bi je odmerile od glave do pete i stisnule usne.

Škola je bila stara plemićka kuća na dva sprata, zidova ispućalih od buđi i krova prljavog od puzavica i mačjeg izmeta; imale su običaj da se pod punim mesecom pare na njemu uz glasno mjaukanje.

„Vašoj ćerki nije potrebno obrazovanje jer će svoj bedni život posvetiti čemu i vi, a za to zanimanje je svejedno da li je pismena“, govorio je učitelj Manueli Laguni svake godine, dok su mu se sive oči žarile.

„Moja ćerka će biti pristojna i treba da se obrazuje.“

„Kažem vam da odete i da se više ne vraćate. Dok ja rukovodim ovom školom, uzalud traćite reći i donove.“

Nakon svakog takvog odgovora, Manuela bi se uputila u opštinu da uloži žalbu.

„Moja ćerka ima pravo da ide u školu kao i druga deca“, govorila je činovniku. „Vremena su se promenila. Znam ja za to iako ne umem da čitam novine.“

„Stavite krstić ovde, umesto potpisa“, smeškao se pedesetogodišnji činovnik, „a ja ću popuniti žalbu. Očekujte odgovor ubrzo.“

Ali odgovor nikada nije stizao u Crvenu kuću, niti bilo gde, kao da Lagune ne postoje, ili neko ne želi da one postoje.

U leto kada je Olvido već napunila jedanaest godina, neki muškarcu iz sela domogli su se republičke zastave koja se vijorila na opštini i spalili je na trgu; nekima je u krčmi vino zastajalo u grlu, gusto poput zgrušane krvi, a tišina i skeptični pogledi uvijali su se u dim cigara bez filtera. Poćeo je građanski rat.

Lovci u septembru nisu došli s ćoporima pasa i raskošnim puškama, kao što su odvajkada dolazili. Selo je mirisalo na barut, ali nisu padali srndaću i divlji veprovi, već rođaci i komšije. Mnogi muškarcu otišli su da se prikljuće jednoj od dve vojske, a među njima i učitelj. Njegovo me-sto zauzela je gospođica prijatnog lica, koju su poslali iz glavnog grada provincije. Čim je Manuela Laguna saznala za učiteljev odlazak, odmah se stvorila u školi. Čekala je pred vratima da izađu deca. Ona su je zagledala u bele rukavice. Govorkalo se da Manuela Laguna pod njima skriva vućje kandže.

„Dobar dan, gospođice. Želela bih da vas zamolim da u vaš hram znanja primite i moju ćerku jedinicu; ima jedanaest godina, a ne zna ni da čita ni da piše.“

„Jedanaest godina a nepismena! Kakav užas!" Gospođica se zagledala u pamučne kandže. „Ne časite ni časa! Dovedite je u školu još koliko sutra!"

Još kad je Olvido napunila šest godina, Manuela joj je spremila sve što je potrebno za prvi dan škole. Drvene bojice, svetlobraon sveščice, malu torbu za knjige i, ono najvažnije - belu pamučnu kapu, koju je jedinu menjala kako su godine prolazile, a Olvidina glava rasla. Želela je da joj sakrije lice po svaku cenu; život joj je pokazao da ništa ne privlači beščasće kao lepota.

Probudila ju je u zoru i odvela je do svoje sobe. Naoružana krojačkim makazama, skratila joj je šiške do očiju.

„Dobro me slušaj, ako skloniš kosu s lica, išibaću te mlatilom!" Ljubičasta svetlost iz vrta raspaljivala je spavaću sobu.

„Da, majko."

Manuela je natukla belu kapu na ćerkinu glavu; ispod ruba na čelu virila je jaka, crna kosa.

„Sada idi da se umiješ i obuci se kao što sam ti sinoć rekla."

„Da, majko."

U borovoj šumi čulo se kreštanje svrake i žamor mitraljeza koji je donosio povetarac.

Olvido je obukla braon vuneno odelo do članaka, a stopala uvukla u čizme koje su joj bile dva broja veće. Doručkovala je prženice s puterom i solju mleka i otišla u predsoblje da sačeka majku. Na terakoti je videla njenu senku, kako joj prilazi s kožnom trakom u rukavicama. Osetila je žmarce. Miris prženica još je lebdeo po kući. Olvido je prestala da misli na nežnosti i poljupce. Čutljiva, Manuela je obavila traku devojčici oko vrata i prisila krajeve za kapu.

„Rašiću ti je kada se vratiš kući pa ćeš onda moći da skineš kapu."

„Liči na šlem koji nose vojnici."

„Ne pričaj gluposti."

Sveza magla zaleгла je na septembarsko jutro. Idući do štale, Manuela je potonula u nju. Devojčica je posmatrala kako je ta utvarna koprena guta i uplašila se da je to jutro samo san. Želela je da ide u školu da bi stekla prijatelje. Protrljala je oči zamrsivši šiške i glasno izgovorila svoje ime. Iz magle se promolio grumen uglja, koji se pretvori u konjsku glavu, stakleni pogled i raščupanu grivu, potom u četvrtaste grudi, a ispod njih krupne noge s gvođenim potkovicama, koje doбуju kao kiša. Za njim su došle čeze, a na klupici nemilosrdni obris Manuelinog šala i lice s jarugama gorčine.

Na ulasku u selo, magla se razišla. Na popločanim ulicama, vrančeve potkovice pretvorile su se u dobovanje grada. Čeze su prešle preko seoskog trga; žene, natovarene košarama s vešom, nemo su je gledale kako' se spušta niz ulicu ka školi.

Dečji glasovi curili su kroz prozore nabrajajući reke u Španiji.

„Uđi, kćeri, sve će biti dobro. Čitanje i pisanje je veoma pristojno.”

Olvido je sišla s čezza, a njena majka, šibajući životinju po leđima, otišla je uz tujanj. Položila je šaku na kvaku i pritisla je. Školska vrata su se lagano otvorila. Krenula je hodnikom do učionice odakle su se čuli glasovi. Na zidovima su bile okačene mape, a tabla u čelu. Njeni školski drugovi zagledali su je iz klupa. Nasmešila im se; osećala je njihove poglede na odeći i koži. Krenula je ka učiteljičinoj katedri, koja je upravo objavljivala dolazak nove učenice. Neko joj je podmetnuo nogu pa je pala na pod. Talas smeha zaorio se učionicom.

„Smotana! Smotana! Smotano čudovište! Nepismeno čudovište!”

Gospođica joj je pomogla da ustane i odvela je, pridržavajući je za ruku, do poslednjeg reda klupa. Potom je, ne mogavši uopšte da obuzda učenike, ćutke na tabli ispisala imena velikih planinskih venaca.

Olvido Laguna šćućurila se u klupi i tiho zaplakala. Suze su padale na drvenu ploču, a iznenada joj se pridružila i kiša, dobujući o prozorska stakla.

„Čudovišta ne plaču, gusko! Nemaš pojma!” vikala su joj deca.

Zatvorenih očiju, zamislila je da se penje na vrančeva izranjavljena leđa i, skrivena među grivom, nestaje u brdu.

„Zar ništa nemaš da kažeš, nepismena? Ne znaš ni da pričaš? Odgovori, rugobo! Čudovište!”

Izenada je visoki dečak iz prvog reda skočio i povikao:

„Ućutite i ostavite je na miru!”

Njegovi drugovi su ga iznenađeno pogledali. Bio je to učiteljev sin. Dečak je od onog dana navikao da se po izlasku iz crkve osmehne zamaskiranoj Olvido. Zvao se Esteban.

„Ti ućuti!” odgovorila mu je ona brišući suze. „Ne treba niko da me brani, mogu i sama.”

Dečakov sivi pogled doleteo je do poslednjeg reda; dočekale su ga Ovidine oči pune gneva. Kada su se ta četiri oka srele, gospođica iz grada smesta je zaboravila na planinske vence, a đaci mržnju svojih roditelja.

Te noći Esteban se nije setio rovova, pušaka koje ispaljuju slobodu, izdaja koje su odvodile u smrt i trulež ispod borova; nije se setio svoga oca, niti rata koji je kružio nad selom poput lešinara. Samo se sećao Ovidinih očiju, kako ga gledaju kroz pramenove tamne kose, i onoga što se desilo po izlasku iz škole: njegovi drugovi ustremili su se da joj strgnu belu kapu dok je jela zemičku s cimetom. Sećao se straha dok se suprotstavljao gomili dečaka i vikao: „Kukavice, životinje, tucete devojčicu!” Sećao se prebacivanja, ismevanja, zuba koji prete samoćom. Sećao se teskobe na kapiji škole, kada je sećanje bilo samo igračka, njenog tela pritisnutog uza zid okrunjen od buđi, poput tela plena šćućurenog u pećini u koju prodire kiša;

njenih usana musavih od cimeta. Samo se sećao kako je želeo da ih dotakne, a nije se usudio; kako je želeo da joj kaže: „Ne plaši se, ja ću te štiti, a kada budem stariji, otići ću u rat, kao i moj otac.“ Ali ništa joj nije rekao, samo je uspeo da joj pruži ruku i pomogne joj da se pridigne. Ona nije prihvatila ruku; gađala ga je zemičkom s cimetom u lice i otrčala. „Ne treba mi niko da me brani! Niko mi ne treba!“ vikala je.

Olvido se vratila u Crvenu kuću kroz borovu šumu. Dok su je vukli, odšli su kožnu traku s jedne strane kape. Videvši majku naslonjenu na gvozdenu kapiju, čekajući je ispod venca za pokojnike, poževela je da se seti sivih očiju tog dečaka, krupnih, odvažnih, i šake bez rukavice koja joj je ponudila pomoć. Nije plakala dok ju je Manuela udarala trščanim mlatilom zbog rasivene trake; jedino što bi je od tada moglo povrediti bilo je da više nikada ne vidi Estebana.

Učiteljica iz grada mislila je da se Olvido neće vratiti u školu - po-grešila je. Opremljena svojom kapom, nastavila je da dolazi svakoga dana. Sela bi u klupu u poslednjem redu; popunjavala bi marljivo sveske, prvo kosim i pravim linijama, a potom i beskorisnim rečenicama poput: „Moja mama mene mazi.“ Malo-pomalo, uvrede drugih daka prestale su da joj smetaju; kad god bi ih čula, osetila bi u blizini Estebanove olujne oči, njegovu vojničku frizuru i isturenu bradu koja je sve izazivala. „Rekao sam vam da je ostavite na miru, kukavice!“ „Ti mene ostavi na miru! Znam i sama da se branim!“ Dečaku bi sve lađe potonule. Nabrao bi usne, ali nije se predavao. Jednog majskog jutra 1937. godine, pronašli su Estebanovog oca mrtvog na putu u borovoj šumi. Vraćao se kući da bi uživao u nekoliko dana odsustva. Neko ga je u tome sprečio, prosuvši mu stomak hicem iz puške. Ubrzo se šušalo da su mu iz protivničkog tabora, osim što su ga ubili, iščupali i pojeli utrobu.

Utučena zbog te smrti, gradska gospođica tužno je objavila razredu:

„Naš dragi Esteban danas neće prisustvovati nastavi. Pomolimo se za iznutrice...“ nakašljala se. „Pardon, za njegovog tatu, koji se uspeo na nebo u vojničkoj uniformi.“

Olvido Laguna, koja je upravo napunila dvanaest godina, isprva nije razumela šta se dogodilo. Potom je napustila učionicu usred časa, na iznenađenje učiteljice i ostalih đaka.

Otrčala je na trg pa na groblje. Skrivajući se između nadgrobnih ploča i krstača, došunjala se veoma blizu rake u koju su polagali kovčeg Estebanovog oca. Sahrana je ličila na đerdan od crnine oko oboda rupe. Udovica se naslanjala na rame svoje ćerke, koja je tešila majku. S druge strane, šakom deformisanom od šivenja, stiskala je sinovljevu ruku. Iza porodice, brojni stanovnici sela rasporedili su se u polukrug. Na samom čelu, otac Imperije mlatio je srebrnim skiptrom, prosipajući svetu vodicu i latinski iznad jame. Zemlja je zalupala po sanduku i đerdan se

rasturio. Ostalo je samo središte - udovica i ćerka; sin se udaljio od mesta kojim su zavladaali proleće i smrt.

„Zdravo.“ Istupila je Olvido ispred krstače.

Estebanu je srce sišlo u pete kod nadgrobnog spomenika Pakite Mu-njos, preminule u šestoj godini.

„Rekli su nam u školi da ti je otac umro.“ „Nije umro, ukokali su ga izdajnici. To nije isto. Šta hoćeš?“ Esteban je nosio braon odelo s crnom brazletnom u znak žalosti. „Pobegla sam iz škole jer nikada nisam videla sahranu.“ „Lažljivice!“ Stavio je ruke u džepove.

Olvido je skrenula pogled sa sivih očiju na jamicu na dečakovoj bradi. Tamo je sakrila svoj ponos.

„Takođe sam došla da te vidim jer sam pomislila da si tužan.“

„Uskoro ću postati vojnik, a vojnici nikad nisu tužni. Moraju da budu hrabri da bi otišli da se bore na frontu.“

„Mislim da si ti ipak malo tužan.“

„Pa i da jesam, ne treba mi tvoja pomoć. Ni ti meni nikad ne daš da te branim.“

„Ako želiš, otići ću.“

„Ne. Groblje je opasno za devojčice kao što si ti. Otpratiću te do kuće. Mi vojnici uvek moramo da štitimo žene.“

Povetarac iz borove šume vukao je sa sobom mošus cistusa, majčine dušice i paprati i dizao ga do krošnji drveća. Esteban je koračao pognute glave, a ona mu je pričala o orlovim noktima u vrtu i vrancu s najdužom i najčupavijom grivom na svetu. S vremena na vreme, on bi je popreko pogledao i uvek bi uočio da posmatra njegove šake. U nelagodi - proleće u blizini Olvido naletalo mu je u nos i usta - zapitao se da li možda ima neki ostatak prljavštine ispod nokata. Ona se iznenada saplela o kamen i udarila ga u ruku.

„Izvini“, rekla mu je sklanjajući šiške s očiju.

„Nisi me povredila. Hoćeš li da me uhvatiš za ruku?“

Mnogo puta je zamišljala dečakov dodir, čak ga je i sanjala.

„Neću se više saplitati.“

Koža bez belog pamuka.

„Baš si tvrdoglava.“

„I ti si.“

„Ja sam se inatio samo zbog tebe. Vojnik ne srne da dopusti da pred njim vređaju ženu... A ti se toliko razlikuješ od ostalih devojčica...“ „Vidi, eno mi je kuća.“

Krov Crvene kuće pretvorio se u horizont. Čutke su koračali dok se pred njima nije pojavila glavna fasada, tu i tamo okrnjena od jakih kiša, i plodna para koja se dizala iz vrta. Neka jeza prošla je Estebanom. Njegovi roditelji su ga učili da u toj kući paklenog izgleda žive podle žene. Takođe se setio svojih drugova i igara od

kojih su im se kostrešile dlake na rukama: „Ko ne priđe Crvenoj kući i ne dotakne gvozdenu kapiju, taj je plašljivko, kukavica, upišanko...”

Potrčao bi suvih usta, osetio bi dodir rđe s gvozdene kapije i vraćao se trkom u borovu šumu, slaveći svoje junaštvo s drugovima.

„Bolje je da odeš. Ako te moja majka vidi sa mnom, naljutiće se; ima vrlo nezgodnu narav.”

Kroz otvoren prozor širio se miomiris paprikaša koji je Manuela kuvala na tihoj vatri.

„Baš lepo miriše.”

„To moja majka kuva; veoma je dobra kuvarica. Da nema tako nezgodnu narav, pitala bih je da i ti ostaneš na ručku.”

„Mofam da se vratim kući sa svojom majkom i sestrom, ali hvala ti.”

Svraka im je proletela iznad glava. Nakon jednog graktaja, začuli su duboki glas.

„Olvido Laguna!” Manuelino telo izronilo je zatvoreno iza kapije. „Šta radiš tu s tim dečakom?”

„Majko, nisam vas čula da dolazite. On, on”, zamucala je, „on je učiteljev sin. Zove se Esteban, išla sam na sahranu njegovog oca i...”

„Dakle, ti si učiteljev sin”, prekinula ju je Manuela proučavajući dečaka. „Da, imaš njegove sive oči.”

„Ja sam baš krenuo... majka me čeka kod kuće. Doviđenja, Olvido”, pozdravio se kršeći ruke.

„Sačekaj, dečače, gde toliko žuriš. Da li bi voleo da uđeš u kuću i pridružiš nam se na ručku?” Manuela se zagonetno smeškala. „To je jedan veoma poseban paprikaš.”

„Mnogo vam hvala, ali čekaju me na ručku kod kuće.” Glas mu je podrhtavao.

„Olvido, reci svom malom prijatelju da treba da se ponaša kao dobar i vaspitan dečak i da prihvati poziv.” Crne ženice su joj se zacaklile.

„Uđi, Estebane, uđi, molim te. Videćeš kako je ukusna hrana moje majke.”

Bele pamučne kandže grčevito su uhvatile šipke i kapija se otvorila uz škripu.

„Probaću jednu kašiku i onda moram kući.”

Esteban je prešao stazom od pločara i belih rada. Nije se usudio da pogleda oko sebe; osećao je da ga vrt hortenzija, noćnih frajli i orlovih noktiju vreba kao da je plen u koji se spremaju da zariju zube. Posled-nji je ušao u predsoblje popločano terakotom; zaudaralo je na začinske trave i prženi beli luk.

Kuhinja mu se učinila prevelikom. U sredini se uzdizao široki sto; tamo je, pod svetlošću s prozora, Manuela Laguna za svoja jela vadila iznutrice iz petlova i kokošaka. Uza zidove su se tiskali kredenci s policama prekrivenim nekim krpama s plavim kvadratima. Na njima su stajale košare sa slamom pune voća i povrća. S plafona su visili lonci, šerpe i venci belog i crnog luka.

„Pridi loncu, dečache. Predivno miriše, zar ne?“

„Da, gospođo.“ Osećao se ošamućeno.

Manuela je uzela varjaču i sa uživanjem promešala hranu.

„To su iznutrice od jedne svinje, sa zeljem i belim lukom. Budi dobar dečko i probaj.“ U varjači se pušio komad mesa.

Manuela je nekoliko puta dunula i pružila mu varjaču smešeći se. Esteban je gledao u Olvido dok ga je stavljao u usta. Polako ga je sažvakao; bilo je vruće.

„Mogu li dobiti još malo?“

„Naravno, dečache, jedi, jedi koliko te volja!“ odgovorila je predavši mu varjaču.

Esteban je progutao još nekoliko zalogaja. „Gladniji je od pacova“, promrmljala je Manuela. Čulo se srkanje dok je dečak degustirao sos.

„Vaša ćerka nije preterivala, vi ste odlična kuvarica“, rekao je punih usta, „ali sad moram da idem, moja majka se sigurno već brine.“ Kristina Lopez Barrio

„Dečache, pažljivo slušaj šta ću ti reći. Ispričaj svojoj majci da si bio u Crvenoj kući i šta si jeo. Ah, da, i nemoj da ti padne na pamet da opet svратиš. Ne želim da te vidim ni blizu svoje ćerke.“ Nos joj je bio nekako šiljat. „Sada tutanj, ili ću te rasporeti kao petla.“

„Majko!“

Esteban se na trenutak zagledao u bele pamučne rukavice i bez pozdrava šmugnuo iz kuhinje; protrčao je kroz salon, hodnik, predvorje s terakotom i izlefeo u vrt. U sebi je čuo očev glas koji mu ritmično ponavljao: „Beži, sine moj, beži i nikada se više ne vraćaj u tu kuću, trči, trči...“ Otvorio je gvozdenu kapiju i uronio u borovu šumu.

8.

Esteban je živeo u kući s kamenim zidovima i crnim balkonima, u uličici u blizini škole. „Nisam gladan, boli me glava“, rekao je majci i sestri, koje su ga čekale u trpezariji s glinenom činijom supe.

Zatvorio se u spavaću sobu, ostavljajući u vazduhu trag zelja i belog luka. Spavao je, odnosno želeo je da prespava ostatak dana, gužvajući posteljinu uz sećanje na Olvidine oči. Nije ustao da večera. Noć je proveo znojeći se u košmarima u kojima se pojavljivala Manuela Laguna, sve dok nije došla zora i nebo se pretvorilo u klupko purpurne vune. Neki pastir je u tom fenomenu video loš znak. Na isteku popodneva, u školi je eksplodirala bomba. Neki su se kleli da su tren pre toga na ulici čuli zujanje džinovskog obada. Iznad otvorenih usta seljana, veoma nisko, preleteo je avion srebrne boje. Seljanke, koje su ga prve spazile u njivama, mislile su da su to servisi za kafu, koje im šalju iz njihovog tabora jer se sjajio kao fina srebrnina kakvu koriste seoske bogatašice, na kojima su im proste žene oduvek zavidele - ali servisi za kafu nastavili su da lete ka trgu. Žene oko česme bezvoljno su raspravljale o poreklu svetlucavog aviona i lepoti pilota; opazile su da nosi krvavu maramu i polomljene naočare, da mu kosa slobodno leprša na vetru i da je glavu umorno oslonio na rame. Ostavivši trg iza sebe, letelici je iznenada ispala bomba s boka, puna šrapnela. Detonacija je polomila povetarac, a škola je nestala u prah. Avion je nastavio niski let poput utvare, a onda se srušio na horizontu. Plamen je sumrak načinio neprolaznim, lepšim nego što je iko u životu video.

Dugo su ostaci škole uznemiravale selo - olupinu aviona progutalo je brdo. Žene su, povijene nad metlama, nalazile parčice crepa prljavog od puzavica i mačjeg izmeta, ili sprženog buđavog zida; počele su da se plaše metlanja jer ih je navodilo da pomisle na smrt. Jednog vrelog jutra, oca Imperija morila je žeđ, krenuvši u planinsku pričest, zastao je da se napije vode s česme na trgu. Iznenada ophrvan najdubljim strahovima iz mladosti, potrčao je ka crkvi, popeo se na predikaonicu i objavio da se selo nalazi pod đavoljom prismotrom i da ih njegovo krvavo oko krišom posmatra iz dubina izvora. Kada je palo večer, apotekar je iz fontane izvukao i umotao u novine ono što je oca Imperija toliko uplašilo. Ispitavši ga naučnim okom, nazvao ga je ratnim ostatkom dostojnim najuzvišenijih počasti. Bez sumnje, bilo je to učiteljičino oko, s mrkom, sjajnom ženicom. Ženu je bomba raznela zajedno sa školom, a njeno telo se raspršilo selom poput biblijskog grada.

„Treba zahvaliti Bogu što je bomba pala po podne, kada nije bilo dece u školi", izjavio je otac Imperije. „Smrt je mudra i odlučuje, u skladu s tom mudročću, gde i kada će napasti."

Međutim, iznad ruševina škole zauvek je ostao spečeni miris bombe. Selo više nikad nije htelo ponovo da je izgradi na tom mestu, gde se mačke više nikad nisu ljubavisale. Godinama posle toga, očevi i dede dovodili su tamo sinove i unuke, da od malih nogu nauče da prepoznaju miris rata.

Kada je bomba eksplodirala, Olvido Laguna prolazila je kroz borovu šumu, vraćajući se u Crvenu kuću. Osetila je kako borovi i bukve podrhtavaju. Bacila se na zemlju i čekala da rat dođe po nju i ubije je. Ali rat je bio spor i kaskao je. Nadurena, usredsredila se na šišarku koja je počivala na žućkastim iglicama. Niša bez borovog semena, kao groblje bez mrtvaca. Onda je pomislila da je u daljini čula svoje ime, pa se uplašila da ju je neko tužio ratu i da će je sada on ubiti - da izgovara njeno ime ždrelom puške: „Olvido! Olvido!" Ime joj se približavalo sve brže. Pitala se da li će je boleti meci kada joj se zabiju u telo, i hoće li joj rat izvaditi creva kao Estebanovom ocu. Setila se petlova koje je njena majka čerupala i vadila im iznutrice, mlakog vonja koji se uvlačio u kuhinjske čoškove, boje krvi na stolu i podnim pločicama; setila se Manuelinog osmeha dok drži nož i zariva ga u ptičje meso. Povraćalo joj se, a ime ju je već zaskakalo s leđa. „Olvido!" Preko bluze je osetila šaku i odmah znala da taj dodir ne pripada ratu, već dečaku sivih očiju. Nekoliko kapi krvi pale su na šišarku. Povetarac je ječao.

„Na školu je pala bomba iz aviona", reče i pruži joj ruku da bi joj pomogao da ustane. „Učiteljica je bila unutra i odletela je u vazduh."

Olvido je osetila poriv da ga zagrlji, da pritisne svoj život uz dečakovu prljavu košulju.

„Došao sam da vidim da li si ti dobro."

„Uvo ti krvvari."

„A, to." Dečak je opipao desnom uho. „Ne brini, to se svim vojnicima dešava kada bombe eksplodiraju blizu njih, tako mi je ispričao otac u jednom pismu. Mislio je da ću zbog takvih priča odustati od odlaska u vojsku. Trenutno sam malo ogluveo, ali to prođe s vremenom."

„Hoćeš li da te izviđam?", upitala gaje Olvido vadeći maramicu iz džepa.

„Pa dobro, može malo."

Povetarac je nastavio da donosi vapaje sela i miris rata, ali za Este-bana, koji je udisao Olvidinu blizinu, seoska tragedija pretvorila se u uživanje.

„Ti nisi ranjena?" upitao ju je pomislivši na to da bi i on nju mogao malo da izviđa.

„Nisam. Samo sam se uplašila", uzvratila je podigavši glas. „Bacila sam se na zemlju ako neka bomba padne u borovu šurriu. Sad si već bolje." Devojčica je

vratila u džep uflekanu maramicu. „Moram da idem kući; moja majka je sigurno zabrinuta. Zbogom.”

Okrenula mu je leđa i načinila nekoliko koraka. Dečak se nije po-merio; ruke su mu bile hladne i bolelo ga je grlo. Iznenada, Olvido se osvrnula kako bi ga pogledala i rekla mu:

„Znaš šta mi je palo na pamet? Ako je škola eksplodirala, a učiteljica mrtva, nećemo više moći da se viđamo jer me majka pušta iz kuće samo u školu.”

„Sigurno će nas smestiti da učimo na nekom drugom mestu i dove-šće novu učiteljicu.” „A ako to ne urade?”

„Pa viđaćemo se u crkvi, kao ranije.” Esteban se nasmešio.

„Da, mada ja tako nikada neću naučiti da čitam i pišem. Više nema škole, nema učiteljice, rat je... Ko će me podučavati?” Sklonila je šiške s jednog oka.

„Ja bih mogao da ti držim časove. Kad porastem i vratim se iz rata, biću učitelj kao i moj otac.” Njegove usne odražavale su snagu heroja.

„Uradio bi to?”

„Ti ćeš mi biti prva učenica.”

„Dolazio bi u moju kuću da mi držiš časove?”

„U Crvenu kuću?”

Esteban je u sebi ponovo čuo reči mrtvog oca: „Ne vraćaj se u tu kuću, sine moj, nikada se nemoj vratiti, beži, beži...”

„Pa naravno, u Crvenu kuću. Pa gde bi drugde?”

„Mislim da ne bi trebalo da se vraćam tamo, ne posle one pretnje tvoje majke.”

„Bila je veoma nepristojna prema tebi pre neki dan, shvatam, ni ja ne bih došla više. Ali ona ne mora da zna. Svakog četvrtka, u pet po podne, zatvara me i odlazi kod onog advokata s automobilom da razgovaraju o poslovima, a posle ide do dućana i nikada se ne vraća pre osam.” Devojčica je sklonila šiške i s drugog oka, a dečak je oko vrata osetio plavu omču. „Imali bismo vremena napretek da održimo čas i ne bi se sreo s njom. Šta kažeš?”

„Sigurna si da neće primetiti da sam dolazio?”

„Da.”

„A ako se vrati kući ranije?”

„Nikada ne dolazi pre osam, veruj mi.”

„U redu.”

Kada su se rastali, Olvido je još dugo čula Estebanove korake po borovim iglicama i paprati, čak i kad je došla do kapije s mrtvačkim vencem. On nije mogao da čuje njene, ali ih je osećao u utrobi sve do ulaska u selo, gde ga je ponovo progutala nesreća. Ostaci škole ležali su po ulicama, a pepeljasta kiša prljala mu je kosu.

Dečak se zatvorio u spavaću sobu sve do četvrtka. Na jednom od zidova visila je fotografija njegovog oca u suknenom sakou s crnom kravatom. Stajao je ponositog lica pred vratima škole.

„Dao sam reč, oče." Govorio mu je uz teskobu koja mu se zarivala u grudi poput bodeža. „Ne mogu da ne dođem, to ne bi bilo muški. Obećavam ti da ću biti obazriv."

Papazjanija zelja i belog luka bučkala mu je u stomaku, a na usta mu je izbijala neumoljiva povraćka.

„Ne navaljuj oče, moram da idem."

Podrigivao je naspram slike i predavao se celodnevnim sijestama na zakrpljenom dušek. Zatekao bi sebe zarobljenog u hortenzijama, noćnim frajlama i orlovim noktima Crvene kuće, a nigde nije mogao da nađe Olvido u tolikom rastinju, niti da pobegne od zagrljaja koje su mu nudile biljke, tražeći njegov polni organ da ga ugrizu; niti da umre kada je iz utvarne magle izronila Manuela Laguna s rukavicama umrljanim petlovom krvlju i pomno mu gledala u međunožje zajedno s cvetnim čeljustima.

Estebanova majka osuđivala je malodušnost koja je uhvatila dečaka od očeve sahrane. Ušivajući hulahopke pored starije ćerke, mislila je da li da ga pošalje po namirnice u dućan ili da popravi krov, kako bi mu posao bar malo zabavio dušu. Naposletku, odlučila je da se ne meša u njegovo raspoloženje i nastavila da prišiva život gustim bodom.

U četvrtak, u pet po podne, u nedeljnoj odeći, s kartonskim štitom koji je napravio kako bi se branio od očnjaka rastinja, Esteban je učinio sve što mu je Olvido napomenula. Popeo se uz kameni zid koji je okruživao vrt, pronašao ulaz u ružičnjak, nastavio napred ne zalazeći u njega, prošao preko proplanka orlovih noktiju, povrtnjaka s tikvama, zelenom salatam i paradajzom, i došao, praćen rojem pčela, do trema na stražnjem delu kuće, gde je Klara Laguna nekada brijala Bernardu, a tih dana tu su se pletene sofe i stočić predavali tromosti sijeste.

„Došao si!" začuo se Olvidin glas u blizini izrezbarenih prozora koji su se, prekriveni bršljanom, visoko uspinjali fasadom. „Plašila sam se da si se predomislio."

„Vojnik uvek drži datu reč."

Esteban je primakao šaku kartonskom štitniku; teško je disao. Uprkos tome što je došao do svog odredišta a da ga vegetacija nije napala, niti ga je Manuela Laguna otkrila i zgrabila za gušu krvavim rukavicama, i dalje se nije osećao prijatno.

Olvido nije nosila belu pamučnu kapu i slamnati šešir širokog oboda, pod kojima se uvek krila van kuće. Pošto je s lica sklonila šiške, oči su joj se, poput šrapnela, žarile u dečakove.

„Ovuda ćemo se popeti do prozora moje sobe", rekla je pokazujući na izrezbaren prozor. „Tuda ja bežim u vrt kada me majka zaključa u kući."

Njemu nije bilo lako da se pomakne. Olvido mu je pružila ruku. Zgrabio ju je i porumeneo od te lepote; i ona je prvi put osetila snažan dodir crnih dlanova i put njegove kože toliko drugačiju od belog pamuka.

„Sviđaju ti se moje šake?"

„Imaš veoma duge prste..."

Nebo je osvetljavalo bujno proleće. Gledali su se i nisu znali šta jedno drugom da kažu. Povetarac, blistav od polena, obavijao im je tela. Iz svih kutova vrta dopirao je žamor života. Cvrčci, kosovi, mačke u teranju. Esteban ju je poljubio u obraz, a ona mu je uzvratila poljupcem u usne. Dečakov štit sudario se s njegovim nedeljnim pantalonama, a njoj se činilo da poljupci krčkaju poput kože dobro ispečenog pileta.

„Ako na prozoru vidiš saksiju s hrizantemama, to znači da je moja majka promenila planove i da moraš da bežiš", upozorila ga je dok su se penrali uz izrezbareni prozor.

„Nadam se da se to nikada neće desiti."

Olvidina spavaća soba bila je prostrana i jednostavna: plavi tepih na drvenom podu, srebrnasti gvozdeni krevet do zida suprotno od prozora, kraj njega foteljica škripavih federa, s cvetnim dezenom, a u čošku pisaći sto sa stolicom i tabure koji je tog popodneva postavila za svog učitelja.

„Nemaš nijednu fotografiju svog oca?" upitao je Esteban.

Iznad kreveta je bilo obešeno ulje na platnu, koje je Manuela kupila u Galiciji. Mirno more, brodovi i galebovi.

„Nikada nisam upoznala svog oca." Pomalo se stidela da mu ispriča da je jedini otac kojeg je imala bio crnodlaki džukac iz vrta, koji je ugi-nuo pre nekoliko godina od strašne najezde buva.

Esteban ju je pomilovao po kosi. Više nije znao ni da čita, ni da piše, ni tablicu množenja, ni koje su pritoke reke Tahoe, a otac ga je svojevremeno naterao da svaku po sto puta napiše u svoju sveščiću. Pored Olvido Lagune, jedino što je dečak znao bilo je da gleda.

U septembru, jedna sala u opštinskoj zgradi, s potklobučenom tavanicom koja je prokišnjavala i tepisima koje su izjele bube, adaptirana je u školsku učionicu. Dok su čekali da iz grada pošalju novu učiteljicu s više sreće, koja nikada nije došla, otac Imperije preuzeo je dužnost da decu uči čitanju i pisanju i da im drži osnovne lekcije iz geografije i matematike. Olvido Laguna ponovo je krenula u školu, ali Esteban je nastavio da joj drži kućne časove svakog četvrtka. Dečak više nije spavao celodnevne sijeste, iako je noću i dalje sanjao da ga hortenzije i noćne frajle ujedaju za polni organ, i šije petlova iz kojih šiklja krv. Pošto on nije dolazio u

improvizovanu školu u opštini - sa svojih trinaest godina znao je sve čemu je podučavao otac Imperije, možda i bolje od njega - zabavljao se sakupljanjem čaura i ostataka bombi po brdu, u društvu malobrojnih drugova koji su mu ostali nakon što se odvažio da brani Olvido. Takođe je praćkom lovio golubove i zečeve, koje je potom njegova majka kuvala između ušivanja grilonki. Naučio je da živi sa strahom da će se Manuela Laguna iznenada pojaviti u Olvidinoj sobi i zavrnuti mu šiju svojim rukavicama. Manuela je nastavila da se sastaje sa advokatom, jednim od retkih muškaraca koji su imali manje od šezdeset ili više od petnaest godina, a bili prisutni u selu. Novcem i vezama, izdejstvovao je poštedu iz vojske zbog hronične bolesti jetre. Nastavio je da gmiže seoskim ulicama u automobilu, poput bubašvabe, pa više ni starice u crnini nisu zadivljeno mrmljale kada čuju brundanje mašine iz daleke budućnosti; one su se sada uglavnom zatvarale u kuću, stezale maramice ili brojanice, čekajući da im se sinovi, muževi i unuci vrate iz rata. Noću bi ponekad, skrivene nebeskom tamom, posećivale jedna drugu kako bi razmenile žalopojke, leblebije za šećer, ili glasine koje im je neko doneo o rovovima ili pobunjenicima u brdima.

U proleće 1939. godine, vojnici u morskoplavim košuljama preplavili su selo. Došli su kamionima i klicali: „Pobeda! Pobeda!“ Građanski rat se završio. U krčmi nije preživela nijedna kobasica od poslednjeg klanja, nijedna kap vina. Potamanili su sve što se moglo staviti u usta i zaspali za stolovima, hrčuci blaženo u svojoj slavi.

Esteban je napunio petnaest godina i njegova majka mu je obezbedila posao šegrta u stolarskoj radionici da bi zaradio kakvu-takvu platu. I dalje je uveravao Olvido da će jednog dana postati učitelj, kao i njegov otac. Međutim, ostalo mu je da završi više razrede, prekinute ratom i uništenjem škole, a zatim da ode u grad da nastavi školovanje za to zvanje, ali je prvo morao da dobije stipendiju jer njegova majka nije zarađivala dovoljno za školarinu, koliko god hulahopki da ušije, pa ni sa starijom ćerkom koja joj je pomagala. A nisu mogli da skupe dovoljno ni s njegovom šegrtskom platom.

Esteban je u stolarskoj radionici radio od ponedeljka do subote, od jutra do osam uveče. Četvrtkom, kada se bližio čas sastanka u Crvenoj kući, dečaku bi se, dok je sekao ploče, u prste zabijale cepke, a piljevina mu je ulazila u usta i padala na srce. Ponekad mu se činilo da more iz Olvidine sobe zapljuskuje zidove radionice, čak je zamišljao njegov miris i zvuk kako bi odvratio misli i ne bi zaplakao.

„Šta je s tobom, dečko?“, pitao ga je šef. „Četvrtak kao da ti je prokleti dan, ništa ti ne ide od ruke. Daske za krčmara išmirglao si kontra.“ Za to mu je udario čvrgu.

„Mogu li sad da idem?“

„Prvo lepo sredi te daske, onda možeš da ideš.“

Esteban se tom poslu predao s vrtoglavicom koja ga je uznosila u visine. Drhtale su mu ruke pa je umesto drveta šmirglao palčeve. Tek kapi krvi su ga upozorile na povredu. Obuzet ljubavlju koja ga je čekala sričući slogove, posisao je ranu i ponovo se bacio na posao. Kada je konačno završio, obukao je čistu košulju i protrčao seoskim ulicama i borovom šumom, sve do Crvene kuće. Preskočio je kameni zid i između zagrljaja vegetacije spazio saksiju s hortenzijama kako se vijori kao zastava na prozorskoj dasci. Utučen, seo je u vrt i dirao se među orlovim noktima, koji su ga svakog četvrtka okruživali da bi se razmnožavali uz toplotu adolescentskih sokova.

Drugih dana u nedelji, ne slušajući majku, odlazio bi u brdo po mrkloj noći i donosio cigarete, vino i sredstvo za dezinfekciju rođaku koji se skrivao od Civilne garde s još nekim pripadnicima Republikanske vojske. Mesečina je, poput vučjih čeljusti, proždrala begunce. Čula se nesanica sova i vetar kako bogohuli među borovima.

„Daj mi da vidim tvoju pušku“, zamolio je jedne noći rođaka.

„Dečače, ne igraj se sa smrću“, upozorio ga je predajući mu oružje.

Bila je dugačka, hladna i mirisala je na barut i buđavu mahovinu. Esteban ju je zabacio na rame i, na brdu u koje je mesec krvnički zarivao očnjake, zamišljao da defiluje širokim bulevarom velikog grada. Iz gomile, koja je neumorno klicala herojima, izlazila je Olvido bez šešira; on bi joj poslao poljubac, a ona se smeškala i tapšala mu.

Škola je i dalje bila u opštinskoj sali, ali otpočeli su radovi na izgradnji nove školske zgrade na praznom opštinskom zemljištu - na sednici je odlučeno da se ne gradi na ruševinama; deca ne treba da uče na mestu gde još zaudara na bombu. Pošto je posleratna opštinska blagajna bila prilično prazna, Manuela Laguna priložila je novac, očekujući da će ta velikodušnost pomoći da se porodica očisti od greha, posle čega će njena ćerka moći da se uda za bogatog i pristojnog čoveka kakvog je ona oduvek priželjkivala. Olvido je već naučila da čita i piše i gde se nalaze Taho i Sevilja, tako da je Manuela smatrala daje to znanje sasvim dovoljno za miran život, satkan od sitnog veza i društvenih okupljanja. Ispisala ju je iz škole i ponovo zatvorila u Crvenu kuću. Olvidina četrnaestogodišnja lepota zahtevala je samoću rada u povrtnjaku, ili samoću kuhinje, gde je Olvido uvežbavala da pravi elegantne poslastice, u skladu s novim društvenim položajem koji je Manuela već smatrala ostvarenim zahvaljujući izdašnoj donaciji za školu.

Nastavila je da je nedeljom vodi u crkvu, prekrivenu slamnatim šeširovom ili kapicom od grubog sukna. Sve dok njena ćerka ne stasa za udaju, morala je da

nastavi s predostrožnostima kako bi je sačuvala od beščašća. Međutim, nije mogla ni da zamisli da se Olvido, umesto da u poslednjoj klupi u crkvi pročišćava prokletu krv Laguna, predavala raspaljivanju ljubavi prema Estebanu, potištena zbog njegovog odsustva. Tražila je među glavama parohijana kovrdžu kose na potiljku i preklinjala Hrista na oltaru da joj vrati strastvene četvrtke. U prvim klupama, miran pored crnine majke i sestre, Esteban je osećao kako mu potiljak žari neka plava toplota; umesto *Vjeruju*, recitovao je pesme *Svetog Jovana od Krsta*, koje je pronašao među očevim knjigama, a na pričešću je gutao naforu s bogohulnom pohlepom, jer sve što bi mu ulazilo u usta imalo je ukus na nju.

Po izlasku s mise, svežina vazduha ubrzavala im je puls uspavan tamjanom. Ostadoše za njima osmesi iz detinjstva; počeli su da se trude da prođu jedno pored drugog da bi se okrnuli ramenom, šakom ili butinom, a da ih ne otkriju odrasli. A kada im se pogledi sretnu, bolećivi od usamljenih popodneva i već davnih poljubaca, svojom željom su naterali zelena crkvena zvana da zazvone. Selo je u neznanju podizalo pogled u nebo i čestitalo ocu Imperiju na neočekivanoj Tolonovoj umešnosti jer je, nakon više od dvadeset godina zvonjenja na podlozi od golubljeg izmeta, iznenada proizveo andeosku melodiju. Sveštenik je slušao te hvale, mucajući i krsteći se u mantiji: znao je da Tolon odavno muku muči s prostatom i da je zapatio lošu naviku da zapišava zid sakristije odmah po završetku crkvene Službe.

Manuela Laguna, uvijena u tamnu odeću, s blistavo belim rukavicama, takođe je prišla da čestita ocu Imperiju. Nakon što je postala dobrotvorka škole, klanjala bi glavom svaki put kada bi joj se neko obratio i hrapavo izgovarala „dobar dan“. Bila je toliko obuzeta srećom što su ljudi počeli daje pozdravljaju da više nije budno motrila na Olvido. Nije primećivala da li nekoga gleda ili se nekome smeška, a kada se vrate u Crvenu kuću posle mise, umesto da je tuče mlatilom za tepihe, pravila joj je omiljene zemičke, one s cimetom.

Uživajući u toj sreći, Manuela nije ni primetila da je došlo leto. U vrtu Crvene kuće orlovi nokti počeli su da se suše. Olvido ih više nije posećivala svakog popodneva, što je radila od malih nogu. Ostajala je zatvorena u spavaćoj sobi, čitala poeziju Svetog Jovana od Krsta iz knjige koju joj je pozajmio Esteban tokom svoje poslednje posete pre nego što se rat završio. Manuela je Olvidinu melanholiju pripisala dolasku prve menstruacije. Olvidino telo eliminisalo je i poslednje ostatke detinjstva. Manuela ni tada nije imala vremena da se brine o njoj: organizovala je prijem u Crvenoj kući, na koji je pozvala najistaknutije seoske gospođe. Smatrala je da će to konačno utvrditi novi društveni položaj Laguna. Žena predsednika opštine, apotekareva žena, advokatova žena, žena najvećeg zemljoposjednika, udovica gradskog beležnika i još mnoge druge nižeg ranga, morale su da joj učine jer je predala mnogo novca za novu školu. U dućanu je

kupila nebeskoplave kartice s mirisom štamparije i naredila Olvido da napiše pozivnice za sve; potom ih je spakovala u kovertu iste boje i lično ih ubacila u sandučice, s radošću devojčice koja priređuje svoju prvu rođendansku zabavu. Zakusku, sačinjenu od specijaliteta kuće - kafa iz džezve i zemičke s cimetom - resila je da posluži na srebrnim poslužavnicima i u delikatnim porcelanskim šoljicama. Nedelju dana pre velikog događaja, Manuela je izvadila da ispegla stolnjak

Iz Lagartere, jedan od mnogih poklona koje je ugledni diplomata dao Klari. U subotu ujutru, na dan istorijskog prijema, raširila ga je preko salonskog stola, postavila srebrne poslužavnike prepune zemički i servis za kafu od finog porcelana pa je održala generalnu probu.

„Izvolite, smestite se, molim vas, gospođe, kao da ste u svojoj kući. Vi na ovu stolicu koja ima naslon, gospođo predsednice; biće vam udobnije zbog leđa." Popila je šoljicu kafe u jednom gutljaju. „Da, hvala, vrt je prelep." Popila je još jednu. „Ne, to je bilo davno." Pojela je tri zemičke. „Mi se više ne bavimo tim zanatom, sad smo gospođe kao i vi." Zadrhtale su joj šake pa je otišla u kuhinju po još kafe. „Moja majka je bila kurva zbog nesrećne ljubavi." Ponovo je ispila solju kafe u jednom gutljaju i obrisala usta salveticom. „Ja sam sve spalila da bih pročistila ovaj hrišćanski dom." Nameštala je punđu na potiljku. „Sperma! Sperma u vrtu!" Žustro je zgnječila jednu nesrećnu zemičku. „Nikada! To su samo zlonamerna govorkanja!" Pila je; jela je. „A moja ćerka biće aristokratkinja, videćete..."

U šest po podne, kada je trebalo da gospođe već počnu da pristižu, Manuelu je dijareja osudila na toalet. Tako je Olvido morala da dočeka čitav stroj sluškinja koje su se tiskale pred vratima s porukama svojih gospodarica, u kojima su se izvinjavale što ne mogu da prisustvuju tom društvenom događaju zbog iznenadne slabosti: žena predsednika opštine dobila je napad reume; advokatova žena strašnu zubobolju; udovica migrenu; apotekareva žena grčeve zbog sladoleda od jagode; zemljopo-sednicu je oblio hladan znoj; a zvanice nižeg ugleda, kad bi se skupile, mogle bi da sastave omanju enciklopediju bolesti.

Manuela će tu uvredu zauvek povezati s mirisom svog izmeta, koji je zaudarao na talog kafe. Pomislila je da od predsednika opštine zatraži da joj vrati novac, ali se u poslednjem trenutku predomislila, uplašivši se da će joj takav čin zauvek zatvoriti vrata društvenog života. Možda sam prenaglila, rekla je sebi, gresi moje majke bili su mnogobrojni pa je potrebno i mnogo vremena da se oni pročiste. Osim toga, ne bi bilo čovečno sada tražiti novac; sigurno postoje i drugi načini da se naplati opšti prezir.

Posle dva dana, apotekareva žena nađena je mrtva među stenama u borovoj šumi. U šakama je držala buketić majčine dušice - često je po šumi skupljala bilje za

recepte svoga muža. Grlo joj je bilo otvoreno u crven i vlažni osmeh, a creva su joj se pekla na suncu.

Civilna garda je najpre posumnjala da je ubica jedan od republikanaca koji su se skrivali po brdima kako bi izbegli zatvor ili streljanje. Sigurno se neki od njih odvažio da se približi selu da ukrade hranu ili lekove, a apotekareva žena ga je iznenadila. On joj je, naravno, zverski prerezao vrat kako ga ne bi odala. Civilna garda ipak nikako nije mogla da objasni čudovišno izživljavanje s pokojničinom utrobom.

„Sada vlada velika glad“, promrmljao je jedan od gardista zaduženih za istragu.

„Zaista“, tiho mu je odgovorio prijatelj.

Pozvali su i gardiste iz obližnjih naselja i organizovali hajku po brdima oko sela. Operacija je trajala dva dana. U noći poslednjeg dana, gardisti su pobedonosno ušli na trg sa zatvorenikom u lisicama. Brada mu je bila od mahovine i lišajeva, a na borama na čelu odražavala se odgovarajuća seoska robusnost. Zatvorenik je poricao da je ubio apote-karevu ženu. Onda su gardisti počeli da ga ispituju gde se skrivaju njegovi drugovi; zarobljenik je pogladio bradu i pljunuo na tlo. Sledećeg dana je iz generalštaba stiglo naređenje: ako ih ne oda, streljajte ga. S prvim zvezdama odjeknula su tri pucnja na ivici puta. Esteban se sakrio između borova i paprati kako bi saznao da li je zatvorenik koga će streljati njegov rođak. Hteo je da ga upozori kada je saznao šta gardisti smeraju, ali majka ga je zaključala u podrum vičući: „Meni vala nikoga više neće ubiti!“ Osuđenik je pao bradom na zemlju; tada ga je prepoznao kao jednog od vojnika koji su se skrivali s njegovim rođakom. Pre nego što je umro, otvorio je oči. Poslednje što je video bilo je Estebanovo lice osvetljeno ispod paprati, kog je zapamtio kao dečaka koji se igrao paradiranja s jednom poraženom puškom. Tako je zatvoren slučaj ubistva apotekareve žene.

Ostatak leta nijedna starica s crnom maramom nije viđena na ulicama; čak ni kada se sunce bešumno prelamalo iznad borova. Ako se nešto i govorkalo, govorkalo se pred sve praznijim loncem, i to samo da čuju vatra i rođaci od poverenja. U krčmi, muškarci su bezvoljno pili razvodnjeno crno vino i neveselo igrali domine i mus. Malobrojni su bili oni koji su zastajali da razgovaraju na trgu; većina je užurbano prolazila kroz njega kao da ih progoni i sam odjek njihovih potpetica na kamenu.

Samo nedeljom, na ulasku i izlasku s mise, selo bi se ponovo malo zadržalo na trgu. Samo je Manuela Laguna svakodnevno šetala naspram crkvene kapije, nesvesna straha i gladi, i pozdravljala najistaknutije stanovnike, pokazujući i sebi i njima da nije ogorčena.

Tek kada je došla magla pokojnih vitezova, starice su promolile nos iz kuća, a republikanci počeli da se šunjaju niz brda. Trg su tad preplavili utvarni mačevi, podsuknje i inje, opkolivši crkvu hladnim usnama. Zaštićene u magli, u kojoj se nije videlo dalje od nosa, s mukom su se probijale starice sa svojim ćerkama, pipajući i vodeći se slabom svetlošću uljanica na crkvenoj kapiji, tragajući za crnom berzom sočiva, ulja ili pšeničnog hleba - svima im se odavno smučio rogač i tvrdi raženi hleb. Ponekad su međusobno trampile namirnice, ali obično su ih kupovale za novac, a koštale su kao da su od zlata. Mladići iz drugih sela donosili su zečeve, bogateći se na crnom tržištu šumskom životinjicom koju je do rata svako mogao da ulovi.

„Sočivo, ukusno sočivo, samo danas“, šaputao je momak za tezgom skrivenom u do vratku.

Vetar se starao da proširi poruku kroz maglu.

Grešni vitezovi nisu pomagali samo da se utoli glad. I odmetnici su silazili s brda skrivajući se u maglovitoj noćnoj tami. Letargično su čekali u nekom atrijumu da magla preplavi trg, pa bi iskočili da zagrlje oca, majku ili devojkicu, koji bi im pružili, osim ljubavi, poneku suhu kobasicu, lepinju ili čarape, da se izbore s predstojećim planinskim mrazovima.

Odmah su se ustalile i neke nepisane norme. Kada bi se neko sudario s drugom osobom, najpre bi mu stavio šake na glavu da proveri da li se na njoj uzdiže trorogi šešir. Kada bi se uverio da taj neko nije gardista, pitao bi ga koji je razlog njegove posete magli pokojnika. Tako bi jedni drugima pomagali da se orijentišu, do tezge sa željenom robom ili do rođaka s kojim su želeli da se sastanu. Niko nikada nije govorio svoje pravo ime, već su se svi prepoznavali po nadimcima. Utvarna magla, koju su stanovnici sela vekovima poštovali, a mnogi je se i pribojavali, te godine se pretvorila u saveznika u nevolji. Vitezovi od tolikog sveta nisu mogli na miru da se pročišćuju od grehova, pa bi ponekad pokušavali da rasteraju uljeze pretvarajući čelični vetar u uraganske šamare.

„Prestanite već jednom, nitkovi!“ čulo se u gustini duša. „Ovde smo svi prognanici.“

Ocu Imperiju, kome su se ispovedale sve udovice, supruge i majke, nisu bile nepoznate mahinacije koje su se odigravale u magli. I sam pogođen teškim sudbinama, zapovedio je Tolonu da ne zvoni za pokojnike što je duže moguće. Tako bi se ponekad s trga magla podizala tek kada sunce izgubi rumenilo zraka. Paroh bi tada širom otvorio crkvenu kapiju, da se duše lakše Vrate u grobove, a sa njima i odmetnici skriveni pod mantiljama i momak crnoberzijanac, kako bi bezbedno sačekali noć, kada će im oktobarska tmina i mrazovi zaštititi beg. Koristeći Manuelinu nepažnju pri izlasku iz crkve, Esteban je predložio Olvido da

se sastanu u magli. Ona se plašila da neće imati vremena da se vrati kući nakon što svane i da će je njena majka tako otkriti.

Sledeći navike koje je stekla s Bernardom, Manuela je ustajala u zoru i odmah se predavala kućnim poslovima. Negovala je povrtnjak, životinje u dvorištu i pripremila pečenja i paprikaše. Glad nije uticala na Crvenu kuću - Manuela je imala dovoljno novca da kupi šta god poželi. Osim toga, vrt je i dalje prkosio klimi. Uprkos jeseni i ledenim promrzlinama, bilo je povrća i voća u izobilju. Kada bi uredno predala ono što je zahtevala komisija za namirnice, ostajalo im je i više nego dovoljno da zadovolje svoje potrebe.

„Dođi u četvrtak uveče u moju spavaću sobu“, predložila mu je Olvido. „Sačekaj ponoć i uspentraj se do prozora.“

Dečak je osetio kako mu se do grla diže povraćka, beličasta poput Manuelinih rukavica.

Kad je narednog četvrtka prošla ponoć, mesečina je napadala na sive Estebanove oči, pravo čelo i usne i sakrila se u rupici na bradi.

Olvido mu je ostavila odškrinut prozor. Esteban je s prozorske daske uskočio u njen zagrljaj.

„Mirišeš na kedar“, rekla mu je milujući piljevinu koja mu je zaostala iza usiju.

„Danas sam pravio orman od tog drveta. Ti mirišeš na limun.“ Dah mu je bio leden.

„Pravila sam marmeladu s majkom.“

„Porasla si.“ Njene veće i čvršće grudi navalile su se na Estebanova prsa. „Moja majka kaže da sam već porasla u ženu.“

„I jesi.“

Olvido je na ustima osetila ukus snega. Kosa joj je padala preko leđa kao crni ambis; ubacio je ruke u nju, a one same skliznuše do Olvidine zadnjice.

„Trebalo je ranije da dođem“, šaputao je između poljubaca. „Nikada više nećemo biti toliko dugo razdvojeni. Draža mi je smrt.“ Onda se setio žučkastog osmeha Manuele Lagune.

Njegova želja provukla se kroz borovu šumu do zelenih zvona, koja su, kao što se obično dešavalo po izlasku s mise, počela da sviraju anđeosku melodiju. Otac Imperije skočio je iz postelje preplašen - pa ko bi drugi mogao biti tvorac ovakvog skandala, osim đavoljeg zvonara koji je odlučio da objavi dolazak svoga gospodara! Svi stanovnici sela, uvijeni u ćebad i krmeljivi, izašli su na ulicu gazeći po zvezdama i sanjivi se doteturali do crkve. Lupali su na kapiju zahtevajući da prestanu i *Slave Ocu* i *Aleluje*, sve dok se nije pojavila dvočlana patrola Civilne garde, naoružana puškama - za slučaj da sa užadi zvona visi neki begunac, a ta

melodija predstavlja poziv na pobunu. Sveštenik je otvorio kapiju s tri skapulara na grudima; onako bunovan, pomešao je gardiste i parohijane sa izvidnicom satanskih vojnika.

„Ko vuče konopac zvona, oče, i zašto?“, upitao ga je kaplar Civilne garde.

„Lično Đavolov izaslanik!“ odgovorio je.

„Popnimo se da proverimo.“

Ali zatekli u samo jednu bestelesnu ljubav rođenu u crkvenoj porti.

„Biće da vetar snažno duva, a zvona su mlitava i stara“, rekao je šapatom zbunjeni gardista i prekrstio se. „Sutra ćemo se postarati za njih.“

„O ovome ne smete izgovoriti ni reč“, zapovedio je kaplar ocu Imperiju.

Nešto malo pre zore, Esteban se vratio kući, a selo se smirilo. Ni jedan jedini meštani tog jutra nije otišao u polje, već se svi okupili na vanrednoj sednici u opštini, gde je odlučeno da se Zvona istope i od njih napravi bista lidera.

Esteban je svakog četvrtka po noći dolazio u Olvidinu spavaću sobu. Dečak nikada nije mario za prokletstvo porodice Laguna niti za nesreće koje bi mogle da zadese muškarca koji bi se usudio da ga prekine; i dok je bio dečak, nije mogao da shvati da to nisu samo priče, a nije ni kada je postao momčić koji čeka šesnaestu godinu. Ona nikada neće patiti zbog ljubavi, govorio je sebi, jer je ja nikada neću napustiti, a beščašće njenih predaka me ne zanima. Oženiću se Lagunom sa šeširom, kako je poznata u selu, a čak ni rukavice njene majke neće me naterati da pro-menim mišljenje. Kada bi četvrtkom završio posao u stolarskoj radnji, šćućurio bi se među borove i bukve i čekao ponoć. Nestrpljenje i strah izazivali su drhtavicu i gorušicu, a povremeno bi ispljuvao neku slanu i penušavu tečnost, sličnu morskoj peni. S hukom prvih sova, napuštao bi svoje skrovište, preskakao zid i pentrao se uz izrezbarene prozore. Na svetlosti jedne svece, ona ga je čekala da bi čitali stihove Svetog Jovana od Krsta (*O, noći, koja si spojila voljenog sa voljenom, voljenu u voljenog pretvorenu...*). Nova crkvena zvona, koja je otac Imperije, pre nego što su okačena, tri dana podvrgavao egzorcizmima, a onda i novenama, nisu zvonila kada bi se sastali. U međuvremenu, u spavaćoj sobi u prizemlju, Manuela Laguna je hrkala. Patila je od artritisa, uprkos svojim godinama, i svake noći je u vino za večeru sipala nekoliko kapi opijuma kako bi ublažila bol u kostima i mogla da zaspi. Esteban je osećao njeno preteče hrkanje u srcu. Olvido mu je ispričala daje, nakon neuspešnog prijema, iako je na sav glas pričala daje zaboravila tu uvredu, počela da masakrira petlove kako bi stišala ogorčenost. Po podne bi se zabila u kuhinju i žive ih čerupala. Cika ptica tumarala je sobama poput utvara, sve dok Manuela ne odluči da im zavrne šiju. Posle ih čak nije ni kuvala; samo je probala ukus smrti.

Početak januara 1941. godine, jednog popodneva, bežeći od agonije petlova, Olvido se oglušila o majčina naređenja i ušla u najlepšu spavaću sobu Crvene kuće. Niko nije boravio u njoj otkako je umrla prva vlasnica, žena koju su i Manuela i selo želeli da zaborave - Klara Laguna. Vrata su škripala, a Olvido je zadržala dah. Uvijen u pomračinu, uzdizao se veliki krevet od crnog gvožđa. Na šipkama je i dalje stajao nepomični razbarušeni baldahin od purpurnog muslina, koji je nekada toliko igrao u ritmu osvete njene bake. Ali nije mirisao na seks, niti na usamljenost, paučinu ili naftalin. Iz svih uglova sobe širio se miris koji Olvido u početku nije mogla da prepozna; tek kada je promaja naglo zatvorila vrat, prepoznala je hrastovinu. Oprezno je zakoračila do glinenog lavorčića s plavim arabeskama. Njime je Klara Laguna spirala suze za andaluzijskim zemljoposjednikom. U njemu je Bernarda oprala Olvido kad se rodila. Do sobe se podigla užasnuta dreka petla. Veče se nadvilo nad prozor spavaće sobe poput smrti nad petlovom šijom. Olvido je prišla bakinom toaletnom stočiću. Na požuteloj čipkanoj tkanini nizali su se ogledalce, četka i češalj sa srebrnim drškama. Metal je izazivački svetlucao. Devojčica je uzela četku i počela da je provlači kroz svoju dugu kosu. Niko joj nije opisao lice Klare Lagune, ali ona je videla odraz u ovalnom ogledalu stočića: kestenjasta kosa puna belih rada, a oči kao zlatni klikeri. Nastavila je da se češlja. Iz zidova spavaće sobe širio se žubor neke reke, a Olvido je osetila grč. To nije bila bilo koja reka, već ona koja prolazi kroz staru hrastovu šumu, iznenada je shvatila devojčica dok je neki autoritarni glas naređivao njenoj utrobi da se tamo sastane sa Estebanom, jer na zemlji ne postoji savršenije mesto za ljubav.

Kada je to predložila mladiću tokom jedne od tajnih noći, on joj je odgovorio daje s dolaskom snegova reka sigurno prekrivena pokoricom leda i da će vetar šibati njihovu ljubav sve dok je ne zaledi. „Poneću ćebe i jače ću te zagrliti“, uveravala ga je ljubeći ga. Izgubljen između devojčinih usana, Esteban je pomislio da je možda i dobra ideja da se nađu u hrastovoj šumi - tako će biti daleko od hrkanja Manuele Lagune. Radije bi da ga sneg dokrajči smrću od slatkih iglica, nego krvave rukavice te žene.

U ponoć sledećeg četvrtka, Olvido je sišla do vrta kroz izrezbareni prozor. Trčala je između usnulih tikava u povrtnjaku, izbegla ruže - mirisna usta obaveštavala su Manuelu o svemu što se dogodi u njihovoj blizini - prošla proplankom s orlovim noktima i preskočila zid vrta. Esteban ju je čekao skriven u borovoj šumi.

„Olvido, zar ne možemo da se skupimo i među bukvama?“

Zahukala je sova. Prošle su zvezde padalice.

„Hajdemo u hrastovu šumu, preklinjem te.“

Grčevito se držeći za ruke, išli su do brda, putem kojim se jednog olujnog jutra penjao čilaš andaluzijskog zemljoposjednika, noseći i Klaru Lagunu. S visine je izgledalo kao da hrastovi uranjaju u dolinu. Noć je glas mahovine i vlažnog kamenja. Mesec se strovalio u reku, šireći svetlost poput srebrnog izmeta.

Esteban se naslonio leđima na stablo na kojem je bodežom izrezbareno jedno davnašnje srce, zagrlio Olvido i usnama je pomilovao po vratu. Ne znajući zašto, poželeo je da otpeva koplju, a ona da umrsi prste u mladićevu kosu, koja je odjednom počela da širi miris maslinovog ulja.

„Sutra ću ići da lovim jarebice i doneću ti ih da ih skuvaš u saftu“, rekao je Esteban sa zvežHama u očima.

„Skuvaću ti ih tako dobro prste da polizeš.“

Hladni povetarac pomilovao ih je po čelu, usnama i obrazima; trava je krčkala kao da neko hoda po njoj.

„Da nas možda ne špijunira?“ upitao je Esteban.

„Ko?“

„Tvoja majka.“

Olvido se zagledala u noć između hrastovih stabala.

„Tamo se nešto mrda“, rekla je pokazujući na senku. „Liči na neku ženu.“

„Vratimo se u borovu šumu.“ Zadrhtala mu je brada. Učinilo mu se da u reci vidi odraz krvavih rukavica.

„Ne, sačekaj.“ Olvido je osetila grč sličan jučerašnjem u Klarinoj spavaćoj sobi. Oči su joj postale žute, a na usnama je osetila ukus skrivenog groba. „Sutra ću se popeti na tavan i potražiti škrinju na kojoj je urezano tvoje ime.“

„Koji tavan? Kakvu škrinju?“ gledao ju je Esteban preplašeno.

Nije odgovorila. Prišla je obali reke skidajući usput odeću; prvo kaput, potom džemper, pa bluzu, sve dok nije ostala samo u grudnjaku.

„Olvido, vrati se, dobićeš upalu pluća!“

Esteban je video gola leđa svoje devojkice; video je belo meso i ožiljke koje su ostavili udarci trščanog mlatila. Sustigao je Olvido na obali. Delovala je kao da ne zna gde se nalazi pa je pokušao da je natera da se obuče. Malo-pomalo, u devojkice oči vratilo se plavetnilo - drhtala je dok se oblačila.

„Još te tuče?“ pitao ju je, prekinuvši šapat reke.

„Ponekad, ali tad mislim na tebe pa me manje boli.“

To je bio prvi put kada je Esteban poželeo da ubije Manuelu Lagunu. Da je kamenom udara po lobanji dok ga ruke ne zaboje.

9

Tavan je bio prepun starudije čiji je raspored odgovarao samo hiru nostalgije. U jednom ćošku balansirala je planina belih porcelanskih nokšira. Pripadali su prostitutkama Crvene kuće, ali samo je Manuela Laguna znala zašto su baš oni, razjedeni od mokraće, preživeli lomaču bordela. Desno od nokšira zaudaralo je na barut. Naslonjena na ostatke francuske komode, lovačka puška je i dalje izbacivala vonj svojih pobeda. Već je bila tamo kada je zemljoposjednik poklonio imanje Klari Laguni, ali nije se znalo ni kome pripada, ni iz koje epohe datira, ni koliko je života oduzela. Naspram komode, na policama su stajali lonci vračare Lagune, u kojima je pripremala napitke protiv uroka. U dnu jednog lonca ostala su mumificirana pisma koja je zemljoposjednik slao Klari, a koja je ona godinama kasnije iskoristila da ga navede da se vrati. Takođe, u prašini polica počivali su konci za vraćanje nevinosti, prtena vreća s mačjim kostima i bočice s magičnim sastojcima.

U drugom uglu tavana sjajio se neki metalni predmet. Morala je izbliza da ga osmotri kako bi se otkrili, ispod slapova paučine, eklezijastički obrisi svećnjaka, sa svećama za pokojnika, koji su motrili na salon Crvene kuće dok je još gostila kurve i luksuz. Možda je Manuela pomislila da, s obzirom na svoje sveto poreklo, neće naškoditi časti njenog doma da ostavi jednu od tih kulica prekrivenih slapovima voska. Imala je običaj da ga skida noćima dok bez gaća i duše čeka dolazak nove mušterije. Takođe je sačuvala kolevku gde je spavala njena ćerka. Ležala je između raznog nameštaja prekrivenog čaršavima s naftalinskim vonjem. Na njenom malom vunenom dušekcu s flekama od mokraće počivala je dečja kutija za šivenje, pretvorena u utočište moljaca. Tokom kišnih dana voda je kapala uspravanku iznad kolevke. Više od jednog veka, krov tavana nagrizzala je vlaga. Jednom je zidar iz obližnjeg sela došao do Crvene kuće kako bi popravio krov. Bio je prolećni dan i sunce mu je grejalo leđa. Popeo se na krov s kutijom za alat i, ne znajući ni sam zašto, počeo da peva koplju dok je popravljao propale crepove. Klara Laguna, koja je tad mokrila na bele rade na stazi, čula je zidara kako se iz sveg glasa dere na suncu. Na trenutak je pomislila daje majčina vradžbina uspela i vratila andaluzijskog zemljoposjednika, iako je glas bio promukao, što je ona pripisala godinama. Kada je podigla pogled ka nebu da zahvali Bogu, otkrila je svoju zabludu i osetila kako joj mržnja kvasi cevanice. Potražila je kamen, bacila ga na zidara, pogodila ga u glavu i ovaj je pao sa krova. Tri prostitutke su, po naređenju svoje gospodarice, sahranile zidara u ružičnjaku, a Bernarda je obrisala krv koja se prolila po tremu. Kutiju za alat zazidale su na tavanu. Nekoliko nedelja

su napeto čekale da dođu žandari da se raspitaju za pokojnika. Sve prostitutke, uključujući i Bernardu, dobile su naređenje da kažu da on nikada nije ni došao u Crvenu kuću. Klara je takođe pripremila i neke posebne usluge, da bi joj vlast lakše poverovala. Međutim, žandari nisu dolazili, a s vremenom i telesnim zamorom, devojke su zaboravile na zidara. Samo bi ga se ponekad prisetile s proleća, kada je sunce pržilo bele rade na stazi i kada se u spavaćim sobama na prvom spratu čulo neobjašnjivo metalno kuckanje.

Poslednja predvečernja svetlost osvetljavala je kroz okrugli prozorčić košaru punu morskog blaga: školjke, puževe, ogrlice od algi i skelete riba. Nakon što je i taj sjaj nestao, tavan je preplavila bujica svitaca; ličili su na zlatne vojnike koji proslavljaju pobedu u bici. To je bio najbolji i najlepší trenutak dana za posetu tavanu. Međutim, Olvido nije mogla da ga poseti do ponoći, čekajući da najpre majka zahrče od opijuma. Bosa i osvetljena svećom, popela se rasklimatanim stepenicama. Iako je bio prvi put da se penje do tog dela kuće - njena majka joj je zabranila da ulazi na tavan budući da je još devojčica - put joj se činio poznat. Znala je šta traži i gde da ga nađe. Vodio ju je dah hrastova. Kada je ušla na tavan, na prozorčetu su se tiskale zvezde. Uputila se ka kuli od nokšira i počela da ih sklanja jedan po jedan na pod. Svaki nokšir je na dršci imao napisano ime prostitutke: Tomasa, Ludovika, Petri, Sebastijana... Olvidine oči bile su zamagljene nekim žutim odsjajem. Kada je s gomile skinula Petrin nokšir, na nju su pali preostali. Gomila belog porcelana zatrpala joj je stopala, ali nije se uplašila. Pred njom se ukazala mala škrinja, a na poklopcu se presijavalo ime *Klara*, ugravirano u bronzi. Unutar te relikvije trulile su jedine Klarine stvari koje su uspele da prežive lomaču pristojnosti. Olvido je podigla poklopac - nalet mirisa ženskog groba pomilovao ju je po licu - i iz škrinje izvadila pantalonice koje je Klara Laguna nosila kada se predala andaluzijskom zemljoposjedniku. Bile su umrljane tragovima prvog puta. Potom je izvadila češljic od školjke, sa srebrnim umecima - omiljeni češljic njene bake - i knjigu s kožnim povezom. Osetila je neki grč i znala je da je taj poslednji predmet njena sudbina. Pomilovala ga je pa je na prozorčetu, između zvezda i mesečeve pare, nazrela lice Klarine mušterije: ćelavog diplomate s naočarima zlatnog okvira. Otvorila je knjigu na prvoj strani i otkrila posvetu: „Za najegzotičniju vaginu na svetu, zauvek tvoj gde god da sam, konkubino moja, moja Klara." Olvidine šake odražavale su belinu smrti. Prelistala je nekoliko stranica. Osećala je kako joj bele rade rastu između butina. Prelistala je još nekoliko. U toj knjizi, napisanoj na nekom stranom jeziku, pojavljivali su se crteži golih tela, muškarca i žene, savršeno iscrtanih oker mastilom, kako se iznova i iznova spajaju u različitim pozama. Do tavana je dopirao povetarac hrastova, miris vlažnog

kamenja i srebrnih uspomena. Plamen svece je podrhtavao. Olvido je zatvorila knjigu smeškajući se i pritisla je na stomak. Naslagala je nokšire nazad na gomilu, prisećajući se redosleda imena prostitutki, pa se vratila u spavaću sobu sa otkrićem skrivenim u naborima spavačice.

Narednih noći sanjala je crteže. Kada je došao dan tajnog sastanka, stavila je knjigu u Estebanove šake dok mu je krajičkom oka gledala u pantalone; one su čuvale organ od mastila. „Je li to neki poklon?“ upitao ju je.

„Ne mogu ti je pokloniti jer nije moja. Pripadala je mojoj baki, Klari.“

„Ali, ona je mrtva, zar ne?“

„Ponekad.“

Reka je donosila šuštanje čipkanih haltera.

„Kako neko može biti mrtav samo ponekad?“ insistirao je Esteban.

„Ne znam. Baci pogled na knjigu.“

„Je li o mrtvima?“

„Ne.“

„Neka poezija?“

„Ne.“

„Roman?“

„Samo baci pogled.“

Esteban je naglas pročitao naslov napisan gotskim slovima na drugoj strani.

„Ka-ma-su-tra. Je li ovo od Šekspira?“

„Ne znam. Prelistaj još nekoliko stranica napred.“

Kada je dečak otkrio crteže, Olvido ga je poljubila u usne.

Šćućurili su se na muljevitom ležaju pored rečne obale. Milovao joj je ožiljke na leđima ispod bluze, ona snažne stolarske grudi, a onda je strast izazvala zimu i oni ostali polugoli, drhteći od hladnoće i ljubavi, skriveni ispod Estebanovog kaputa. Kada je zora bacila svoj krvavi veo, iscrpljeni od snega i neiskustva, uspeli su da svoja tela uklope u prvu pozu. Uživanje je otopilo jutarnji mraz.

Od januara do polovine marta, isprobali su devet poza. Palili su žar pod okriljem džinovskog hrasta i ogrtali se ćebetom. Mirisali su se i ljubili da bi rastopili led s polnih organa. Trava je uvenula, a legende reke su se zamrzle. Njihova želja se pretvorila u beskonačnu groznicu.

Jednog popodneva, pre nego što su izveli pozu broj deset, Esteban je doneo odluku ne konsultujući se sa Olvido. Čitavog dana u stolarskoj radnji razmišljao je o tome, između kijanja i žmaraca groznice. Kada se sunce prosulo preko borova,

okačio je malj i testeru, umio se i oprao pazuhe kako bi se oslobodio svakog ostatka piljevine koji bi naškodio njegovom izgledu, presvukao se iz prljave odeće u košulju nasleđenu od oca i džemper koji je isplela njegova majka - i krenuo ka Crvenoj kući. Usput se setio dana kada ga je Manuela Laguna pozvala da proba paprikaš. Ponovo je osetio ukus zelja, koji ga je dugo mučio nakon prve posete, i očev glas, mirisan i ozbiljan, kako ga preklinje da beži što je dalje moguće od te proklete kuće i Laguna. Uzeo je oštar kamen i stavio ga u džep.

Kada je Esteban pokucao na vrata, Manuela Laguna je upravo vadila iznutrice petlu na kuhinjskom stolu.

„Dobro vam več, gospođo.“

S pamučnih rukavica kapala je krv.

„Da li te poznajem, mladiću?“ Proučavala je dečakovo lice.

„Da, gospođo.“ Krv je s rukavica lupala o pločice od terakote. „Pre nekoliko godina pozvali ste me da probam vaš paprikaš. Ja sam učiteljev sin.“

„Aha, pa da, kako samo mogla da zaboravim tvoje oči, dečače. Porastao si... A šta ti hoćeš?“

„Vidite... oprostite što dolazim u ove sate...“ Zamucao je i zavukao šaku u džep kako bi šćepao kamen. „Upravo sam izašao s posla i odlučio sam da vas posetim kako bih vas zamolio za ruku vaše ćerke.“

Manuela je začkiljila kao zmija.

„Čime se baviš?“ S pločica od terakote, grimizna barica preteći je gledala u dečaka. „Jesi li gluv?“

„Ja...“ osećao je kamen u šaci, „imam sedamnaest godina i stolarev sam šegrt, ali kada se oženim Olvido, otići ćemo u grad i postaću učitelj.“

„Dakle, želiš da nastaviš stopama svoga oca kako bi bio isti bednik kao on.“

„Moj otac je bio častan čovek i umro je služeći otadžbini.“ Dečak je osećao da mu onaj paprikaš sa zeljem eksplodira u ustima.

„Ha! Šta ti znaš o tome kako je umro! Tada nisi bio ništa drugo do siromašno derište, kao i sada.“

„Grešite, već sam pravi čovek i želim vašu ćerku.“ Stisnuo je kamen.

„Briga mene što ti želiš moju ćerku. Nisi joj ni lice video bez šešira. Jedino što želiš je bogatstvo koje će ona jednoga dana naslediti.“ Pramen kose pao joj je na krvavu baru.

„To nije istina, mnogo sam je puta video ja i bez ičega. Znajte da sam sa njom isprobao one poze koje su iscrtane u knjizi vaše majke; pa vidite da li je dobro poznajem.“ Pustio je kamen u džepu pantalona dok mu se to priznanje zarivalo u grlo.

„Slušaj, dečače, ako odmah sada ne odeš odakle si došao, izvadiću ti utrobu, što je trebalo da uradim još onoga dana kad si mi ušao u kuću." Pamučne rukavice presijavale su se na mesečini.

Esteban je pobjegao ka borovoj šumi, osetivši oca kao i prvi put.

U pomračini koja je prekrivala predsoblje, Manuela se dokopala tr-ščanog mlatila. Do Olvidine spavaće sobe uspenrao se miris lavande. Devojka, pospana od prehlade i groznice, nije čula kucanje na vratima, niti razgovor između svog ljubljenog i majke. Videla je mesečev lik kako se pomalja na prozoru. Manuela je upala u sobu i istukla je po leđima. Potom joj je lupom, kao pravi entomolog, proverila nevinost.

„Poslaću po vidarku da ti je ušije. Da je vračara Laguna još živa, sve bi bilo lakše. Ali ti si se rodila kao kurva, poput tvoje babe. Nećeš izaći iz ove sobe dok ne napuniš dvadesetu, a što se tiče tog mladog satira koji je došao da te prosi i da mi na nos utrljava poze koje s njim isprobavaš, iščupaću mu utrobu."

Bilo koji drugi mladić nikada se više ne bi vratio, ali zaljubljeni Esteban se vratio. Ta noć se pretvorila u čeličnu noć bez ijedne zvezde. Uspentrao se uz izrezbarene zastore, došao do prozora; nije primetio da ga mesec već besi o nebo srebrnim zracima. Čučeći na prozorskoj dasci, zglobovima prstiju pokucao je na staklo; iza njega je zvezda padalica ostala zamrznuta. Ona ga je čula da kuca, ali se kolebala. Duvao je vetar; prozorski saloni šibali su Estebana po telu. „Olvido! Olvido!" Devojka je osećala kako izgovara njeno ime. Pustila ga je unutra i ošamarila.

„Žao mi je. Ne znam šta mi je bilo. Poludeo sam od groznice, hladnoće i što sam te jednom nedeljno ljubio pod snegom. Žao mi je", ponovio je. „Da li te je tukla?"

Olvido je zažmurila.

„Ubiću je. Ako mi to zatražiš, odmah ću je ubiti pa ćemo otići u grad." Osetio je kamen u džepu, potom Olvidin prst na usnama i poljubac.

U daljini su na ledenom vazduhu prvi put zazvonila nova crkvena zvona; ali to nije bila radosna melodija, već muzika za pokojnike. Iznenada je sobu preplavio oblak baruta. S grudima koje su joj visile do stomaka, potpuno gola Manuela Laguna ušetala je s puškom s tavana.

„Vratio si se da još više uništiš čast mog doma, a, dečače? Dobro, ako je to ono što želiš, osetićeš i krajnje poledice." Navukla je čiste rukavice.

Olvido je zurila u majčine kovrdžave stidne dlake.

„Obećavam da ga nikada više neću videti ako ga pustite da ode", rekla je isprečivši se ispred njega.

Dečak je zgrabio skriveni kamen i oštrica mu poseče prst.

„Umukni! Očigledno si nasledila poganu krv Klare Lagune, a to će te skupo koštati."

Skinula je osigurač s puške i oslonila je na rame.

„Skloni se!"

„Majko, molim vas, pustite ga da ode!" „Ni u snu!"

Manuela je kundakom puške udarila ćerku po čelu. S brda je doprlo zavijanje vuka, a Olvido je pala na tepih. Osetila je šum krvi: bila je to bujica koja joj je maglila vid i sobu pretvarala u utvaru. Sve je samo san, pomislila je, ležim na proplanku vrta, pored orlovih noktiju. Estebanov glas ustremio se na Manuelu: „Ubiću te, veštice, ubiću te!" Prasnuo je pucanj; barut je uokvirio zidnu sliku mora. Možda se održava neka bitka piratskih galija, mislila je Olvido, sve je ovo samo san, a sutra ćemo se opet ljubiti u hrastovoj šumi, na snegu. Zaškripali su stari federi fotelje. Njena majka je sela u nju raširenih butina i ponavljala rečenicu: „Na jebanje ili ću je ubiti!" Dečak je, ranjene ruke, skinuo pantalone. „Danas sam pravila kolač s limunom, ali mi je zagoreo jer sam mislila na tebe", mrmljala je Olvido. „Sutra ću napraviti od jabuke i doneću ti parče u stolarsku radnju." On je trljao polni organ nesigurnom šakom. „Proba-ćeš ga, a ja ću pojesti mrvice s tvojih usana." Dečak je prišao Manueli. Drhtao je. „Sutra ćemo sve zaboraviti, dođi, poljubi me, sutra ćemo se kupati u reci pa makar bila i ledena", preklinjala ga je Olvido. Metak iz stare lovačke puške ušao je u komoru, Manuela je pucala, a metak se zabio u plafon. „Rekla sam na jebanje, dečače!" Povratio je i udaljio se od Manuele, koračajući leđima okrenut prozoru. „Ne brini, ljubavi moja, sutra će crkvena zvona zasvirati melodiju uživanja, dođi, polizaću ti pi-ljevinu iza ušiju, polizaću ti rane koje ti naprave cepanice." Otvorio je prozor i poslednji martovski mraz poništio je vonj baruta. „Dođi, polju-biću ti kovrdžu na potiljku, poljubiću ti rupicu na bradi", skriveni kamen u dečakovim pantalonama pao je na pod. Manuela se nasmejala: „Time si hteo da me udariš! Sad ću te ja naučiti kako se ubija!" još jedan metak usao je u komoru puške i onda u Estebanov stomak. „Dođi, dođi!" vikala je Olvido. Manuela je prišla dečaku, nanišaniła ga u grudi, a kada je već bila veoma blizu, bacila ju je i gurnula ga kroz prozor. Lobanja mu je pršla udarivši o kamen u vrtu. „Sutra..." ječala je Olvido, „... u hrastovoj šumi gledaćeš me sivim očima..."

10.

Nebo je prštalo ispresecano gromovima, oblaci su se taložili jedni na druge, noć se zatvorila u pomračini. Olvido je provirila kroz prozor. Kiša ju je udarala po licu, a naleti vetra ledili obraze. Zadrhtala je kada je nazrela telo svoje ljubavi opruženo u vrtu, nepokretno, a oko glave crveni oreol smrti. Namrštila se - želela je da raspoluti bes, bol - jedna bora joj se zauvek nastanila između obrva. Ta bora je konačno njenu lepotu načinila odraslom. Osećala se ošamućeno. Zatvorila je prozor pa je, kroz stakla, posmatrala nebo bez mesečine i Estebanov leš iznad kojeg se nadvila zvezdana crnina. Krvarila joj je rana na čelu, kapljice krvi slivale su joj se po bradi, po haljini. Ponovo se stropoštala na tepih i onesvestila kad je grom rasparao horizont.

Manuela je napustila spavaću sobu i trijumfalno zalupila vrata. Legla je u sobu u prizemlju i spokojno zaspala jer u selu više nema nijednih sivih očiju koje bi mogle da joj pokvare planove za budućnost. Pre nego što se skinula i s puškom uputila u Olvidinu sobu kako bi očistila njenu čast, uhvatila je bubašvabu i zaronila je u mirišljivu kupku, pa je pre spavanja naduveni leš insekta ukrasila grimiznom vrpcom. Potom je strgla zavese s prozora i smestila se među krute uštirkane čaršave; tada ga je prvi put osetila kako joj se penje uz stomak i grudi; miris straha, miris dečakovog pola.

Poranila je ranije nego drugih dana te zime, koja će se ubrzo pretvoriti u proleće. Možda sunce, nakon mesečevog samoubistva, nije želelo da svet još dugo bude siročće. Narandžasta svetlost postepeno je osvetlila horizont zimskih planina, ali kada je dosegla do Crvene kuće, postala je beličasta i sačinila pokrov preko Estebanovog tela koje je već pripadalo vrtu. Sklupčana na Estebanovom stomaku, presijavala se bara, a na usni mu se pojavio pupoljak bulke. Krv lobanje i moždana masa počivali su zaleđeni na mahovini poput jutarnje rose. U Estebanovim otvorenim očima još se videla si noćna oluja.

Kada se probudila, Olvido je osetila snažan bol na čelu. Sasušena reka tekla joj je niz lice do vrata. Usne su joj drhtale u ritmu uspomena, cvokotali su joj zubi. Svetlost novog dana pomaljalo se u njenom srcu, grobna, ledena. Ustala je teturajući se i provirila kroz prozor. Kamenom stazom, gazeći bele rade Klare Lagune, majka je terala čeze s vrancem. Za njom su ka kući dolazila i veća kola. Zrak sunca okrznuo je dve prilike. Bile su mršave, u tamnim odelima. Povorka je prekinula jutro i zaustavila se kraj Estebanovog leša. Manuela je sišla s čeza i muškarcima pokazala dečakove spuštene pantalone. Njena usta gestikulirala su s mržnjom. Jedan od njih pribeležio je nešto u svesku, drugi je pregledao telo koje je

vrt žurno proždírao. Na medunožju mladog ljubavnika rasla je bela rada. Prošlo je nekoliko minuta pre nego što su se muškarci usudili da uviju leš u mrko ćebe. Danas ću napraviti kolač od limuna misleći na tebe, plakala je Olvido, i odneću ga u hrastovu šumu da ga probaš - zraci sunca milovali su je po kosi - ja ću pojesti mrvice sa tvojih usana - osetila je na ustima njegov ukus - a ti ćeš me gledati sivim očima. Esteban je već napuštao vrt na klimavim kolima, ali je na mahovini još dugo ostala apstraktna slika njegove smrti.

Jutro je i dalje bilo bledunjavo. Olvido je privukla stolicu do prozora i sela na svoje noge, bdijući nad prazninom koja je ostala iza dečaka, dok joj je zimska reka zaposedala kosti. Slušala je šuštanje borova i sećala se prve šetnje s Estebanom ispod igličastog ogrtača. Nije osećala potrebu da jede niti da pije vodu; samo da mokri pa se i umokrila. Mokraća joj je po-kvasila zadnjicu i butine mlakim blagostanjem. Čula je graktanje svrake koja je vrebala njene suze. U vrtu, vetar je njihao voćke i divlje ruže.

Po podne je počela da drhti; mokra spavaćica stopila se s kožom. Htela je da siđe sa stolice kako bi obukla suhu odeću, ali telo joj je utrnulo jer je dugo bila u istom položaju. Kada je uspela da ustane, odlučila je da će otići u vrt i da je u tome niko neće sprečiti. Skinula je spavaćicu i telo prekrila vunenom haljinom i kaputom. U hodniku je čula pucketanje drveta u kaminu. Sišla je niz stepenike s čizmama u rukama i izašla u vrt. Klekla je pored mahovine umrljane ostacima njene ljubavi. Zemlja ju je oplakivala puna naboja. Iz kaputa je izvadila makaze i isekla šiške i dugu kosu koja joj je već dosezala do struka. Pramenovi kose pali su na ledenu i crvenu mahovinu. Vratilo se zavijanje onog vuka i čelična hladnoća. Beskorisno je tražiti mesec, Olvido je to znala. Oblaci su se nagomilavali na poslednjoj dnevnoj svetlosti, a ona se predala umoru. Položila je lice na mahovinu i smrt je ubode u obraz. Nikada neću moći da te zaboravim, pomislila je pritiskajući jače telo uz travu, nikada više neću živeti.

Manuela Laguna ispričala je Civilnoj gardi da je čula buku i povike u ćerkinoj spavaćoj sobi, da je ušla naoružana puškom i otkrila momka koji je pokušao da siluje Olvido. Momak je izgledao snažan i zapretio joj kamenom. Ona je dva puta pucala u njega kako bi odbranila svoj život i ćerkinu čast. Onda je on hteo da pobegne kroz prozor i pao u vrt. Kako bi osigurala tu verziju događaja i izdejstvovala da gardisti ne istražuju dalje i ne ispituju Olvido, jer je maloletna, više puta je posetila opštinsku blagajnu da vidi treba li kakva pomoć. Ali Olvido je, uprkos tome što ju je majka zaključala, sledećeg jutra pobegla kroz prozor i otišla pravo u štab Civilne garde, u uličici blizu trga. Na sebi nije imala ništa osim spavaćice, vunene jakne i čizama s razvezanim pertlama.

„Moja majka ga je ubila“, rekla je jednom gardisti, „ubila ga je jer me je on voleo, kao i ja njega.“

Gardista je gledao u devojku i pomislio daje to najlepša devojka koju je u životu video, iako su joj plave oči bile izgubljene, a ten bled.

„Zar taj dečak nije pokušao da vas povredi, razumete šta hoću da kažem, da vas siluje?“

„On je bio moj ljubavnik“, odgovorila je i napustila štab vukući čizme po zemlji.

Nakon te izjave, Manuela je morala da preda još mnogo novca u opštinsku blagajnu kako bi Estebanova smrt ostala samo nesrećni slučaj. Po izveštaju Civilne garde, zatekla je dečaka sa spuštenim pantalonama u Olvidinoj spavaćoj sobi u sitne noćne sate i pomislila da namerava da je siluje. On joj je zapretio šiljatim kamenom pa je morala da puca u njega.

Selo je brzo saznalo za tajnu ljubav Lagune sa šešikom i učiteljevog sina. Estebanovo ime ipak je ostalo neukaljano i sahranjen je u hrišćanski grob, pored oca.

Na isteku te zime, groblje se mučilo između nadgrobni ploča palih ratnika i snega. Svrake su se gurale po čempresima vrebajući pogrebne povorke; jedna legenda iz okoline kaže da što više bola vide njihove oči, više im sija perje. Olvido, baš kao i te ptice, dva dana je čekala dolazak poslednjeg pokojnika u selu. Uprkos tome što ju je majka nakon posete Civilnoj gardi opet izudarala trščanim mlatilom, i još jednom kad je selo saznalo da je mlada Laguna, čuvana od beščašća ispod širokog oboda šešira, skrivala ljubavnika u spavaćoj sobi, devojka se u svitanje iskradala do groblja. Među nadgrobni pločama, krstovima i grobnicama, provela je dva dana jedući sneg i čitajući Svetog Jovana od Krsta. Vraćala se u Crvenu kuću sa svetlošću zvezda pa bi, sklupčana, zaspala u krevetu Klare Lagune, gde joj je društvo pravio miris hrastova. U jutro trećeg dana čekanja na ulazu u groblje pojavila se pogrebna povorka. Olvido je, sa istog mesta odakle je špijunirala učiteljev pogreb, ponovo gledala kako se formira crni đerdan oko groba. Opet su Estebanova majka i sestra sačinjavale neuništivi masiv. Međutim, pored njih je nedostajao dečak zarobljen u sukmeno odelo s crnom brazletnom. Počivao je u drvenom sanduku koji se spuštao ka jami, dok je otac Imperije, ruku već drhtavih od starosti, istresao blagoslove i latinske molitve.

Kada su ostale samo svrake, Olvido je tužno gledala buketiće belih rada položene na humci. Sunce je na nebeskim visinama osvetljavalo kraj belolike zime i buđave nadgrobne spomenike. Esteban mora da se navikne na vlagu večnosti. Svrake su preletale iznad grobnica s krilima pretvorenim u ogledala. Olvido se bacila preko groba i mnogo je sati tako mirovala, upijajući dobovanje zemlje i šaputanje crva.

Tek kada je sunce zašlo, ponela je nekoliko buketa belih rada i vratila se u Crvenu kuću.

Manuela Laguna vezla je *petit point* kraj kamina. Čula je dolazak svoje ćerke. Zaleđeni devojčini koraci napredovali su po terakoti i popeli se do spavaće sobe Klare Lagune. Htela je da uzme mlatilo i protera je s tog zabranjenog mesta, ali jedan trupac se glasno srozao u vatru, a Manuela je na grudima osetila crne pletenice galicijske prostitutke, srce od eukaliptusa, priče u ušima, pa se šćućurila na sofi. Kasnije, pomislila je.

U međuvremenu, Olvido je na krevet položila strukove belih rada i rekla:

„Bako, donosim ti cveće sa Estebanovog groba.“

U vrtu je počeo da pada sneg. Olvido je pustila da joj vlažna odeća klizne na pod. Sela je ispod baldahina i otvorila prozor na kojem je Klara čekala andaluzijskog zemljoposjednika.

„Danas sam došla da umrem s tobom.“

Ledeni vetar skočio je na nago telo. Dovukao je sa sobom i snežne pahulje. Olvido je legla na bele rade, pokorna. Ta poslednja zimska mećava vratiće je u zagrljaj ljubavnika. Prošlo je nekoliko minuta. Baldahin od purpurnog muslina poigravao je raspomamljen kao u vreme bordela, a ona je drhtala, s belim radama na grudima i stomaku. S noćnog stocića Klare Lagune uzdigao se šum svilene kućne haljine, dva žuta oka zasijala su u vetru koji je šibao sobu i prozor se naglo zatvorio. Poput grohotnog smeha, iz zidova se promolio zvuk reke iz hrastove šume. Olvido se uspravila. U stomaku je osećala snažan grč. Do tog trenutka nije primetila da dva meseca nije imala menstruaciju. „Čekaš Estebanovu ćerku.“ Prepoznala je bakin glas koji joj je grebao po utrobi, a u spavaćoj sobi hrastova odjeknula je reč - osveta! Ogledalo Klare Lagune, koje je stajalo na noćnom stočiću, razbilo se u paramparčad. Olvido je nabrala boru koja joj se nastanila između obrva. Morala je da živi zbog log stvorenja koje čeka; ono će učiniti da majka nikada ne zaboravi šta je učinila Estebanu. Prekrila je telo debelim jorganom s kreveta. „Tako je, živi kako bi sprovela svoju osvetu“, čula je u sebi naredbu Klare Lagune. „Prošetaćeš svoju trudnoću seoskim ulicama, gore-dole, dole-gore, bez ijednog šešira koji bi sakrio istinu u tvojim očima, na tvojim jagodicama ili usnama, kako bi te dobro videle starice u crnini i njihove ćerke, kako bi mrmljale da prokletstvo i dalje živi jer eto nove trudne Lagune koja pati od nesrećne ljubavi.“ Olvido se šćućurila na jastuku. „Imaš pravo, bako, iluzije koje majka gaji o mojoj budućnosti nikada se neće obistiniti. Neće biti venčanja s aristokratom, ni dece bez prezimena Laguna. Biće kako ti želiš. Legenda o porodici ponovo će teći od usta do usta.“

„Još jedna žena Laguna je trudna i sama“, reći će starica ćerki nameštajući maramu ispod pazuha.

„Sigurno u utrobi nosi devojčicu.“

„A otac je učiteljev sin.“

„Onaj pokojni.“

„Naravno, mrtvi su i otac i sin.“

„Moguće je da ih, kada se spare, ubijaju.“

„Ali priča se da su osuđene da pate od ljubavi.“

„To je zato što su kurve.“

„Da, jer Manuela se u poslednje vreme mnogo šetkala selom poput velike gospođe, smeškajući se i dajući donacije da bi otkupila porodična beščašća, a pre dvadesetak godina širila je noge za nekoliko groša.“

„Dobro, nije baš tako, nisu bile jeftine.“

„Da, tako kažu, kao i da se kuća savijala od luksuza...“

„Kakve poganštine...“

„A pitam se sad, ko li je bio Olvidin otac?“

„Sigurno ni Manuela ne zna.“

Zlatni grohot izgubio se u noći.

„Tako će govoriti starice i njihove ćerke“, smejala se Klara Laguna u utrobi svoje unuke.

„Da“, odgovorila je Olvido ježeći se, „tako će govoriti.“

I tako su i govorile. Kada su se završili i zima i proleće, jul je pro-cvetao na naraslom stomaku Olvido Lagune, a takođe se uskovitlao iza prozora kuća od kreča i kamena, na niskim hoklicama koje su se ponovo pojavljivale na ulici kada zađe sunce, u grupama dvaput po dve, ili najviše triput po tri, kako ne bi pobudile sumnju u crnu berzu ili izdaju. Devojka je nosila haljinu boje sleza pripijenu uz kukove, cipele s malom potpeticom koje su kloparale po pločniku, a kosu je pustila da leprša na povetarcu, koji se po podne nastanjivao na trgu i uličicama i osvežavao slepoočnice.

U međuvremenu, u predsoblju, naoružana mlatilom, Manuela Laguna čekala je da se Olvido vrati. Mesecima su delile Crvenu kuću u gluvoj tišini. Nevidljiva granica kao da je razdvajala prostorije da im se osećanja ne bi okrnula. Na Manuelinu kućnu haljinu, bele rukavice i usta sa ukusom insekta padalo je veče. Na kamenom putu pojavila se Olvido, s očima i jagodicama ispunjenim skorašnjim letom. Videla je majku, zajapurenu u sumraku, kako je čeka. „Daj mi svoje ruke, daj mi svoje ruke“ pevušila je bez ritma, „o, kako su, kako su snažne...“ Pogledala je u oružje kojim su mahale rukavice. „Da se nisi usudila, nikada ti to neću oprostiti!“ Koračala je polako; cipele su joj se zarivale između pločara, u bele rade, u ćilibarski pogled Klare Lagune. Videla je senku mlatila kako preti njenom telu, videla je majčine mutne oči i oboje ih gledala s prezirom. Mlatilo se ustremilo ka stomaku, ali pre nego što je uspeo da ga dosegne, Olvido joj ga ote iz ruku, pijunu

na njega i baci u vrt. Oružje je ostalo na pesku, boje smiraja dana. Manuela Laguna se nikada nije osećala toliko usamljeno kao tad, čak ni kada se njen četrnaestogodišnji stomak mučio od bolova ispod trupa bakalina iz Burgosa; izgubila je svu moć zbog sivih očiju pa ih je u sebi proklela.

Olvido je otišla u kuhinju. Otkako je Manuela otkrila njenu trudnoću, Olvido se plašila da će joj majka sipati nekakav napitak u lonce s hranom, od kojeg bi pobacila. Zbog toga je odlučila da sama sprema hranu, sledeći recepte kojima ju je njena majka naučila. Prema Manuely, svaka časna domaćica mora da zna da za supruga spremi najukusnije paprikaše, a ne samo zemičke s cimetom i kolače od limuna. U detinjstvu nije imala dovoljno vremena da usvoji do kraja Bernardino kulinarsko znanje, ali naučila je dovoljno da ne umre od gladi. Osim toga, u kuhinji je pronašla savršen način kako da ekshumira Estebanovo telo. Želja za hranom ubrzo je poklekla pred željom za sećanjem, željom za uživanjem. Beli i crni luk visio je u pletenicama na vrpcama, krompir, paradajz i paprika nagomilani u pletenim košarama na policama, lovor, nana, žalfija i druge začinske travke, krvavo kokošje meso, rečne pastrmke... Koji god sastojak da je Olvido koristila za svoje paprikaše, najpre bi ga podvrgavala ljubavnoj seansi. Ponekad bi ga prala, uvek bi ga ljubila, mirisala pre poljupca i mazila, posle bi ga sekla plačući i zagrevala između šaka ili na plamenu ognjišta dok ne dosegne vrhunac.

Jednog popodneva početkom avgusta, uživala je kuvajući jagnje kad joj neočekivana tečnost pokvasi noge. Njena ćerka želela je da izađe u svet. Napustila je kuhinju pridržavajući stomak i s teškoćom se popela uz stepenice. Htela je da se rodi u Klarinoj spavaćoj sobi. Tamo je sve bilo spremno za taj trenutak. Na toaletnom stočiću čekali su čisti peš-kiri i makaze kojima je odsekla kosu posle Estebanove smrti. Osim toga, miris hrastovine pojačavao se kako se bližilo rođenje još jedne Lagune. Beba će za svoj prvi dah uzeti vazduh protkan miomirisom porodice.

Tokom dugih sati, avgust se strovalio kroz prozor i natopio Olvidino lice i kosu. Obnažena na krevetu, mučila se s porođajnim kontrakcijama. U prizemlju, sedeći na sofi kraj hladnog kamina, Manuela je vezla *petit point*. Horizont se predao tami, a Olvido je čučnula na pod. Purpurni baldahin izvodio je orijentalni ples na povetarcu koji je vukao noć. Među potocima mokraće i krvi, uzviknula je ime svog ljubljenog i iz utrobe izvadila devojčicu sivih očiju. Makazama je preseкла pupčanu vrpcu; u prizemlju, Manuela je drugim makazama isekla višak konca. Došla je do bokala, potopila dete u lavor i oprala ga pred radoznalim pogledom dve ćilibarske ženice. Crkvena zvona u selu zaszvirala su radosnu melodiju. Od smrti učiteljevog sina, začula bi se samo nedeljom pre mise ili za seoske praznike i

velika veličanja zemljoposjednika. Devojčica je zaplakala. Na drvenom podu ostala je grimizna bara. Olvido je uvila bebu u peškir. Nazvaću je Margarita,* pomislila je. Margarita Laguna. Teturajući se, došla je do kreveta i legla. Margarita joj je visila na dojci.

by voki

---

* Šp. *margarita* - bela rada. (Prim. prev.)

11.

Kada je Margarita Laguna napunila šest meseci, kuhinja u Crvenoj kući počela je da se oseća na kašice. Nikada nije saznala da li senzualnost, koju je devojčica pokazivala još od prvog mokrenja, duguje uživanju i mucu s kojima je njena majka kuvala na tihoj vatri, ili orijentalnom uticaju *Kamasutre*, koja joj je pomogla da je začne. Margarita je, u svom kratkom životnim vekom, već imala bradavice poput Afrikanke; potamnela ih je para iz lonaca, a i uvek je sklanjala odeću sa sebe: prvo su to bile pelene i benkice, potom perlonske gaćice i haljine s mašnom. Sve što nije vetar smetalo joj je na telu. Nikada joj nije hladno, mislila je Olvido, prekriva je sloj ljubavi.

Skrivena u kutovima kuće, ili iza prozorskih salona ako se devojčica nalazila u vrtu, Manuela Laguna špijunirala je nagu unuku. Zamrzela ju je mnogo pre nego stoje došla na svet, ali kada se jednog popodneva, iskoristivši Olvidinu nepažnju, približila kolevcu i otkrila sive oči, za koje je mislila da je zauvek uništila, zatrla je sve petlove iz kokošinjca da bi umirila gnev. Od tada, svaki put kada bi spazila sive ženice, predala bi se novom varvarstvu. Naoružana nožem za vađenje iznutrica petlo-vima, podvrgavala bi giljotini glave džinovskih ruža i davila bubašvabe i stonoge u mirisnim kupkama. Međutim, znala je da jedino što bi moglo da stiša njen gnev jeste da išiba mlatilom unukino telašce, sve dok ne nestane. Mislila je da će se tako osloboditi napornog vonja - zadaha Estebanovog straha i genitalija - koji je, od noći kad ga je gurnula kroz prozor, ležao u njoj poput smrti.

Olvido je znala za majčina osećanja i želje. Naučila je da pročita mržnju u sjaju njenih očiju ili u naboranim šakama koje drže grančicu lavande, mnogo pre slova koje joj je darovala pokojna učiteljica. Dane i noći provodila je stražareći nad ćerkom: nad igrama među orlovim noktima i belim radama u vrtu, nad sijestama u spavaćoj sobi punoj hrastovog daha. A ako bi se, naposljetku, predala umoru i zaspala, dok je njena koža ispuštala miris povrća koje je kuvala. ^sanjala bi male bele mrtvačke sanduke i fotografije malih devojčica na nadgrobnim pločama izbledelim od sunca.

Jednoga dana sredinom avgusta 1942. godine, kada je Margarita napunila godinu, Olvido je izašla s njom u šetnju po borovoj šumi. Iza jedne ogromne granitne stene zatekla je mazgu oca Imperija, s bisagama u kojima su zveckale staklene bočice sa svetim uljem, a pored nje sveštenika opruženog na paprati, s ranom na čelu iz koje

je tekla krv. Olvido gaje uhvatila za ramena i naslonima mu glavu u svoje krilo. Sa sedamdeset i nešto godina, izgubio je kolonijalnu sportsku građu s kojom je došao u selo, sasušivši se u starca s kostima kao u kanarinca. Dok se devojčica zanimala skupljajući borove iglice, Olvido mu je očistila ranu maramicom. Počinjalo je veče, a sa suncem se topila i patnja oca Imperija. Okovratnik ga je davio. Olvido ga je skinula i raskopčala mu prvih nekoliko dugmadi mantije; otkrila je ožiljak, koji mu se i dalje crveneo preko vrata pretvorenog u kožuru.

„Moramo izdržati! Hrabrost i vera u Boga! Popeli su se na palme, te prevejane hulje! Zaseda! Zaseda!“ buncao je otac. U oči mu se vratilo plavetnilo Karipskog mora. „Odvešću vas u selo da vas pregleda doktor.“ Olvido je iscepala jedno parče sa svoje odeće i previla starcu glavu.

„Ostavite me milosti božjoj, vojnice, i sakrijte se na bezbedno. Eno, napadaju nas i crveni mravi!“

Margarita Laguna mu je bockala šaku borovim iglicama. Olvido ju je ukorila, a ona je legla, smejući se, na paprat. U međuvremenu, otac Imperije, izgubljen u prašumi svog bunila, grčevito se uhvatio za vrat jer ga je Kubanac upravo ponovo preklao mačetom; pipao je grozničavo po mantiji tražeći čaturicu koju je nosio obešenu za vojničku uniformu. Video je da je nema pa je pomislio da mu čudesno lekovita sveta vodica spira ranu i zaustavlja krvarenje, baš kao što se desilo i pre više od četrdeset godina. Pozlaćeni potok tekao je niz borove grane, niz ogromne stene, a poljana se rasplamsala od cvrčaka i miomirisa majčine dušice.

„Možete li mi prebaciti ruku preko ramena, oče?“

Goreo je od gladi u lokvanjima i mekom tlu, sve dok ga nije pronašla vidarka, nahranila ga marmeladom od manioke i prekrila mu vrat žutim smolama. Ta boja mu se urezala u kaos uspomena. Kada ga je Olvido podigla da ga popne na mazgu, on ju je prvi put pogledao, ali nije video nju, već njenu baku. Od bunila, sveštenik je otputovao snovima koji su ga godinama tištali: devojci koja gori u ćilibarskom plamenu svojih očiju. Nazvao ju je Klara isušenim usnama. U borovoj šumi podigao se tihi povetarac koji im je zamrsio kose i umirio navalu insekata. Olvido mu je pomogla da opkorači mazgu. Nakratko se držao uspravan; mirisao je na usamljenost groba. Olvido ga je, prstima koji više nisu pripadali njoj, pomilovala po crvenom ožiljku; otac Imperije potonuo je u dublju prošlost, osetio široka ramena, tamnu kosu, a u očima sjaj odlučnosti.

„Ne osuđuj život zbog osvete. Pomozite mi da vas spasem“, rekao je i stropoštao se preko mazginog vrata.

Olvido je uzela devojčicu u naručje i pričvrstila je za struk.

„Držite se čvrsto za mazgu, oče, i ne pričajte više. Morate štedeti snagu.“ Uzela je uzde i krenula ka selu.

Bisage su se njihale zveckajući. Povetarac je posustao pa se večernja toplota pojačala.

Otac Imperije umro je dva dana kasnije, od moždane kapi. U selu je proglašena nedelja žalosti. Iz grada su poslali sveštenika da sprovede sahranu i pogreb. Bio je to čovek od tridesetak godina, debeo i ružičastog tena. Zvao se Rafael Arispikoitea.

U jutro sahrane, Manuela Laguna popela se na čezu i sačekala da joj se pridruži Olvido s devojčicom. Uprkos tome što nisu razgovarale od noći kada je Esteban umro, nastavile su zajedno da idu u crkvu. Posle brojnih donacija crkvi, Manuela je počela da sedi u klupi u prvom redu, dok je Olvido s malom Margaritom i dalje radije ostajala u poslednjem.

Umro nam je otac Imperije, mrmljali su velovi i mantilje od crnine, uskovitlani na crkvenoj kapiji, umro nam je, a sigurno nema drugog koji govori kao on, koji nam suzama i krokodilima izmamljuje veru, uzdignut na predikaonici raširenih ruku. Manuela se šetkala između najuglednijih stanovnika i dostojanstveno, poput kraljice, primala njihove pozdrave. Za razliku od nje, Olvido je i dalje tražila sive Estebanove oči među parohijanima i nadala se da će zvona zasvirati melodiju anđela. Žene su je prekorno gledale kao da je ona kriva za sveštenikovu smrt - viđena je kako vodi mazgu sa iznemoglim starčevim telom - kao i za nadrealnu lepotu. Prestali su da je zovu „Laguna sa šešišom“, i počeli da o njoj govore kao o „Laguni mrtvoga mladića“. Muškarci su je, međutim, proučavali s radoznalošću i žudnjom, i u krčmi, zaštićeni čašicom vina nakon mise, neki su žalili što nije krenula stopama bake sa zlatnim očima.

Nakon sahrane oca Imperija, avgust se osvežio kišom koja se tokom noći pretvorila u grad. Glad je narasla u seoskim stomacima. Plakali su u ritmu ledenih kuglica, ne znajući da li ih tišti žalost zbog gubitka čudesnog oca, ili pustoš doba žižaka i crnog hleba. Videli su momka crnoberzijanca kako preskače zid groblja po mesečini. Takođe se tvrdilo da su neki begunci sišli s brda, koristeći tamu i nemilosrdnost grada, kako bi se oprostili od paroha koji ih je krio od garde u crkvenim podrumima. Prve sedmice nakon sahrane, grob oca Imperija retko kad je bio usamljen. Danju su dolazili njegovi verni parohijani, a noću prognanici; barem dok Civilna grada nije počela da bdi nad njim pa su na grob noću dolazile samo svrake, da spavaju na svežini nadgrobne ploče. Kada se grad umirio i topli avgust vratio, gardisti su se povukli u kasarnu bez zarobljenika, ali s trorogim šeširima posutim zvezdama.

Toliki metež na seoskom groblju otežao je Olvidine posete Estebanu. Ležao je sahranjen pored oca. VOLJENI SINE I BRATE, POČIVAJ U MIRU, glasio je epitaf isklesan na nadgrobnoj ploči koja se zarivala u zemlju poput zubaca češlja.

Kada posle šest grobar zaključa lanac oko ograde, Olvido i devojčica napuštale bi skrovište u kripti plemićke porodice. U početku su svrake graktale razglavivši kljunove, kako bi na prisustvo uljeza upozorile grobara koji je živeo u obližnjoj kućici. Olvido je zauzvrat bacala kamenje na perje poput ogledala, ali ubrzo su naučili da se podnose. Nakon zatvaranja, svrake bi nadletale grobljanske staze u potrazi za šljaštećim predmetima koje su izgubili rasejani ljudi ophrvani bolom, a Olvido bi sela na grob svoga ljubavnika, na zemlju mlaku od raspadanja poljubaca. Naslonila bi glavu na nadgrobnu ploču, ispružila noge i naglas čitala Svetog Jovana od Krsta okružena svežinom duša. Margarita se zabavljala razgrćući zemlju i praveći i rušeći gomilice. Ponekad bi ostavljala knjigu i igrala se s ćerkom; sa sedamnaest godina, još je i sama bila djetinjasta. Grob se urušavao u brdašcima koja su čuvala uspomene. Jedno je bilo utočište mirisu piljevine koja se Estebanu lepila iza ušiju, drugo ledenim zagrljajima ispod hrastova. Kada bi popodne usnulo i groblje se predalo večernjem vapaju, kosti mrtvaca u kosturnicama sijale su poput džinovskih svitaca, nadgrobni spomenici odavali su purpurni odsjaj, a senke čempresa osvajale su staze. Olvido bi legla na grob, obrazom priljubljena uz zemlju, i pričala Estebanu o zubima koji su iznikli devojčici, o paprikašima koje je spremala u kuhinji misleći na njega, i zaklinjala mu se, plačući, da ga nikada neće zaboraviti. Kada se Margarita žalila da je gladna i tražila večeru, Olvido bi poravnala zemlju na grobu, postavila bukete cveća preko nje da ne bi ostali tragovi, a onda bi, pod okriljem tame, preskakala zid na najnižem delu, s devojčicom obešenom o vrat. Jednom prilikom, po izlasku iz crkve, Estebanova sestra joj je zapretila da će joj počupati kosu ako otkrije da je ona ta koja rije po grobu u sitne noćne sate.

„Ti mu nisi niko i ništa, a ni tvoje kopile“, rekla je popreko gledajući devojčicu dok ih je Estebanova majka špijunirala iz daljine, gužvajući crnu maramu.

Olvido je, uprkos upozorenju, nastavila da ide na groblje jer joj je zemlja šaputala uspomene i održavala je u životu; ta zemlja, ljubav prema ćerki i osveta Manucli Laguni koju je nasledila njena utroba. Nije mogla da dopusti da Manuela zaboravi šta je učinila Estebanu. Pa čak i tako, nakon mnogih noći bdenja nad devojčicom, po glavi je počela da joj se vrzma misao da napusti Crvenu kuću i selo. Sećajući se reči oca Imperija uspravljenog na mazgi, Olvido je stavila svoju i ćerkinu odeću u prašnjavi kofer koji je našla na tavanu, ali bi je ujutru izvadila kada bi spazila da Manuela doručkuje kokošji želudac u kuhinji. Dokle god nas vidi, mislila je, biće svesna da se njeni veliki planovi nikada neće ostvariti - mi smo lice njenog neuspeha.

Potom bi se uvukla na groblje i drhtala skrivena u kripti, čekajući da dođe šest po podne. Devojčica je spavala sijestu u Olvidinom krilu ledenom od večnosti koju je širila nadgrobna ploča. S obližnjih brda, vetar je donosio svežinu borova i paprati.

Jedina osoba koja ju je ikada uhvatila na groblju bio je otac Rafael. Ostao je u selu nakon obavljene sahrane svog prethodnika. Starice u crnini već su ga zvale „otac Džin" jer ne samo da je bio debeo i beskrajno širokih ramena - morali su da mu šiju mantiju po meri - već je takode bio i izuzetno visok. Baskijac poreklom, svetlih očiju i plave kose, otac Rafael samo što nije pao s predikaonice tokom svoje prve nedeljne pro-povedi - pod je pukao pod njegovom težinom tovarne životinje. Morao je da ga ojača čeličnim pločama, pa čak i tako, tokom nekoliko nedelja, parohijani su više bili usredsređeni na to da li će slomiti predikaonicu

- neki ekseri su na njihove oči poispadali, a drvo je mučenički škripalo

- nego na njegove mirne i bestrasne propovedi. Ipak, te propovedi su, kao i njegov karakter, bili jedino mirno kod oca Rafaela. Njegov prolazak kroz svet bio je kataklizma. Polja, pločnici, ulice i temelji kuća podrhtavali su od sveštenikovog hoda. Nikada nije mogao da pride nekom mestu a da njegov dolazak unapred ne najavi slonovsko gruvanje. Kao da zemlja izbacuje iz sebe odjek njegovih koraka. Kada je prvi put ušao u crkvu, na dan sahrane oca Imperija, parohijani su pomislili da je počeo zemljotres. Podrhtavala je Biblija boje nara na oltaru, svete nafore u peharu, značke za ožalošćene na klupama; ljuljalo se vino, u kružnicama koje su predskazivale tektonsku snagu.

Iako je selo iskreno pokušavalo, nikada nije uspelo da se navikne na silinu života oca Rafaela.

„Evo dolazi džin!" govore su starice sedeći u uličicama, s ono malo zuba koji su im se klatili u desnima.

„Evo ga ide", govore su one. Tada bi obično utrčale u kuće da pridrže glinene lonce na policama.

Kada se pokazalo da će predikaonica ipak izdržati sveštenikovu težinu, a da selo neće progutati zemljotres, parohijani su osetili da im mnogo nedostaju živahne propovedi oca Imperija, posebno onima koji su ih često slušali, pa su se ubijali od dosade uz propovedi oca Rafaela, previše mirne i svakodnevnne.

Gungula koja je pratila oca Rafaela bila je u potpunom kontrastu s njegovim prijatnim i smirenim ponašanjem. Bio je usporen i praktičan, voleo je nauku i prezirao svaku fizičku aktivnost. Nikada se nije usudio da krene u brda jašući na mazgi oca Imperija, koja takav teret ne bi podnela, kako bi pričestio pastire i parohijane koji su živeli daleko od sela. Kada je došla jesen, a s njom i magla duhova, Tolon je zazvonio za pokojnike tačno na vreme, a crkvena kapija ostala je zatvorena. Sveštenik je na tu legendu gledao kao na atmosferski fenomen, a momak crnoberzijanac, starice koje razmenjuju sočivo i begunci od poljubaca i zagrljaja morali su da potraže druga mesta da se sakriju nakon odlaska duša vitezova.

Tog dana otac Rafael pojavio se na groblju posle šest. Seizmički talasi potresali su grobove pa su kosti mrtvacu počele da se sudaraju u sanducima i kosturnici, proizvodeći sumorno čangrljanje koje je zamutilo predvečerje. Margarita Laguna, igrajući se zemljom ispod koje se raspadao njen otac, počela je neutešno da plače. Zanjihali su se čempresi, svrake su dezorijentisano poletele, podrhtavale su nadgrobne ploče. Olvido je u toj grmljavini prepoznala dolazak oca Rafaela, uzela devojčicu u naručje i potrčala ka kripti da se sakrije. Međutim, u dva ogromna koraka, vođen plačem male Margarite, sveštenik se pojavio pred njima.

„Groblje je zatvoreno, gospođice“, rekao joj je smireno.

„Došle smo da donesemo cveće rođaku pa su mi proleteli sati. Dobro je da ste nas pronašli.“

„Diranje grobova je svetogrđe, devojko, a to je veoma ružno.“ Sveštenik je primetio da su Olvidini nokti prljavi od zemlje.

„Ovde počivaju ostaci njenog oca“, odgovorila je milujući devojčicu po kosi.

Margarita je prestala da plače, a njene oči, vlažne i uplašene, buljile su u stas oca Rafaela.

„Sve što je ostalo od njenog oca već pripada Bogu i zemlji. Neću više da te vidim ovde u nevreme, ili ću sledeći put zvati gardu.“

Otpratio ih je do izlazne kapije i vratio se nazad da proveri stanje krovova na nekim grobnicama, koji su se urušili tokom poslednjih kiša, ne shvatajući da njegovo prisustvo može biti daleko štetnije.

Nakon upozorenja oca Rafaela, Olvido neko vreme nije išla na groblje kada bi grobar zaključao kapije. Ali potreba da bude blizu Estebanu navela ju je da se vrati, iako je strahovala da će je garda odvesti u zatvor, a njena ćerka ostati pod starateljstvom Manuele Lagune. Ta pomisao ju je toliko prestravila da je tajne noćne posete ograničila na jednu mesečno. Kako je Margarita rasla, rasla je i Manuelina mržnja prema devojčici. Kada je napunila šest godina, Olvido je, savladana neispavanošću i tesko-bom, odlučila da je udalji iz sela. Osim toga, već je stasala da pode u školu pa se brinula da će je deca kinjiti kao što su i nju. Nije bilo važno što je nova škola izgrađena od Manuelinog novca, i dalje su proklete i za sobom ostavljaju dah beščašća. Zato je za pomoć je zamolila advokata koji je upravljao porodičnom imovinom. U to vreme je selo i okolinu obilazio u najnovijem modelu sivosrebrnog automobila, sa sirenom koja je plašila magarce i izazivala dijareju kod kokošaka. Olvido gaje prvi put videla nasamo kada se Margarita tek rodila. Došao je iznenada u Crvenu kuću kako bi sa Manuelom obavio veoma hitan posao. Otvorila mu je vrata uvijena u cvetnu kućnu haljinu kroz koju su se migoljile dojke pune mleka, puštene kose koja joj je klizila niz ramena, i očiju poput dva plava vrtloga. Od tog trenutka, advokat se posvetio tome daje osvoji bezbrojnim pismima u kojima je iskazivao svoje divljenje i želje da

održe tajni sastanak. Takođe joj je slao i poklone - bukete belih rada i ruža, ogrlice od korala, srebrne naprstke - i dolazio u Crvenu kuću uz bilo kakav izgovor kako bi iznova uživao u Olvidinim božanskim atributima koji su ga omađijali. Ona nikada nije odgovarala na ta pisma. Kad bi ih posetio, vraćala mu je poklone i ponašala se prema njemu rezervisano. Međutim, na dan Margaritinog šestog rođendana, sela je za pisaći sto. Dok je preklinjala Boga da padne kiša i poplavi svet, napisala mu je sledeće pismo:

Dragi gospodine,

Preklinjem Vas da saopštite mojoj majci da ću ćerku, Margaritu Lagunu, poslati u internat u prestonici, gde će ostati cele godine osim tokom božićnih praznika i leta. Takođe Vas molim da mi pomognete da izaberem neku školu u kojoj bi moja ćerka mogla da dobije dobro obrazovanje.

*Veoma sam Vam zahvalna,
OLVIDO LAGUNA*

Nekoliko dana kasnije, advokat, koji se pretvorio u grbavog šezdesetogodišnjaka, primio je pismo u ranim jutarnjim časovima. Njegova služavka gaje položila na srebrni poslužavnik zajedno s doručkom. Nakon što je proždrao prženicu sa uljem i belim lukom, rasejano je pročitao ime pošiljaoca pa je, povučen prirodnim nagonima, stavio ruku na međunožje. Umrljao je mašću svilenu kućnu haljinu, razbesnelo huknuo i ugušio se u dahu belog luka.

„Dolazi i nosi ovu seosku svinjariju i donesi mi prženice s maslacem i marmeladom od limuna!“, zapištao je na služavku.

Vratio se, opčinjen, vitkom rukopisu pisma; pomislio je na plavu boju, na kukove poput planinskog potoka, na grudi poput džinovskih, zrelih smokava... Šaka mu se vratila na međunožje, a svilena kućna haljina opet se isflekala.

Nekoliko sati kasnije, u odelu od alpake, napisao je Olvido poruku da s krajnjim zadovoljstvom prihvata zaduženje za koje ga je zamolila, njen veoma nežan, vrlo počastvovan i na usluzi, onaj gorepotpisani - u zlatnom zaglavlju.

Za najmlađu Lagunu odabrao je internat avgustinskog samostana u predgrađu Madrida. Manueli je vest saopštio tokom redovnog sastanka četvrtkom. Protrljala je bele rukavice smeškajući se; u trenutnim životnim okolnostima, najviše je želela da joj se unukine sive ženice izgube s očiju i da Olvido udalji od sramote samohrane majke. Nije izgubila nadu da će povratiti dominaciju nad ćerkom, a dobila bi jedinstvenu priliku kad bi opet ostale same.

„Drago mi je što odobravate mere koje sam preduzeo.“

I advokat je bio zadovoljan Margaritinim odlaskom. Zamišljao je mladu majku nagu na satenskim čaršavima, kako rasipa zahvalnost i slobodno vreme.

Od tog zaduženja, pošto gaje izvršio predusretljivo i brzo, a pre svega mirno, svaki put kada bi Manuela i Olvido imale nešto važno da kažu jedna drugoj, radile bi to preko advokata. Svojoj saradnici čitao je Olvidina pisma, a kada bi ona ispljunula neki odgovor, molio bi Olvido da dođe do njegove kancelarije u glavnoj ulici - uvek u predvečerje i na zadnja vrata - kako bih iskusio to zadovoljstvo, draga prijateljice, da Vam lično saopštim volju Vaše roditeljke, zauvek Vaš i veoma zadovoljan što Vam je na usluzi, gorepotpisani - u zlatnom zaglavlju. Post skriptum: svesrdno Vas obožavam...

Za stolom od mahagonija, vrata stegnutog belom košuljom i italijanskom kravatom, recitovao bi joj Manueline odluke kao da su stihovi iz *Don Huana Tenorija*; čela i nozdrve znojile su mu se od nagomilane želje.

„Predraga Olvido mojih uspomena“, otvorio je fioku, „budite dobri i prihvatite ovaj skromni dar koji vam nudim.“ Na stolu se pojavila kožna futrola.

„Prijatelju moj, zadovoljna sam vašim uslugama.“ Olvidine oči su potamnele.

Advokat je ustao iz stolice klasičnog španskog stila kako bi položio mlitavu šaku, punu mrlja, na nežnu podlakticu.

„Tražite od mene nešto više, draga, tražite. Toliko želim da vam u svemu udovoljim...“, mrmljao je.

„Ako biste bili tako galantni da deo novca moje majke prebacite na neki račun na moje ime, večno bih vam bila zahvalna. Znaate, već sam punoletna.“ Olvidine reči masturbirale su mu u uvu.

„Ali, draga, trebalo bi da shvatite da...“

Ona je nastavila da ga moli vatrenim šapatom.

„Da, moja Olvido, ne mogu više da se opirem, pomoći ću vam. Da, vašoj ćerki ništa neće nedostajati. Da, vi ćete sigurno znati da mi zahvalite za to.“ Nekoliko kapi pljuvačke pale su mu na rever sakoa pa je čuo, kao da izlazi iz neke pećine, glas svoje žene kako ga zove na večeru.

Avgustinski internat bio je stara palata kamene fasade i prozora sa šiljatim lukovima, koja je pripadala sekretaru Filipa II. Uzdizala se usamljena na brežuljku u predgrađu Madrida, a s puta je njena silueta podsećala na srednjovekovnu opatiju. Okruživali su je zidovi na kojima su rasle bele rade, pegasti čičak i ljiljani, gde su okolni psi noću dolazili da zavijaju i pare se čim padne noć. Ulazna vrata - koja su monahinje zaključavale od kraja popodneva do jutrenja - imala su masivne klinove s pravougaonim glavama, kao da je reč o nekoj spravi za mučenje. Vrt iza

spoljašnjih zidina bio je prostran i sunčan. Imao je ružičnjak i povrtnjak s paradajzom, zelenom salatom i crnim lukom. Takođe i polje sa žalosnim vrbama, gde su devojčice preskakale konopac ili šile ispod melanholijske drveća, i čistinu, gde su se organizovala nadmetanja u školicama ili štafeti.

Od trenutka kada je došla u školu, vrt je bio omiljeno mesto Margarite Lagune. U vreme rekreacije, obično bi šetala njime kako bi udisala miomiris koji su je podsećali na Crvenu kuću. Ali kada je na grad pala jesen, vrt je zanemario, ostao bez cveća i devojčica je prvi put osetila šta je to tuga. Morala je da čeka dolazak proleća - trpeći kišna popodneva i zadah bukvara - da bi ponovo omirisala uspomene.

U aprilu je slavila povratak bulki, geranijuma i hortenzija tako što je skinula sivu suknu i teget džemper školske uniforme i naga zalegla na poljanu s vrbama. Pre nego što su je njene drugarice otkrile i ismejale, pre nego što se monahinja u širokom apostolniku nadvila nad njeno telo i pokrila ga grubim ćebetom, na kojem je kandže oštrio mačak iz sakristije, Margarita Laguna, zatvorenih očiju i sa suncem koje joj se njiše na koži, osetila je kao daje opet u Crvenoj kući. Monahinja sa širokim apostolnikom odvela ju je kod direktorke kroz špalire grohotnog smeha i uvreda. Počinila je veoma ozbiljnu disciplinsku grešku besramnim ponašanjem; ako to ponovo uradi, izbacije je iz internata.

Sledećeg jutra, kada je osetila milovanje sunca i miris cveća, morala je da suzbije želju da se skine gola i zalegne na vlažnu zemlju. Čitav dan je provela češući se - telo joj se gušilo u odeći, a kada je došla noć, pala joj je na pamet jedna ideja. Monahinje su joj zabranile da skida uniformu, ali nisu joj zabranile da skine donji veš. Od tog trenutka, Margarita Laguna donela je odluku da nikada više neće obući pamučne gaćice, pa ni one od perlona, s trakama. Tako je njena stidnica mogla slobodno da raste zahvaljujući vetrovima i sunčevim zracima, koji su se penjali do nje ismevajući uniformu.

Za letnji raspust, Margarita se vratila u Crvenu kuću. Olvido je došla na železničku stanicu, nekoliko kilometara od sela, da je sačeka. Advokat je odabrao obrazovanu i pristojnu gospođu da devojčicu doprati do sela. Kada je sišla iz vagona prve klase, pretrčala je peron do majčinog naručja. Kestenjasta kosa, koju je nasledila od Klare Lagune, bila joj je skupljena u dve pletenice, a sive oči blistale su joj na tlu u kojem se razlagao njen otac. Lokomotiva je ispustila nekoliko stubova dima, a među njima se pojavilo zeleno sukno civilnih gardista, koji su pretresali sve sumnjive košare i kofere, u potrazi za crnoberzijancima.

„Koliko si mi samo nedostajala.“ Olvido je plakala.

Obrazovana i pristojna žena sišla je iz vagona noseći devojčicin kofer, koji gardistima nije bio sumnjiv, referisala gospođici Olvido detalje putovanja i sela na klupu da sačeka voz za povratak u grad.

„Mama, mama, hoću li moći ove godine da se skinem i sunčam u vrtu?”

„Na proplanku orlovih noktiju, baš kao što voliš.”

„Divno!” zapljeskala je dlanovima. „U školi mi ne daju da skinem uniformu da se sunčam.”

„U školi ne smeš nikada da je skineš, samo kod kuće.”

„Znam. Isprva sam bila tužna, ali posle sam se dosetila da mogu da idem bez gaćica a da niko ne primeti”, uzvratila je podigavši malo suknju uniforme. Čvrsta i ružičasta zadnjica blesnula je na peronu.

„Ti si jedna buntovna devojčica”, rekla joj je Olvido smešeći se. „Ličiš na svog oca. Ona mu je rekla ne vraćaj se nikad, ali on se vratio.”

„Gde se vratio, mamice? I ko mu je to rekao?”

„To su priče iz prošlosti.”

„Ako ne želiš, nemoj mi ih pričati.”

Devojčica je koračala peronom grčevito držeći majku za ruku. „A kako je baka?”

„Svakog dana je sve više bolesna. Ubija je artritis.”

„Ar-tri-tis. Baš je teško to što baka ima. Misliš li da će ove godine razgovarati sa mnom?”

Napustile su železničku stanicu. Nebom je prošlo jato lastavica. Stara čeza čekala ih je s čilašem koji je zamenio davno ostarelog i počivšeg vranca.

„Bolje je da ti se baka ne približava, a ni ti njoj nemoj prilaziti; slo-miće ti srce. Ne treba da je voliš.”

„Ako je tako loša, zašto živiš s njom?”

Sa obližnjih poljana podigao se žamor crvčaka.

„Da ne bi mogla da zaboravi.”

Tokom letnjeg raspusta, Olvido i Margarita koristile su popodnevnu svetlost da se prepuste čitanju priča i pesama u foteljama na tremu. U početku je Olvido čitala ćerki, ali čim je Margarita savladala čitanje, obično bi je molila da je zameni - naročito ako se radi o Svetom Jovanu od Krsta. Uživala je slušajući njen glasić, sličan nekom rečnom izvoru, dok je plave oči okretala ka groblju. Takođe su pravile kolače i biskvite, šetale do hrastove šume ljubavi, plele pletenice jedna drugoj i ukrašavale ih belim radama i orlovim noktima, kao da su šumske vile, sejale paradajz, zelenu salatu ili tikve u povrtnjaku i, naravno, sunčale se gole na proplanku vrta, ne obraćajući pažnju na muškarce iz sela, koji su lomili kosti penjući se na zid samo da vide kako se najlepša žena na svetu sunča pored nezakonite ćerke.

U međuvremenu, Manuela Laguna, svrgnuta s vlasti, posmatrala ih je iz daljine da ne bi probudila sumnju. I dalje je masakrirala petlove. Bila je toliko brutalna da su životinjice ispuštale lirske uzdahe straha kad god vide da se Margarita vratila u Crvenu kuću. Druge Manueline žrtve - stonoge, bubašvabe i ruže - imale su više sreće; njihove egzekucije nisu bile dovoljno krvave kao mrcvarenje petlova, tako da su joj manje smirivale bes pa nije toliko često jurišala na njih. Dok ju je artritis polako jeo, jedino što je zaista želela bilo je da povрати dominaciju nad ćerkom. Olvido još nije napunila trideset godina; još je bilo vremena da se uda za nekog bogataša.

Raspust je za Olvido proletao isuviše brzo. Godinu za godinom, kako se bližio datum odlaska, razmišljala je da ćerku ne vrati u internat. Onda bi je ponovo napali snovi s malim belim mrtvačkim kovčezima i fotografijama mrtvih devojčica umetnutim u nadgrobne ploče. „Pusti je da se vrati u Madrid“, govorila je sebi Olvido dok se u kuhinji nadimala od zemički s cimetom. „Biće bezbednija s monahinjama, tamo joj niko neće nauditi.“ Ubrzo bi je odvodila na železničku stanicu i prepuštala obrazovanoj i pristojnoj ženi da je otprati do škole. Lokomotiva je ispuštala beli pisak i voz bi se pokretao. „Zbogom, ćerkice“, mrmljala bi obavijena cimetnim dahom, „budi srećna.“ Šine su ječale, a vagoni su staklenim očima posmatrale Olvidinu tugu. Čitava stanica mirisala bi na mahovinu, kišu, lavandu... Grozničavo bi potrčala do groblja, sakrila bi se u kripti i, kada prođe šest, zaspala na Estebanovom grobu, budeći se u zoru s kreštanjem svraka. Usta punih zemlje i prstiju punih cveća, vraćala se u Crvenu kuću. Manuela, utvrđena u kuhinji gde je čerupala petlove, čula bi je kako se penje stepeništem do spavaće sobe hrastova. „Ponovo ju je pustila da ode“, uživala je oštreci nož. „Bravo, kćeri, možda ću sledećeg raspusta imati prilike da se pobrinem za nju“, mrmljala je šišajući kapljice krvi sa usana.

Kada je Margarita Laguna napunila trinaest godina, Manuela je ispunila svoju pretnju. Tog leta je u selo došao bioskop, kao i pre rata. Prestalo je i prikupljanje hrane za vojsku pa se na nepca starica vratio ukus sočiva bez žižaka i belog hleba. Gardisti nisu više obilazili brda tražeći odmetnike pa su mladi mogli mirno da potroše nekoliko novčanica na bioskop. Na trgu se subotom po podne prikazivala jedna jedina projekcija. Nesrećnik, koji tek što je izašao iz zatvora, postavljao je stoličice na rasklapanje, a posle bi popio ono malo što zaradi, da bi iz usta sprao ukus bukagija i memljivih zatvorskih zidova. Manuela ga je jednog jutra zatekla kako ispija flašu vina pored česme. Sačekala je da se smrkne pa je bolno, artritično telo popela na čezii i krenula put sela. Pronašla ga je kako spava nasred uličice, izbalavljen i polugo. Selo je uronilo u čarobnu tamu bioskopa. Prikazivali su

Dobro došli, gospodine Maršale. Manuela ga je šutnula vrhom cipele da ga probudi, a kada je otvorio oči boje lešnika, bacila mu je na grudi pregršt novčanica.

„Smrskaj joj lobanju kamenom“, rekla mu je.

„Kome, gospođo?“ Čovek je pipao novčanice drhtavom šakom.

„Smrskaj joj lobanju“, navaljivala je. „Hoću da vidim da li unutra ima isti izmet kao i njen otac.“

„Ma kakve to strahote govorite, gospođo! Možda sam bednik, ali nisam ubica!“

„Bićeš od sutra, u podne“, odgovorila mu je Manuela dok mu je u lice bacala još novčanica. „Ovaj novac dovoljan je za mnogo litara vina, čak i za bure viskija. Sutra ćeš je ubiti bez razmišljanja, a sad ću ti reći ko je i gde je možeš naći.“

Čovek je otpio dug gutljaj vina iz jedne flaše i stavio novac zajedno sa buvama u svojim pantalonama.

Osvanula je paklena nedelja. Avgust se lepio za kožu. Vrapci su se oko podneva gomilali na krošnjama drveća u potrazi za hladom, a pčele su padale u nesvest na ružama. Na proplanku orlovih noktiju sunčalo se sad već adolescentsko telo Margarite Lagune. Čovek je zatekao otvorenu kapiju i usredsredio se na natpis s mrtvačkog venca - DOBRO DOŠLI U CRVENU KUĆU. Nije znao da ga pročita, ali osetio je jezu. Između gutljaja vina, ušao je u plodni vrt. Pokušao je da se seti uputstava koja mu je dala Manuela. Ostavio je iza sebe stazu od pločara i belih rada. Kako je napredovao ka odredištu, srce mu je tražilo još vina. Nekoliko puta zastao je pred kućom. Niko ga nije video. Naposletku, prošavši kroz povrtnjak, otkrio je proplanak, a miris orlovih noktiju opio ga je više od starog, dobrog konjaka. Usred tog raja, video je osobu koju je trebalo da ubije. Video je njena ružičasta i duga leđa, video je profil onoga što će postati dojka, video je zadnjicu punu senki, poigravanje listova i stopala, video je kestenjastu dugu kosu, vrh jezička, pero koje je klizilo po bloku za crtanje... Čovek je, umesto da izvuče oštar kamen iz torbice, vratio u nju flašu i prišao Margariti raskopčavajući pantalone. Oblak je prekrpio sunce, vazduh je postao ošamućujući. Margarita je začula šum lišća, okrenula se - ispod stomaka je imala senku stidnih dlaka boje žita - i spazila neznanca s pantalonama oko članaka. Nije se uplašila. Ne ispuštajući pero, posmatrala je masnu kosu, košulju umrljanu vinom i biće koje se uzdizalo između njegovih nogu. Pukla su dva hica. Čovek je pao na kolena, pogledao Margaritu očima novorođenčeta, pružio ruku - želeo je da dotakne njenu kožu, glatku poput staklenih flaša. Ipak, umro je ne okrznuvši je, s glavom na crtežu imanja s patkama i kravama.

Olvido Laguna grčevito je držala lovačku pušku. Ubrzano je disala, a slepoočnice su joj gorele. S prozora svoje spavaće sobe videla je neznanca koji je prošao teturajući se ka proplanku.

„Pao mi je na crtež." Margarita je radoznalo gledala u smrt koja je mirisala na vino.

„Nacrtaćeš drugi."

Naveče je Olvido iskopala raku pod kruškom i zakopala leš. Znoj joj je natapao telo. Bolela su je i leđa i ruke, ali morala je još nešto da obavi.

Manuela je baš skidala kućnu haljinu kad je videla ćerku s trščanim mlatilom. Ništa nije rekla - ponos joj nije dozvoljavao da bude prva koja će prekinuti vekovno ćutanje - pogledala je Olvido u oči - metalnoplave - pogledala u mlatilo - svetlucaje u tuđim šakama - i čekala. Zavesu u spavaćoj sobi bile su razmaknute. Samo je jednom osetila trsku na leđima. Uplašio ju je oštar prasak pri sudaru s bolnim kostima. Nije vikala. Mesečeva svetlost nasilno je prodrila kroz prozor, a Olvido je ispustila štap na pod. Zavijanje trske pri sudaru s keramičkim pločicama izazvalo joj je mučninu, pa je otišla u hrastovu sobu mrmljajući svoju jedinu želju - smrt.

Te iste noći, letnji bioskop napustio je selo. Mnogi radnici tražili su po krčmi i uličicama svog pijanca koji je postavljao stolice na rasklapanje.

„Sigurno spava mamuran u nekom mračnom ćošku", rekao je jedan.

„Ma biće nam bolje bez njega", izjavio je vlasnik. „Kada god prepije, postavi krive redove i uznemirava mušterije."

Tako se on zaboravljen raspao ispod kruške, a sećala ga se samo Olvido, svaki put kad bi se probudila iz košmara, sa šakama prljavim od baruta. Otkako ga je ubila, resila je da još više udalji Margaritu od Crvene kuće, tako da je otputovala u Madrid da božićne praznike provede u pansionu gde je spokojno spavala. Dopuštala je da se devojčica vrati u selo samo tokom letnjeg raspusta. Pre nego što bi otišla do železničke stanice, stavljala je trščano mlatilo pored kamina u salonu. Manuela je morala da shvati daje žezlo Olvidino, a s njim i vlast nad prokletim domom.

12

U leto kada je Margarita Laguna napunila osamnaest godina, završilo se i školovanje u avgustinskom internatu. Jednog jutra s kraja juna, svečano je sišla niz stepenište od spavaonica do prijemne prostorije, ukrašeno predstavama svetaca i raspeća; nosila je po kofer u rukama, puštenu kosu s kovrdžama obuzdanim šnalicom, krupnih i olujnih očiju i usana namazanih ružičastim karminom. Nije bila lepa kao majka, ali bila je izuzetno privlačna. Nosila je belu košulju sa izvezenim čipkama na rukavima, široki gumeni kaiš i broš u obliku guštera. Komplet je upotpunjavala bež suknja s volanom u modi i špicaste cipele s visokom štiklom.

Kada ju je Olvido Laguna ugledala u predsoblju, naslonila se na Svetu Luciju i osetila nagon da zaplače.

„Prelepa si i tako odrasla... kćeri moja.”

„Mama, baš sam te se uželela.” Margarita je preplela šake s Olvido. „Osim toga, moram nešto da te pitam. Ne mogu da čekam, toliko sam srećna... To je nešto veoma važno za moju budućnost.”

Devojčin pogled postao je vatreniji, a Olvido je u njemu nazrela Estebanovu tvrdoglavost.

„O čemu je reč?”

„Prvo moraš da znaš da ću umreti ako me odbiješ.” Napućila je usne.

Kroz prozor predsoblja prodro je zrak sunca, osvetlio boru koja je obitavala između Olvidinih obrva i odbio se o oreol anđela Svete Lucije.

„Onda ću svaki dan dolaziti da posetim tvoj grob i ješću tvoje omiljene zemičke iznad njega da se zauvek nerviraš.”

„Mama, ozbiljna sam. Čitav moj život zavisi od tvoje odluke.”

Ožiljci na Olvidin leđima su zadrhtali. Predosetila je da će, pre ili kasnije, uticati na Margaritinu sudbinu.

„Ako od toga zavisi tvoj život, to je onda velika odgovornost”, rekla je slabašnim glasom.

„Reč je o Parizu”, izjavila je konačno devojka. „Želim da idem na univerzitet u Parizu da studiram slikarstvo. Slikarstvo se može studirati samo u Parizu. Tamojžive veliki savremeni majstori, tamo se slikarstvo udiše na ulici. Shvataš li šta pokušavam da ti kažem, mama?”

Lamperija u predsoblju ispuštala je topao miris laka. Među religioznim predstavama lebdela je nepomičnost jednih usana. Olvido Laguna, oborene glave udubljena u raspeće Svetog Petra, ponavljala je ime grada - Pariz, Pariz... Pariz je

veoma daleko. Bolje je tako, pomislila je. Mese-cima već nije mogla normalno da zaspi i da se usredsredi na ljubav koju zahtevaju paprikaši. Brinula se da će Margarita, nakon završetka škole, hteti da se vrati u Crvenu kuću. Međutim, tog letrijeg dana prepunog lastavica, svi njeni strahovi nestali su kada je čula tu jednu reč - Pariz. Do tog grada Manueline kandže, seoski prezir i prokletstvo Laguninih nikada neće dosegnuti. „Neće mi biti blizu“, razmišljala je, „neću moći često daje posećujem“, žalila je nad mlazevima krvi iz rana Svetog Petra, „ali biće bezbedna dok studira slikarstvo.“ Nasmejala se; svečevo lice bilo je mirno dok je umirao za onog koga voli.

„Da li si dobro? Reci mi nešto, molim te.“

Margarita je upravo otkrila da je njena majka odlutala udubljena u posmatranje te predstave.

„Sestro, donesite mi čašu vode, molim vas, izgleda daje moja majka ušla u ekstazu!“

Avgustinka, koja je, zatvorena u sobičak s rasporedom misa i broja-nicama, izigravala vratara, pogledala je Olvido Lagunu i u njenim očima otkrila paučinu nostalgije, a ne božanske ekstaze.

Moraću da se sastanem sa svojim dragim prijateljem advokatom, pomislila je Olvido ne obraćajući pažnju na ono što se događa oko nje. Biće joj potrebno dosta novca za univerzitet, smeštaj, hranu i ostale troškove. Moraću da ga zadovoljim.

„Mama, pij!“ Margarita ju je nudila čašom vode koju je donela avgustinka.

„Pariz!“ iznenada reče Olvido. „Mislim da je to veoma dobra ideja, kćeri. Ići ćeš u Pariz i studiraćeš slikarstvo.“

Margarita je isпустиła čašu, koja se čudesno razbila baš o predstavu Svetog Lavrentija koji gori na ražnju, pa se bacila majci u zagrljaj.

Tokom naredne dve godine, Olvido se svake nedelje dopisivala sa svojom ćerkom. Na zidove spavaće sobe, oko pomorske slike, kačila je razglednice Ajfelove kule, Notr Dama, Svetog srca, Palate invalida, mostova na Seni... Margarita se u mnogima izvinjavala što se ne vraća u Crvenu kuću za božične praznike ili letnji raspust; uvek bi joj iskrsao neki seminar ili studijsko putovanje na koje je toliko želela da ide. „Tako je, kćeri. Ne dolazi. Ovde nikada nećeš biti srećna. Ne dolazi. Uživaj u svojoj slobodi u Parizu“, mrmljala je Olvido dok joj je život previše sporo proticao, poput smrtno ranjene reke. Jutra je provodila u vrtu. Iako joj je zima obavila srce snegom, gajila je paradajz, zelenu salatu i tikve, čiji joj se miris sve više zarivao u kožu, čitala Svetog Jovana od Krsta pored kamena prekrivenog mahovinom, o koji se razbila Estebanova glava, čistila je kamenu

stazu. Jedino mesto koje nikada nije posećivala bio je ružičnjak. Ta gužva cveća s trujem i džinovskim laticama pripadala je Manuely.

U vreme ručka zatvarala se u kuhinju kako bi se razonodila paprikašima, uprkos tome što je Manuela i dalje ostavljala lonce s hranom na vatri. Međutim, s prolaskom godina i Margaritinim odsustvom, ti lonci, koji u početku nisu bili ništa drugo do zagoreli viškovi, postepeno su se pretvorili u đakonije. Manuela se trudila nadajući se da će omekšati ćerkin prezir. Olvido bi ponekad pored njih našla i poklon: zlatne prstenčice, srebrne narukvice i staklene klikere koje bi obično pratila advokatova poruka: „Ako se udaš, dobićeš još nakita.“ Olvido ih nikada nije prihvatila. Popodneva su pripadala odabiru sastojaka koja će kuvati. Provodila je sate i sate prisećajući se svog ljubavnika u utočištu ukusa; Estebanove crte lica - rupica na bradi, kovrdža na potiljku, sive oči - njegovo mlado telo - čvrste butine, crnpraste šake, vojničke grudi - svakog dana oživljavali su u njenom sećanju. Jedino što joj je smetalo bio je miris sveže krvi zaklanih petlova, na drvenom kuhinjskom stolu koji je s gađenjem izbegavala. Delila je kuhinju s majkom, ali uvek u različito vreme: Manuela ju je koristila ujutru, a ona po podne. Postojale su i nevidljive granice: majci je bilo zabranjeno da stavlja iznutrice na gipsanu radnu površinu gde je Olvido kombinovala sastojke; ćerka pak nije prilazila žrtvenom oltaru za živinu, kako ne bi narušila miris iznutrica koji je Manuelu podsećao na detinjstvo.

Jednom-dvaput mesečno, Olvido je morala da ostavi svoj kulinarski raj i ode do advokatove kancelarije. On bi, obučen u flanel i svilu, ljubio njen dekolte dok joj je potvrđivao da na tekućem računu ima pezeta napretek za Margaritine troškove. Međutim, kako je prolazilo vreme, a starost ga proždimala, postajao je sve zahtevniji.

„Draga“, lizao joj je prorez dekoltea, „ako vaša majka sazna da prebacujem mnogo novca iz njenih fondova kod vas i vaše ćerke, imaću problema. Plašim se da ako sledeće posete ne dođete...“ stavio je jednu šaku ispod Olvidine suknje i našao podsuknju čvrstu poput gvožđa, „... ako ne dođete malo lakše odeveni, shvatate me, jer deluje kao da nosite pojas nevinosti, a svi znamo da imate ćerku, a deca se prave, najdraža, pa...“ štipnuo ju je za butinu, „... naposletku, znate već šta hoću da vam kažem, ili dođite lakše odeveni za taj čin, više ne mogu da čekam, ili je s novcem gotovo.“

„Koliku svotu odobrava moja majka za Margaritine troškove?“

„Četvrtinu onoga što joj je potrebno. Vaša majka nije mnogo velikodušna, a ponajmanje prema unuci. Tako da, ako ne želite da se životni standard malene strmoglavi ka paklu siromaštva, dođite do mene sledećeg ponedeljka bez tog oklopa nevinosti pa će naš tajni posao nastaviti da funkcioniše.“

Na ulici, Olvido je izvadila maramicu iz tašne i obrisala dekolte. Među krovovima se pomaljšao početak jeseni, a lovci su se vratili u selo. Na trgu, pored izvora, odmarali su se čopori pasa, mokreći od umora po kamenu. Njihovi vlasnici - s puškama o ramenu, u zelenim odeždama za koje se zalepio dah brda - pili su u krčmi. Bilo je skoro pola osam. Olvido je sela na klupu na trgu. Otac Rafael, privučen oreolom modernizacije koji je doneo kraj pedesetih, montirao je u crkvi razglas koji je, povezan s nekoliko zvučnika okačenih na opštinu, božji hram i svetiljke glavne ulice, emitovao u te sate program s religijskim, kulturnim i društvenim temama. Prvi put kada je razglas raširio snagu svog zvuka po selu, starice su - iako su pomno pratile dok su dizali zvučnike i razvlačili kablove, iako je otac Rafael najavio puštanje u rad izuma na nedeljnoj misi - na trenutak pomislile da je to Presveti sišao s neba da im govori, a psi i mačke sakrili su se u atrijume bolnih ušiju. Otac Rafael, oduševljen modernim vremenima, s mikrofonom u ruci, nepomičan na jednoj stolici da bubnjanje njegovog života ne bi izazvalo distorziju, podsećao je na raspored katihizisa, misa i sahrana, komentarisao film *Marselino, hleb i vino* i rasonodio slušaoce puštajući im gregorijanske liturgije. Kada su se navikli na sveštenikov metalni glas, čopori pasa zagnjurili bi njušku između šapa i zaspali uz sveta pojanja. Olvido je takođe zavolela Rafaelov program - odvlaćio joj je pažnju od usamljenosti života - i trudila se da bude u selu kako za emitovanje u podne, tako i po podne.

„Dopustite mi da vam kažem da ste najlepša žena koju sam video u svom životu“, rekao joj je jedan lovac tog dana.

Ona je, sedeći na klupi, pogledala u njegov ogrtač vlažan od povetarca, redenike pripijene oko struka, pantalone uvučene u visoke čizme, crnu kosu i oči poput paprati. U utrobi joj je zaigrala žudnja koja nije bila njena. Zahvalila je lovcu na komplimentu i pošla ka Crvenoj kući, pritiskajući tašnu na grudi kako bi zadržala tu žudnju koja joj se pentrala uz jednjak i gubila u tečnom vetru reči oca Rafaela.

Sledeće nedelje uputila se advokatu kroz borovu šumu. Nije stavila pojas, niti je obukla donji veš. Čekao ju je za stolom od mahagonija, obučen u odelo boje zlatne jarebice.

„Sedite, Olvido moja“, rekao joj je češući međunožje. „Dolazite veoma lepi, okolnosti to zaslužuju.“

Skinula je mantil, sela na stolicu naspram advokatovog stola, raširila noge i zadigla suknju do struka. Advokat je namestio srebrni binokl na nos.

„Vaša tajna je gotovo lepša od vašeg lica, a to je samo po sebi teško izvodljivo.“ Drhtale su mu ruke. „Olvido moja, koliko sam samo priželjkivao ovaj trenutak.“

Advokat je pred tim sočnim univerzumom, koji mu se napokon otvorio, spustio pantalone i gaće poškropljene ružinom vodicom; ali to je bilo sve. Njegov ud se uplašio pred tolikom lepotom. Ružičasta brda nežno su se uzdizala i spuštala, okružena gustim dlačicama poput grive.

Sedam puta je advokat pokušao da spava s Olvido Lagunom i svih sedam puta, pri suočavanju sa svojom starošću i božanstvenim reljefom, dobio bi napad impotencije, zbog kojeg bi, obično, zalegao na sofu i pijuckao čajeve. Ona je pak osećala veliko olakšanje. Svakog jutra je svoju stidnicu prala bunarskom vodom i trljala je smesom od bulki i narandžinog cveta kako bi podstakla svežinu. Brežuljci bi postali svetlucavi i sjajni poput tena neke neveste. Međutim, mučile su je nove noćne more, zbog kojih je privremeno zaboravila na advokata. Otkako je njena ćerka počela da živi u Parizu, sanjala je Estebanovu krv. Budila se u znoju s mirisom tikve i zavlačila bi se pod čaršave drhteći. Ponekad je u nužnik povraćala tečnost sličnu mesečevoj svetlosti.

Jedne nedelje uveče, mećava je ponela miris borova do srca mesečara i besanih, iščupala zvučnike oca Rafaela s crkve i naglo otvorila kuhinjski prozor Crvene kuće, baš kad je Olvido htela da spremi zemičke s cimetom. Mećava je takođe donela smrt lišća, vlagu skorašnjih gljiva, samoću zemlje gde je zarasla nesreća. Bočica s cimetom razbila se o pod pa je miris začina preplavio sobu sa uspomenom na Margaritu. Godinama je nije poljubila, nije je držala u naručju. Olvido je znala da mora da je poseti pre nego što je košmari zauvek progutaju.

Sledećeg jutra, dok se selo žalilo na štetu od mećave, napisala je advokatu:

Dragi prijatelju,

Molim Vas da saopštite Manueli Laguni da odlazim u Pariz, u posetu svojoj ćerki. Želela bih da zloupotrebim Vaše prijateljstvo i poverenje da uredite finansijske detalje putovanja, shvatate me već.

*Uvek zahvalna, Vaša
OLVIDO LAGUNA*

„Ne možete me napustiti sada kada smo počeli da održavamo intimne odnose“, bunio se advokat iza kancelarijskog stola.

„Vratiću se veoma brzo, obećavam. Moja ćerka ima nekih problema pa sam joj potrebna. Valjda razumete majčinske obaveze.“

„Pa već sam razgovarao s vašom majkom i ona ne odobrava vaš odlazak. A ako ga ona ne odobrava, nema novca za put. Sad vam ne bih mogao dati ništa a da ne otkrije i našu malu finansijsku tajnu.“

„Recite mojoj majci da ću, ako mi da novac, po povratku zaključiti brak s proscem kog mi bude preporučila.“

„Kakve to ludosti govorite, Olvido moja. Ko bi hteo da se oženi ženom vašeg ugleda...“

„Moja majka će se već potruditi da ga nađe. Neko će me već hteti.“

„Zar se niste ni uvredili? Ja vas obožavam, ali znate već da me veže brak od pedeset i nešto godina, sedmoro dece i desetoro unučadi.“

„Znam, nisam ni mislila na vas. Saopštite mojoj majci predlog koji sam vam iznela. Domognite se dobrog dogovora i odužiću vam se po povratku.“

Tri nedelje kasnije, Olvido Laguna letela je ka Parizu. Gledajući kroz prozorčić fascinante mašinerije koja je plovila oblacima, setila se osmeha s kojim ju je ispratila njena majka. „Čekam te za venčanje“, činilo se da hoće da joj kaže. „Posvetiću se sitnom vezu, džinovskim ružama, klanjima petlova i, naravno, traženju muža za tebe. Vrti se brzo.“

Na aerodromu u Parizu čekala ju je Margarita. Sada je Olvido sišla niz stepenice sa po koferom u rukama; imala je trideset šest godina i, prvi put od Estebanove smrti, želela je da živi.

„Mama, više se nećemo rastajati, ostaćeš sa mnom!“ rekla joj je Margarita dok ju je grlila.

„Kako ti želiš, dušo. Ne mogu više tamo, ostaću kod tebe.“

„Ostaješ!“ Poljubila ju je u obraze. „Uzgređ, kako je baka?“

„Gore, zbog artritisa.“

„Artritis. U internatu sam imala običaj da ponavljam naziv te bolesti dok ne zaspim. Moje drugarice su mislile da se molim. Mama, zna li baka da piše?“

„Ne, nepismena je.“

„Jesi li sigurna?“

„Naravno, ne zna ni da čita ni da piše.“

„A ima li nekog ko može da joj piše pisma?“

„Seoski advokat, budući da joj je partner... Ali zašto me to pitaš? Da nisi dobila neko pismo od bake?“

„Ma kakvi, već sam ti mnogo puta rekla da me baka žalosti. Samo sam se pitala kako bi osoba koja ne zna da čita i piše mogla da šalje pisma.“ Zamislila se. „Takođe sam htela da te pitam da li bi mi jednog od ovih dana ispričala nešto o mom ocu.“

„Šta se zbiva s tobom, kćeri?“ upitala ju je milujući je po kosi. „Tek što sam sišla iz aviona, a...“

„Samo želim malo bolje da upoznam svoju porodicu. To je sve, mama. Ti mi nikada ništa ne pričaš. Kao da nešto kriješ.”

Olvido je osetila vonj baruta. Kako da kaže Margariti istinu o smrti njenog oca? Kako da joj ispriča da je deo porodice nad kojom se nadvija prokletstvo koje će joj slediti kosti?

Kroz prozor taksija koji ih je vozio do centra, Olvido se divila lepoti jesenjeg Pariza, a teskobe, koje su je spopale pre nekoliko minuta, malo-pomalo su se raspršile.

Sledeći Manuelina uputstva, advokat je odabrao luksuzni hotel. Želela je da Olvido bude zadovoljna, da nikakvo negodovanje ne poremeti planove za venčanje. Hol je bio prekriven belim i roze mermerom, a ogledala i slike presijavali su se pod svetlošću lusteru od gorskih kristala. Tri žene, stojeći na prostirkama od čoje, polirale su pod vojničkim korakom.

Margarita je na francuskom razgovarala s recepcionerom i uzela sobu za majku. Portir je poneo kofere i poveo ih do nje. Bila je prostrana, s klasičnim nameštajem, zelenim zavesama, ali pomalo tamna. Margarita je dala jedan novčić portiru i ovaj je otišao. „Mama, mogu li da te pitam nešto o ocu?” „Naravno da možeš.”

„Da li si ga volela? Mislim, da li si ga volela kao u bioskopskim filmovima.” „Da, kćeri, volela sam ga baš kao u filmu, i više. Tvoj otac mi je dao sve.” „A onda je pao kroz prozor.”

„Bio je to nesrećan slučaj.” U Olvidinoj glavi odjeknulo je zavijanje vuka. „Misliš li da je umro samo zato što je tebe voleo?” „Naravno da ne.”

„Ja se nikada neću zaljubiti.” Margarita je sela na bračni krevet. „Tako sam odlučila.”

„Pa to je prava šteta. Osim toga, u tvojim godinama trebalo bi da znaš da se to ne može izbeći. Ljubav se desi i gotovo.”

„Ali ti nisi imala sreće i sigurna sam da je ni ja neću imati.”

„Tužno je ako tako misliš.” Uхватила je ćerkino lice. „Nema razloga da ti se desi isto što i meni. Tvoj život je mnogo drugačiji od mog. A ja sam bila presrećna kada sam upoznala tvog oca. On me je naučio da čitam i pišem. Tada je bio rat, bomba je uništila školu. A što ti se to sad vrzma po glavi? Da nije zbog toga što ti se sviđa neki dečko?”

„Ne.” Margarita je ispustila uzdah i pogledala na sat. „Moram da idem, mama, imam neki sastanak na univerzitetu. Odmori se od puta. Vратиću se za nekoliko sati da zajedno večeramo.”

Kada je njena ćerka napustila sobu, Olvido se istuširala. Odvrnula je vruću vodu i pustila je da pada po uspomenu. Izdaleka joj se učinilo da čuje eksploziju bombe.

U pola deset uveče, zazvonio je telefon. „Halo?“

„Mama, jesam li te probudila?“ Margaritin glas čuo se isprekidano. „Ne, samo sam se odmarala u krevetu.“

„Iskrsao je jedan problem na univerzitetu pa neću moći da večeram s tobom. Mnogo mi je žao.“

„Pobrini se ti za svoje poslove, kćeri, večeraću u hotelu. Vidimo se sutra.“
„Zbogom.“

Nije imala apetit. Došla je do prozora. Između stakala se ocrtavala silueta punog meseca. Osvetljavala je pariško nebo mlečnim oreolom. Olvido se stresla. Mesec je samo utvara. Ona je to znala. Nju nije mogao da prevari iako je osvetljavao dimnjake i krovove s melanholičnom tvrdoglavošću. „Za mene si umro one ledene noći“, promrmljala je, začkiljila i setila se poslednjeg Estebanovog poljupca sa ukusom straha. Trebalo bi da prokleti mesec truli na zvezdanom groblju.

Olvido je ponovo morala da se navikne na samoću jer je Margarita mnogo vremena provodila na univerzitetu. Svakog dana šetala je Jelisejskim poljima, oko Ajfelove kule i urušene Zgrade invalida, grčevito držeći časopis na jeziku koji ne razume. Nostalgija za Estebanovim grobom gonila ju je da od otvaranja do zatvaranja tumara popločanim bulevarima i nagibima groblja Per Lašez. Fascinirale su je grobnice, skulpture koje su ukrašavale grobove ukotvljene u bujnu vegetaciju. Imala je običaj da sedne na grob sa statuom vojnika s raskopčanim šinjelom, koji klečeći prima nevidljive metke. Stavljala je zemlju Per Lašeza u džepove kišnog mantila, a njena mrtvačka težina sprečavala je pariški vetar da je odnese kao jesenji list. Takođe je posećivala Luvr i umetničke galerije koje joj je preporučila Margarita, a predveče bi sela u neki kafe u Monmartru, uvek blizu prozora kako bi se divila kupolama Svetog srca ili delima slikara na trgu. Upijala je Pariz pogledom; pila je dve, tri, četiri čaše vina i pro-klinjala boju krvi dok joj je mahovina vrta Crvene kuće nicala u ustima.

Jednog dana krajem februara, nebo je osvanulo s grivom oblaka koju je nad gradom ostavila planinska kiša; a Olvidina sreća se promenila. Margarita ju je nazvala u hotel da pođe s njom na zabavu kod jednog od njenih profesora s univerziteta. Ona je pribeležila adresu i legla na krevet da sačeka večer.

Profesorova kuća nalazila se u predgrađu Notr Dama. Bio je to stan sa pogledom na reku. Olvido je otišla taksijem. Kule katedrale delovale su kao dve utvare. Svctlucava magla klizila je nad Senom. Sve se mrzlo. Dok se penjala uz stepenište stare zgrade, setila se da je to prva zabava kojoj prisustvuje. Pre nego što je pritisla zvonce, popravila je frizuru; kosu je raspustila, a prve sede vlasi pomaljale su se iz tamne kose. Margarita joj je otvorila vrata, držeći čašu vina.

„Mama, baš divno što si došla!" Poljubila ju je u obraze. „Predstaviću te mojim španskim kolegama da bi mogla da razgovaraš s nekim ko te razume."

Sledila je svoju ćerku do salona prepunog duvanskog dima i mladih intelektualaca. Skinula je mantil i okačila ga o čiviluk. Gramofon je širio francusku muziku. U središtu sobe, blede devojke s naočarima od crne mase igrale su i pušile zatvorenih očiju.

„Prvo što mora da se uradi na zabavi u Parizu - pa dobro, to važi za bilo koje mesto - jeste da se gost oraspoloži", obavestila ju je Margarita pruživši joj čašu vina.

Olvido je grčevito uhvatila ovalno staklo; gorele su joj jagodice prstiju.

„Upoznaću te sa Huanom Montalvom i Andresom Garsijom, mojim kolegama sa univerziteta."

Dva mladića zakrvavljenih očiju rukovala su se s njom. „Zabavi se, mama!" Margarita je nestala u hodniku.

„Sve majke trebalo bi da budu kao vi", prokomentarisao je jedan od mladića zavodničkim glasom, „ako mi dozvolite da vam to tako kažem da bismo se brže zbližili."

„Hvala vam." Olvido je u jednom gutljaju ispila piće i napustila mladiće, izgovorivši se da ide da sipa još jedno.

Gramofon je pucketao neku laganu pesmu. Mladići i devojke igrali su zagrljeni. Uzela je celu flašu crnog vina i otišla da je popije kraj para koji se ljubio u čošku. Slušala je vlažni zvuk usana i srce joj je brže zalupalo. Po kući je preletao, poput utvare, miris stolarske radnje. Na sofi, opkoljen crvenim karminom dve mlade Francuskinje, domaćin je deljao drvenu figuricu. Kod njegovih nogu nagomilavali su se opiljci. Olvido nije mogla da skine pogled s njega. Zelenkaste oči, iako je njihov vlasnik neumorno davao oblik svom delu, uzvraćale su joj netremice. Zvao se Žan i imao je najlepše ruke u čitavoj Francuskoj, bar sudeći po opčinjenim studentkinjama. Bio je profesor vajarstva na univerzitetu, a kada ne drži časove, zatvarao se u stan i deljao drvo do besvesti.

Pesma se završila. Dok je jedna devojka menjala ploču, čula su se zvona Notr Dama kako sviraju melodiju pokojnika. Olvido je napustila salon. Osećala se ošamućeno. Krenula je hodnikom prateći trag mirisa drveta i došla do kuhinje. U njoj je, na frižideru, počivala skulptura muškog stopala; nastavila je da korača ka kupatilu, gde je otkrila da je držač za peškire torzo grčkog heroja od kedrovine.

Kada je domaćin, nakon što se oslobodio francuskog karmina, krenuo da je potraži, već je stigla do spavaće sobe. Prišao joj je kao što adolescent prilazi prvoj ljubavi. Uzeo joj je iz ruku flašu i čašu vina i zamenio ih dugačkom čašom za šampanjac. Olvido je otpila gutljaj tečnosti sličnu očima Klare Lagune i pomilovala zadnji deo profesorovog uha. Našla je ono što je i očekivala - piljevinu.

Poljubila je bledu prašinu. Domaćin joj je, međutim, uzvratio poljupcem u usne. Dotakao ih je kao da su mu usta perorez koji pravi prvi rez da utvrdi tvrdoću drveta; potom ih je polako deljao. Nakon nekog trenutka, odvojio se od svog dela i rekao: *Jean, čest mon nom.*"*

Olvidina usta bila su sjajna skulptura.

U svitanje je pored sebe osetila ukus drveta i muškog tela. Na tren je pomislila da one ledene noći s vučjim glasom i zvezdom padalicom nikada nije ni bilo, pomislila je da nije bilo mirisa baruta ni majčinog osmeha: on je živ, ubrzo će otvoriti oči boje olova, uvek tamnije pri buđenju, i pomilovaće je po leđima. Kada je shvatila da je prošlo više od dvadeset godina i da usne koje su ležale na njenom ramenu nisu Estebanove, prepala se. Nije se sećala ko je taj čovek. Bolela ju je glava, a u stomaku je i dalje osećala kako se razlazu mehurići šampanjca.

Izvukla se iz kreveta trudeći se da ga ne probudi. Pokupila je odeću, punu opiljaka koji su prekrivali pod sobe, i obukla se u kupatilu. Nije otišla taksijem, već se prošetala obalom Sene do hotela; dok je izbegavala mraz usnuo na pločniku, jedna reč došla joj je na usne poput litanije - Žan.

On je ustao sa zvonom budilnika. Bilo je osam ujutru i morao je da održi predavanje na univerzitetu. Potražio je telo žene s kojom je proveo noć. Želeo je ponovo da ga zagrlji, da ga poljubi, ali zatekao je prazan krevet. Razočaran, uputio se ka tušu i nasapunjao mamurluk. Para tople vode iscrtala je na pločicama stidnicu crnih kovrdža, koja je nestala iz njegovog stana. Žan se vratio u spavaću sobu da se obuče, a u ormaru, među košuljama, napala ga je predstava leđa s ožiljcima kao u robinje.

U metrou je pokušao da se seti njenog imena. Nije mogao. Popeo se uz stepenište Fakulteta lepih umetnosti; na svakom stepeniku iskrsavao je njen meki stomak. Ušao je u učionicu dremljivih studenata. Poželeo im je dobar dan i otvorio torbu; među kožnim pregradama vrebale su ga ružičaste kreste koje su oivičavale savršenu šupljinu. Protrljao je kapke i počeo da govori studentima o tehnikama za dočaravanje perspektive. Mehurići šampanjca od prethodne noći izlazili su mu na usta. Grudi su preletale iznad učionice, s areolama raširenim kao svece. Morao je da prekine izlaganje i proguta pljuvačku. Nakon nekoliko minuta provedenih u tišini na tabli, pred upitnim pogledom studenata, vizije nisu prestajale. Na zelenoj površini izgrebanoj kredama, širila se poznata zadnjica. Žan se vratio na stolicu, iza masivne profesorske katedre. Nije se sećao gde je

---

* *Žan, tako se zovem.*

prekinuo izlaganje, nije se sećao ničega u vezi s tehnikama za dočaravanje perspektive; samo su mu prilazile dve butine, razmećući se oblinama. Raspustio je čas i sišao do kafeterije. Dok je pio čaj, njeno telo zauzimalo je različite poze. Morao je ponovo da je vidi. Otišao je da sačeka Margaritu u hodniku da joj se završi predavanje i pitao je za ime njene majke i gde može daje nađe. Margarita se kolebala. S jedne strane, bila je zadovoljna što je Olvido izašla iz Crvene kuće i što se zabavlja, ali smetalo joj je što se na jednu noć spandala s najpoželjnijim profesorom na čitavom univerzitetu.

„Olvido Laguna. Hotel *La Madlen*“, rekla je, naposletku, namrštenog lica.

„*Merci.*“

Kada je Žan pokucao na njena vrata, Olvido je čitala Svetog Jovana od Krsta. Stomak joj je bio obnažen, a na njemu je počivala trun piljevine, koju je dobila okrunivši stočić turpijom za nokte. „Kćeri, jesi li to ti?“

Čula je muški glas i francuski jezik pa je pomislila daje neki radnik hotela. „*Je suis, Jean.*“ Profesoru su obrazi bili crveni od pariške hladnoće, a na usnama je imao izmučenu grimasu. Ponovila je reč - Žan.

„*Depuis que je me suis reveine, je nai pense qua toi*“, * rekao joj je profesor.

Pustila ga je u sobu.

„*Partoutjai vu ton corps et tes yeux.*“**

Gledao je u njene usne sa žudnjom termita.

„Ne razumem ni reč od toga što mi govoriš. Ne znam francuski.“

„Olvido.“

„Znaš kako se zovem... Možda sam ti sinoć rekla, ne sećam se. Plašim se da sam popila previše vina i šampanjca.“

Žanove oči bile su uperene u njeno srce. „Šampanjac“, ponovio je i nasmešio se.

„Da, šampanjac.“ Olvido je osećala njegovu aromu, mešavinu drveta i muškog mirisa. Poljubila ga je u usne.

On je šakama prešao preko tela koje ga je čitav dan mučilo. Milovao ga je kao da će mu veoma brzo uteći.

U vreme ručka izašli su iz sobe čvrsto se držeći ispod ruke. Govorili su reči koje nisu razumeli, ali na pariškim pločnicima, živahnim od proleća, ljubili su se u usta, što su oboje razumeli. Odlučili su da sednu u bistro i naruče sendviče. Žan je naručio dva, a Olvido još toliko - pokazala ih je prstom u jelovniku dok joj je on grickao vrat; morali su da povrate snagu. Potom su popili kafu, a Žan joj je pokazao kako se puši „goloaz“ cigareta. Povukla je dim i otvorila usta kako bi on izašao napolje. Zakašljala se pa su se oboje nasmejali.

---

* *Otkako sam se probudio, samo na tebe mislim.*

** *Svuda vidim samo tvoje telo i tvoje oči.*

Vratili su se u hotel u zalazak sunca, ali Olvido mu nije dopustila da se popne u sobu.

„Moram da razgovaram s Margaritom“, rekla mu je.

„Margarita? *Oui, demainje viendrai te chercher.*“*

Margarita Laguna došla je u hotel oko osam. Nije obukla donji veš, kao u detinjstvu.

„Čitav dan sam mislila na Crvenu kuću“, rekla je majci. „Iznenada sam shvatila da mi mnogo nedostaje. Mislim da bi trebalo da se vratim s tobom.“ „Šta to pričaš, kćeri. U Parizu imaš studije, prijatelje.“ Margarita se tužna pručila na krevet.

„Da ta odluka nema slučajno neke veze s onim što se dogodilo juče uveče na zabavi tvog profesora? Pre nego što odgovoriš, želim da ti kažem da mi je mnogo žao što sam se napila. Popila sam mnogo šampanjca, a taj čovek...“ Omakao joj se jedan osmeh. „Nisam to mogla da sprečim. Taj miris me je toliko podsetio na tvog oca...“

„Zaista?“

„I on je mirisao na drvo i imao je piljevinu iza ušiju. Radio je u stolarskoj radionici kao šegrt jer je želeo da zaradi novac da ode u školu za učitelje.“

„Spandala si se sa Žanom samo zbog toga?“

„Dopao mi se. Osim toga, već sam ti rekla da sam popila mnogo vina. A tu žutu tečnost, šampanjac, probala sam prvi put.“

„Tako su mi i rekli moji prijatelji Španci: da si mnogo popila i da si se prema jednom veoma nepristojno ponela, ostavivši ga u pola rečenice kada se trudio da bude ljubazan.“

„Žao mi je, kćeri. Bila je to moja prva zabava u životu i bila sam nervozna. Da li me se zbog nečega stidiš?“

Margarita je odugovlačila s odgovorom.

„Ma kakvi, ne zanima me šta se šuška. Jedino mi je važno da budeš srećna.“

„Neće se ponoviti. Obećavam ti.“

„Svejedno mi je. Osim toga, ako se vratimo u Crvenu kuću, više neću morati da se stidim.“

Olvido Laguna je sledećeg dana spakovala kofere. Obukla je kostim sa tamnosivim sakoom i obavestila recepciju hotela da joj pozovu taksi.

Bilo je sunčano jutro, a na ulicama je mirisalo na bele rade i tek sku-vanu kafu. Taksi je već čekao.

„A *l'aéroport*, molim vas.“

„*Oui, madame.*“

---

* *Dobro, doći ću sutra po tebe.*

Izvadila je iz tašne hotelski papir za pisma i izvitoperenim slovima, zbog truckanja taksija, napisala:

Draga kćeri,

Vraćam se kući jer sam jutros od advokata dobila vesti da je tvojoj baki gore od artritisa. Ti ostani u Parizu, tu ti je mesto, i budi srećna. Reci Žanu da mi je veoma drago što sam ga upoznala.

*Voli te,
MAMA*

13.

Kada se Olvido Laguna vratila u Crvenu kuću, njena majka ju je dočekala s proscem kako bi zaključila brak. Bio je to advokatov prijatelj koji je živio u obližnjem selu. Ispunjavao je sve Manueline uslove. Imao je besprekornu reputaciju, bez ijednog skandala koji bi je mogao ukaljati, kao i imanje i novca u izobilju. Ostao je udovac pre četiri godine i tražio je ženu koja će mu olakšati muke i samoću penzije. Mladoženja je, inače, imao sedamdeset i osam godina. Međutim, godine se advokatu i Manueli Laguni nisu činile kao problem sve dok su druga dva zahteva ispunjena. Olvido, verovatno, više neće moći da mu podari decu, ali mladoženju to više nije zanimalo: imao je jedanaestoro dece od preminule supruge i dvadeset sedmoro unučadi, tako da je još jedan naslednik loze bio čak i nepoželjan.

Advokat se sastao s njim u seoskoj krčmi i do detalja mu opisao Olvidinu lepotu, kulinarsku veštinu i ljubav prema razgovoru. Kada gaje prosac upitao kako je jedna tako izvanredna devojka ostala usedelica, advokat je iskoristio tu priliku da mu ispriča da Olvido ima ćerku od dvadeset i nešto godina, koja je plod silovanja koje je pretrpela kada je bila mala devojčica. Od tada se posvetila samo gajenju deteta. Sada njena ćerka živi u Parizu, tako da traži dobrog čoveka koji bi prihvatio njenu prošlost i pravio joj društvo.

Prosac je došao u Crvenu kuću jednog kišnog popodneva, u luksuznom automobilu i ličnim šoferom. S njim je, na zadnjem sedištu, došao i advokat. Lice mu je bilo žuto i hodao je oslanjajući se na drveni štap sa srebrnom kuglom. Olvido je noć provela plačući na Estebanovom grobu i zaklinjući mu se, između uzdaha i ljubljenja zemlje, da čini to svetogrđe samo za Margaritino dobro, da će mrzeti tog muža ko god da je; međutim, kada je osmotrila prosca kako iza njene majke jedva vuče noge do salona Crvene kuće i kako se guši kratkog daha koji zaudara na lekove, osetila je sažaljenje prema njemu. Manuela Laguna postarala se da mu pokaže kuću, ukrašavajući obilazak soba izmišljenim aristokratskim anegdotama o porodici. Činilo se da uopšte ne primećuje da joj je budući zet već s obe noge u grobu, a on se pravio da ne primećuje drhtanje belih rukavica, anksioznih jer barem petnaest dana nisu zavrnule šiju nijednom petlu. Postarala se da se iz kuhinje ne širi ni dašak krvi, kako prosac ne bi pomislio da se iz njenog doma preliva smrt.

Tokom zakuske u salonu, požurivala je da se venčanje održi već sledećeg meseca. Advokat je brzo gutao slatkiše i kafu. Procenivši loše mla-doženjino zdravlje, bio je siguran da će taj brak potrajati svega dva-tri meseca. Do tog

trenutka mu nije palo na pamet da ako Olvido nakon smrti supruga, vrlo skore, nešto nasledi, više neće morati da se oslanja na njegove usluge za izdržavanje Margarite u Parizu, i daje njegova moć nad njom ugrožena ovom zarukom.

Takođe su isplanirali put u grad sledeće nedelje, gde će se postarati za detalje poput venčanice, miraza i bračnih papira. Prosac je napustio Crvenu kuću osećajući se življe nego ikada. Zaljubio se u Olvido Lagunu čim ju je ugledao. Tokom putovanja do svog sela, zakleo se Bogu da će je zauvek štiti. Želeo je daje usreći. S tom namerom, nekoliko dana nakon prve posete, odlučio je da ode u bordel i malo trenira kako bi mogao da usreći buduću ženu. Izgubio je računicu koliko godina nije spavao sa ženom i želeo je da njegova buduća supruga, tokom prve bračne noći, zaboravi na traumatično iskustvo iz prošlosti i prvi put uživa u nežnosti i strasti koje joj može pružiti muškarac u ljubavnom činu. Međutim, njegovo zdravlje nije izdržalo. Pronašli su ga mrtvog u bordelu nekoliko sati nakon dolaska. Popio je malo sirupa od vijagre, koji je u poslednjem orgazmu razjeo i ono malo što mu je ostalo od jetre.

Advokat je preneo vest Manueli i Olvido, vesto prikrivajući svoju radost. Predložio im je da odlože potragu za drugim mužem barem jednu godinu, iz poštovanja prema pokojniku. Olvido, koja je žalila zbog smrti čoveka koji je bio ljubazan koliko i žut, odgovorila je da je ona svoj deo dogovora ispunila i da više nema nameru da se udaje; nije bila spremna da izređa sve beznadežne starce iz okoline. Nakon što joj je advokat preneo ćerkine reči, Manuela je doživela napad besa u kojem su nastradala dva petla s narandžastim krestama. Odnosi između dve Lagune su se opet zategli; Manuela je ponovo ostavljala nagorele ostatke hrane umesto ukusnih jela u loncima i drastično umanjila svotu namenjenu za mesečno izdržavanje Margarite u Parizu, premda se nije usudila daje potpuno ukine - možda bi onda kopiletu palo na pamet da se vrati u selo. Međutim, bez obzira na svotu za izdržavanje, to se ipak dogodilo. Samo je trebalo da protekne još jedna godina samoće, paprikaša i ćutanja.

Prvi simptom koji je ukazao na povratak Margarite Lagune bilo je razbuktavanje orlovih noktiju. Biljke su prepoznale njenu kožu čim je devojkica došla do kapije s mrtvačkim vencem. Bilo je julsko jutro, opkoljeno vrapcima i osama. Margarita, u osmom mesecu trudnoće, prešla je stazu prepunu cveća s kojim je delila ime i pokucala na vrata zvekirom - došla je s kestenjastom dugom kosom raspuštenom u letnjoj radosti, znojavih obraza i očiju poput rečnog stenja.

„Mama, mama, zagrlj me, to jest, ako možeš!”

Olvido je jedva uspela da izgovori ime svoje ćerke.

„Znam da ti u svojim poslednjim pismima nisam rekla da čekam bebu. Želela sam da dođem u Crvenu kuću da je dočekamo zajedno. Htela sam da te iznenadim! Zar se ne raduješ?”

„Ako si ti srećna, kćeri, onda sam i ja." Zagrlila ju je.

Onda ga je prvi put videla.

Stasit i snažan. Išao je stazom od pločara s dva kofera i stameno gazio po belim radama Klare Lagune. „Ko je ovo?"

„Pjer Lezak, moj momak i otac moje bebe."

Na Olvidino lice pale su, poput neke katastrofe, poznate krupne i crne oči.

„Drago mi je, gospođo", rekao je s francuskim naglaskom i pružio joj ruku.

Momak od nekih dvadeset i pet godina posedovao je gotsku privlačnost. Imao je uske brkove koji su se spuštali niz uglove usana i spajali se sa uredno potkresanom bradom. Olvido je povukla šaku, ali je na njoj ostao Pjerov dodir; dodir koji je, iznenada, osetila unutar mesa kao da je parazit.

„Mama, zar ništa nećeš reći Pjeni?"

„Dobro došao u našu kuću!"

„*Merci.* "

Nosio je pantalone i bež košulju. Sunce mu je obasjavalo kratku, tamnu kosu. Usne su mu bile mesnate, možda jer je detinjstvo proveo moleći se.

Izenada, u predsoblju se čulo pročišćavanje grla.

„Bako?" upitala je Margarita.

Iz ormara u predsoblju utekao je miris lavande.

„Venčani list", rekla je Manuela pruživši rukavicu.

To su bile prve reči koje je uputila unuci. S prezirom je čekala odgovor. Ako se kopile sivih očiju udala, to bi mogao biti početak nove epohe za Lagune.

„Nisam udata, bako, i ne nameravam da se udam. To je zaostalost šezdesetih. Ali Pjer, otac moje bebe, došao je sa mnom."

„Sve ste iste", promrmljala je stisnutih zuba i otišla u svoju spavaću sobu s olakšanjem: mogla je i dalje da ih mrzi bez ikakvih prepreka.

„Nikada se neće promeniti, zar ne, mama?"

„Prekasno je za to. Nemoj se ljutiti."

Ponovo su se zagrlile. Olvido je osetila Pjerov pogled na sebi. U vrtu je odjeknuo pisak ogromne svrake.

Preuranjeno rođenje Margaritine bebe dogodilo se zbog niza događaja, uglavnom zbog žudnje. Olvido je odvela ćerku kod ginekologa koji je upravo otvorio ordinaciju u glavnoj ulici. Zvao se Antonino Montero.

Nad ordinacijom se nadvijala neizmerna vrućina; sunce je palilo beli plakat na kojem se lekar reklamirao, pretvarajući ga u fatamorganu.

Nebo bi se parilo sa zemljom da ima dovoljno dugačak ud da je dosegne, pomislio je Antonino Montero zamišljajući seksualni vrhunac. Ljudi bi istruleli

spljeskani među vlažno meso prirode. Doveo je svoje naočare, poput crnih teleskopa, do pedesetogodišnje vagine, pa se prepao kada je čuo povike medicinske sestre:

„Već sam vam rekla da vas ne može primiti ako nemate zakazano! Gubite se odavde i ne uznemiravajte više!”

Ginekolog je izašao iz sale za preglede i ušao u prijemno odeljenje.

„Sta se ovde događa?” upitao je medicinsku sestru.

Kada je ugledala šefovu korpulentnu figuru, popravila je kapicu.

„Ove ovde, doktore”, pokazala je s prezirom na Olvido i Margaritu, „žele da ih odmah primite, a nisu zakazale termin. Već sam im rekla da to nije moguće i daje ordinacija puna.”

Iz čekaonice je doprlo nekoliko mrmljanja odobravanja.

Antonino Montero proučio je Olvido. Imala je grudi slične zreloom mangu koji je probao na Karibima, na koje je išao na kongres o tumoru dojke. To je bilo pre nego što su ga optužili za nemar, zbog preminule pacijentkinje u ordinaciji u Madridu; pre nego što je morao da pobjegne od lošeg glasa u zabačeno selo. Antonino je nastavio da je proučava. Kukovi i struk ličili su na krivudavi put koji se pružao do plaže; tamo su oblaci poprimali oblike butina, a butine te žene grubo su se ocrtavale ispod tufnaste svile.

Pored nje, čekala je ćerka ruku skrštenih na stomaku. Antonino Montero se zagonetno nakašljao i rekao medicinskoj sestri:

„Moja lekarska dužnost je da pregledam ovu devojkicu pošto je već u poodmakloj trudnoći, imala ili nemala zakazan termin.” „Ali, doktore...”

„Ja sam čovek odan Hipokratovoj zakletvi. Apelujem na razumevanje gospođa koje čekaju. Uvedite ih čim završim sa sadašnjom pacijentkinjom.”

Mrmljanje u sali pretvorilo se u glasno negodovanje.

„Hvala vam što ste nas primili”, rekla mu je Olvido kada su se smestile u ginekološkoj ordinaciji, naspram njegovih četrdeset i nešto ćelavih samačkih godina.

„To mi je dužnost, ne treba ni na čemu da mi zahvaljujete.” Antonino se nasmešio, a pljuvačka mu se provlačila kroz vilice pretvorene u brane.

„Moja ćerka je trudna osam meseci pa bih volela da proverite da li je sve u redu.”

„Ne mogu da verujem da je gospođica vaša ćerka! Mislio sam da vam je sestra.”

„Dobila sam je veoma mlada... tad su bila druga vremena.”

„Ako ne grešim, vi živite na onom lepom imanju koje svi zovu Crvena kuća. Tek što sam se doselio i ne poznajem dobro sve meštane.

„Da, doktore, tamo živimo.”

Antonino se setio legende o Olvidinoj baki, koju mu je ispričao apotekar tokom partije musa u krčmi: prostitutka zlatnih očiju, koja se zvala Klara Laguna, igrala je neumorno u ogromnom krevetu s purpurnim baldahinom.

„Mogu li da vas pitam koliko imate godina?" Ginekologu se pljuvačka skupljala u uglovima usana.

„Trideset i osam."

„Već sam pomislio da ste veoma mladi. A recite mi, s koliko ste dobili ćerku?"

„Doktore, nisam došla da razgovaramo o meni, već o Margaritinoj trudnoći."

Antonino je nije čuo. Razonodio se, još jednom, prisećajući se priča iz krčme o porodici Laguna. Video je Olvido Lagunu kako se skida na svetlosti svece u staroj seoskoj stolarskoj radionici; kako se čini, mlada trudnica bila je plod zabranjene ljubavi njene majke sa stolarevim šegrtom, mladićem koga su pronašli rascopane lobanje i spuštenih pantalona u vrtu Crvene kuće. Ona je bez sumnje bila Laguna mrtvoga mladića.

„Koristeći to što ste danas došli u moju ordinaciju, mogu vas besplatno pregledati. Siguran sam da niste bili ni na jednom pregledu otkako ste se porodili."

„Nije potrebno. Došle smo da pregledate moju ćerku."

„Dozvolite mi da budem uporan."

Antonino Montero već se našao u vrtu Crvene kuće gde je, okružena đavolskom plodnošću imanjanja, Olvido Laguna jahala na polomljenom telu stolarskog šegrta. Ginekologa je začarao kružni pokret kukova, crna, prava kosa koja joj je prelazila preko leđa i uplitala se u puzavicu s ljubavnim zanosom, dok je vetar dizao uživanje do planina.

„Ako želite da pregledam vašu ćerku i vodim porođaj, moraću prvo vas da pregledam, kako bih bio siguran da ne postoji nikakav nasledni problem", govorio je jašući na krilima svoje mašte.

„Shvatam."

„Uđite u sobu i otkrijte se od struka nagore. Prvo i osnovno jeste proveriti stanje grudi."

Olvido je pomilovala po kosi svoju ćerku, koja je ležala pospana na fotelji. Putovanje vozom od Pariza potpuno ju je iscrpio.

„Odmori se, odmah dolazim", rekla joj je.

Prostorija za preglede imala je zidove okrečene u nežnu boju breskve, koja deluje umirujuće na pacijentkinje. Tu se nalazio mali krevet prekriven čaršavom, a naspram njega tabure i lampa za osvetljavanje ženskih genitalija. Olvido je skinula bluzu i grudnjak i sela na kraj kreveta. Ušao je ginekolog - pacijentkinjine oči pretvorile su se u tropski talas - prišao grudima, ispipao ih; prsti su mu drhtali.

„Izvinite", rekao je Antonino, otišao u kupatilo u hodniku i tamo po zelenim pločicama prolio zadovoljstvo.

Vrućina mu je morila srce. Pokvasio je potiljak bujicom vode, pijući iz šake obuzet neobičnom žeđu.

Kada se vratio u ordinaciju, Olvido se već obukla i čekala ga pored svoje ćerke. Nasuprot njoj, Margarita se za vreme pregleda majke oslobodila celokupne odeće. Delovala je spremno da što pre završi s pregledom, kako bi na miru odspavala sijestu. Antonino Montero joj je pokazao da legne na mali krevet i pregledao je pod Olvidinim nadzorom.

„Cela porodica je u odličnom zdravlju, gospodo“, rekao joj je znojavog čela. „Izvolite moj privatni broj ako se dogodi nešto nepredviđeno; ali, molim vas, potrudite se da me ne zovete dok ne prođe nekoliko dana.“

Predveče se Olvido zatvorila u kuhinju da spremi večeru. Poljubila je nekoliko jagoda, oprala ih, zgnječila tučkom i ubacila ih u šerpu gde su se na tihoj vatri kuvali voda, šećer, mleko i cimet. Dok je mešala sastojke, pogledala je kroz prozor i spazila Pjera Lezaka koji se pretvarao da šeta vrtom. Crna kosa mu se presijavala na suncu. Pokušala je da se usredsredi na ključanje preлива. Cvrčanje ju je podsećalo na zvuk reke dok prolazi kroz hrastovu šumu dok se tope snegovi. Ispustila je uzdah, ugasila vatru, smakla šerpu s plamena da bi preliv odstojao, i počela da seče jagnjetinu. Kada je to završila, obraza isprskanog kapljicama krvi, iseckala je i nekoliko glavica crnog luka. Suze su joj navirale na oči privučene vlažnim i smrdljivim mirisom glavica. U međuvremenu, špijunirajući je iz povrtnjaka, Pjer je gledao kako u glinenu posudu prvo ubacuje kockice luka, potom parčad jagnjetine, a onda sud stavlja na vatru. Video je kako krčka namirnice, video je kako, u isto vreme, kvasi usne jezikom, koje je zamišljao glatke kao svilu. Video je, natrontan odećom u predvečerje koje je nestajalo među borovima, kako ostavlja paprikaš na vatri da bi kućnu haljinu na bretele pustila da spadne do struka. Pjer je osetio da gori od prizora jedrih grudi. Od tog trenutka, više ništa neće biti isto. Horizont je počeo da žvaće sunčevo meso. Olvido, ispresecana ljubičastom svetlošću, udahnula je miris preлива od jagoda, koji se već hladio, pa malo namazala prvo na levu, a potom i desnu bradavicu.

„Gustina je savršena“, rekla je naglas, „a i temperatura je baš kakva treba da bude.“

Koristila je taj kulinarski trik za pripremu mnogih jela i nikada je nije izneverio. Bradavice su bile odlični degustatori. Skinula je preliv i ubacila ga u šerpu. Tamo je nepomična ostala požuda Antonina Montera. Pjer Lezak se nadao da će ona na trenutak izaći iz kuhinje kako bi umočio prste u šerpu i polizao ih. Njegova želja pomešala se s ginekologovom. Kada je Olvido stavila preliv preko odrezaka jagnjetine, više se ništa nije moglo učiniti.

Tokom večere, mesec je ispunio trpezariju kosmičkom tišinom. Na stolnjaku, koji je diplomata poklonio Klari Laguni, uzdizala se porcelanska činija s paprikašem koji se pušio.

Olvido je Margariti poslužila četiri parčeta jagnjetine. Napala ih je nožem i viljuškom, a kada su žilavi delovi bliže kostima počeli da se odupiru, dotukla ih je prstima. Gledala je mesna vlakna koja će prineti zubima i proždrala ih obuzeta iskonskom halapljivošću.

„Mama, *mogu li da dobijem još'*, rekla je podigavši tanjir.

„U ovom stanju ne bi toliko trebalo da jedeš noću. Trebaće ti vekovi da to svariš." Krišom je pogledala Pjera.

„Imam stomak koji sve podnosi", uveravala ju je umočivši hleb u preliv. „Zar ne, Pjer?"

On je klimnuo glavom.

„Zar ne možeš da kažeš ni *da*? Hoćeš li umreti ako otvoriš usta i izgovoriš jednu jedinu reč?" Pjer je ponovio isti pokret.

„Zar ne možeš da se oslobodiš te gluposti od kruga inspiracije bar dok se ne porodim?" uzviknula je Margarita. „Osećam se loše što ne razgovaraš sa mnom. Potreban si mi."

Pjer Lezak je nastavio polako da žvaće jagnjetinu. „Rekla sam ti da pričaš sa mnom!" Prstom je pokazao negativan odgovor.

„Ne uzbuđuj se, to nije dobro u tvom stanju" rekla je Olvido i sipala joj još dva parčeta jagnjetine.

„Mama, daj mi još dva."

„Pripašće ti muka, dušo. Budi razumna."

„Ili ćeš mi dati još dva, ili ću uzeti celu činiju."

Olvido joj je dodala još dva, a ona ih je, raskomadavši ih rukama, progutala gotovo bez žvakanja. Posle se dokopala pola vekne hleba i počela da umače saft iz činije.

„Predivan je! Božanstven!" Na gornjoj usni ostao joj je brk od jagoda.

Pre nego što njena ćerka dokrajči i poslednje parče iz činije, odlučila je da činiju odnese u kuhinju.

„Gde ideš, mama?"

„Dušo, molim te, nemoj sve da pojedeš. Neka ostane za Pjera."

Francuz je ponovo pomerio onaj kažiprst, koji će Olvido zauvekzamrzeti.

„Sad te zanima samo tvoj prokleti krug inspiracije! Sutra ćeš sigurno hteti da pričam s tobom, preklinjaćeš me, ali ja ti ni reč neću reći."

„Onda ću ga ja jesti", rekla je Olvido. „Još sam gladna."

„Ni u snu, moj je!" Otela joj je poslednje parče jagnjetine i proždrala ga. „A sad mi daj činiju, hoću da još malo umačem hleb."

„Preklinjem te, kćeri. Biće ti loše.“

„To su gluposti. Daj je ovamo!“

Olvido je ispustila činiju na pod.

„Namerno si to uradila“, povikala je Margarita dok je ustajala od stola zajapurenog lica. „Idem da udahnem malo svežeg vazduha.“ „Hoćeš li da pođem s tobom?“

„Radije bih bila sama, hvala ti. Ostanite ovde vas dvoje. Ti“, pogledala je u Pjera, „s tim tvojim krugom inspiracije... Dabogda istruleo u tebi! A ti“, pogledala je u majku, „sa tvojim detinjastim trikovima...“

Margarita se odvušla do trema u potrazi za kiseonikom.

Pjer Lezak slikao je otkako su njegovi prsti imali dovoljno snage da drže nalivpero. Crtao je po zidovima presvučenim svilom i po spavaćoj sobi svoje majke; crtao je po nogama sluškinja; crtao je po kancelariji bankara koji mu je, zakonski, bio otac; crtao je po čipkanim stolnjacima iz Brisela; crtao je, skriven u sobi presvučenoj svilom, po pantalonama majčinog polubrata; crtao je po naslonima sofa od satena; crtao je po pločicama podruma gde ga je bankar zatvarao kada napravi neki nestašluk; crtao je po klupama Notr Dama u Parizu dok mu je tama hranila oči, a majka se kajala zbog zabranjene ljubavi, moleći se u suzama; crtao je po svojim dlanovima po izlasku iz katedrale, kako bi razvejavao strah koji su u njemu izazivali gargojli; crtao je po zavesama salona svog ujaka slušajući, iznova i iznova, majčino uživanje; crtao je po krevetu okruženom usa-mljenošću poznatih uzvika. Tek kada mu je jednog letnjeg jutra bankar saopštio da je njegova majka pobjegla s polubratom i napustila ih, Pjer Lezak počeo je da crtao na belom papiru. Imao je devet godina, a oči kao dva crna bunara ispaštanja.

Od nalivpera i papira, Pjer je pred kraj puberteta počeo da slika uljanim bojama. Napustio je bankarevu kuću, a s njom i ljubav prema mrtvim predmetima - vazama, činijama za voće, stolovima. Od tada je slikao samo portrete. Prvi je naslikao oslanjajući se na magiju pamćenja. Čitav dan proveo je u tišini kako bi u sebi našao crte svoje majke. Kada ih je iskopao iz mračnog ćoška detinjstva, nije umeo da im oprost: preneo ih je na platno, obojio ih i na kraju predao umetničkoj galeriji, gde ju je prodao za mnogo više novca nego što je očekivao. Otkako je počinio taj egzorcizam - uglavnom zbog uspeha na kojem je zaradio - odlučio je da ne govori dvadeset i četiri sata pre započinjanja novog portreta. Za to vreme su oči, nos, usne, grudi, ključna kost, struk, šake, profil, podlaktice, obrve i mnoge druge forme i oblici modela prolazili kroz Pjerov um napajajući ga inspiracijom. Kako je ovo putovanje započinjalo i završavalo se u srcu, organu koji će posle voditi majstorovu ruku, njegovo nadahnuće bilo je ciklus koji je Pjer nazvao „krug inspiracije“. Objasnio je Margariti ovaj neobičan proces na početku njihove veze, a ona je to tada smatrala ekscentričnošću punom čari, osobinom koja je Pjera

izdvajala od drugih pariških slikara. Uvek je poštovala njegovu tišinu, ali te noći, kada se njena osmomesečna trudnoća borila da svari jagnje zatrovano požudom, Pjerovo ćutanje izbacilo ju je iz takta. Vratila se s trema boreći se s neravnomernim disanjem.

„Mama, mnogo me boli stomak!" povikala je.

Olvido, koja je u kuhinji prala posude, potrčala joj je u susret. „Mama, mnogo me boli!"

„Diši duboko." Pomilovala ju je po kosi. „Hajdemo u salon da se udobno smestiš na sofu."

Margarita se tromo premestila.

„Gde si, Pjere? Pjere, potreban si mi!" zaječala je pre nego što se stropoštala na jastuče raširenih nogu.

Na kuhinjskim vratima pojavio se Pjer Lezak, visok poput vrha katedrale, sa usnama pretvorenim u nadgrobne ploče.

„Sedi pored mene."

Približio je Lagunama sve svoje crne atribute.

„Diši duboko, kćeri, veoma duboko." Olvido je uvtala šake.

„Pjere, plašim se, kaži mi nešto. Potrebno mi je da ti čujem glas, pričaj mi na francuskom, reci mi da će sve biti u redu."

On ju je nežno pomilovao po obrazu i seo pored nje, ali nastavio je da ćuti.

„Pričaj sa mnom, proklet da si, pričaj sa mnom!"

Pjer nije mogao da prekine krug inspiracije. Nije mogao da dozvoli da utekne kroz njegove usne. Toliko nagomilane želje, toliko noći žudeći za tim trenucima. Dvadeset i četiri sata s njom u telu, kako ga prožima, napaja ga; otkako je u Parizu video njenu fotografiju na noćnom stočiću Margaritine spavaće sobe, Olvidina lepota pretvorila se u opsesiju.

„Da nisi možda ogluveo od tog prokletog kruga? Naređujem ti da pričaš sa mnom!" Niz Margaritine noge jurnula je lepljiva tečnost.

„Pukao ti je vodenjak! O, bože, devojčica je već krenula!" pisnula je Olvido.

Naslonjena na Pjera i majku, Margarita se popela na prvi sprat. Olvido ju je odvela do hrastove sobe gde je gvozdeni krevet čekao rođenje još jedne Lagune. Postarala se da je od Estebanove smrti čisti svake nedelje; ponekad je popodneva provodila ležeći ispod purpurnog baldahina, s mirisom hrastova privijenim na srce.

„Zašto u sobu prabake Klare?" upitala je Margarita između daha.

„Ovde si se i ti rodila; osim toga, miriše na porodicu."

„I ja ću dobiti devojčicu, zar ne? To je prokletstvo. Baka mi je ispričala sve u pismu koje je, izgleda, napisao advokat. Nisam htela da ti kažem kada si došla u Pariz da se ne bi još više naljutila na nju."

Olvido je u grlu osetila ukus straha.

„Imaću devojčicu, a Pjer će potom umreti, kao što se dogodilo mom ocu. Osuđene smo da patimo zbog ljubavi i da rađamo žensku decu koja će takođe patiti.“

Olvido je pogledala u Francuza. Njega vest o bliskoj smrti nije nimalo pogodila.

„Nisam smela da se zaljubim, baka me je na to upozoravala u pismu. *Ostani čedna, unuko*, napisala mi je. *Ostani čedna i ne množi se jer nosiš prokletstvo u krvi pa ćeš ubiti čoveka koga voliš*. Ja sam to pokušala, mama, kunem se, ali nisam mogla da odolim Pjeru. Nisam mogla, mama, nisam mogla. *Je taime, Pierre!*“ Pomilovala ga je po licu, ali Francuzu je bilo mnogo važnije da održi krug i da se on uspešno zatvori.

Jedna kontrakcija bacila ju je na krevet. Olvido je povukla prekrivač i pojavili su se čaršavi s mirisom lavande.

„Obavestiću lekara. Pjere, preklinjem te daje čuvaš.“

On je, udišući miris sobe, pogledao u njene usne i uneo ih u svoje vene.

Na poslednjem stepeniku, Olvido je zatekla Manuelu kako kvasi rukavicu u tečnost koja se prolila iz njene unuke. Potom je posisala pamuk i prepoznala ukus života. Prošavši pored nje, Olvido joj je zapretila pogledom i uputila se u salon. Prošlo je godinu dana otkako je advokat ubedio Manuelu da uvede telefon, da bi mogli stalno da se konsultuju o poslovnim odlukama a ne da čekaju četvrtak. Isprva se opirala - nije imala previše poverenja u komunikativne vrline tog aparata čiji ju je oblik podsećao na genitalije magaraca koji su šetkali selom - ali je ipak pristala; sve joj je teže bilo da izađe iz kuće i vuče svoj artritis po selu.

„Doktore Montero, ovde Olvido Laguna.“ Nekoliko suza palo joj je na crni telefon s početka šezdesetih. „Mojoj ćerki je pukao vodenjak. Molim vas, dođite brzo.“

„Olvido Laguna?“ Te reči su za ginekologa bile samo dve dojke koje su ga iscrple.

„Preklinjem vas, dođite u Crvenu kuću, potrebni ste nam!“ „Naravno, gospođo, kad me tako molite, ne mogu da odbijem. Odmah dolazim.“

Spustio je slušalicu. Očešljao je stidne dlačice češljem za stidne vaši -kad ima čvorove, nije mogao da se oseća seksi - uzeo je koferčić i krenuo ka Crvenoj kući ne obraćajući pažnju na govorkanja.

* * *

Čim se rodila, beba je na ustima osetila slast Olvidinih grudi. Antonino Montero uhvatio ju je za pete, položio na stomak i lupio po zadnjici. Čuo se besan plač.

Olvido je obrisala Margaritino čelo.

„Doktore, taj plač znači da je devojčica dobro, zar ne?“

„Devojčica?" podigao je obrve Antonino Montero. „Draga moja, molim vas, pogledajte šta vaša devojčica krije između nogu."

Kroz balkon je prodrila jutarnja svetlost i obojila genitalije novorođenčeta.

„Muško je", potvrdio je Antonino, „i to s dva savršeno okrugla testisa."

„Bez sumnje je dečak", rekla je Olvido nakon što je utvrdila da telo njenog unuka ne skriva vaginu u nekom naboru kože.

„Margarita, dobila si dečaka! Dečaka Lagunu! Kako je to neobično! I kako je lep..."

„Mama, samo hoću da spavam."

„Operite ga dok završim sa sređivanjem vaše ćerke", predložio joj je Antonino Montero.

U lavoru s plavim arabeskama, Olvido ga je okupala kao što je učinila s Margaritom. Pomislila je na Estebana, na kovrdžu na potiljku, na olujne oči, na grob uvek vlažan od uspomena. Poljubila je dečaka u usne, a on ih je olizao. Ogrnula ga je peškirom koji je skrivao dodir trske. Potom ga je stavila u Margaritino krilo i krenula ka sobi u kojoj je Pjer Lezak odmarao netaknuti krug inspiracije. Nije videla rukavice skrivene iza vrata kupatila, kako čekaju da se ona udalji iz sobe; držale su trščano mlatilo. Sunčeva svetlost strmoglavila se kroz balkone. Rukavice su napustile skrovište i krenule hodnikom; Olvido je pokucala na Pjerova vrata.

„Mogu li da uđem? Jesi li budan?"

Rukavice su zatekle unuku, koju su mrzele iz dna duše, kako leži na krevetu.

„Pjere, dobio si predivnog sina."

Francuz je i dalje budan sanjao. Na prednjoj fasadi Notr Dama, među gotskim reljefima i rozetama, slikao je portret.

„Pjere." Pomilovala ga je po ramenu, a on je otvorio oči.

„Danas ću početi da slikam. Krug inspiracije je zatvoren." „Tvoj sin se već rodio."

Pjer se uspravio u krevetu; oko njega su preletale fatamorgane gargojla kojih se toliko plašio. „Dečak?"

„Da, prvi dečak Laguna."

„Da li bi volela da nosi moje ime?"

„Margarita treba da odluči o tome", odgovorila je i žurno napustila sobu. „Olvido..."

Čuo je kako se vrata zatvaraju i osetio da ga gargojli posmatraju. Prekrio je lice čaršavom; pre nego što ustane, mora da potisne želju da slika dečjim nalivperom po nameštaju, stolnjacima, zidovima...

Jutro je napredovalo iznad vrta Crvene kuće. Olvido je otvorila balkone kako bi miomiris orlovih noktiju došao do muškarca porodice. Međutim, letnji povetarac doneo je samo miris ruža.

„Mama, mama!”

Neko je odškrinuo vrata spavaće sobe Klare Lagune. Iz hodnika, Olvido nije mogla da vidi celu Margaritu; samo polovinu lica, polovinu spavaćice. A na podu spavaće sobe, prepolovljeno trščano mlatilo.

„Mama, mama!”

Požurila je do ćerke. Osetila je kako joj mržnja osvežava lice. Stojeći pored velikog gvođenog kreveta, Manuela je držala bebu u naručju. Antonino Montero pipao se po glavi uz bolnu grimasu.

„Šta vam se dogodilo?”

„Ova stara ludača udarila me po glavi.”

„Žao mi je. To je moja majka. Ako biste bili tako ljubazni, mogli biste da joj kažete da vrati bebu mojoj ćerki ako ne želi da joj štapom polomim sve kosti.”

„Mama, ne govori takve stvari!” Margarita je, izgleda, povratila snagu. „I pusti da nana malo drži Santjaga u naručju.” „Nana? Santjaga?”

„Da, nana.” Izgovarala je tu reč sa zadovoljstvom koja je bila skrivena tokom mnogih godina; oduvek je čeznula za nežnošću svoje bake. „Nana me je zamolila da se zove Santjago, kao apostol, a ja sam prihvatila.”*

Niz lica Manuele Lagune tekle su suze, dečje suze. Bio je to prvi put da je Olvido vidi da plače.

„Margarita, reci svojoj majci daje prokletstvo prekinuto.” Manuelin glas zvučao je drugačije; nestala je ogorčena promuklost koja je njome vladala od mladosti, pa je zvučala kao da joj je neko pozajmio dušu. „Rodio se muškarac Laguna.” Pomilovala je Santjagove genitalije. „On će očistiti ovu lozu od žena osuđenih na ljubavne patnje i greh.” Drhtala joj je brada; s njenog lica slivala se sva ljubav sveta.

„Mama, zar ne shvataš? Ako je prokletstvo prekinuto, to znači da Pjer neće umreti, a ja ću moći da ga volim bez grize savesti.”

„Ne mora da umre, dovoljno je da ti slomi srce, kao što se dogodilo tvojoj prabaki Klari”, objasnila joj je Olvido.

„Reci svojoj majci da prošlost mora da umre za dobrobit ovog de-teta.” Manuela je skinula rukavicu, a njeni prsti, naborani i beli, pomi-lovali su bebinu kožu.

„Hoćete li već jednom početi da razgovarate. Odbijam da i dalje izigravam posrednika. Pjere! Pjere!” Upravo je otkrila svog momka naslonjenog na dovratka vrata. „Dođi da me poljubiš, Pjere, dođi da vidiš našeg sina!”

---

* Šp. *Santiago* - apostol Jakov. (Prim. lekt.)

„Olvido, da li si dobro?"

Olvido nije čula Francuzov glas; reči njene majke - prošlost mora da umre, prošlost mora da umre - kamenovale su joj srce koje se tešilo ku-vajući povrće. Osećala je Estebana kako je ljubi u hrastovoj šumi ispod sagorevanja zvezda; osećala je njegovo ledeno lice one noći kada je umro mesec, osećala je vrtlog s prozora, mnogovekovne oči svoga ljubavnika, opraštanje, crvenu povraćku na mahovini; osećala je tužni grob čoveka ispod kruške, šake nagorele od baruta; osećala je sivi Margaritin pogled koji se udaljava s prozorom vagona, osećala je advokatove gladne usne, zadah na lekarije žutog prosca koji se jednog dana vukao sa srebrnim štapom po Crvenoj kući... Tokom svih proteklih godina, živela je samo za te uspomene, a sada su one morale da umru. Legla je u podnožje kreveta; oči su joj zalutale u nevidljivo čistilište.

„Mama, šta ti je?"

Olvido je zaspala, šćućurena na čaršavu od lavande.

14

Nakon rođenja praunuka, Manuela Laguna stavila je mantilju koja je skrivala ljuštore insekata i otišla da objavi meštanima sela - ovoga puta nije pravila razliku između bogatih i siromašnih - da se prokletstvo Laguna okončalo tog jutra u ljljanima; konačno, providenje je podarilo dečaka lozi osuđenoj na nezakonite vagine, a osim toga, on će nositi ime apostola koji je stigao i do Spanije.

Predveče su u Crvenu kuću počeli da pristižu i prvi radoznali posetioci; nosili su mržnju zgužvanu u džepu poput slinave maramice. Manuela ih je ostavljala da malo čekaju u predsoblju - boleli su je zubi od tolikog nagrivanja sreće - pre nego što bi ih povela u sobu gde je spavao Santjago. Kada su već bili na prvom spratu, pokazivala im je kupatilo i govorila:

„Kao što vidite, imamo čak i porcelansku kadu s nogarima u obliku životinjskih šapa.“

Čuo bi se žamor pa bi nastavili do spavaće sobe.

„Sada se poredajte oko kolenke“, naređivala im je.

Polako bi razvezala Santjagovu pelenu i podigla njegove genitalije štapićem kako bi svi mogli da ih vide. Beba se nije budila.

„Ima previše okrugla jaja“ oteo se jedan muški glas.

„Zato što su francuska, moj gospodine. Njegov otac potiče direktno od onog Napoleona.“

Nakon što bi osmotrili čudo dečaka Lagune, Manuela je gošće pozivala na zakusku, ali nijedna nije prihvatila poziv. Neke su rekle da su Kristina Lopez Bario

ostavile sočivo na vatri, druge da ih muči glavobolja. Sama u kuhinji, starica je otpila gutljaj kafe i pustila da joj mržnja ponovo ispuni creva.

Bilo je to vrelo leto. Manuela Laguna ustala je u zoru, doručkovala kuvane želuće po Bernardinom receptu pa se dovukla do praunukove kolenke kako bi ga odvela u vrt, skrivajući ga između grudi i kućne haljine. Iz vrta je krenula u ružičnjak, čije su staze, kao džinovske vlasi kose koje su u lavini padale na zemlju, počele da se upliću i međusobno mešaju s protokom godina, sve dok se nisu pretvorile u lavirint kolosalnih raz-mera. Niko osim Manuele nije umeo da nađe put do središta. Niko nije znao za njegovu tajnu. Za grob zaposednut ružama crnim poput pletenica pokojnice. Izranjavljena svetlosnim mačevima koji su presecali staze, dovela je praunuka pred humku. Tamo je izvukla dete iz svojih grudi, razgolitila mu polni organ, podrignula na srca i beli luk - osetila je ukus ljubavi i želudaca - i svojim

severnjačkim dijalektom preklinjala galicijsku prostitutku da osmotri tog dečaćića koji će porodici doneti iskupljenje. Otkrivši stonogu kako klizi po zemlji, usne su joj otekale od želje. Da li bi trebalo da ostavi Santjaga na nadgrobnoj ploči od ruža, zarobi insekta i malo ga ulepša? Ne, govorila je u sebi šišajući vatru greha, zadržaće Santjaga u naručju, ljuljuškajući ga u ritmu vonja eukaliptusa kojim je odisao grob.

Ali da bi Manuela došla do ružičnjaka, morala je da prođe kroz povrtnjak kraj kuhinje, pa je Olvido, dok je spremala doručak, spazila pogurenu siluetu svoje majke. Starica je išla kroz povrtnjak šutirajući povrće i zverajući oko sebe jer je zazirala čak i od krčanja leptirovih creva; neko bi je mogao otkriti i zatražiti joj blago koje skriva. Olvido se ušunjala u vrt kroz kuhinjska vrata i pratila je na odstojanju. byvoki

„Neću dozvoliti da povrediš dete. Ovoga puta nema milosti, čak sam u stanju da te ubijem, majko. Iako, začudo, izgleda da ga zaista voliš. Nikada te nisam videla tako srećnu, nikada nisam videla da ikoga dodiruješ kao njega, nikada ja nisam osetila da me je okrnulo neko tvoje milovanje.“ Trljala je oči pesnicama u suzama. „Ali i tako ti ne verujem. Uvek ćeš biti pod prismotrom, majko. Ni na minut te neću ostaviti nasamo s unukom, a još manje na tom prokletom mestu gde tvoja mržnja doji ruže velike kao teleće glave.“

Kada je Olvido prodrla u ružičnjak, već je primetila da iza nje, vrebajući njene draži poput lovačkog psa, trčkara Pjer Lezak. Međutim, ono što nije znala jeste da iza Francuza, obnažena i zaljubljena, trčkara njena ćerka, Margarita Laguna.

Pjer je počeo da slika svoje remek-delo istog dana kada se Santjago rodio. Na tremu je namestio štafelaj s ogromnim platnom, da predstavi lice i telo, koji mu ne daju ni tren spokoja. Nakon što je sanjao da uživa sa svojom muzom u lirskom seksualnom činu, osvanuo je plavih usana poput davljenika i s nabreklih muškim organom koji je s prvim pojem petlova ispuštao tečnost sličnu morskoj peni. Potom bi krenuo u tajno hodočašće do kuhinje. Bujica svetlosti oslikavala mu je put po terakoti i osvetljavala kosu prašnjavim zracima.

Olvido, koja je od dolaska svoje ćerke koristila kuhinju i ujutru, osećala je korake Francuza i njegove crne oči.

„Dobar dan, Pjere. Postaviću ti doručak u trpezariji. Sedi za sto i sačekaj me.“

Ali on je ostao da je posmatra. Njegova muza spremala je kafu i prženice; duge kose rasute preko ramena i ruku, vrata koji je dobovao poput okeana, očiju bez pogleda, kućne haljine raskopčane zbog julske vrućine.

„Ti znaš da moram da te gledam. Umetnik mora da bude blizu modela što je duže moguće, a ti ne želiš da mi poziraš; no, nema veze, moje delo će biti savršeno, kao i ti.“

Pjerove grudi bile su obnažene; samo su se pantalone sa slikarskim mrljama bezvoljno pripijale uz kukove, pokazujući začetak mladalačkih mišića, koji su Olvido podsećali na Estebanove.

„Nastavi s onim što si kuvala. Ja ću te gledati u tišini, neću te uznemi-ravati." Stavio je šaku na usne, a potom je udaljio i rekao: „Obećavam."

Olvido je izbegavala preplanulu priliku, duge i snažne prste, glatke dlanove.

„Hoćeš li i zemičke uz prženice?"

Međutim, nije se plašila da ga pogleda u oči; nisu bile sive, već melanholične i tamne poput rekvijema. „Neću."

„Pa idi onda u trpezariju." „Ne mogu."

„Da li moja ćerka i dalje spava?"

„Ne znam." „Odlazi!"

Međutim, on joj se sve više približavao kako bi osmotrio njeno lice na vrhuncu uživanja u uspomenama. Jezik, pretvoren u kičicu, iscrtavao je skice na nepcu dok je razmišljao: po podne ću staviti više rumenila u udubljenje na vratu i modri potez u uglu desne jagodične kosti. Nijedno od njih dvoje nije primetilo da ih, skrivena iza kuhinjskih vrata, špijunira Margarita. Lice joj je bilo žrtva surove nesanice, kapci natečeni, a ispod očiju su zavladaile brazde boje blata.

Nakon porođaja, nastavila je da spava u velikom krevetu gde je Klara Laguna predala telo orijentalnoj egzotici *Kamasutre*, kao i nekim pozama kastiljanskog temperamenta, koje je sama izmislila da bi se osvetila svom andaluzijskom ljubavniku. Nije joj smetalo da noću doji bebu svaka tri sata, takođe joj nije smetalo što je, kada konačno zaspi, budi smeh žene žutih očiju, niti što se soba ispuni ukusom probranog vina od pre više od pola veka, niti što iz zidova izbijaju pobedonosna jecanja i povici; jedino joj je smetala odsutnost Francuza s mirisom katedrale. Pjeru Lezaku bila je potrebna samoća kako bi se posvetio svom remek-delu.

„Više me ne voliš. Više me ne ljubiš kao ranije", žalila se Margarita.

„*Je t'aime, mon amourje taime.*"*

„Otkako nam se rodio sin, gadim ti se, da, to je to..."

„Moram da radim na svom remek-delu, ljubavi moja, to je sve. Kada završim, ponovo ću spavati s tobom."

Pjerova koža odavala je delikatni miris voštanice.

„Lažeš jer mirišeš na crkvu."

„Gluposti... Mirišem na slikarstvo, plavo slikarstvo, čisto poput očiju tvoje majke."

---

* *Volim te, ljubavi moja, volim te.*

„Moja majka, pa moja majka, dosta mi je i tebe i nje... i ove kuće... i tvog remek-dela! Hoću ponovo da vodim ljubav u Parizu... Pjere, da li me slušaš?"

Međutim, Francuz je, opčinjen, gradio sliku svoje muze. „Pjere..." Ruševine popodneva nadvile su se nad tremom. „Volim te, voleću te do smrti, umrla bih za tebe, Pjere..."

„Da li da stavim još malo ružičaste na sastavu usana? Ne, ovako je dobro; *merci*, ljubavi moja, mnogo mi pomažeš." „Mrzim te! Čuješ li me? Mrzim te!"

Izjutra je Margarita Laguna nestrpljivo čekala da njen momak ustane. Ako bi Santjago zaplakao, izgovarala je molitvu kojoj su je naučile monahinje za tišinu Svetog groba Hristovog, dok je ljuljuškala dete s averzijom prema hrastovima. Kad god bi čula Pjerove korake iz gostinske sobe, stavljala bi sina u kolevku i prišla hodniku s namerom da ga prati. Kosa mu je raščupana zbog još jedne noći bez mene, pomislila je Margarita, oči i dalje obavljene snom, a ja u njima više ne postojim, žalila se, grudi bez dlaka, slasne poput prženih jaja američkih doručaka u Parizu, lizala je rane, a gaće umrljane vlažnim tačkama. Koga li je pozeleo da izazove te izdajničke ejakulacije? - pitala se udarivši pesnicom o zid. Kroz prozore je prodirala uspomena na orlove nokte. Na tren se setila koliko je bila srećna crtajući među tim biljkama, dok se gola pržila na suncu. A sada je njena sudbina počivala u kuhinji, kraj majke i Pjera, a onda je Manuelina pogrbljena silueta prošla kroz povrtnjak. Olvido je krenula za majkom, a Pjer, za svojom muzom. Na kuhinjskom podu ostale su samo kapi mleka; Margarita ih je pratila, grudi uzrujanih naletima sumnje.

Manuela je povremeno prekidala dijalog s galicijskom prostitutkom jer bi čula šapat trnja. Ostala bi na oprezu ljuljuškajući praunuka, ali je, nakon što prođe nekoliko minuta, nastavljala ćaskanje ubeđena da je taj zvuk proizvela julska vrućina pri sudaru s ružama. Međutim, koža onih koji su se skrivali u ružama grebala se o trnje stabljika, otvarajući se u linijama grimizne boje.

Pre nego što je krenula nazad u kuću, Manuela je pokazala znak krsta, upozoravajući galicijsku prostitutku:

„Odavde ne izlazi! Naredila sam ti da odeš, a ti si umrla pa si mrtva morala da ostaneš, ali neka tvoje pokvarene misli ne odu dalje od poslednje ruže; sada moram da bdim nad praunukovim ugledom. Uzgred, htela sam da osušim kesten o koji si se obesila; ubacila sam mu tri flaše izbeljivača posred korenja. Znam već da to znaš, ali volim da ti to pričam da vidiš da još uvek mislim na tebe."

U vreme ručka, okupili su se oko Olvidinih ukusnih jela i zagledali međusobno ogrebotine dok je nad njima lebdela tišina.

Popodneva su mirnije proticala. Manuela Laguna sedela je naspram kamina i vezla prisećajući se priča galicijske prostitutke. Uskoro će ih pričati Santjagu.

Olvido je obično čitala poeziju u spavaćoj sobi; najstarije knjige pripadale su Estebanu. Jedna zbirka Svetog Jovana od Krsta služila joj je kao nadgrobna ploča. Stavljala ju je na grudi i zamišljala da joj je telo okruženo vlažnom zemljom. Potom se zatvarala u kuhinju. Ni u jednom periodu svog života nije kuvala s takvom produktivnošću. U vreme ručka ili večere, hrane je bilo po čitavom stolu: čorba od tikve, sufle od praziluka i slatke šunke, mus od kokoške u luku, pilići punjeni guščijom džigericom i semenkama šišarke, salate od povrća sa suvim groždem, morski jezici na pari od aromatičnog maslaca, bavarski krem od tartufa, uštipci s cimetom... Olvido je patila od biblijske plodnosti. Nikada se nije zasigurno saznalo da li je ona odgovorna za epidemiju patuljastih ljubičica koje su zaposele vrt i na kraju došle i do unutrašnjosti kuće.

Jedna ljubičica pustila je klicu i na remek-delu Pjera Lezaka, između grudi njegove muze. Isprva se razbesneo, a onda je zaspao na sofi na tremu, kao i svakog popodneva. Veoma blizu, motreći pomno na njegovo disanje, uvek se nalazila Margarita.

Tokom večere, ponovo bi se okupljali oko stola.

„Čarobna je, Olvido, tvoja hrana je čarobna!“ Pjer je prelazio jezikom preko umazanih brkova. „Kakva gozba, liči na veliku svadbu!“

„A ja mislim da više ne kuvaš tako dobro kao ranije, mama. Kvantitet kao da je ubio kvalitet. Piletina ti je malo slana“, Margarita je pljunula jedno parče u tanjir, „a hleb ti se stvrdnuo. Osim toga, zainatila si se da kuvaš po francuskim receptima, a ne ide ti; ne liči ni na šta što smo jeli u Parizu, zar ne, Pjere?“

„Veoma si okrutna, *mon amour*. Ne obraćaj pažnju na nju, Olvido. Tvoja francuska kuhinja je predivna, kao i sve što...“

„Ne, Pjere, moja ćerka je u pravu. Ne znam da kuvam po francuskim receptima, koliko god se trudila, i tačno je da sam piletinu presolila.“

„Mama, zašto ne pustiš nanu da kuva?“

Manuela Laguna podigla je zube s pilećeg bataka. Od Santjagovog rođenja više nije jela sama u kuhinji. Olvido je bilo teško da je gleda tako blizu Margarite. Čak ni rođenje dečaka Lagune nije moglo da prekine ćutanje između njih. Nijedna nije bila spremna da popusti, nijedna nije htela da ovlaži suhu tišinu jezikom.

„Spremila bih vam pržene želuce s mlevenom paprikom i belim lukom, a mozgiće s pirinčem, prste da polizete.“ Otvorila je usta i složila kameni smeh.

Olvido je tad primetila da su njenoj majci ostala samo tri zuba u gornjoj vilici. Međutim, delovali su sposobno da raskomadaju vola.

„Uistinu, te zajebancije iz Francuske ne znam da pravim. Da je ku-varica, koja me je odgajila kao tele, videla taj... kako se kaže... *Saftle?*“

„Sufle, nano, sufle“, nasmešila se Margarita.

„Dobro, taj *saftle*, da ga je ona videla na stolu, izubijala bi konja od batina jer se posro gde nije smeo.“ Margarita se grohotom nasmejala.

Sredinom avgusta kiša je lila kao iz kabla. Nije se smrkavalo. Prošlo bi deset, a sunce je i dalje bilo visoko na nebu. Stanovnici sela večerali su pod njegovim zracima. Većina je malo jela; gledali su kroz prozor praznih viljušaka, mrvili su hleb po stolu, krišom gledali u satove. Možda je priroda otišla na odmor. Najstariji i bezubi tešili su se mrmoreći na svom jeziku.

Iznenada, ne obavestivši čak ni horizont, sunce se strmoglavilo za borove. Mnoge životinje pobile su uplašene ka obližnjoj hrastovoj šumi. Nebo je postalo crno i nijedna druga boja nije propratila zalazak sunca. Izašao je polumesec, mrzovoljno, sit čekanja na red koji se te noći otegao. Proteklo je dva sata i džinovski oblaci opseduše nebo. Seljani su već legli. Zagrmelo je jednom ili dvaput. Zvezda nije bilo, a nekima su nedostajale. Pa još gromova. Munja jarkocrvenih usana udarila je u ružičnjak Crvene kuće. Vrtom se raširio miris spaljene planete. Polumesec se sakrio za oblak, a s njim i njegov svetli trag, ionako previše slab te večeri. Zastao je povetarac koji je imao običaj da opkoli selo kasno naveče, nastala je neka pritajenost koja se provukla kroz pupkove i kod svih izazvala nesanicu. Ipak, niko nije upalio svetlo. Kuće su bile u mraku, iako su, nepomični iza cigala, svi bili budni; otvorenih očiju, hladnog potiljka, s čaršavima oko tela, koji su ih opkoljavali da ne bi mogli da se udalje od svoga središta, središta koje je bivalo sve vlažnije. Još jedna munja jarkocrvenih usana pala je na cistuse u borovoj šumi. Smola zalepljena za stabljike pretvorila se u usijanu slinu. Odmah potom usledila je kiša. Nije palo nekoliko kapi kao upozorenje; s neba se odmah sručila prava provala oblaka i prekrila kuće, vrtove i brda. Satima je dobivanje vode bio jedini zvuk u noći. Niko se nije usudio da napusti krevet - dlanova s ledenim znojem, očiju uprtih u prozore ili balkone. Nevreme je sve odreda udaralo. Bilo je uporno kao smrt. Margarita Laguna pomislila je da će prozor njene bake Klare eksplodirati i da će joj se srča urezati u lice. Videla je sebe i purpurni baldahin poprskan krvlju. Osetila je ogromnu želju Pjera Lezaka, želju njegovih crnih očiju, njegovog crkvenog tela, ali ju je veoma smireno progutala. Santjago je grčevito držao cuclu među prstima. U prizemlju Crvene kuće mirisalo je na vlažan kreč. Niz mekani zid spavaće sobe Manuele Lagune slivala se bujica kiše. Starici je bilo teško da diše i pomislila je da je to pritiska Bog. Molila se bez reči, rukavica ukočenih na posteljini; ako se ne pomera, nesreća će je zaobići. Pojavila se plava munja, a zatim

grom. Polumeseć se rastakao iznad njiva, iznad krošnji borova. Olvido su, ležeći na stomaku, pekli ožiljci koje joj je po leđima ostavila trska njenog detinjstva. Zagrizla je jastuk. Sa svog prozora nije mogla da vidi vrt, samo lice pljuska.

Deo crkvenog krova srušio se na oltar. Začuo se zvuk lomljenja, koji je voda brzo proždrala; svaki kutak sela pripao je kiši. Nije svitalo. Jedva daje ostala jedna oblada od meseca, a i oko nje su se gložili oblaci. Vetrokaz Crvene kuće, petao ukrućen na jednoj nozi, vrtoglavo se prvo usmeravao ka severu, a potom ka jugu. Duvao je ledeni vetar. Pjer Lezak, šćućuren u zgužvanoj posteljini, slušao je neuobičajeno šikljanje iz krovnog oluka. Pokušao je da misli na svoje remek-delo, uništeno na tremu. Pokušao je da iskoči iz kreveta kako bi otišao da ga spase od oluje. Nije mogao. Bio je žrtva detinjastog straha od notrdamskih gargojla. Sećao se čeljusti i šapa sa zglobnim prstima i noktima poput bodeža. Mogli bi da mu otkinu glavu i pojedu srce. Setio se, ne želeći, svoje majke, tame katedrale i reči „greh“ koju mu je ona toliko puta ponovila; pantalona njenog polubrata, prženica s marmeladom od šljive, koje mu je bankar gurao da doručkuje onog dana kad je majka pobegla od kuće. Imao je nagon da vrati povraćku zaglavljenu u jednjaku, ali ostao je nepomičan. Osećao je njen šljunkovit dodir do kraja noći, dok su gargojli bljuvali oluju.

Pred zoru je pljusak prestao kao što je i počeo - iznenada. Mesec je bio ogromna bara i isijavao je dim sličan magli. Bilo je hladno za avgust. Korice mraza počivale su na udavljenoj travi. Momak, koji je zauzeo Tolonovo mesto, zazvonio je u crkvena zvana. Hrist na oltaru se polomio. Natrula greda pala je na njega i rascepila mu leđa. Sakristija se tresla od uznemirenih koraka oca Rafaela. Napolju je mirisalo na leš kiše. Počelo je da izlazi sunce. Put koji je spajao selo s gradom bio je pod vodom, kao i krivudave staze između borova, bukava i stenja, kao i hrastova šuma i ljubav koja se tamo nastanila. Takođe je poplavljen i lavirint ružičnjaka. Izuvijane staze pretvorile su se u vodene kanale kojima su plutale na hiljade latica ruža. Putovale su žute, bele, crvene, plavkaste, crne... Pljusak je raskomadao ruže, njihova mekana tela i pretvorio ružičnjak u šareno groblje.

Kao i svakog dana, Manuela se prva probudila. Tog jutra nije doručkovala; izašla je u vrt stopala otrovanih krečom i praznog stomaka. Želela je da dođe do ružičnjaka. Povrtnjak je postao ogromno jezero. Voda joj je došla do pola cevanica. Propadala je u mulj. Stotine leševa zrikavaca plovilo je po vodi. Nekoliko je stavila na dlan rukavice. Bili su ukrućeni, a nožice savijene na mrtvoj ljušturi. Bacila ih je u njihov vodeni grob. Pogledala je u nebo. Sunce još nije ogrejalo; borilo se s oblacima, mučki se borilo da se nametne. Kada je prodrila u poplavljen ružičnjak, pala je na kolena na stazi. Voda ju je prekrila do struka i zaplakala je. Na ruku joj se zalepio leš stonoge. Pomislila je da razaznaje lažne iznutrice kroz kožu insekta. Pritisla ga je i životinja se raspala. Prekrstila se i

nastavila ka središtu. Teško je podnela prizor ružičnjaka pretvorenog u kosturnicu. Raznobojne latice plovile su poplavljenim stazama. Starica se uplašila da će naći ostatke galicijske prostitutke kako slobodno plutaju. Strahovala je da bi mogli da se provuku kroz neki odvodni kanal i pobegnu iz njenog života.

Tog jutra niko nije pratio Manuelu. Mrtvi insekti udarali su je o telo, a ona je stiskala zube. Više nije mogla da ih gleda. Samo je želela da dođe do groba nad kojim je mirisao eukaliptus. Međutim, prvi put se izgubila u lavirintu. Krenula je pogrešnom stazom koja nigde nije vodila, zabranjenom stazom čiju tajnu je samo ona znala. Očajnički je tražila leš bar jedne stonoge. Bilo je leševa zrikavaca i cvrčaka, plutali su pod suncem kao da su kanali ružičnjaka pritoke reke Gang. Međutim, nijedno od tih tela nije posedovalo ćilibarsku hladnoću insekta za kojim je žudela njena utroba. Odlučila je da na prst namaze ostatke stonoge, koju je spljeskala nekoliko trenutaka ranije, pa ih posisala. Nikada nije dozvolila da je neko otkrije u tom kanibalskom čina kojeg se oduvek stidela. Ponekad je, nakon što ih udesi, jela stonoge jer su u ustima ostavljale ukus dunje. Osetila je želju da plače; pred njenim očima uzdizao se krst koji je od starinara kupila za grob svoje majke. Uvek je želela da Klara Laguna ne može da pobezne iz one gomile zemlje. Želela je da je niko ne posećuje, želela je da niko ne položi na njene kosti težinu uspomena. Zato ju je i sahranila na izgubljenom stazi. Klekla je, a voda joj je ponovo okupala struk. Sunce je osvetljavalo grob. Poput optužujućeg prsta, zrak je osvetlio sitna slova napisana na jednoj strani krsta. Manuela je osetila nagon za povraćanjem. Nikada nije želela da na grobu piše to ime: Klara Laguna. Galicijska prostitutka rekla joj je da ako na grobu ne piše ime pokojnika koji u njemu leži, njegova duša neće se usuditi da ga napusti, jer kad bi poželela da se vrati, ne bi pronašla put i zauvek bi lutala i bila nespokojna. Međutim, među rdjom se nazirala izvitoperena kaligrafija. Neko je napisao ime njene majke na gvozdenom krstu. Iako je bila nepismena, znala je da prepozna te dve reči koje je videla u mnogim dokumentima u advokatovoj kancelariji, dve reči koje su jedine preživele u njenom pamćenju: KLARA LAGUNA. Poput neke stene, Manuela se zabila u mulj. Oko nje su vijugali kanali ružinih latica. Duh njene majke je sve vreme mogao slobodno da šeta po vrtu, po kući, po hrastovoj šumi, a da se potom vrati u svoj grob sa imenom.

Vlaga posle pljuska samo je pogoršala pošast patuljastih ljubičica, koja je spopala Crvenu kuću tokom jula. Strukovi su osvanuli po ćoškovima dušeka, virili iz kreča na zidu Manueline spavaće sobe, po gelenderu stepeništa, na slici mora u Olvidinoj sobi, po salonskom tepihu, na purpurnom baldahinu, po dušeku Santjagove male kolecke... Crvena kuća mirisala je na divlju nežnost.

Pjer Lezak ustao je loše raspoložen. Imao je utisak da se upravo probudio u dečjem krevetu u bankarevoj kući. A šta ako siđe u kuhinju i zatekne nekoliko prženica s kojih curi marmelada od šljive? Među prstima desne šake držao je nalivpero. Bilo je plave boje. Želeo je da oslika zidove, sofe, stolnjake... Pjer Lezak je sve morao da oslika. A kao da ovo nije bilo dovoljno loše, jedna patuljasta ljubičica izrasla je na najgušćem delu njegove muškosti. Zaključao se u kupatilo. Prošlo je više od petnaest minuta. Kada je izašao, više nije držao nalivpero u desnoj šaci. Nalivpero je nestalo, a patuljasta ljubičica ležala je na pločicama u kupatilu. Nije bila usamljena. Kraj nje se nalazila čupa stidnih dlačica i tri velike kaplje zadovoljstva. Iskoristivši okolnost svitanja, bez peckanja i gnojnih ke-sica, masturbirao je kao muškarac. Gargojli su nestali iz njegovog života s prvim trljanjem. Potom je obukao pantalone umrljane od slikanja; bio je u stanju da se suoči sa onim što je pljusak ostavio od platna.

Trem se pretvorio u lagunu različitih boja, kojom je plovilo i njegovo remek-delo pretvoreno u pogrebnu platformu zrikavaca i cvrčaka. Pjer je sklonio insekte i našao oblinu Olvidinih usana. Rumenilo je ostalo netaknuto. Međutim, oči njegove muze izdisale su pod blatom. Francuz je ispljunuo povraćku koja mu se sinoć zaglavila u jednjaku. Sunce je pržilo njegovu crnu kosu. Počinjalo je da biva kao što i treba da bude u avgustu. Olvido, još te imam, pomislio je, pravu, lepu. Olvido, još mogu da te gledam dok kuvaš, još mogu da jedem ono što je prvo dotaklo tvoje grudi i tvoja usta, još mogu da te uhođim po mirisnim kutovima ružičnjaka. Još mogu... Napustio je trem i otrčao ka spavaćoj sobi svoje muze. Njegova bosa stopala bila su umrljana od raskvašene slike i blata. Njegovi su tragovi mnogo godina ostali urezani u pločicama primaće sobe. Olvido - Pjer je želeo da se pretvori u to ime, želeo je da ga to ime pojede. Olvido! Prozor spavaće sobe njegove muze otvorio se tokom oluje pa je unutra prodiralo vlažno disanje vrta. Vrt je konačno pokle-kao pred klimom. Konačno je delio nesreću sa selom koje ga je oduvek mrzelo. Pjer je zatekao Olvido na krevetu. Ležala je na stomaku, čaršava zgužvanog oko kolena, naga. Hipnotisala gaje moć kojom je odisalo to telo. Posmatrao ju je kao da je to talasasti i neobični predmet, a ne žena. Zadnjica je odisala nekakvom večnošću maslinaste boje. Pjer je uzaludno žmirkao. Jato ptica preletalo je preko vrta, veoma nisko. Glasni cvrkut ptica učinilo je da se uski procep okružen Olvidinom zadnjicom razmrda blagim pokretima. Zastenjala je. Crna kosa joj je zamaglila lice, a među vlasima behu usnule oči, poluotvorene usne, obrazi poput cveća.

Uočio je leđa robinje. Od tog trenutka više mu nije bilo bitno što Olvido obavlja jastuk zagrljajem ljubavnice, niti njen vrat mokar od znoja snova. Postojali su samo ti uvijeni ožiljci na leđima; zmije koje su joj umrle ispod kože. Ovlažio je usne i seo na ivicu kreveta. Želeo je da ih dotakne, poljubi, pređe jezikom preko

njih. Ispružio je ruku i šakom prešao po grimiznim obrisima jednog ožiljka. Olvidino telo iscrtalo je šapat. Iznenada, butine su se razmakle, a struk je zaplovio na nevidljivom moru. Pjerov dodir ležao je zaljubljen. Kamo sreće da je taj ožiljak njeno srce. Začuo se grom. Pjer je pomislio da se oluja vraća. Sunce, koje je pre nekoliko minuta osvetljavalo sobu, gutalo je svoje avgustovske zrake. Zelelo je da ih zameni zimskim, slabijim, bleđim zracima. Kroz prozor je ušao suvi list. Putovao je donde na vetru koji nije umeo da zaboravi. Pjer je spustio poljubac na drugi ožiljak. Mesec je pobegao iz svoje postelje i pojavio se iznad oblaka. Beše to mali, bezbojan mesec, poput utvare. A nebo je pucalo od plavetnila. Neko je gurnuo vrata. Kada je Pjer ušao, samo ih je pritvorio: telo njegove muze ga je istog trenutka opčinilo pa više nije imao snage da ih zatvori. Šta je jedna kvaka pred tom eksplozijom zadnjice? - zapitaće se mnogo godina kasnije šćućuren u senci Notr Dama. Margarita Laguna, raspuštene kose, pogleda poput oluje, grudi omlitavelih od mleka, zatekla je Pjera kako liže ožiljak njene majke. Videla je kako mu jezik napreduje po onome koji je već odredio kao omiljen. Imao je oblik talasa i delovalo je kao da izbacuje penu. Videla je nagost svoje majke kako se odražava na Pjerovom licu. Onda je on, trгнуvši se, podigao glavu s te poslastice i pogledao je bez krivice i straha. Margarita je znala da će ga ubiti. Prosiktala mu je neku psovku na francuskom i krenula ka krevetu. Olvido se probudila i s ćerkinim imenom na usnama; osetila je na leđima neki lepljiv i vlažan trag. Pored nje se nalazio Pjer Lezak sjajnih usana. Postalo je hladno. U Olvidinom srcu zasela je zima, a s kreveta su joj visile ledene noge. Margarita je ošamarila Pjera.

„To je samo umetnost, draga“, uzvratio je Francuz s očima iz podzemlja.

Miris voštanice raširio se po sobi. Margaritine nozdrve su se nadule. Bila su poput jedara na pučini mora. Znala je da laže. Znala je da se zaljubio u njenu majku, da je želi.

„Od kada? Od kada?“ vikala je na njega dok ga je pesnicama udarala u grudi.

„Otkako sam spazio njenu fotografiju. Ona je san svakog umetnika“, priznao je Pjer tražeći plave oči svoje muze. Još je u ustima osećao ukus ožiljka.

Margarita je prestala da ga udara i pala je na kolena. Mlaz mleka stremio joj je iz jedne bradavice. Na tepihu su ostale guste mrlje. Olvido se setila daje one noći sanjala piratske galije. Ustala je pokrivši se čaršavom i zagrlila ćerku. Osetila je da je kruta, ledena.

„Nije to ništa“, prošaputala joj je u kosu. „Danas bismo mogle da odemo na proplanak orlovih noktiju, da se malo sunčamo.“

Margarita ju je naglo odgurnula. Na pisaćem stolu videla je nož za pisma. Uzela ga je, vesto, i potražila Pjerovo srce, ali uspela je da ga zabije samo u njegovu šaku. Nekoliko kapi krvi prolilo se po tepihu.

„Prestani, kćeri, prestani!“

Pokušala je da joj oduzme nož za pisma. Margarita ju je drškom udarila u čelo. Prinela je šaku rani i osetila, kao one ledene noći, žubor svoje krvi.

„Prekini, kćeri, prekini!“ ponovila je.

Ali Margarita se rvala s Pjerom na ivici otvorenog prozora.

Olvido je htela da krene ka njima, da ih zaštiti od praznine koja je jednog dana progutala njenog ljubavnika. Nije bilo vremena. Pao je kroz prozor. Margarita je gledala ukočeno u prazan ram nakon što je ispao.

„Ne gledaj“, preklinjala ju je Olvido. „Uvek ćeš ga se sećati, čak i u snovima.“

Čulo se utvarno zavijanje vuka, a potom se Margarita zaletela i bacila se u vrt Crvene kuće.

Sobu je zaposela tišina i kiseli miris tragedije. Olvido je sakrila lice šakama. Život joj je na dva dela cepala nemilosrdna bora. Onda ju je neko pomilovao po kosi. Dodir je bio grub i odavao je sladak miris bršljana koji je prekrivao fasadu. Podigla je oči kako bi se suočila sa željom smrti, kako bi joj se predala, međutim, nazrela je samo siluetu čoveka, izduženu poput igle. Bio je to Pjer Lezak. Uspeo je da se zadrži za drvena izrezbarena prozorska okna i bršljan pa se popeo nazad u spavaću sobu. Olvido je s nadom provirila kroz prozor.

„Ne“, rekao je Pjer, „ona nije.“

Margarita Laguna ležala je na uspomeni na oca, lobanje raseopane na isti onaj kamen.

15.

Stazom kroz borovu šumu, prekrivenom muljem, koračala je Olvido Laguna. Bila je u crnini, debelim grilonkama, odelu zakopčanom do vrata, a veo joj je prekrivao kosu. Brzo je hodala, sigurna u svoj bol, u pravcu sela. Bila je nedelja. Veverice preživele nakon pljuska dremale su između grana borova. Još je mirisalo na kišu. Mnogobrojni leševi mrava i skakavaca plutali su po barama. Olvido ih je gazila ne zadržavajući se. S vremena na vreme, tepala je Santjagu. Držala ga je u naručju, gladnog dojke. Dečaku je nedostajala toplota mesa koje miriše na majčinstvo, i otkucaji srca koje je živelo ispod njega. Manuela Laguna želela je da iscedi poslednju letinu iz već mrtvih grudi, ali nije se usudila da ih dotakne: plašila se da će je Olvido otkriti i optužiti za sknavljenje ćerkinog tela; plašila se da će izgubiti svog praunuka.

Na horizontu su se pojavili krovovi prvih seoskih kuća i crkveni zvonik. Olvido je pružila korak; beba je plakala. Znala je šta je detetu potrebno. Raskopčala je haljinu i otkrila dojku. Kada ju je predala unuku, začula je graktanje džinovske svrake koja je propratila dolazak Pjera Le-zaka. Osetila je žudna Santjagova usta kako joj sisaju bradavicu. Zatvorila je oči. Držala je Margaritu u krilu. Njena ćerka joj je sisala pamćenje i uranjala joj utrobu u izgublenu sreću. Vreli vetar zatresao je krošnje borova. Santjago je prestao da plače. Iz grudi njegove bake nije izlazilo mleko, ali imale su ukus koji je i izazvao njegovo prevremeno rođenje.

Nakon što je zakopčala crninu, nastavila je da hoda. Selo je širilo vonj vlažnog gipsa, krpa i nameštaja. Niko nije pekao hleb na vatri. Niti se udešavao mirisnim sapunima i oblačio u čiste odežde. Crkvena zvona zazvonila su u devet, ali nesreća je vukla konopce. Momak, koga su takođe već zvali Tolon, spavao je mamuran od pljuska. Te nedelje neće biti mise; Hrist sa oltara još je izdisao ispod natrule grede. Crkva je bila stecište ćebadi, voštanica i krhotina s kojih je curila kiša. U sakristiji, otac Rafael žalio je zbog propalog razglasa. Ko je tog jutra hteo na misu, moraće do susednog sela, u kojem je crkva preživela nebesku poplavu. Olvido se spustila niz usku uličicu i došla do trga. Bio je pust. Čuo se samo zvuk česme. Psi su pobešli ka drugim selima, a magarci su sanjali oluju u poplavljenim štalama. Ostavila je za sobom opštinu i uputila se ka kvartu gde su kuće bile siromašnije. Jedna starica izbacivala je vodu iz atrijuma. Crnina Olvido Lagune odbila se o njenu. Ostavila je na tlu kantu i krenula uz ulicu kako bi ispričala tračarama da je jedna od prokletih žena prekrila besramnost i lepotu bojom smrti.

Olvido je došla pred prljavi trem. Petunije u saksijama podelile su se na dva dela. Pokucala je na vrata.

„Uđite", rekao je tuđni glas.

Soba je bila opkoljena tišinom. Zaudaralo je na zimu, uprkos tome što je avgust proždrao selo i čitav atar. Bilo je veoma malo nameštaja: okrugli sto prekriven mušemom, dve pletene stolice, sofa s pohabanim meblom i peć na ugalj. Prostorijom je dominirala planina čarapa i gri-lonki na stolu; iza nje je provirivala glava ćelave starice sa uvećavajućim naočarima na nosu. Nije se ni potrudila da pogleda ka vratima; nije je zanimalo ko je došao da je poseti. Nastavila je da šije glave zaronjene u zakrpe; prošlo je mnogo godina otkako njen život nije predstavljao ništa više do niza savršenih bodova. Voda je prodrila u sobu i natapala starićine gležnjeve.

„Ostavite svoje grilonke na sto i vratite se prekosutra, ili sutra ako tako želite. Danas ću, iako je nedelja, raditi do večeri, pošto nema mise..."

„Ne donosim ništa za krpjenje. Došla sam da vas pitam za grob."

Starica je skinula uvećavajuće naočare. Nije joj bilo teško da prepozna Olvido Lagunu ispod strogosti vela; plave oči i lepota koja joj je ubila sina u cvetu mladosti i dalje su bili živi na licu te žene. Želela je daje istera iz svoje siromašne kuće u koju je morala da se preseli nakon smrti svoga muža, ali je začutala pred Olvidinom crninom.

„Kakav grob?" upitala je.

„Vaše unuke."

„Ja nikada nisam imala unuku." Naljutila se. „Pogrešili ste."

„Zvala se Margarita Laguna i imala je iste sive oči kao vaš sin, vi to vrlo dobro znate."

Starica je posisala usne. „Šta nosite tu?"

„Vašeg praunuka. Zove se Santjago, Santjago Laguna."

„Znam, Manuela se postarala da to razglasi po selu kao da se rodio naslednik kraljevstva. Ali nismo zainteresovani da se orodimo s vama, iako imate novca." Drhtale su joj ruke, usne, glas joj je bio poput trnja. „Već čitavo selo zna odakle je izašlo..."

„Hoćete li da ga vidite?" Olvido je odvojila dete od grudi.

Čuo se detinji uzdah.

„Približite mi ga još, samo želim da utvrdim daje, uistinu, vašu prokletu žensku lozu obasjao jedan dečak."

Nebeska svetlost prodirala je kroz musavi prozor.

„Bolje me pustite da ga uzmem. Ovako, bez dodira, ne može se ništa utvrditi."

Uzela je Santjaga u naručje; on se nasmejao i promeškoltio. Srce te starice osetilo je teret mekih kostiju, toplotu tek rođenog tela, milovanje talka.

„Došla sam da vas zamolim da me pustite da sahranim ćerku u Estebanov grob. Ona bi trebalo da počiva pored svoga oca."

„Ni u snu", odgovorio je nepoznati, oštri glas.

Olvido se okrenula. Pripadao je Estebanovoj sestri. Mnogo je ostarila otkako je, koščata i mala, podupirala bol svoje majke naspram rake na groblju.

„Nećete staviti svoju nezakonitu ćerku pored mog brata." Koračala je po sobi, ne hajući za vodu koja je poplavila pod. „I još ću vam nešto reći: ako saznam da ste ponovo proveli noć na Estebanovom grobu jedući cveće i zemlju poput nekog kanibala, uređiću da vas zatvore u ludnicu ili da vas uhapsu."

„Ako želite da vas molim na kolenima, to mi nije ni najmanji problem", odgovorila je Olvido.

„Pokupite svoju crninu i ovo novo kopile, i gubite se iz moje kuće!"

„Kćeri..." Starici su goreli obrazi.

„Vrati joj bebu, majko. Nema tu ništa naše!"

Olvido je uzela Santjaga iz starih ruku.

„Pustite me da ga vidim na trenutak." Estebanova sestra zgrabila je bebino lice šakom izranjavljenom iglama i promrzlinama. „Da nije vaših godina, zaklela bih se da je vaš sin", uveravala je s prezirom. „Nasledio je vaše đavolske oči."

Iako je bila nedelja, advokat je izdejstvovao da šminker iz gradske pogrebne firme doputuje do Crvene kuće kako bi sredio lice Margarite Lagune. Pokojnicu su smestili u trpezariju, u belom sanduku s Hristom koji krvari na poklopcu.

„Obezbedite mi grob koji je najbliže Estebanovom, znate već o kome govorim", preklinjala je Olvido advokata. „Tako se moja ćerka neće osećati toliko usamljeno. Nije bitno koliko košta."

Manuela je klimnula glavom kada je on pogledom potražio odobrenje.

„Sahranićete je gde želite, ne brinite", uzvratio je žaleći zbog vela, kopče na kragni i debelih grilonki žene koju je i dalje želeo.

Olvido je sela pored sanduka da bi nadgledala kako pogrebnik iz grada četkicama i mastima briše s Margaritinog lica istinu o smrti. Iza nje, crtajući skice jezikom, nalazio se Pjer Lezak. Niko nije primetio da je naslikao bodež na sanduku.

Pala je noć, advokat i šminker napustili su Crvenu kuću, a Olvido se zaključala u svoju spavaću sobu i ciglama zazidala prozor kroz koji su joj pale i ljubav i ćerka. Sunce neće više prodreti u tu sobu sa slikom mora, niti mahovina smrti njenih najdražih bića; zauvek će ostati u pomračim. Ostavila je samo otvor između dve cigle, da provetrava nesreću.

Morala je da sačeka još tri dana da sahrani Margaritu. I groblje je bilo poplavljeno pa su nadgrobne ploče i kosti plutale niz padinu poput mesečara. Osim toga, zemlja je bila meka i nije mogla da zadrži sveže preminule.

Olvido je na tavanu pronašla listove palme pa je, poput nubijske robinje, hladila leš; avgustovska vrućina ubrzala je raspadanje. Manuela Laguna, sviknuta na prisustvo smrti, nastavila je da veze *petit point* naspram kamina, a Pjer Lezak provodio je sate tumarajući sobama sa štipaljkom za veš na nosu i plavim nalivperom u šaci. Takođe je, skriven po ćoškovima, mrmljao molitve na francuskom i jeo slatke breskve da mu trulež njegove devojke ne bi ostao zalepljen za grlo.

U noći trećeg dana, sišao je u vrt bežeći od vrućine i grize savesti. Žalio je što je tako izdao Margaritu, ali je još više žalio što ga njegova muza od tada prezire. U nekoliko navrata pokušao je da je uhvati za ruku ili daje poljubi u obraz, želeći da joj došapne saučešće i izjave ljubavi. Ona je uporno izbegavala njegov dodir, njegov dah, njegove reči.

Opružen na vlažnom tremu, Pjer ju je video kako dolazi hodajući bosa. Mesec je i dalje bio tečan iznad polja.

„Odlazi!“ zahtevala je. „Vrati se u Francusku!“

On je bio moker i osećao se kao brodolomnik.

„A *lamour*?“

„Jedina žena koja te je volela nalazi se u sanduku.“ „Možda s vremenom...“ Njegova desna šaka osetila je želju da zgrabi olovku.

„Makar prošlo i hiljadu godina, kada god me budeš dotakao, videću svoju mrtvu ćerku. Odlazi, ja ću se brinuti o Santjagu.“

U vrtu su nekoliko sati odzvanjali strani povici i jecaji.

U zoru, jedini trag koji je ostao od Pjera Lezaka bilo je nalivpero polomljeno na terakoti, poput deteta bez majke.

Sahranili su Margaritu Lagunu s prvim odjecima tog popodneva. Bila je gola u kovčegu, okružena cvećem orlovih noktiju. Otac Rafael nije prisustvovao da deklamuje na latinskom praćen zemljotresom, kao ni advokat, niti bilo koji stanovnik sela; samo je grobar stajao kraj rake, u gumenim čizmama i s tri zuba koja su žvakala lopticu duvana, lopatu za lopatom. Kada je poslednji udar zemlje prekrilo sanduk, Olvido je na ramenu osetila neku nepoznatu toplotu. Okrenula je glavu i otkrila pamučnu rukavicu koja je grčevito držala njenu crninu. Bila je bespre-korna, bez ijedne mrlje petlove krvi. Na trenutak je zadržala dah i prepustila se tom majčinskom teretu. Sunce se strmoglavilo na horizontu od nadgrobnih ploča. Nije bilo oblaka na nebu, a avgustovska toplota je popustila.

Od tada je Crvena kuća ušla u period mira. Olvido i Manuela zajedno su provodile popodneva na tremu. Kupile su fotelje i sto, a spalile su sve što je ostalo od starih nakon poplave; takođe su spalile i fotografiju Pjera Lezaka. Manuela je šila dok se Olvido predavala poeziji i vodila računa o Santjagu.

„Izgleda da već stiže jesen“, rekla je jednog dana Manuela, nakon dvadeset i nešto godina tokom kojih s ćerkom nije razmenila ni reč. „Biće svežija od prošle.“

„Trebalo bi da pripremimo još drva“, odgovorila je Olvido i nastavila da čita Svetog Jovana od Krsta kao da ga vidi prvi put.

Santjago Laguna nasledio je od svoje majke strast da leži među cvećem; od svog oca maniju da nalivperom žvrlja po svemu na šta bi naišao - sa četiri godine, dali su mu plavo nalivpero, s francuskim slovima; od bake Olvido nasledio je izvanrednu lepotu; od dede Estebana ljubav prema poeziji; a od prababe Manuele ljubav prema pričama i smrti.

Naučio je da kuva veoma rano; uživao je da se zatvori u kuhinji sa Olvido i da joj pomaže u pripremi recepata koje je ona izmislila tokom dugih godina nostalgije. Dane su provodili udvarajući se tikvama, paprikama ili bilo kojem sastojku koji bi koristili u paprikašima. Olvido ga je naučila da zavoli ključanje vode kada kuva - ključanje koje joj je ličilo na reku posle otapanja snegova - miris žirova i boju ugljenog pepela gde su pekli kestenje - jer to je bila boja očiju njegovog dede i njegove majke. Takođe gaje naučila da su dobro uvežbane bradavice najbolji kuvari na svetu i da su zemičke s cimetom umočene u kafu iz džezve najomiljeniji porodični recept. Nakon dana ispunjenog ovim ljubavima i igrama, Santjago bi zaronio u porcelansku kadu s lavljim šapama, a njegova baka bi mu trljala telo umrljano brašnom i biljnim sokom. Ponekad je Olvido ulazila s njim u kadu. Santjago bi ispružio mala stopala i polako bi joj hodao po koži i golicao je.

Za večeru bi seli, zajedno s Manuelom, za trpezarijski sto i uživali u jelima koje su pripremili. Manuela više nije kuvala; artritis u šakama dobio je prijatelja - Parkinsonovu bolest, pa nije bila u stanju ni da drži šerpu a daje ne prospe, niti da oljušti krompir a da ne poseče prst. Jedva da je mogla sama da se hrani; mali Santjago stavljao joj je hranu u usta sa strpljivošću sveca. Manuelina bolest imala je za posledicu neočekivanu dugovečnost u kokošinju, a uglovi kuhinje više nisu vonjali na iznutrice.

Nakon večere, porodica se okupljala pored kamina - iako je vrućina već pritiskala naspram nagorelih cigala - kako bi slušali priče koje je Manuela deklamovala iz oskudnog sećanja.

„Pričalo se u drugim zemljama da je pre mnogo godina severnim obalama plovio ukleti brod koji je užasavao mornare i kapetane. U to vreme, hladna i gusta magla, nalik kosi mrtvaca, prekrivala je nebo i more, pa se ništa nije moglo jasno videti, čak se nije moglo znati ni da li je dan ili noć. Malobrojni su se usuđivali da zaplove tim morima, ali oni koji bi se ipak otisnuli i vratili se živi pričali su da bi, iz magle, iznenada iskrsla čudovišna silueta galije s topovima u obliku sirena. Pena se

razilazila pred njim s poštovanjem i spustila bi se gluva tišina. Svi su znali šta će se sledeće dogoditi, pa su prekrivali uši, ali uzalud. Morali su da se suoče sa stravičnim crvenim zvonom na glavnom jarbolu, koje je plamtelo poput vatre. Neka senka zazvonila bi u njega i istovremeno bi izgovorila ime nekog od mornara broda. Kapetan je prozvanog ne-srećnika morao da preda utvari, koliko god da je on plakao i preklinjao, da čitav brod ne doživi istu sudbinu. Ukleta galija, kada svoj trup napuni žrtvama, krenula bi nazad u pakao." Manuela bi namestila osmeh pokazujući zube. „Jednoga dana, ili možda jedne noći, nikada se nije zasigurno utvrdilo, do severnih obala došao je mladić koji je nosio cipele s potkovicama na donovima kao da je magarac. Na jeziku je imao istetoviran spisak podviga i slave na raznim okeanima pa je, kako bi im dodao još jedan, uverio sve njih, nakon što ih je nazvao kukavicama, da će ih baš on osloboditi ukletog broda u zamenu za tri bačve zlata. *Samo treba da se dočepamo crvenog zvona*, rekao im je. *Sledeći put kada zazvoni ime nekog nesrećnika, ja ću poći umesto njega i dokopaću ga se*. I tako je i učinio. Lako se domogao zvona, ali čim ga je uzeo u ruke, pred preplašenim očima cele posade, mladić se pretvorio u lepu galiju koja je zauzela mesto utvarnog broda. Vrat mu se isteglio dok nije poprimio oblik glavnog jarbola, a na njemu je ostalo obešeno zvono poput ovči-jeg praporca. Pričaju da se magla iznenada razvejala i da se mladić-brod udaljio na horizontu dok se na vetru vijorila zastava koja je nekada bila njegov jezik. Nisu ga ponovo videli sve dok nije prošlo sto godina. U olujnim noćima, njegova plovidba zvuči poput udara kopita magarca o zemlju, a mornari drhte jer znaju da i on mora da zazvoni u zvono i prozove neku nesrećnu dušu." Kristina Lopez Bario

* * *

Sa šest godina, Santjago Laguna počeo je s društvenim aktivnostima. Selo je moralo da upozna i prihvati prvog muškarca među prokletim ženama. Nedeljom je išao u crkvu i sedao u prvu klupu pored Manuele - Olvido je i dalje sedela u poslednjoj, kao u detinjstvu. Prošlo je već nekoliko godina otkako su popravili Hristova leđa skršena gredom - sad je bio prelep na glavnom oltaru. Pločica zlatne boje podsećala je paro-hijane na katastrofu pljuska i na sakaćenje koje je zbog njega pretrpeo hram. Jedino je oratorijum Svete Pantolomine od Cveća ostao netaknut u nepogodi.

Seoska škola, koja je izgrađena zahvaljujući donaciji Manuele Lagune, bilo je drugo mesto koje je Santjago počeo da posećuje nakon svoje inicijacije u društvo. Bila je to građevina od cigle, s krovom boje škrljca, na kojem se nije parila nijedna mačka pod stidljivim pogledom meseca, niti je rastao korov. Prvi dan u školi, Santjago je došao u društvu svoje bake. Veoma rano su prošli kroz borovu

šumu. Ona mu je kupila čizme, platnenu torbu i belu košulju s kravatom na pruge. Dečak nije nosio perlonsku kapu na glavi, niti crne šiške koje su mu prekrivale oči. Baka ga je usput podučila šta ne srne da radi u školi. Između ostalog, zabranila mu je da se skida u dvorištu, makar ga odeća i bockala, da ne srne flomasterima da crta po klupama, zidovima i stolicama i da se ne tuče s drugovima, čak i kad mu govore ružne reči.

Olvido je videla kako uzbuđen ulazi u školu. Međutim, nije se vratila nazad u Crvenu kuću; sačekala je da se majke druge dece razidu i prišla prozoru, virnula da proveriti da li se prema njemu ponašaju kao i prema njoj prvog dana škole. Seo je u drugi red klupa, pored mlađeg voćarevog sina i nacrtao mu vevericu na šaci. Trebalo je da mu kažem da ne crta ni po drugovima, pomislila je Olvido. Kada je završio vevericu, devojčica ispred njega se okrenula i ispružila, koketno, ruku da i njoj nacrtava vevericu. Bila je to apotekareva unuka.

U vreme velikog odmora, Santjago je poželeo da jede zemičke s cimetom koje je napravio sa svojom bakom, ali razne devojčice iz razreda su ga opkolile. Crtao je pse, petlove i mačke. Dok se vraćao u Crvenu kuću s Olvido, na usnama mu se njihao osmeh.

„Da li ti je bilo lepo prvog dana u školi?”

„Da, moji drugovi su baš zanimljivi, posebno devojčice.”

„A dečaci?”

„Jedan me je besno pogledao i rekao mi je da imam lice kao devojčica.” „I da li si se potukao sa njim?”

„Nisam imao vremena, bako, sve devojčice su skočile da me brane. Rekle su mu da je ljubomoran jer je ružan.” „Sutra ga pitaj da fi hoće da se druži s tobom.”

„E baš neću, neka pita on mene.”

Po podne je porodica Laguna zasela na sofe na tremu. Santjago se bacio na ispunjavanje redova vokalima na jednom papiriću, dok je njegova baka ljuštila krompire, a prababa pažljivo posmatrala dečakovu kaligrafiju.

„Napiši sva slova uspravno, sine. Moraš da budeš najbolji u razredu. A potom na univerzitetu, za inženjera ili lekara, to je najčasnije što postoji. Ti si mesija porodice; nikada ne zaboravi sa si se rodio pod božanskim providenjem.”

Tri godine kasnije, selo je zadesila preduga zima. Krajem marta, borova šuma je i dalje bila uronjena u sneg. Krošnje borova pretvorile su se u bele krovove. Miris iglica prezimio je među granama, sanjajući mlaki vazduh proleća. Natrontane u magli koja je pratila svitanje, bukve su ličile na ledene utvare. Po takvom vremenu, put do sela bio je neprohodan pa Santjago nije išao u školu.

Jedne noći, Olvido se vratila iz štale crvenih obraza; čilaš je umirao.

„Pokušaću da dođem do veterinarovog imanja, nalazi se samo kilometar odavde. Možda se nešto može preduzeti.”

„Pusti ga da umre sam, više ničemu ne služi.” Manuela je dremala pored kamina.

„Da barem radi telefon... Ovaj tvrdoglavi sneg je sve uništio.”

Bele rade Klare Lagune prvi put su se zaledile na stazi od pločara.

„Idi ako želiš, kćeri. Ja ću čuvati naše malo blago.”

Olvido je prebacila maramu preko ramena i krenula ka borovoj šumi. Veoma brzo je shvatila da neće stići do veterinarovog imanja. Ledeni vetar ju je bacakao levo-desno, sprečavajući je da nastavi dalje. Ako konju bude gore, pucaću u njega iz lovačke puške da se ne muči, pomislila je i krenula nazad. Imala je sneg na usnama. Drhtala je.

Predsoblje s terakotom bilo je u pomračini, pomračini umrljanoj slatkim mirisom koji je Olvido podsećao na detinjstvo. Vrata ormara s belim vešom bila su otvorena, a kesice lavande isprevtane.

„Majko! Majko!”

Manuela Laguna pojavila se u hodniku osvetljenom odsjajem vatre iz kamina. Pogledala je u ćerku i htela da joj se nasmeši. Uspravan u jednoj rukavici, Olvido je prepoznala trščani štap, ostatak mlatila.

„Nisi uspela da dođeš do veterinarovog imanja zbog ovog pasjeg vremena, zar ne, kćeri?”

„Jesi li ga tukla, majko? Da li si se usudila da ga tučeš?”

Nakon godina zatvorenosti među čaršavima, stolnjacima i peškirimima, trščani invalid srećno se caklio u kandžama svoje prve gospodarice.

„Nisam imala izbora; pisao je iskrivljeno, a on zna da mora da se posveti učenju kako bi bio naš spasitelj”, uzvratila je starica i nasmešila se pokazujući žute zube.

„Gde je?”

„Otišao je u spavaću sobu da ponovi pisanje koje je loše uradio. Ne brini, kćeri, začas će naučiti.”

Santjago je zauzeo gostinsku sobu koju je koristio Pjer Lezak tokom svog boravka u Crvenoj kući. Bila je manja od sobe njegove bake i, naravno, mnogo manja od raskošne spavaće sobe čukunbabe Klare Lagune. Ipak, to je bila najsvetlija soba u kući. Olvido je zatekla dečaka kako leži na stomaku u krevet i popunjava stranu.

„Ostavi već jednom taj domaći, danas si već mnogo radio”, rekla mu je milujući ga po kosi.

„Moram da vežbam da se prabaka ne bi ponovo naljutila. Sutra ću joj odmah pokazati ovo, da vidi da sam sve uspravno napisao. Evo, sva su slova veoma uspravna.”

„Ne brini zbog rukopisa, nije važno ako je malo kriv.”

Postavila gaje da joj sedi na kolenima i ljuljuškala ga kao da je još beba.

„Prabaka kaže da je važno.“

„Ja ću se pobrinuti za prabaku. Postaraću se da se više ne ljuti“, uveravala ga je poljubivši ga u čelo.

„I neće me više tući?“

„Nikad više. Više neće moći. Obećavam ti.“

Težak sneg padao je s neba bez meseca. Olvido je odvela Santjaga do svoje spavaće sobe i izviđala mu rane na leđima. Vetar je udarao u zid od cigala koji je prekrivao prozor. Nosio je u naletima uspomenu na smrt na ledenoj mahovini.

Santjago je te noći zaspao u bakinom krevetu, dok mu je pričala priču. Potom je nesanica ophrvla Olvidino telo i pamćenje. Oči su joj bile otvorene. Razonodila setoplbtom koju je širilo unukovo disanje. Protkali su sati, teldi su preplavljeni senkama. Kada je počelo da sviće, pomislila je da je na prozoru zazidanom ciglama videla neko lice iz prošlosti. Videla ga je jednom u crkvi; crnpurasto, ponosno i sivih očiju, lice koje je pripadalo Estebanovom ocu. Malo-pomalo, sobom se raširio trag recepta koji je istog trenutka prepoznala. „Svinjske iznutrice sa zeljem i belim lukom“, promrmljala je. Jelo koje je Manuela obožavala. Osetila je u ustima jak ukus iznutrica začinjenih karanfilićem, ružmarinom i belim lukom. Ušuškala je Santjaga, koji je i dalje spavao u njenom zagrljaju, kako bi ga zaštitila od tog utvarnog paprikaša i učiteljevog lica koje je lebdelo na ciglama; sve dok, s prvim zrakom sunca, ono nije nestalo kroz procep na prozoru. Olvido se zapitala zašto se pojavio taj davno umrli čovek koji joj, po recima njene majke, nije dozvoljavao da ide u školu. Takođe se zapitala kako je uspela da prepozna taj recept i šta je smerao podsećajući je na svoje prisustvo. Manuela ga je mnogo puta spremala, iako je prvi put to bilo kada je Esteban bio samo dečak koji je upravo sahranio oca. Manuela ga je pozvala da ga proba, a on je pojeo par kašika i pobegao trkom.

Prestao je da pada sneg. Sunčana zimska zora osvetlila je Crvenu kuću. Ipak, snažan vetar, koji je duvao tokom cele noći, nastavio je da komada bele rade i ruže.

Manuela se probudila u svojoj spavaćoj sobi vlažnog kreča. Okretnije nego prethodnih dana, možda i meseci ili godina, sišla je s kreveta. Rukavice su joj manje podrhtavale. Ponovni susret s trskom joj je, bez ikakve sumnje, poboljšao zdravlje. Nije otvorila prozor da provetri sobu, zato nije ni videla pregršt crnih latica koje su putovale s vetrom i gomilale se na prozorskoj dasci. Obukla je kućnu haljinu i krenula ka kuhinji da od Olvido zatraži da joj za doručak spremi želuce s belim lukom.

Zatekla je svoju ćerku kako čisti lovačku pušku koja je obitavala na tavanu. Na trenutak je pomislila da bi je mogla uperiti u nju i rascvetati joj grudi jednim hicem. Osetila je vrtoglavicu, kao da se nalazi na ivici rake svog groba.

„Upravo sam ubila konja.“ Glas njene ćerke bio je promukao.

„Nisam čula pucanj.“

„Prislonila sam mu pušku na glavu i opalila.“

„Bio je stara raga koja ničemu nije služila. Bolje je što je mrtav.“

„Da, pošto ničemu nije služio, bolje je što je mrtav.“ Olvido je potražila majčin tamni pogled.

„Hoću da doručujem želuce s belim lukom.“ Zatreptala je nelagodno.

„Nemamo više želudaca. Napraviću ti prženice u ulju. A za ručak, svinjske iznutrice sa zeljem i lukom, znam da ih voliš.“

Nalet vetra otvorio je prozor kuhinje. U prostoriju je prodro vrtlog crnih latica i okružio Manuelu.

„Ovo nevreme mi ubija ruže“, zavapila je plašeći vetar rukama. „Ovo je prva godina da su ih sneg i vetar pobedili.“

„Zima je baš duga i oštra. Mnoge neće izdržati.“

Olvido je zatvorila prozor. Latice su pale na pod, pored Manuelinih stopala.

„Slušaj, imamo li svežih iznutrica da mi ih napraviš danas?“

„Nemamo, ali ići ću da ih kupim, na imanje blizu veterinarovog. Idem da vidim može li da dođe i odnese mrtvog konja.“

„Dobro onda.“ Protrljala je rukavice. „Brzo se vrati i napravi mi sočne iznutrice; vraćaju mi veoma lepa sećanja. A hoćeš li povesti sa sobom našeg muškarčića?“

„Da, prijaće mu da se malo prošeta na suncu.“

„Mnogo ga maziš, mada je juče po podne već naučio da se u ovoj kući mora naporno raditi.“ Zglobovima prstiju udarila je po drvenom stolu, na kojem je lane uveliko masakrirala petlove.

Kada su se Olvido i Santjago vratili iz kupovine iznutrica, bilo je gotovo podne. Kada su prošli kroz predsoblje, dečak je osetio miris trščanog mlatila; prolazio je kroz rešetkasta vrata ormara.

„Ne treba više da brineš. Danas će se sve završiti.“

„Šta će se završiti, bako?“

„Lavanda, ljubavi moja, lavanda.“

Pripremili su ručak. Zajedno su oprali iznutrice, milujući jedan drugom prste pod mlazom vode; zajedno su isekli crni luk - proučavajući sjaj koji je blistao u njihovim identičnim očima - strukove zelja i beli luk; zajedno su mešali te sastojke u glinenom loncu koji su potom predali plamenu vatre.

Kada je paprikaš bio gotov, Olvido ga je poslužila u tri tanjira, ali je jedan napunila više od ostalih i zatvorila se s njim u ostavi. Santjago je čuo žamor porcelana i stakla. Njegova baka je čeprkala po bočicama koje su mu zabranili da dira, bočice nedostižne devetogodišnjem dečaku. Čekanje se odužilo. Pomilovao je

sto za klanje petlova. Pustio je da ga ponese grubi, neizlečivi dodir brazdi koje je nož ostavio na drvetu. Oblaci su osvojili nebo. Uskoro će pasti kiša. Olvido je izašla iz ostave. Jedan od obraza bio joj je umrljan nekim belim prahom, a puls joj je podrhtavao. Santjago je pohitao da joj uzme tanjir, da ne bi prosula sos i da joj obriše obraz krpom.

„Nadam se da će biti ukusan kao što i miriše“, rekla je Manuela kada se dečak pojavio u trpezariji držeći tanjir koji se pušio.

„Siguran sam da hoće, prabako.“

Seo je pored starice pa joj je, smešeći joj se, isekao želuca, umočio ih u sos i počeo da ih stavlja u njena usta. Nakon ručka, Manuela mu je ispričala priču, a on ju je gledao u oči iščekujući tišinu.

Kako je padalo veče, kiša crnih latica uzaludno je udarala o prozor salona. Pucketanje vatre u kaminu progutalo je glas Manuele Lagune. Šake su prestale da joj drhte. Iz stomaka i grudi nestala je uspomena na mrtvu mladost, kao da joj je, u tom poslednjem trenutku, sve oprošteno. Skinula je jednu rukavicu i pomilovala svog praunuka po obrazu pocrvenelom od iščekivanja, sve dok joj se glas nije prekinuo uzdahom s mirisom eukaliptusa. U sobi se čulo samo pucketanje vatre. Santjago je pomislio: gotovo je. Jedna nit plavog otrova iscurila je iz usta Manuele Lagune i prolila joj se niz vrat.

Sutradan je Olvido otišla do stanice Civilne garde, da ih obavesti da je svoju majku pronašla mrtvu. Morali su da je podvrgnu autopsiji. Utvrdili su da je preminula od prevelike doze praška koji joj je lekar prepisao za ublažavanje bolova od artritisa. U stomaku su joj takođe pronašli ostatke opijuma i đubriva za ruže. Ali seoska vlast nije želela da se trudi da dalje istražuje taj slučaj. U zvaničnom izveštaju konstatovano je da je konzumiranje tih supstanci bilo slučajno. Nikoga nije zanimalo ko je i kako završio s tom starom prostitutkom koja se godinama po selu razmetala kao neka markiza. Nikome nije bilo važno što se Lagune međusobno uništavaju. Osim toga, Manuela je, nakon rođenja svog praunuka, u testamentu ostavila određenu sumu novca i opštini, za izgradnju sportskog centra koji će nositi ime Santjaga Lagune, pa je i gradonačelnik želeo da što pre zaključi slučaj i podigne opštinsko nasledstvo. Samo se brinuo kolika će tačno suma ući u opštinsku blaga; m i da li nekako može da izbegne to proketo prezime na javnoj zgradi.

Olvido je majci priredila kraljevsku sahranu. Uredila je da iz grada dovezu pogrebna kola koja su vukla dva riđana s perjanicama na glavi, opremom sa svilenim kićankama i grivama upletenim srebrnim koncem. Na njima su ostaci Manuele Lagune, u sanduku od mahagonija, prošli kroz seoske ulice s opštinskim orkestrom na čelu. Muzičari su izvodili rekvijem trubama i saksofonima. Pri prolasku sprovoda, psi su proturali njuške kroz atrijske, a starci su štapovima

udarali o svod. Na trgu, procesija je kružila oko česme dok su crkvena zvona slavila uspomenu na pokojnicu. Potom je plavi dečaćić, sin seoskog odbornika, izašao na balkon opštine i pročitao panegirik ljubopitljivcima koji su se tiskali na trgu. Svi su se pitali šta bi mogle da znače reči koji taj heruvim razlaže ledenim jezikom, a koje se rastvaraju u vetru zimskog jutra.

U podne je sprovod krenuo uz uspon ka groblju. Otac Rafael, udešen u brokatni ogrtač boje sleza, pretvorio je svoje korake do groblja u grmljavinu bubnjeva i zveckanje kostiju. Potom je, sa srebrnim skiptrom u rukama, veoma smireno poprskao sanduk svetom vodicom. Takođe su prisustvovala dva ministranta, gradonačelnik, apotekar i druge ugledne ličnosti. Olvido je čak iz drugih sela dovela i gomilu narikača uniformisanih u crno, da bi se razdirale od plača i čupale kosu pred Manuelinim grobom kao da ju je neko zaista voleo.

Dok su sanduk od mahagonija stavljali u jamu, a zemlja padala na njega poput letnjeg grada, kamenorezac je crtao skice za izgradnju mauzoleja od ružičastog mermera.

Kada su svi koji su prisustvovali sahrani otišli, Olvido je ostavila na grobu šaku latica eukaliptusa. Na horizontu se ocrtalo još jedno snežno popodne.

16.

U skladu s početnim vaspitanjem Manuele Lagune, Santjago je odrastao ubeđen da se rodio s oreolom izabranika. Sa sedam godina, nakon stoje prvi put prisustvovao katihizisu oca Rafaela, samo što se nije udavio u viru reke koja prolazi kroz hrastovu šumu. Ubeđen u svoje mesijanske sposobnosti, želeo je da pokaže Olvido da može da hoda i po vodi. Međutim, jesenji vetar zatresao je krute grane hrastova, a dečak je propao, a onda isplivao mlatarajući rukama i nekako dosegao obalu od koje se, na sreću, udaljio samo jedan metar.

„Ako ti ponovo padne na pamet slična ludost, nećeš više kuvati sa mnom“, upozorila ga je njegova baka čim je izašao na bezbedno, dahćući na mahovini. „Biti dečak Laguna jeste neobično, ali ništa više od toga.“

Iako je Olvido tada iskreno verovala da njen unuk nema nikakvu božansku osobinu, s godinama je u njoj prokljajala sumnja da čuda možda zaista ima: Santjago se rodio nadaren nizom sposobnosti i talenata koje su volšebno uskrsnule društveni život porodice. Prijateljstvo sa ocem Rafaelom, i to još otkako je imao samo dve godine, pomoglo mu je da ispuni ono što se od samog početka iscrtalo kao njegova sudbina. Sveštenik je bio slab na dečaka plavih očiju, koji se nikada nije plašio potresa, ulega-nja zemlje i podrhtavanja drveća koje je pratilo oca Džina. Dok su druga seoska deca plakala i trčala da se sakriju iza majčinog skuta, preplašeni plavo-crvenom pojavom džina, Santjago mu se osmehivao i vukao ga za mantiju mumlajući nerazumljive reči. Sveštenik bi se na nekoliko trenutaka pomirio s prezirom prema svom skandaloznom telu, sagnuo bi se i pomilovao ga šakom koja bi potpuno prekrila mališanovo lice. Kada je Santjago napunio osam godina, otac Rafael ga je slučajno čuo kako peva i otkrio njegovo anđeosko grlo. Ni na trenutak ne pomislivši na prokletstva - bilo je nemoguće da nešto baci senku na taj anđeoski glas - obukao mu je belu tuniku i stavio ga da peva *Slava Ocu* i *Zdravo, Marijo* na podijumu posred oltara, na veliku radost svih parohijana. Prvih nedelja, starice s crnim velom krstile su se kada bi spazile dečaka s lepotom svoje bake na licu, meškoljile su se na klupama kao da ih grizu mravi, a u grlo im se penjao šlajm prezira. Međutim, nebeska melodija, koju je Santjago proizvodio, smekšala im je neraspoloženje i obrisala sećanje na beščašće, tako da bi se sve, nakon nekoliko misa, raznežile na prvu naznaku njegovog pojanja. Čak su mu se neke po izlasku iz crkve osmehivale, a druge ga tapšale po leđima i čestitale mu. Jedina žena koja nije poklekla pred Santjagovim glasom bila je njegova tetka, Estebanova sestra. Uvrtala je šake na klupi i čkiljila očima kako bi urekla bratanca,

psujući u veo i sikćući uvrede. Tokom Velike nedelje, pevao je saete s ljubičastom vrpcom oko struka i crvenog lica zažarenog od patnje, dok su stare oči oca Rafaela suzile, a dlačice parohijana dizale se kroz sukno i vunu prelaznog godišnjeg doba. Po završetku mise, sveštenik je u sakristiji dugo grlio dečaka; Santjago je na grudima osećao pritisak ljubavi koji gaje ostavljao bez vazduha.

„Gde li si samo pokupio tu veštinu, a takav si Kastiljanac, nevaljalče?" govorio mu je razbarušivši mu kosu.

„Ne znam, oče."

Niko se više u selu nije sećao da je Santjago čukununuk andaluzijskog lovca, koji je osvojio Klaru milozvučnim koplama i saetama pod žednim mesecom.

Santjagove umetničke veštine nisu se završavale s pevanjem. Nakon smrti Manuele Lagune, dečak je naglas pročitao, tokom katihizisa, parabolu o korovu iz Jevanđelja po Mateji, pa je otac Rafael uočio i njegovu darovitost za recitovanje. Nakon potopa megafonske stanice u epskom pljusku, sveštenik nije odustao od strasti za modernom tehnikom pa je nabavio radio-stanicu kojom je čitavom selu emitovao program iz sobička kraj sakristije. Odmah je dva puta nedeljno uključio i Santjaga u popodnevni verski program - posle škole, da dečak ne bi propuštao časove. Čitao je odlomke iz Jevanđelja po Mateji, Poslanice Rimljanima i Korinćanima ili pesme Svete Tereze Avilske dok je selo pilo kafu s mlekom i grickalo kolačiće ili užinalo hleb sa slaninom. Od tog trenutka prestali su o njemu da govore kao o dečaku Laguna, već su počeli da ga zovu čudesnim Lagunom.

Olvido je kupila tranzistor kako bi mogla da sluša unuka u kuhinji; lonci su ostajali u kredencima, povrće u košarama, noževi u kutijama, a tišina u šakama, da joj ništa ne odvuče pažnju od dečjeg glasa koji je veličao Hrista. Po završetku programa, penjala se u čeze i kretala ka selu po Santjaga.

„Jesi li me čula, bako? Da li sam bio dobar?"

„I više nego dobar! Da sam nevernica, poverovala bih samo zbog tvog glasa."

„Moraš uvek da me slušaš! Kada čitam, sve vreme mislim na tebe, kao i kad pevam."

Zagrlila ga je, a truckanje čeze vodilo ih je u horizont sa istim crnim kosama, istim očima okeana. Na krovu Crvene kuće počivalo je veče. Bele rade na putu obavile su senke. Kuhinja ih je čekala da spreme večeru.

Santjago je zaranjao šake u porcelansku času prepunu brašna. Osećao je njegovu toplotu, osećao je kako nežno mljacka dok ga stiska u pesnicama. Oslobođao ga je, smeškao se s prstima umrljanim brašnom i posmatrao baku naspram radne površine od belog gipsa, ocrtanu u prozoru poput još jedne zvezde koja ulepšava noć. Olvido je otkidala glave morskim jezicima, milovala im kožu, ljubila im rep hrapav poput dečakovih zulufa. Kosu je pokupila u punđu, a na njoj su usnule vlasi boje lima. Podočnjaci su joj izgledali kao brodovi nasukani na nekoj plaži, mali

naspram plavog horizonta njenih očiju. Ipak, i dalje je održavala natprirodnu lepotu, imunu na vreme kao što je bilo na smole i preventivne tretmane Manuele Lagune.

Santjago joj je bacio brašno u kosu.

„Izbeliću je još više, bako.“

Ona se namrštila i zapretila mu morskim jezikom. „To će se dogoditi ako uspete, viteže.“ Zarobila je dečaka i zagolicala ga. „Predajem se!“ smeja se Santjago.

Nakon večere su seli pored kamina: Santjago u prababinu fotelju, a Olvido na stolicu kraj njega. Vatra je pucketala i zarumenela im obraze. Sad je Santjago pričao priče Manuele Lagune, puštao ih je da lebde po blagostanju njihovog života. Isprepletanih šaka, plovili su po moru koje je preplavilo salon, slušajući promukle glasove ribara i pesme sirena. Prepali bi se od oluja, osveta ulješura, uspavali bi se od romansi peska i kolomaza. Noć se nadvila nad njima, a tama im se šćućurila na leđima kad je Santjago prekinuo priču. Poljubio je baku u šaku, a onda je ona, kao i uvek, ispričala završetak.

U leto kada je Santjago napunio dvanaest godina, u Crvenu kuću stigao je paket dva metra visok i metar i po širok. Došao je vezan sa sedam ili osam vrpca, od kojih su neke bile deblje od drugih, koje su stiskale karton prekriven lišajevima i prljavštinom pola Evrope. Imao je poštanske nalepnice iz Londona, Lisabona, Pariza, Brisela, Amsterdama i još nekih gradova koje su izbrisali kiša, putovanje i znoj nosača. Zaudarao je na mačju mokraću, na pržene krompire s majonezom, na užeglu čokoladu, čađ vozova i trule bulevare.

„Potpišite ovde, gospođo“, naznačio je poštar pokazujući Olvido Laguni priznanicu.

„Šta si to kupila, bako?“ Santjago je radoznalo posmatrao paket.

„Ništa“, odgovorila je slegnuvši ramenima.

Dečak je otišao po makaze za orezivanje drveća da iseče vrpce. Dok su neke bile ojačane slojevima osušene masti, druge su pucale poput pu-tera, obolele od budi i vremena. Kada ih je Santjago sve skinuo, nožem je isekao lepljivu traku koja je spajala kartonski omotač. Olvido mu je pomogla da je ostruže na uglovima. Pred njima se pojavio portret pre-lepe žene. Bio je naslikan uljanim bojama, bolnim potezima, pastelnim tonovima i sećanjem zaraženim ljubavlju i napuštenošću.

„Pa ovo si ti, bako.“

Obrazi Olvido Lagune goreli su u besu sećanja. U donjem delu slike, u desnom uglu, stajao je potpis crnim slovima, poput leša zrikavca. „Ne sviđa ti se?“

Nije odgovorila. Kraj stopala je otkrila pismo; mora daje palo na tlo dok su otvarali paket. Drhtale su joj ruke dok je cepala kovertu. „Od koga je, bako?“ „Od tvog oca.“

„Znao sam.“ Santjago se zadovoljno nasmešio.

Pismo je bilo smočeno, sa žutim mrljama i mirisom limunade.

„Šta kaže?“ pitao je dečak.

„Ne može da se pročita.“ Stisnula je usne. „Mora da se skvasilo pa je mastilo izbledelo. Samo se na kraju razaznaje ime tvog oca, Pjera Lezaka, i datum.“

„Mogu li da vidim?“

Olvido mu ga je predala. Datum je bio od pre dve godine. Slika je kružila po Evropi, izgubljena ili s pogrešnom adresom.

„To je prva slika mog oca koju vidim. Mislim da je sjajna. Izgleda da je dobar umetnik. Mogu li da zadržim pismo, iako je nečitljivo? Staviću ga zajedno sa ostalima.“

Pjer Lezak je svake godine za Božić slao sinu čestitku iz Pariza; ponekad čak i fotografiju. Nekada bi se takođe setio i rođendana i poslao bi razglednicu. „Poljubi svoju baku“, uvek je pisao u post skriptumu, „i dobro je čuvaj.“

„Misliš li da je u pismu pisalo da je ta slika poklon za moj rođendan - dobro, znam, ne za ovaj, već kada sam napunio deset godina - a pošto se zagubio, dolazi sada?“

„Sigurna sam da je to tvoj poklon za rođendan.“ Pomilovala ga je po obrazu.

„Gde ćemo je staviti?“

„Možda bismo mogli da je stavimo na tavan, da se ne ošteti.“

„Ne, bako, okačićemo je u salonu; tako si lepa...“

Od tada im se slika Pjera Lezaka pridružila u večernjim pričama. Olvido je izbegavala da je pogleda kako joj na usnama ne bi presušio srećan kraj, kako joj na jeziku ne bi procvetale uspomene, poput bršljana.

Tog istog leta, Santjago Laguna počeo je da razvija još jednu od svojih umetničkih sposobnosti. Dobro je crtao. Odmalena je uživao u tome, premda je s dvanaest godina već i sam uviđao da nije nadaren kao otac. Više je voleo stihove. Sunčao se na proplanku orlovih noktiju s bakom, bez druge odeće osim gaća. Ona bi mu iznova i iznova čitala Svetog Jovana od Krsta, a on je u svesci konstruisao skelete svojih prvih pesama. Govorile su o nostalgiji koju još nije spoznao; bila je to nostalgija koju je posmatrao i naslućivao u prirodi. Grane orlovih noktiju poslušno su se odmarale jedna preko druge, kao da čuvaju neko odsustvo, kao da čekaju nečiji povratak od kojeg su se sušile i ponovo cvetale. Živele su i umirale čekajući, iznova i iznova, trajno osuđene na kruženje snega, suvog lišća i zlatno sunce.

Međutim, Santjago je bio dečak koji ništa nije čekao; uvek je imao sve što bi poželeo. Otkako je počela škola, stekao je mnoge prijatelje, iako se nikada s nekim nije previše zbližio. Voleo je da se s njima igra sa zatvaračima - bojili su ih

različitim bojama i igrali fudbalske utakmice gde je lopta bilo zrno leblebije ili kliker. Ponekad su se igrali žmurke na seoskom trgu, ili između dve vatre u poljima. Jednom prilikom, tokom utakmice, pogrebnikov sin usudio se da ga nazove „prokletim“. Santjago, podbočen, nasmejao mu se u lice i rekao mu:

„Ti si proklet. Ja sam u ovom selu jedini koji se rodio pod svetlošću anđela.“

„Moja majka kaže da je tvoja prababa bila loša žena, kao i tvoja baba.“

Santjago ga je pesnicom udario u oko i šutnuo ga u cevanicu. Bolan, dečak je pokušao da mu uzvрати udarce, ali Santjago ga je odgurnuo i srušio na zemlju. Nijedan od dečaka nije stao u odbranu pogrebniko-vog sina, niko se nije usuđivao da se suprotstavi Santjagu Laguni; bio je najviši i jedini s natprirodnim precima.

Postojala je samo jedna devojčica koja se usudila da ga nazove „prokletim“ i da mu pomene porodicu - cvećareva unuka. Santjago joj je uputio prodorni pogled plavim očima, ugrizao se za usne i otišao spreman da je kazni pomoću svoje moći nad suprotnim polom, koju je već od ranog detinjstva otkrio. Od tada joj je namigivao dok peva u crkvi, poklanjao joj divlje cveće, radio joj domaći iz prirodnih nauka, a kada ga je ona zamolila za oprostaj, savladana ljubavlju, on joj je prezrivo odgovorio:

„Čini mi se da si sada ti ta koja je prokleta.“

To je bio jedini problem koji je imao s bilo kojom devojčicom jer su sve ostale umirale od želje da mu budu devojke. Ne samo da je bio najlepší dečak u selu već je bio i zabavan, a pevao je poput anđela. Međutim, nikada se nije opredelio ni za jednu. Veoma dobro se slagao s apotekarovom unukom, nežnom devojčicom s plavim loknama i očima boje kore drveta, koja je bila ludo zaljubljena u njega otkako joj je sa šest godina na ruci nacrtao plavu vevericu. Nekih večeri, kada nije bilo radio-programa, ulazili su u ostavu apoteke gde joj je Santjago pomagao da uradi domaći jer se ona pretvarala da joj teško idu književnost, prirodne nauke i hernija, inače njegovi omiljeni predmeti. Zatvoreni sami u ostavi s blistavim pločicama, ostavljao bi knjige i ubeđivao drugaricu da u avanu spremi balzame za pseću šugu i klistire od anisa i ružine vode za naduvene mačke. Ostava bi potonula u isparenja eliksira, ostataka travki koje lebde u magli sopstvenog kuvanja, a devojčica bi ga posmatrala kako meša sastojke.

Ipak, ono što je Santjago oduvek najviše želeo bila je ljubav njegove bake; a ona je živela samo za njega. Naklonost oca Rafaela, ogromna i sveobuhvatna poput njegovog hoda po svetu, samo je popunjavala ulogu oca, koji je živeo daleko i nikada ga nije posećivao.

S trinaest godina usavršio je svoju poeziju pa je počeo da je čita u radioemisiji subotom ujutru, u kojoj je bilo prostora i za kulturu. Otac Rafael bio je ponosan što

recituje svoje stihove na radiju. Sveštenik je ostario, a ipak je delovao deset ili petnaest godina mladi nego što je bio. Muškarci su u njegovoj porodici umirali u dubokoj starosti, ali ne od starosti, već od dosade. Većina je vukla i titansko zdravlje do kraja svoga veka, zase-njeno u nekim generacijama samo nesrećnom urinarnom inkontinencijom. Ona je, nažalost, zadesila i oca Rafaela, izvodila ga iz takta i vezivala za porcelanski nokšir sa svakim nakašljavanjem, kijanjem ili smehom. Ubrzo je morao da nauči Santjaga kako funkcioniše radio-stanica pa je dečak postao zadužen i za gregorijanske liturgije i verske savete koje mu je otac doturao na mnoštvu papira ispunjenih nesanicom, koje je svetlost molitve uspevala nekako da rezimira u zoru. Santjago je toliko vremena provodio u sobičku priljubljenom za sakristiju da je počela da mu nedostaje baka. Zato je svešteniku predložio da kulturni program proširi emisijom o kulinarskim receptima, koju bi vodila Olvido Laguna. To se ocu Rafaelu činilo kao odlična ideja.

Prva emisija održana je jedne subote ujutru. Olvido je to prihvatila samo zato što Santjagu nije mogla ništa da odbije. Sedeći pred mikrofonom, s plavim patlidžanom oko vrata, govorila je o pohovanju. Njen usporeni glas dovukao je višegodišnju samoću u tišini mesa, ribe i povrća, ali je postepeno postao snažniji kako se udubljavala u objašnjavanje svojih recepata. Suze, osveta, nostalgija i smeh napustili su kuhinju Crvene kuće i prolomili se iz sobička pored sakristije, šireći se s radio-talasima. Olvidin glas bio je bujica koja je preplavila mikrofoni; kad je jednom okusila zadovoljstvo komunikacije, više ništa nije moglo da je zadrži. Domaćice iz plemićkih kuća su se oblizivale, grickale olovku kojom su beležile recepte, hladnim šakama osvežavale vrele obraze i škiljile očima u čipkanim salončićima, pijuckajući kafu s mlekom. U međuvremenu, seoskim udovicama, okupljenim oko tranzistora najbogatije komšinice, oči su se kamenile od tračeva; cokane bi jezikom i zburado se slagale sa izrečenim.

Društveni život Olvido Lagune, koji se stidljivo razvijao, najpre s pozdravima ponekog parohijana kada je Santjago počeo da peva u crkvi, pretvorio se u vrevu kulinarskih razgovora. Žene i kuvarice plemićkih porodica, supruge i ćerke trgovaca, i još mnoge nižeg ugleda, zaustavljale su je na trgu, na ulici, u apoteci. Čestitale bi joj prethodnu emisiju i pitale je u vezi sa svojim nedoumicama o blagom prepržavanju i zecu u luku. U piljarnici su se pojavile tikve i glavice kupusa s natpisom: SPECIJALNO ZA OLVIDINE RECEPTE. Izgledalo je da su joj, nekim čudom, oprostili lepotu. Pozvali su je i u goste u pogrebnikovu kuću. Prokletstvo se rastakalo među zalogajima pohovanog oslića. Takođe su je pozvali i na svinjokolj na gradonačelnikovom imanju. Prestali su da je zovu „Laguna mrtvog mladića" i svi su sad o njoj govorili kao o „Laguni kuvarici". Crni redovi starica pozdravljali su je klimajući glavom, sa izrazom kao da sada zaista razumeju njenu priču. Manuela Laguna, ispod mauzoleja od ružičastog mermera, vrpeljila se

od društvenog zadovoljstva; međutim, Estebanovu sestru i dalje je razjedala ogorčenost među kamarama grilonki.

Negde u to vreme završen je i sportski centar finansiran poslednjom Manuelinom voljom. Na jednom opštinskom odboru, koji je dobio sa-glasnost skoro čitavog sela, odlučeno je da se pokojničine želje ispoštuju do kraja pa mu je i zvanično nadenuto ime Sportski centar „Santjago Laguna“. Kako bi proslavila tu čast, koju nijedan dečak njegovog uzrasta nije uživao, apotekareva unuka, dok je pravila oblogu od ružmarina i krema od nane za lečenje uboda obada, poljubila ga je u usta. Dečak je zadovoljno primio toplinu tih malih usana, okusio ih je kao meso kajsije, otvorio ih jezikom kao da hoće da izvadi košticu i istraživao njenu unutrašnjost. Prestala je da ga zanima obloga protiv obada; šake umrljane kremom od nane zgrabile su njen struk; na licu je osetio pomeranje plavih lokni i intimu požude koja se cedila niz ženske obraze. „Volim te“, rekla mu je, „oduvek.“

Devojčina ljubav kondenzovala se na pločicama ostave u apoteci. Santjago ju je ponovo poljubio, snažno privukao sebi, a njene čvrste grudi žarile su se u njega poput ljuštura školjki koje je baka Olvido nedeljom ubacivala u paelju.

„Hoćeš li mi napisati pesmu?“, prošaputala mu je na uvo.

Te noći, zatvoren u svojoj sobi, prećutavši Olvido šta se dogodilo, plašeći se da će se misliti da ju je izneverio, nije napisao pesmu drugarici plavih lokni, već poljupcu, koji se u stihovima pretvorio u zasebno biće, odvojio se od hartije i počeo da lebdi po sobi.

17

Iako je Santjago Laguna mislio da se rodio bez stigme prokletstva, u nedelju, po izlasku s mise, upoznao je Ezekijela Montesa, a ledeni potres rastopio mu je kosti. Mirisao je na sapun od lavande, pomešan sa sladunjavošću ovaca, koja se zavukla u bore na čelu i vratu - koliko god da se prao, nije mogao da ga se oslobodi. Santjago mu je pružio ruku, hrapavu i hladnu od oktobarske vlage. Ezekijel mu se nasmešio. Nosio je crno i kruto odelo, poput oklopa, i belu košulju bez kragne. Imao je gustu kestenjastu kosu talasastu na slepoočnicama, iako je bila veoma kratka. Santjago je bio viši od njega; sa svojih šesnaest godina preobratio se u lepog momka, s visinom katedrale, koju je nasledio od oca.

„Drago mi je da se konačno upoznajete“, rekla je Olvido kad su se rukovali.

Ezekijel Montes ju je pomno posmatrao očima zelenim od proplanaka, a ona mu je uzvratila nežnim pogledom. Santjago je iznenada otkrio da mu umesto kostiju unutar mesa teku reke, pa je prokleo tortu od kupina, divlje kupine i ovčije praporce. Prvi put se u životu osećao kao najnesrećniji dečak na svetu.

Jednog jutra sredinom septembra, dok je Santjago bio u školi, Olvido je otišla u brda u potrazi za kupinama, da Santjagu napravi tortu. Sudbina, ili možda kamen o koji se saplela, učinila je da izgubi ravnotežu i padne u jarak gde su rasle najdivnije kupine s kraja leta. Izubijana i puna uboda, videla je da se na vrhu jarka pojavila ovca s praporcem o vratu, a potom još jedna, i još jedna, sve okruglih očiju koje su lutale dok su preživale travu. Iza njih je iskrsla i snažna silueta Ezekijela Montesa. Videla ga je nekoliko puta u crkvi, i u piljarnici, ali nikada nije obratila pažnju na njega dok ga tad nije dobro osmotrila na vrhu jarka, kako je gleda raširenih nogu, s pastirskom torbicom preko grudi. Pružio joj ruku da joj pomogne da izađe. Uzeo ju je u naručje jer joj je bilo teško da hoda. Rekao joj kako se zove uz nonšalantnost samoće polja i odneo je' u svoju kolibu da joj izviđa rane, praćen maglovitim blejanjem.

„Staviću vam mast na ogrebotine.“ Glas mu je izlazio iz grla promukao kao u vuka pod avezdama.

Utočište je bilo malo, zidovi od kamena, a krov od starog, bezbojnog crepa. Ezekijel Montes odlučio je da Olvido ne uvodi unutra; u njemu se nalazio samo razmešteni ležaj, stočić i peć da se noću ogreje i spremi hranu. Položio ju je na travu pored vrata, skinuo torbicu i podmetnuo je ispod Olvidine glave. Visoko na nebu, sunce je obasjavalo podne. Ezekijel Montes je iz svog skloništa izneo staklenu bočicu, čistu krpnu i solju mleka.

„Pijte, prijaće vam.“

Ona se uspravila i popila mleko naiskap. Potom je ponovo legla na travu.

„Izvadiću vam trnje koje vam se žarilo u noge.”

„Hvala vam.” Olvido je zadigla suknju iznad kolena i priljubila butine.

Osetila je krupne, nezgrapne prste Ezekijela Montesa kako se trude da uklone trnje i ublaže iritaciju rana.

„Ovo je prvi put da mi se nešto ovako dogodi, znate? A čitav život šetam ovim poljima.”

„Taj jarak je opasan. Meni je nedavno upala ovca, a izašla je izranjav-ljena po svim nogama. Naravno”, uznemirio se, „vi ste mnogo lepši od ovce... nisam želeo da vas uvredim...”

„U redu je”, nasmešila se Olvido.

Pastir joj je očistio rane krpom i stavio mast od karanfilića; nije se usudio da je zamoli da otkrije butine.

„Da pogledamo sad ogrebotine na rukama i licu.”

Ezekijel Montes se nagnuo nad njom. Nedeljama je već imao dodir samo s prirodom pa mu je stomak uzdrhtao. Izbegavao je da je pogleda u oči, izbegavao je da joj pogleda u usne; usredsredio se na rane. Pastirove grudi odisale su nekom nevidljivom parom koja joj je ublažavala bol.

„Možete li malo da zasučete rukave?”

„Naravno.”

Kada je otkrila ruke, koža mu se zajapurila.

„Živite li daleko?”

„Na imanju pored puta.” Pastir je imao krupne, žuljevite šake. „Znate, ono koje zovu Crvena kuća. Oprostite mi, nisam se ni predstavila, a vi ste tako ljubazni. Zovem se Olvido Laguna.”

„Otpratiću vas kući, Olvido.”

„Već sam vas previše namučila.” Polako se uspravila i stala na noge. „Možete li da hodate?”

„Da.” Načinila je nekoliko koraka. Jedna noga ju je bolela pa je malo hramala.

„Ipak ću ja sa vama.”

Ezekijel Montes uveo je ovce u tor i ostavio ih dvojici mastifa. Potom je rekao Olvido da ga uhvati ispod ruke i osloni se na njega, pa su tako počeli da se spuštaju niz poljane preplavljene bulkama i kandilkama boje sleza. U daljini se čulo blejanje drugih stada, koja su se gubila između prašnjavih kanala i vilinskih stazica, a metal praporaca oštrio je nebo. Orlovi su preletali reljef grebena koji su se uzdizali oko njih. Ezekijel je ćutao, ponesen navikom: imao je četrdeset i četiri godine, a pastir je bio od ranog detinjstva. U daljini, iza poljana i kanala koji su zalazili u borovu šumu, na trenutak su se pojavile dve srne, skokovima iscrtavajući po vazduhu strasti parenja.

„Danas neću moći da napravim tortu od kupina. Korpa mi je ostala u jarku“, rekla je Olvido.

„Sutra ću vam nabrati punu korpu pa tako nećete ostati bez torte.“

Listovi su počeli da opadaju s bukovih grana; vazduh je bio topao i trom kada su stigli do Crvene kuće.

Santjago se vratio iz škole pred večer, a baka mu je ispričala šta joj se dogodilo. Dečak se zabrinuo zbog rana, oprao ih i dezinfikovao pre nego što je legao da spava, ali ne i zbog tog pastira koji je pomogao njegovoj baki jer je pretpostavio da je to bio stari Saturnino, šezdesetogodišnje spadalo velike snage, koji bi se svake nedelje napio i zaigrao na trgu. Hteo je sledećeg jutra da ostane kod kuće daje neguje, ali Olvido je insistirala da se oseća dobro pa je, naposletku, dečak otišao u školu. Kada je prošlo jedanaest, neko je pokucao na vrata. Ona je lupanje zvekira osetila u stomaku - znala je da je to Ezekijel Montes. Bio je sveže obrijan, a krupno lice isticalo je dubinu zelenih očiju. Kosa mu se presijavala; kršio je šake pocrvenele od muže na jutarnjoj rosi. Uvela ga je u kuhinju.

„Našao sam vašu košaru.“ Pastir je pruži, do vrha napunjenu kupinama.

„Koliko ste nabrali, imaću najmanje za dve torte.“ Ostavila je košaru na radnu površinu. „Mogu li da vas poslužim kafom?“

Prihvatio je i ostao da stoji posmatrajući je kako kuva. Znao je priču o prelepoj Olvido, priču o proklesoj porodici i raskošnom bordelu koji se nalazio u toj kući s početka veka. Međutim, četrdeset godina proveo je osvežavajući dušu u brdu samoćom i nije mario za seoska govorkanja, već samo za svoje divlje srce.

„Da li su vam rane bolje?“

„Skoro da me više ne bole, a i noga je bolje kako sam odspavala. Moram opet da kažem da ste bili veoma ljubazni.“ Dala mu je šoljicu kafe pa su seli naspram belog stola koji je odavno zamenio žrtvenik na kojem je Manuela čerečila petlove.

„Da li vi sami radite na imanju?“

„Pomaže mi i moj unuk, sad je već maltene odrastao čovek; napunio je šesnaest.“

„Ja sam udovac. Moja žena je preminula od upale pluća pre nego što mi je podarila decu.“ Kafa mu je bila veoma gorka.

„Znam kako je izgubiti voljenu osobu. Veoma mi je žao, čovek više nikada nije onaj stari...“ U ustima je osetila ukus zemlje s groblja i spustila pogled.

Ezekijel Montes odložio je šoljicu. Želeo je da joj pomiluje kosu i obraze, ali se ograničio na to da joj stisne šaku.

„Vuk pojede jednu ovцу, ali ostane ih još mnogo za čuvanje.“

Ona ga je pogledala u oči. Prijao joj je mlaki dodir pastira i ponovno udisanje nevidljive pare njegovih grudi.

„Moram da idem. Hvala vam za kafu i razgovor. Ponekad prođu nedelje da se ni sa kim ne sretnem.“ Povukao je ruku i ustao.

„Navratite kada god budete želeli.“

Ezekijel je izgledao kao da žuri. Olvido ga je ispratila do vrata i po-smatrala kako se udaljuje stazom obraslom belim radama.

Kada se Santjago vratio, zatekao ju je kako pravi tortu od kupina. Izgrdio ju je zato što je opet išla u brdo, a još se nije oporavila od jučerašnjeg pada.

„Nisam išla, doneo mi ih je pastir“, rekla mu je ne pridajući tome važnost.

„Saturnino se baš muči oko tebe?“

„Nije Saturnino, već drugi pastir. Retko silazi u selo. Zove se Ezekijel Montes.“

Santjago ga se nejasno sećao. Bio je to ćutljiv i robustan čovek za koga se šuškalo da ima oči i ćud vuka.

„Mislio sam da ja večeras odem da ti uberem kupine.“ Namrštio se. „Baš ljubazno od njega, ali ako ga ponovo budeš videla, reci mu da na ovom imanju postoji i muškarac.“ Izašao je iz kuhinje i popeo se uz stepenište preskaćući po dva stepenika.

Olvido je obrisala ruke od kupinovog soka i pošla za njim.

„Reci mi šta ti je.“

Ležao je na krevetu odsutnog pogleda.

„Ne želim da ti se bilo šta dogodi, shvataš li? Želim da zauvek budemo zajedno.“

Sela je pored njega i pomilovala ga po kosi. Santjago je naslonio glavu na njen stomak i stisnuo se uz nju.

Sledećeg dana, nakon što je Santjago otišao u školu, Olvido je napravila ručak, sredila povrtnjak i otišla u potragu za Ezekijelom. Jutro je bilo maglovito, proplanci su ličili na fatamorgane, a sećanje na pastira samo na san. Kako ga nije našla kraj jarka, krenula je ka kolibi. Koraćala je pomažući se štapom, pažljivo, da joj ne bi ispala torta. Kada je došla do kolibe, nebo je počelo da se razvedrava. Ezekijel je sedeo na pragu, udubljen u knjigu. Podigao je pogled, ostavio knjigu na travu i zadovoljno se nasmešio. Nalet vetra s planina razbarušio joj je kosu i volan suknje.

„Napravila sam i vama tortu od kupina koje ste mi doneli.“

Obrazi su joj bili rumeni od napora, a leđa mokra od znoja. Međutim, kada joj je Ezekijel Montes prišao s neukrotivim sjajem zarobljenim u očima, počela je da drhti.

„Da li vam je hladno?“

„Pomalo.“ Pomislila je da će pocrveneti pa je skrenula pogled. Potom mu je dala tortu.

Zahvalio joj je, ušao u sklonište i ostavio je na stolu pored ognjišta. Potom je izašao s kožuhom i prebacio ga preko Olvidinih ramena.

„Vetar postaje svež.“

„Šta čitate?“ upitala je sedajući na stepenik.

„Bibliju.“

Bila je to Biblija s crnim kožnim povezom, listova pocrnelih od vremena, usamljenih šaka i noći u kojima su zavijale zveri.

„Pripadala je mojoj majci.“

„Da li volite da čitate?“

„Samo Bibliju, ne znam više ništa da čitam. Na njoj sam naučio i na njoj sam stao.“

„A da li ste pokušali da čitate druge knjige, ako smem da pitam?“

„Razumem vašu radoznalost. Pokušao sam, ali reči bi mi se stapale i ništa ne bih razumeo. A Bibliju sam celu pročitao više od dvadeset puta bez ikakvih teškoća.“

Ezekijel je seo na travu, iščupao vlat i stavio je između usana. Onda je ispričao Olvido da se njegov otac, u mladosti paroh crkve u Soriji, razredio nakon što se zaljubio u devojkicu, šegrtkinju kod modistkinje, koja je svakog jutra dolazila u hram da zapali svecu za pokojne roditelje. Na njenom licu titrali su plamenovi malih voštanica stvorenih za uspomene i gorele oči planinske mačke, koje su oca gurnule u telesnu ljubav i razmnožavanje. Ezekijel se nije sećao mačjih očiju: smrt je odnela njegovu majku nakon što se zarazila tuberkulozom, kada je imao samo četiri godine. Nakon sahrane, njegov otac se preselio u selo gde se rodio i postao pastir. U planinama je čuvao sina, ovce i svoje patnje. Ezekijel nije išao u školu, a družio se s jagnjićima i mastifima. Uz Bibliju je naučio slova, a uz ovce brojeve: sabirao je kad im se rode jaganjci, a oduzimao kada bi ih vukovi pojeli. Oca su streljali gardisti krajem četrdesetih; optužili su ga da mleko i sir prodaje na crnoj berzi. Streljali su ga na putu gde su otad rasle bulke i čičak među sočnom travom. Neko vreme je u jednoj kožnoj torbici držao čaure metka koje je pronašao u mulju; da nije bio tako mlad, nikada ih ne bi potražio, ali tad je osećao kao da će mu one vratiti sve što je izgubio. Spavao je s tom torbicom ispod jastuka, a čaure su mu eksplodirale u snovima i sklonište punile barutom i strahom; za to vreme, vukovi su tamanili jagnjad jer on ništa nije činio da ih spreči. Onda su jedne noći čaure prestale da eksplodiraju, pa je Ezekijel ubio jednog vuka, prvi put u životu, puškom muškarca. U svitanje se vratio na mesto gde su mu streljali oca, i zakopao kožnu torbicu ispod bulki.

Pastir je pročistio grlo. Godinama nije toliko pričao; godinama ga nije slušala žena usta rumenih od vetra. Rastali su se po podne. Blago zveckanje praporaca, mlečno blejanje, pašnjaci koji luče zelenilo, koje se sada otkrivalo drugačije pred Ezekijelovim očima, nagnali su ga da je zamoli da ga ponovo poseti sledećeg jutra.

„Spremiću vam sir.“

Međutim, između njih se najpre isprečila priroda. Nekoliko narednih dana obilno je padala kiša. Ezekijelov sir ugorčao se od stajanja u kolibi. Mleko se zgrušalo od nestrpljenja, a buđ se hvatala na pokorici kao pastir za prozor, tražeći u oluji siluetu žene. Onda ga je jednog popodneva spljeskao kundakom puške pa se zdušno posvetio izradi novog. Kada je bio gotov, obukao je kabanicu, stavio sir blizu srca i krenuo. Sišao je niz pašnjake, prešao preko kanala, zašao u gustinu borova i došao do Crvene kuće.

Šarke gvozdene kapije škripale su izjedene od rđe, bele rade na putu nadvile su krunice i umirale spljeskane čizmama zaljubljenog čoveka, zlatni zvekir i šaka žene pojavili su se na klizavim vratima. Olvido je prepoznala lice pastira ispod starog, kožnog šešira širokog oboda.

„Sir više nije mogao da čeka.“

Izvukao ga je ispod kaputa, a ona ga je uvela u kuhinju. Ostavljao je za sobom tragove vode sa čizama. Olvido uze sir u ruke, a neki damari prodoše joj kroz prste.

„Hvala“, samo to mu je rekla.

Nije se usudila da mu priča o poslednjim noćima, o nemirnom snu ispunjenom barutom, ne znajući da li miris dopire iz puške koju je opalila Manuela one zimske noći, ili iz čaura metaka na kojima je spavao pastir. Nije se usudila da mu kaže da je, po izlasku meseca, legla na krevet s baldahinom i da su se žućkaste ženice smejjale njenom skorašnjem nemiru zbog proplanaka i stada. Nije se usudila da mu priča o jutrima sa očima zarobljenim u oblacima, poljskim čizmama spremljenim u predsoblju, kišnom mantilu na čiviluku koji je žudeo za novim odredištem. Nije se usudila da mu priča o tikvama koje su joj umirale u šakama dok ih je kuvala s grizom savesti što misli na njega, ne shvatajući kako joj se to dogodilo. Nije se usudila da mu priča o melanholiji s kojom je posmatrala kišne kapi, melanholiji koju je primetio i njen unuk i zbog koje ga je prvi put u životu slagala.

Ezekijel Montes skinuo je kabanicu i popio kafu. Olvido je pričala kako je loše vreme naporno, o povrtnjaku obdarenom raskalašnom plodnošću, o kulinarskom programu na lokalnom radiju, čak je uključila tranzistor da čuje Santjaga kako promuklim glasom recituje pesmu fra Luisa de Leona, kao predskazanje budućih muka.

„Hoćete li doći da me vidite u kolibi kada se razvedri, da nastavimo da ćaskamo?“ Gledao ju je pomno poput vuka.

„Veoma bih volela.“

Čuo se zvuk žara kada se u peći urušio ugalj. Predveče je nestajalo na nebu, a tama je stidljivo palacala jezikom od zvezda. Ezekijel je obukao kabanicu i stavio široki šešir. Napolju je i dalje padala kiša.

„Dovidenja.“ Nasmešio se.

Olvido je ostala na vratima posmatrajući kako ga senke gutaju.

Dok se nebo nije osušilo, tek sedam dana kasnije, Ezekijel Montes predao se čitanju Biblije. Obnavljao je priču o raj u Postanja i prelasku izabranog naroda preko pustinje dok se nad njim ne nadvije noć i zatekne ga pod svetlošću svece bez sna, zaustavljenog na kosi jedne žene. Čim se razvedrilo, ona se popela do kolibe. Bilo je veoma rano; na horizontu su još mogle da se uoče rumene ogrebotine zore. Santjago je ostao da spava u crkvi kako bi pomogao ocu Rafaelu, čija se inkontinencija veoma pogoršala poslednjih godina, tako da nije morala da ga isprati u školu. Dočekao ju je lavež mastifa koji su joj izašli u susret mašući repom. Nosila je knjigu ispod miške - Bekerove *Legende*. Ezekijel Montes muzao je ovce, neobrijan, sa ispasanom košuljom. Spazivši je, slučajno je prevrnuo činiju s mlekom.

„Mnogo sam poranila, ali dan je tako lep da sam, čim sam se probudila, osetila želju da prošetam“, rekla mu je.

„Ovde ste dobrodošli u svako doba.“ Pastir je prešao šakom preko lica, zabrinut zbog neobrijane brade, pa je brže-bolje uvukao košulju u pantalone.

„Donela sam vam jednu knjigu, ako poželite da je pročitate.“

„Aha... Zahvaljujem vam. jeste li doručkovali?“

„Malo voća.“

„Onda ću vam spremiti krišku tost-hleba sa sirom i solju mleka. Tek što sam ga pomuzao.“

Doručkovali su sedeći na stepenicima pored vrata kolibice. Iako je žarko želela da mu pomogne da prepeče hleb i iseče sir, Ezekijel je insistirao da se on sam za sve pobrine. U izbi je mirisalo na muškarca samotnjaka, ležaj je i dalje bio neraspremljen, a sudovi od večere razbacani i prljavi na stočiću blizu ognjišta. Nakon doručka, malo su ćaskali o lovcima koji su počeli da dolaze u selo, o bolesti koja uništava sveštenikove bubrege uprkos njegovoj stamenosti i o šampionatu u dominama, koji se održava u krčmi za nekoliko nedelja, a na koji je Ezekijel razmišljao da se prijavi jer su, otkako ga je njegov otac još u ranom detinjstvu naučio kako se igraju, domine bile jedna od njegovih retkih strasti.

„Ako želite, možemo odigrati koju partiju. Ja ponekad igram s unukom“, predložila mu je.

„Zašto mi ne pročitate nekoliko stranica iz knjige koju ste doneli?“

„Zar ne biste voleli da sami pokušate? Možda samo da vam pomognem.“

Olvido mu je predala knjigu koja je počivala na njenim butinama, ali umesto da je pročita, Ezekijel Montes je pomilovao korice kao da se u njima skriva nežnost žene koja mu se smešila u iščekivanju. Ako su mu u drugim prilikama štampana slova ličila na mrave koji hodaju iz reda u red, pred Olvidinom blizinom mravi su se udružili, pretvorivši se u dugu kosu koja je padala preko nagih leđa. Štrecnuo se,

zadrhtale su mu usne pa je u sebi izrecitovao stih iz Knjige postanja: „Sada eto kost od mojih kosti, i telo od mog tela. Neka joj bude ime čovečica, jer je uzeta od čoveka.”*

„Da vam sad ipak ja malo čitam.”

„Ne, molim vas, drugi put. Sada ne bih mogao da se usredsredim na to” zamolio ju je ostavivši knjigu na travu.

„Šta vam je?”

Na šaci je osetila Ezekijelovu, a potom nalet zelenih očiju. Poljubili su se, prvo polako, a potom neutaživo, kao da su želeli da im ti poljupci traju sve dok ne zaspe, sve dok ne umru. Zagrlili su se i pali na kolena poput dva pokajnika. Poljupci su im skliznuli po odeći, po njegovoj košulji, po njenom džemperu, klizili su im po suknji i pantalonama, te su se strovalili po proplancima kao reka na čijim obalama su šuštale kandilke, pojile se ovce, skakutale žabe, a u čijim se vodama sunce razlagalo u dobovanju ogledala. Nisu udisali kiseonik, udisali su usne. Nisu se dodirivali kao da su se već pronašli, dodirivali su se kao da se nalaze hiljadu kilometara daleko. Izgubili su ravnotežu pa su se skotrljali niz proplanak ne puštajući se. Mastifi su lajali oko njih, ali oni su nastavljali da se ljube, kupajući se u reci poljubaca sve dok Olvido nije izgubila dah. Ustala je, otrešla suknju i pobjegla ka borovoj šum, poput šiparice, od sopstvenih poljubaca, a Ezekijel je osećao da će mu testisi pući i da mu se sperma pretvara u pahulje snega.

Kada je došla do seoskog trga, pomislila je da će joj srce iskočiti iz grudi. Nabrala je boru između obrva i popela se uz padinu do groblja. Grobar je čupao korov između nadgrobni ploča kako korenje ne bi iz-grebalo mrtvace. Ugledao ju je kako je žuri bledog lica, kako se njena zadihanost nadmeće s graktanjem svraka.

„Šta je s tobom, ženo?” povikao je.

Nije odgovorila; nastavila je između redova krstova i prašnjavih ve-naca, do starog dela groblja gde se nalazila Estebanova humka. Otkako se zauzela za gajenje Santjaga, prestala je da se skriva u kripti, ali dolazila je svake nedelje kad i sav normalan svet. Takode se molila kraj ćerkinog groba, brisala nadgrobnu ploču i stavljala cveće.

MARGARITA LAGUNA, POČIVAJ U MIRU. Pročitala je epitaf, prekrstila se i klekla na Estebanov grob. Zgrabila je zemlju i stisla je u šakama. Potom ih je otvorila i prinela zemlju usnama. Svrake su je čule kako joj je objašnjavala, kako ju je ljubila s osetljivošću večnosti, kako je plakala nad njom sve dok se po groblju nije raširio miris kiše. Olvido je legla preko groba i zatvorila oči.

---

* Postanje 2:23, prev. Karadžić-Daničić

Sledećeg jutra, s kuhinjskog prozora nazrela je siluetu Ezekijela Montesa kako obilazi oko ograde vrta. Tumarao je između rđe poput nekog zombija kog održava još samo automatika živog bića. Ona se udubila u čišćenje semenki iz paprika, na dinstanje luka, na komadanje pileta, sve dok Ezekijelova silueta nije nestala. Sama je jela u kuhinji gledajući kroz prozor, obećavajući sebi da će mu, ako se vrati, izaći u susret. Nije pojela desert. U stomaku joj je bilo mesta još samo za uspomenu na ono što se dogodilo prethodnog dana. Obrisala je usne vlažne od masti pržene piletine, stavila šal preko ramena, obula poljske čizme i krenula.

Zatekla ga je kako sedi na steni na livadi koja se spuštala od kolibe ka kanalima. Držao je Bekerovu knjigu kao da ne zna šta bi s njom. Bilo je to predivno popodne početkom oktobra.

„Plašio sam se da se nećeš vratiti“, rekao joj je pastir ustavši.

„I ja“, odgovorila je tražeći njegov pogled, ruke, usta.

Orao je preleteo preko vedrog neba, Bekerova knjiga uronila je u travu, a preko korica je potekla reka njihovih poljubaca. Potom su se uputili u kolibicu. Tamo je u ognjištu ostao žar vatre koja je prethodne noći zagrevala Ezekijelovu nesanicu. Ljubili su se naslonjeni na zidove, skinuli su se na nenameštenom ležaju koji je škripao od težine ljubavi, od težine isprepletanih tela. Miris samotnjaka napustio je kolibu.

18

Kastiljansko selo nije bilo spremno za nesreću Santjaga Lagune. Meštani su ga gledali kako raste stojeći na pijedestalu crkvenog oltara, intonirajući *Slavu Ocu* i *Zdravo, Marijo* anđeoskim glasom, koji im je, iako je izgubio čistotu i postao dublji po dolasku puberteta, i dalje potresao srce verom i uplitaio im dlačice na rukama u nedeljnu odeću. (Neki su ga se čak sećali dok je ležao u kolevcu, spavajući poput nevinašceta, dok mu je Manuela Laguna štipićem dizala genitalije da posvedoči o autentičnosti njegovog rođenja.) Navikli su da ga slušaju kako recituje odlomke iz jevanđelja ili stihove svetaca na svojim radio-aparatima, šaka masnih od slanine za užinu ili s brkom od kafe s mlekom. Niko kao on u etar nije umeo da deklamuje rasporede misa, katihizisa i ostalih okupljanja vernika. „S kakvom jasnoćom taj dečak govori“, pričali su, „i to sa kakvom samo radošću i ubedljivošću!“ Navikli su na njegove stihove o orlovim noktima, geranijumima i noćnim frajlama subotom ujutru. Devojčice su lizale lilihipe misleći na latice cveća, devojke bi pomešale igle sa zimskim granama koje su čekale povratak lažne ljubavi, starice su se podmlađivale praveći čorbe. Čak su navikli i na njegovu lepotu i prisvojili je kao svoju, pretvorivši je u ponos i diku sela. „Šteta što se u okrugu održavaju samo takmičenja za izbor najlepših telića. Da postoji i za momke, Santjago bi nam sigurno osvojio prvo mesto“, komentarisalo se po podne u redovima starica kada bi ga videle da prolazi smešeći im se. Više nije bilo važno što je ta lepota Olvidina, koja je selu podarila kulinarske recepte kojima je ublažavala čežnju za pokojnicima; više nije bilo važno što, iza imena svetog apostola dečak vuče prokleta prezime. Bez sumnje se rodio da ga okonča, da ga spljeska kao bubu svojim čudesnim darovima. Tako je govorio i otac Rafael, koji ga je oduvek voleo kao sina.

Ali nakon što je onog oktobarskog jutra otkrio kako se gledaju njegova baka i Ezekijel Montes, *Slavu Ocu* i *Zdravo, Marijo* prekrpio je ogrtač teskobe i besa koji je parohijanima u srcima pomutio uživanje u Bogu. Tuga od koje je bolovao dečak, a koja je gnojila kao rana u praznična popodneva kada je Ezekijel Montes pio kafu iz džezve i jeo zemičke s cimetom u salonu Crvene kuće, sedeći između Santjaga i Olvido, pogodila je i njegove recitacije i pesme. Bezvoljno je čitao jevanđelja, kao da je reč o nekim tehničkim uputstvima; Matejine stihove pripisao bi greškom Luki, a Lukine nepostojećem jevanđelisti. Zamuckujući, s intonacijom samrtnika, čitao je pesme svetaca i neprestano grešio s rasporedima misa, katihizisa i skupova penzionera. Seoski popodneveni odmor postao je dosadan: bezvoljno se teturala šoljica kafe s mlekom, a iznevereno se osećala kriška slanine; starci su greškom

dolazili u crkvu u vreme katihizisa za prvu pričest, a deca, uzbuđena zbog svetog kolača, obrela bi se na besedi o hrišćanskom podnošenju udovištva. Pesme, koje je pisao za program subotom ujutru, napustile su nostalgiju prirode i nakupile se elegijama o prošlim vremenima, neotesanim izdajnicima koji krađu ljubav i umiru otrovani opijumom i đubrivom za ruže. Otac Rafael počeo je da radi ono što nikada pre nije ni pomislio da radi - cenzurisao mu je pesme, odbacujući neprikladno sve dok nije ostalo ništa za čitanje; nije ostalo ništa osim oduzetih usana naspram usamljenosti mikrofona. Sveštenik, s teskobom ljubavi prema dečaku i urinarne inkontinencije, na kraju je kupio monumentalnu kolekciju verske muzike i udaljio ga iz etra da se izleči od bolesti koja ga je izjedala, a koju je dobri otac pripisivao trenutnom napadu puberteta.

Oktobar se odmotavao u brdima, na njivama, u borovim šumama. Noći su zamirisale na maglu, vetrom su leteli prekrivači suvog lišća, a polja postala kruta s prvim mrazevima.

Izdajnici, koji su zaposeli Santjagove pesme, pojavili su se i u pričama Manuele Lagune. U salonu Crvene kuće, kada se noć zgušnjavala nakon večere, a slika Pjera Lezaka, okačena naspram kamina, crvenela od senki, Atlantski okean uzburkao se silovitije nego ikad pre između Olvido i Santjaga, lađe su se razbijale u paramparčad, talasi su mornarima vadili oči, a ti izdajnici u dečakovoj mašti bili su pokretači svih nesreća, svih mornarskih vapaja, svih zala na svetu, kao da su bili u stanju da vladaju čak i prirodom. Kada bi Santjago začutao čekajući da njegova baka ispriča kraj, obrazi bi mu se zategli u tužnim borama; međutim, Olvido nije obraćala pažnju na izdajnike i odnosila se prema njima kao da ne postoje. Ništa se nije promenilo niti će moći da se promeni među nama, nameravala je da kaže svom unuku dok je pričala završetak priče onako kako joj je ispričala njena majka pre mnogo godina.

Santjago se razboleo i prestao da ide u školu. Izjutra je povraćao večere koje je kuvao zajedno s bakom, sad već bez smeha i igara, večere ćutljivih tikava, smušene tunjevine i gorkih krompira, večere praćene jednim te istim pitanjem - „Da li ti je on verenik?"; i jednim te istim odgovorom: „Za sada mi je samo dobar prijatelj." Ali ona je lagala, premda je to činila da ga ne bi povredila, kako bi se malo-pomalo navikao na to da će Ezekijel Montes tumarati njihovim životom.

A on je primećivao laž. Olvidine oči su sijale dok je govorila o pastiru, a ranije su joj blistale samo kada govori o unuku. Uplitao se u posteljinu žaleći se na grčeve u stomaku koji su ga spopadali od bakine sreće: sve dok ostaje kod kuće, njegova baka neće moći da se nade sa Ezekijelom u kolibi, neće moći da šeta šumom koja je oduvek pripadala samo njima. Olvido mu je u spavaću sobu donosila čaj od kamilice, davala mu ga na kašičicu, onda bi ga ljubila u čelo, a on bi delovao zadovoljno kao onih dana kada se još niko nije isprečio između njihovih pogleda.

Možda Ezekijel Montes nije znao da je on izabran da spase porodicu? Zar Ezekijel Montes ne zna kome se suprotstavlja?

Njegova baka imala je mnoge udvarače otkako joj je kulinarski program otvorio vrata društvenog života. Znao je da ju je Agustino, udovac koji je držao prodavnicu tkanina, jednog dana pozvao u letnji bioskop, a da se ona izvinila rekavši mu da će ići sa unukom. Potom je Agustino, ispijajući čašicu crnog vina u jednom ćošku na trgu, besneo kad ih je video kako se smeju zbog filma, s rukom u ruci da bi se zaštitili od zve-zdane rose. Takođe je bio svedok kako je advokatov sin, koji je zamenio svoga oca kada je ovaj preminuo od raka prostate, pokušao da pomiluje Olvidinu šaku dok joj je objašnjavao gde treba da potpiše dokument; ona se približila papiru držeći penkalo, a on ju je čekao s malim bodežom svojih prstiju, bez namere da uđu u ratnu, već u ljubavnu bitku. Ona je to znala, pomislio je u bunilu Santjago, krišom je sklonila ruku i otišla iz advokatove kancelarije milujući unukovu šaku, stiskajući je nežno kako bi ga uputila u ono što se dogodilo.

Novi seoski lekar, mladić plave kose, koga je mučila ćelavost i zapanjujuća kratkovidost prikrivena iza metalnih naočara, došao je do Crvene kuće kako bi uspostavio dijagnozu bolesti koja je tištala Santjaga. Pregledao mu je stomak dugim prstima i osetio da je zgrčen, kao da hoće da se izmigolji njegovom dodiru. Takođe mu je pregledao krajnike, ružičaste poput škrga oslića, i uši, gde je otkrio voštani čep koji mu je izvadio posrebnom trubicom i mlazom vode.

„On je jedan vrlo zdrav dečak“, rekao je naposletku Olvido. „Povraća na nervnoj bazi. Neka izađe da malo prošetata, a ako se simptomi nastave, davaćete mu čašu sode bikarbone s tri kapi limuna svakih osam sati. Ako se živci ne smire, onda će im trebati pomoć da se pročiste.“

Te noći nije bilo priča kraj kamina, već samo pročišćivač od sode bikarbone. Olvido je rano legla u hrastovu sobu; želela je da joj se iz vida izgubi zazidan prozor njene spavaće sobe i pomislila je da bi Klara Laguna mogla da joj da neki savet kako bi pomogla dečaku da razume prijateljstvo sa Ezekijelom Montesom. Zamislila je pastira kako čita Bibliju u vučjoj samoći, bez apetita, neobrijan i zaljubljen; dok patrljak svece nestaje na stočiću, on leži na gvozdenu ležaju čekajući je. Prošlo je više od nedelju dana kako ga je videla, otkako je Santjago počeo da povraća. Nedeljne užine su propuštali, kao i Ezekijelove posete tokom sedmice, kada im je obično donosio sir i sveže mleko i popio kafu u kuhinji.

Potišten od sode bikarbone s limunom, od koje je otkrio novu dimenziju svog stomaka gde se smestila čežnja za Olvido, Santjago je otišao u njenu spavaću sobu da je potraži, ali pošto je tamo nije pronašao, uputio se ka sobi Klare Lagune. Nekoliko trenutaka posmatrao je siluetu svoje bake ispod purpurnog baldahina, potom je legao pored nje ne rekavši joj ništa, zagrlio je oko struka i zaspao. Niz jedan zid spustilo se šuštanje čipkane kućne haljine.

Vatra. To je bila prva noć da je Santjago sanjao plamenove koji su ga stezali ga oko vrata, ali san se tu završio. Probudio se s urlikom, znojav i očiju zalutalih na purpurnom baldahinu. Grčevito se uhvatio za meso svoje bake, a ona ga je umirila poljupcima. Ljuljuškala ga kao kada su ga, kao malog, budili košmari u kojima je Manueli Laguni iz usta curilo plavo more otrova. Ostali su tako duže od sata, zagrljeni, deleći tajne u ćutljivo jutro koje je prolazilo kroz stakla. Kasnije, tokom doručka s prepečenim hlebom, Santjago je bio siguran da su se ti plamenovi podigli iz pakla o kojem je otac Rafael stalno govorio za predikaonicom, ojačanom gvoždem zbog njegove prepotopske težine. Osećao je krivicu što je sveštenika prepustio samotnoj sudbini u sobičku sakristije, okruženog nokširima, teološkim tezama koje je pisao tokom jutarnje lucidnosti, i gramofonskim pločama s gregorijanskim liturgijama, rekvijemima i svečanim misama. Odbio je da popije pola čaše sode bikarbones limunom. Tog jutra mu nije bilo teško da u stomaku zadrži sinoćnu večeru i jutrošnje parče hleba i maslaca.

„Idem u crkvu, bako“, rekao je nakon što je popio poslednji gutljaj mleka. „Potreban sam ocu Rafaelu. Nije ieпо što sam ga tako ostavio.“

„On ti to sigurno nije uzeo za zlo. Mnogo te voli...“

„A sutra ću ići i u školu.“

Dečak je obukao kabanicu i obuо gumene čizme jer je osvanulo nebo sivih oblaka. Otišao je da se pozdravi s Olvido, koja je još bila u kuhinji, zauzeta dranjem zeca za ručak, i zatekao je kako se smeška krvi i pramenovima krzna koji su spadali s noža.

Otišao je kolskim putem. Znao je da će Olvido ići da se nađe s Ezekijelom Montesom, pa je osetio ubod noža u grudima, kao i da mu se kosti ponovo pretvaraju u planinsku vodu. Ipak, morao je da vidi oca Rafaela i razreši svoje poslove s paklom. Kad su pale prve kapi kiše, počeo je da misli na apotekarevu unuku, svoju drugaricu s melanholičnim loknama, čije su se grudi od ljuštura školjki za paelju pretvorile u kolače sa šećernom glazurom. Još su se ljubili i pipkali po podne, u ostavi apoteke, među balzovima, porcelanskim tučkovima i medicinskim smešama, kada je trebalo da rade domaće zadatke; nikada se nije usudio da o tome ispriča ocu Rafaelu ili baki. Santjago je pomislio da bi mogao da se odrekne i tih popodneva, od kojih mu je bujao pubertet u pantalonama, ako Bog zauzvrat rastavi Olvido i Ezekijela Montesa. Na kraju krajeva, govorio je u sebi dok ga je voda udarala po čelu, sve što mi se događa samo je velika greška, ja nisam rođen za nesreću.

Otac Rafael se toliko obradovao kad ga je video, da je trčeci morao da izađe do kupatila. Crkva je odzvanjala pod njegovim teškim trkom, ali ne više kao ranije; od bolesti je dosta oslabio pa njegov prolazak svetom više nije bio toliko skandalozan. Santjago ga je sačekao u sobičku s radiom; bio je uredniji nego što je očekivao. U

uglu se uzdizala nova polica s kolekcijom verske muzike koju je nabavio otac Rafael, a ploče su bile uredno poredane po dečjim horovima ili autorima.

„Kako si, dečače?“, upitao ga je otac kada se vratio iz kupatila uvijen u zakrpljenu maramu.

„Hoću ponovo da vam pomažem s radiom i misama, ako želite. Mislim da još nisam u stanju da vodim programe, ali mogu da puštam muziku.“

„O, sine, kakva radost! Već sam pomislio da potražim drugog dečaka da te zameni; naravno, samo dok se ne oporaviš.“

„Ne tražite ga, oče, bolje mi je. Ali moram da vam kažem da sam sinoć sanjao pakao.“

„To mesto nije stvoreno za tebe, dečače“, odgovorio mu je sveštenik blagonaklono mu razbarušivši kosu.

Kada se vratio kući u vreme ručka, zatekao je Olvido zajapurenih obraza i s poljskim čizmama na nogama.

„Iskoristila si priliku da se popneš do kolibe i posetiš svog prijatelja pastira“, odmah ju je optužio Santjago.

„Za nekoliko dana, kada bude došla magla pokojnika, mora s ovcama da ode u Ekstremaduru i neće se vraćati do proleća.“

Olvido je znala da pastiri vode svoja stada ka ekstremadurskim pašnjacima jer su hladnoće tamo bile mnogo blaže nego u kastiljanskim planinama, i da se vraćaju čim popuste mrazevi. Međutim, do tog jutra, dok joj je Ezekijel Montes to saopštavao, nije bila svesna da će i on otići. Nedostajace joj razgovori kraj vrata kolibe, šetnje po proplancima i zagrljaji i poljupci u neredu gvozdenog ležaja.

„Pozovi ga da svrati ove nedelje, da se pozdravimo“, predložio je Santjago.

Radovao se pri pomisli s kakvom brzinom je Bog obratio pažnju na njega i kako je umešno udaljio Ezekijela Montesa od bake. Polovina jeseni i čitava zima činilo mu se dovoljno vremena da ga ona zaboravi. Nije mii preostalo ništa drugo do da ispuni svoj deo dogovora i prekine igre s apotekarovom unukom.

Ezekijel Montes došao je u Crvenu kuću u grubom odelu, a na kosu je stavio kolonjsku vodu. Zelene oči su mu već svetlucale odsustvom dok je posmatrao kako Olvido poslužuje kafu i reda zemičke s cimetom na male porcelanske poslužavnike. Pričao je o svom putovanju po kanalima, o sočnim zemljama gde pašnjake ne prekriva sneg i gde borove šume, u sumrak, pretvaraju pejzaž u svet džinovskih senki. Santjago je bio ljubazan tokom večeri. Zapitkivao ga je koliko će

mu vremena trebati da dođe do Ekstremadure, kroz koja sela će proći i o još mnogim detaljima koji ga uopšte nisu zanimali.

Kada je prošlo osam uveče, Ezekijel je rekao da mora da krene. Santjago se pozdravio u salonu i pustio da ga njegova baka sama otpratiti do vrata. Skriven iza ugla hodnika, video ih je kako se žurno ljube, kako se dodiruju po licu kao da su šake um kojim će se zapamtiti; kako se grle pod oštricom tame koja je ocrtavala njihova tela kroz odškrinuta vrata. Mnogo mu je bilo teško da odagna taj prizor koji ga je povredio. Posle večere, kada su baka i on seli kraj kamina da pričaju priče, morao je da potisne želju da u svoje pripovesti uključi izdajnika odgovornog za sve nesreće sveta.

Sledećeg dana, kada su crkvena zvona zazvonila za duše pokojnika, Ezekijel Montes krenuo je sa stadom i mastifima, ostavivši selo iza sebe poput oblaka koji se ističe naspram zore.

Novembar je zašao u planine i šume. Duvali su vetrovi u kojima su pevale lipе, oskoruše su zapalile listove, bukve su požutele, a paprat dobila braon boju. Vlažna jesen napredovala je ka zimi.

Santjagove kosti ponovo su bile prave kosti. Ponovo je nedeljom pevao na misi, stojeći na pijedestalu, okrepljujući pastvu glasom, promuklijim, ali i zrelijim i lepšim; ponovo je po podne recitovao jevanđelja i pesme svetaca i bez greške obavestavao o rasporedima misa, katihizisa i ostalih skupova. Jedino nije mogao ponovo da piše stihove, ni o prirodi, ni o izdajnicima. Zamolio je baku da ponekad dode po njega u školu i bude s njim u sobičku sakristije tokom programa. Ona bi sela na stolicu i pažljivo ga gledala dok recituje pred mikrofonom, ali je Santjago ponekad osećao da joj je pogled dalek, zagledan u neko drugo mesto umesto da bude usredsređen na njegove oči. Bolelo ga je zato što je znao da putuje do Ekstremadure, do onog neotesanog čobanina izgubljenog na pašnjacima. Međutim, Olvido nije pokazivala znake tugovanja zbog pastirovog odsustva. Jedina promena u njenom životu bila je da je češće išla na groblje. Redovno je posećivala Estebanov i ćerkin grob, a ponekad bi svratila i do Manuelinog mauzoleja u novom delu groblja. Mali šestougaoni hram od ružičastog mermera podupirali su jonski stubovi, u čijem središtu se izdizala grčka boginja s rukavicama. U selu se govorilo da ima grob u skladu sa onim što je i bila: ništarija koja se uzdigla iz telesnih slabosti. U to doba godine, mauzolej je uvek bio usamljen, ali tokom prolećnih i letnjih meseci posećivali su ga entomolozi iz cele provincije, pa čak i iz prestonice; u to doba, ka njemu bi u hodočašće krenulo na hiljade insekata, a najviše stonoge i zrikavci. Naučnici još nisu našli logično objašnjenje tog fenomena. Beskonačni redovi buba penjali su se ka groblju uzbrdicom s religioznom fatalizmom, iako su

se seoska deca zabavljala gađajući ih kamenjem i razbijajući njihove vojničke formacije, psi litalice njuškali su ih vlažnim njuškama, a letnje pogrebne procesije besno ih gazile kako bi se osvetile tuzi.

Kada su došli prvi snegovi, Santjago je primetio da je njegova baka sve rasejanija. Ponekad bi joj paprikaš zagoreo jer bi ga zaboravila na vatri, u drugim prilikama pomešala bi sastojke deserta sa sastojcima predjela ili glavnog jela pa bi skuvala kastiljansku supu sa šećerom i cimetom, a ćufte s kremom od limuna. Onda je unuku počela da priča o životu Ezekijela Montesa, o njegovom detinjstvu u kojem je sabirao rođenu jagnjad i oduzimao ih posle vučjih očnjaka, o njegovoj čudnoj sposobnosti da čita Bibliju iako je pred svakom drugom knjigom bio nepismen, o torbici gde je stavio čaure metaka koji su ubili njegovog oca i kako je godinama spavao na njoj. Santjagove kosti su se opet ražalostile, a jutarnje povraćanje vratilo, kao i izdajnici u priče Manuele Lagune i vatra u njegove snove. Međutim, ovoga puta Santjago nije strahovao da plamenovi pripadaju paklu; iako su ga i dalje davili, kao i u prvom snu, nestajali su, iznenada, sprženi mesečevim zrakom. Zvezdana svetlost obavijala ga je belom buktinjom, a među hladnjikavim plamenovima pojavljivalo se lice neke žene. Tokom mnogobrojnih noći uspeo je samo da razazna kestenjastu kosu raspuštenu poput talasaste grive. Kako se taj san ukorenio u njegovoj utrobi, naredne noći uspeo je da razazna glatko čelo, a sledeće i crne oči koje je hranila tuga. Sledećeg dana bio je opsednut komadima uglja iz peći. Jeo je kao lud crne masline i lignje kuvane u svom mastilu, koje mu je pripremila Olvido, ne shvatajući iznenadnu želju svog unuka za proždiranjem svega tamnog što mu se nađe na putu. Prošlo je nekoliko dana dok ga san ponovo nije spopao. Pokušao je da zaspi bilo gde - navaljen na školsku klupu, slušajući gregorijanski poj i rekvijeme koje je puštao na radiju, ili svoju baku dok je pričala završetak priča. Više ga nije plašila vatra koja je u početku iskrsavala. Žudeo je da razotkrije celo lice žene koja se pojavljivala kasnije, žudeo je da osmotri šta se nalazilo dalje od tih očiju koje su ga držale zatočenog. Jednog popodneva, nakon raclijskog programa, šćućurio se na klupi u oratori-jumu Svete Pantolomine od Cveća, a mesečev veo pao je s crnih ženica žene, otkrivši malen i prav nos. Onda mu je prešlo u naviku da nakratko odspava sijestu u oratorijumu. Jedna dremka tokom olujne noći, kada do zore nije mogao da se vrati u Crvenu kuću, poklonila mu je jagodice i uši geometrijski pravilnog oblika. Što je više otkrivao crte njenog lica, činila mu se sve nepoznatijom, ali i sve lepšom. Kada je nedostajalo samo da otkrije usne i bradu, Olvido je odlučila da više ne pominje Ezekijela Montesa do proleća i da se predano posveti negovanju unuka, kao što je to činila i prethodnih šesnaest godina. U kuhinju su se vratile igre i šale, bradavice namazane sosovima, šetnje po snegu u brdu i predvečerja u sobičku kraj sakristije, dok je pastir, sam u zemljama Ekstremadure, brojao dane do povratka u Kastilju, a devojčica s

melanholičnim uvojcima kidala se od plača među eliksirima u ostavi apoteke, nakon što joj je, jednog jutra u školi, Santjago prišao na odmoru i, jedući zemičku s cimedom, tek tako rekao:

„Više ne možemo da se ljubimo i pipkamo, pa čak ni da zajedno radimo domaći. Morao sam sve da žrtvujem zbog nečeg krupnijeg, ali ti to nikada ne bi mogla da razumeš.“

Vatreni snovi iznenada su nestali. Koliko god se Santjago trudio da ih povrati, bilo je uzalud. Međutim, nedovršeno lice ostalo mu je urezano u srcu.

Ništa nije moglo da spreči da zraci sunca okončaju sa zimskim snegovima, da ljiljani postanu bremeniti od cvasti, da se vrapci vinu u svet s veselim cvrkutom i da bumbari zazuje među ružama uspavanke mrtvacu. Ništa nije moglo da spreči da se s tim neizbežnim simptomima proleća Olvido Laguna jednog popodneva uputi ka kolibi i pronade Ezekijela Montesa čije telo je mirisalo na mreže kanala. Sporo su se pozdravili, kao da se tek odnedavno poznaju; između njihovih očiju isprečilo se nekoliko meseci ćutanja.

„Kako ti je prošao put?“

„Mislio sam na tebe pa mi se odužio.“

Nije bilo više od sedam, ali iza krošnji borova kolebao se mesec okružen oblacima. Na nebu se opružila olujna težina. Meseci ćutanja su nestali, Ezekijel je uhvatio Olvido oko struka i poljubio je u usne dok ih je osvetljavala munja. Zagrljeni, pošli su u kolibicu. U ognjištu su gorele cepanke, soba je disala poput sumraka, a senka ležaja drmusala se po zidu. Odeća im je odmah postala suvišna. Ezekijel je delovao snažnije, a njegovih grudi imale su ukus puta i ovčijeg runa. Na brdu se već prolivala obilna prolećna kiša. Pre nego što je sve natopila, Santjago se vratio kući posle radijskog programa. Kako nije zatekao baku, krenuo je ka pastirovoj kolibi. Prošao je kroz borovu šumu ledenih šaka. Popeo se uz brežuljke, ne hajući za nebo koje je pljuvalo po njemu. Pronašao je obris skloništa, s crnim dimom iz odžaka i odsjajem vatre na prozoru. Niz kosu mu se slivala voda i odeća mu se lepila za kožu sa zagrobnom hladnoćom, ali on se uspeo uz poslednju uzbrdicu koja ga je razdvajala od njegove sumnje. Drhtao je dok je širom otvarao vrata. Oštrica kiše i vetra sasekla je gola tela na ležaju. Drhtao je dok je slušao bračnu ponudu koju je baš tad Ezekijel Montes iznosio njegovoj baki, savijajući leđa da bi se odvojio od grudi na kojima su eksplodirale bradavice poput leptira. Santjago je prebledeo. Na njegovo grlo i divlje brdo pala je noć. Mastifi su se pobunili i zalajali - osetili su miris vuka; Santjago je ostavio otvorena vrata i otrčao proplankom koji se pretvorio u baru.

Kada se Olvido vratila u Crvenu kuću, noć je mirisala na brutalnost zabranjene ljubavi. Čuo se huk sove i lavež psa skrivenih u ružičnjaku još od prošlog veka. Kuća je bila u mraku, a salon je delovao mrtvo. Popela se stepenicama koje su krčkale pod njenim koracima; hodnik prvog sprata se povećao, preko balkona su proletale senke, a tišina je bila poput snega. Zatekla je Santjaga u sobi hrastova. Prvo ga je videla kroz paru žutih očiju: ležao je na krevetu, u položaju fetusa, nepomičan, zatrovan tugom. Zadržala je unukovo ime unutar usana, prišla i zatekla ga s očima okupanim snom, blistave kože na kojoj se kristalisala kišna vlaga, glatke puti lica, naježene od hladnoće, s odećom unutar mesa. S teškom mukom gaje skinula; udovi su mu bili kruti, a dah vatren od bunila. Kada gaje ušuškala čaršavima i jorganom, počeo je da drhti; umrtvljene usne su mu se zbrčkale, kapci su mu se smanjili. Delovao je opijen košmarima. Olvido je skinula odeću i s tuđom kožom legla kraj njega, privukla ga sebi i stisla kako bi ga zagrejala. Suze su joj gmizale iz očiju poput zmija. Pomislila je šta bi s njom bilo kada bi ga izgubila u tom trenutku, jer je dečakovo srce luđački tuklo i preskakalo. Videla je već unuka mrtvog i mokrog od kiše, odraze novog odsustva, novi grob na kojem će razgovarati s crvima. Osetila je da je nemilosrdna žena jer ga je ranila, jer ga je pretvorila u ledenicu. Lice mu je prekrila poljupcima, gušila se u očaju mlake noći, još ga ljubila, izgubila mir i razum i ispustila vapaj koji im je sjedinjavao tela. Dok se on budio iz bunila - s usnama otežalim od dve generacije ljubavi, pa ih je iznova i iznova zaranjao u njena - ponavljala je rečenicu „Nemoj više patiti, dete moje“, a onda bi se on ponovo strovalio u bunilo, sanjao vatru bez mesečevih zraka, goreo snagom koju mu je vraćala želja i budio se prepoznajući baku u tim milovanjima; plakao je, a ona je plakala još više; međusobno su se tešili žamorom poljubaca i puckanjem tela koja nikada nije trebalo da se sretnu; stopili su se u tom talasanju - „Ne mogu da živim bez tebe“ i „Ni ja bez tebe“ - i potrazi za skrivenim kutovima kože koje su žudno ljubili. Zvezde su ušle u sobu i osvetlile jedno predskazanje: purpurni baldahin plesao je kao u vreme bordela, a u jednom uglu, zlatooka, smejala se Klara Laguna i nameštala podvezicu na nevidljivoj butini.

Santjago se probudio u šest ujutro, s plamtećim usnama od groznice, ljubavi i kiše, ali krevet pored njega bio je prazan. Kada je pozvao baku među senkama i odsjajima onoga što je pomešao sa zorom, golotinja mu se okrenula na drugu stranu; nije dobio odgovor. Iznenada se prepao. Vonj dima punio je sobu i stezao mu grlo. Pogledao je kroz prozor i san se pretvorio u košmar. U štali je gorela vatra, ogromna vatra koja je pokušavala da proguta oblake. Santjagove oči iskolačile su se od straha. Tražio je Olvido po sobama na prvom spratu dok ju je zvao razdirući dušu. Nije je našao. Tišina kuće pretvarala se u crni dim koji je

prolazio kroz sve procepe sa sumornom žudnjom. Sišao je niz stepenice preskačući po dva stepenika, sapleo se o poslednji i otkotrljao po terakoti. Povredio je kolena. Ne obraćajući pažnju na posekotine, odšepao je do vrata, pokušao da ih otvori, ali bila su zaključana. Otrčao je, najbrže što je mogao, do kuhinje, smakao rezu s kapije povrtnjaka. Na zelenim salatama i tikvama zablistali su krvavi filigrani. Čuo je snažno krckanje zidova štale, rzanje konja kog je neko oslobodio pa je galopirao po vrtu s grivom u vetru. Nekoliko puta se dečaku isprečio na putu, ali on je ipak, zadihan, napredovao ka srcu vatre; konju kao da je bilo naređeno da ga spreči da dođe do plamenova. Santjago ga je uporno zaobilazio i nastavljao dalje dok mu je meso ključalo, a dim ga zavijao u crno. Blizu vrata štale, prepoznao je u travi Olvidinu kućnu haljinu i papuče, kao da je želela naga da se preda smrti. Pokupio ih je i prineo grudima. Onda su ispred njega prošle četiri ovce koje su pobegle iz dvorišta. Video ih je kako se udaljuju uz apokaliptično blejanje. Zidovi štale su se urušili u razigrane plamenove i Santjago je naglo seo na travu. Tu je i ostao dok nisu došle vatrogasne sirene da pokušaju da spasu kuću, ružičnjak i brdo. Prekriven ćebetom koje su bacili preko njega i ne nalazeći ni najmanji trag mesečevog zraka koji bi gasio požar iz njegovih snova, danima je gledao kako čitavo selo prolazi u procesiji pred njegovom tugom, da mu izjavi saučešće i svojim očima osmotri grob u kojem leži najlepša žena na svetu. Koliko god da su tražili, od leša nisu mogli da pronađu ni nagorelu kost. Otac Rafael ga je hranio i pojiio, čistio mu rane, bdeo nad njim noćima, mokreći iza hortenzija, i strpljivo čekao da dečak bude spreman da ga povede da živi s njim.

Više nije ostala nijedna žena Laguna za spašavanje, samo mladić, koji je oduzeto sedeo na mekanoj zemlji kao izbočina kroz koju je prolazilo proleće i na koju su se penjali zrikavci kako bi se parili u toplim noćima. A oko njega miris zgarišta, vlažnog pepela i zmajevog groba.

19.

„P”riča se da je u davna vremena kuražni mladić, koji se zvao Esain, iza-
zvao more i sto dana ga držao vezanog za eukaliptus. Priča se da je to
bilo moguće jer je od davnina postojao pakt između mora i muškaraca
iz jednog velikog sela. Svakog punog meseca u avgustu, njegov poglavar odlagao
je na jednu zlatnu plažu ribarsku odeću. Posle ponoći, more je talasima dolazilo do
nje, kvasilo odeću i poprimalo ljudski oblik. U flanelskim pantalonama i beloju
košulji, more je šetalo seoskim ulicama i trgovima, pilo vino i spavalo s najlepšim
ženama. Po izlasku prvog sunčevog zraka, vraćalo se na plažu i skidalo ribarevu
odeću, kako bi to telo, još opijeno vinom i ženama, nestalo u jednom talasu.
Zauzvrat, more je muškarcima iz sela poklonilo suze, kako bi se isplakali kada su
tužni -ništa drugo nije donosilo olakšanje u njihovim nedaćama - i obavezalo se da
poštuje život ribara.

Jedne sudbinske godine, umro je čovek koji je do tada bio poglavar sela pa ga je
zamenio Esain, njegov sin prvenac. Bio je hrabar, a od rane mladosti istakao se
veštinom i snagom u borbi prsa u prsa i plemenitošću srca. Esain je imao mlađu
sestru, a kada mu je umro otac, budući da su ostali siročići, bez majke, morao je da
se stara o njoj. Devojčica je imala ime koje se isto izgovaralo na četiri različita
jezika i, sa svojih jedanaest godina, lepotu bez premca i glas kojim je mogla da
očara i sirene. Izlazila je svakog jutra s prvom svetlošću zore da peva na zlatnoj
plaži i igra na dinamama s praporcima oko gležnjeva i trakama na ručnim
zglobovima. More ju je gledalo talasima - vitku figuru, crnu kosu na povetarcu
poput piratske zastave - i slušalo je kako se smeje i sanja crnim očima koje su ga
uvek posmatrale. Predveče, kada se devojčica vraćala kući, kamenoj zgradi
okruženoj eukaliptusima na vrhu jednog brda, plima bi pobegla s plaže, krenula bi
ulicama i trgovima, dolazila do njenih vrata, penjala se uza zid da proviri kroz
prozor i posmatra je kako spava šćućurena u postelji. Selo je shvatilo da je to prvi
put da se more zaljubilo. Esain, i sam svestan šta se dešava, strahovao je da će se,
kada se pretvori u muškarca, more domoći njegove sestre i da će je potom odvesti
u plavetne dubine gde on nikada više neće moći da je vidi. Zato je, kada je u
avgustu izašao pun mesec, na plaži umesto čarobnog odela ostavio rite. Kao i uvek,
more je, zaštićeno mesecom, pokvasilo odeću. Međutim, telo mu je ostalo tečno i
hladno. Besno zbog izdaje koja je poništila pakt, burom je poplavilo kuće, ulice i
polja, zahtevajući penušavim grlom od muškaraca iz sela da mu objasne razlog te
prevare nakon tolikih mirnih vekova. Prestravljeni, oni su priznali ko je krivac i
gde živi, ali nisu se usudili da mu daju druga objašnjenja, da mu se bes ne poveća i

da ih ne zgromi talasima. More je odmah prepoznalo da je kuća izdajnika kuća devojčice koju obožava, ali ovaj put se uspentralo na vrh brda talasom koji je silovito hućao i u vazduh bacaostatke algi. Esain i njegova sestra, bežeći od talasa, već su zašli u šumu eukaliptusa. Na nebu su se nagomilavali olujni oblaci, a mesec je prebledelo poput mrtvaca. More je napredovalo za njima u šumu, a na krošnjama eukaliptusa ostajali su puževi, penušave bale i ribe otvorenih usta. Lako im je pratilo trag; uplašena devojčica je plakala, a more je osećalo miris suza koji je bio isti kao i miris morske vode. Stigao ih je blizu litice gde se šuma završavala. Esain je sakrio svoju sestru iza stena i suprotstavio se čudovištu koje je bljuvalo uraganski vetar.

Ako si hteo da budeš muškarac, tako se i bori, rekao mu je Esain bacivši mu magičnu odeću koju je nosio u torbici.

Pun mesec je još više prebledelo kada su talasi udarili u odeću, zaronivši je u grmljavinu pene, a more se preobrazilo u robusnog muškarca ledenog pogleda.

Evo me, mladiću. Sada ćeš platiti što si pokušao da me sprečiš da i dalje uživam u vašem vinu i toplom mesu.

Započeli su siloviti boj. Iako je momak bio snažan i spretan u borbi, more ga je nadvladavalo; u rukama je imalo moć bure. Bacilo ga je na tlo i steglo oko vrata s namerom da ga udavi. Onda je iz svog skrovišta izašla mladićeva sestra i pogledala ga tannim očima. More je osetilo kako mu ljubav slabi ruke; Esain je to iskoristio da se baci na njega i pritisne ga na tlo.

Igraj!, naredio je svojoj sestri.

Devojčica je igrala kao što je to činila na peščanim dinama u zoru. Meso mora pretvorilo se u žeravicu. Esain ga je brzo pustio kako se ne bi opekao i naredio sestri da prestane s igrom. Onda se jezikom drveća obratio ogromnom stoletnom eukaliptusu koji je, izvukavši iz zemlje nekoliko korena, vezao telo mora za stablo. Sledećeg jutra, Esain mu je oko ruku i nogu stavio lance, pa je more postalo zatvorenik ostavljen na milosti sunca i vetrova. Veoma brzo, ljudi su osetili posledice. Kako su prolazili dani, prostrana površina koju je zauzimalo more i koja se gubila na ravnom horizontu, pretvorila se u pustinju gde ni korov nije rastao. Ribarski brodovi pretvorili su se u kosture od drveta i soli, a ljudi su gubili sećanje na život kako su postepeno zaboravljali ukus ribe. Nedaće su bile teže nego ikada jer su im presušile i suze za plakanje. Najstariji su postali prozirni, a glad, srebrnkasta poput avgustovskog meseca, udarila je po domovima i srcima ljudi. Nakon sto dana, muškarci su se okupili pred Esainovom kućom na vrhu brda i preklinjali ga da oslobodi zatvorenika. Momak, koji je takođe patio od istih nedaća, poslušao je njihovu molbu.

Na litici je pronašao svoju sestru kako igra i peva oko mora, dok je ono plakalo korice soli, sa usijanim lancima koji su mu prljili ljudsko telo. Tokom tih sto dana,

devojčica se jedina starala da ga održi u životu. Hranila ga je na kašiku kao bolesnika, davala mu da pije i štitila ga od sunca slamnatim šeširom.

Odlazi kući, naredio joj je Esain. Oslobodiću ga.

Ušla je u šumu eukaliptusa, ali umesto da poslušava brata, sakrila se iza drveta. Odande je mogla da vidi kako mu Esain skida lance i kako ga ko-renje pušta. Zimsko veče, toplo i slabo, nadvilo se nad liticom. Telo mora palo je kolenima na tlo, iznureno stodnevnom zatočeništvom. Devojčica je osetila želju da potrči ka njemu, da mu pomogne da ustane, ali plašila se da će se njen brat naljutiti pa je ostala skrivena iza mirisa eukaliptusa.

Slobodan si, rekao je Esain. Možeš da ideš.

Skupo ćeš mi platiti za svoju drskost, promrmljalo je more gledajući ga poslednji put kao čovek.

Skinulo je pantalone i belu košulju, pa kad nijedan konac više nije ostao na koži, nestalo je u nepreglednom okeanu, strovalivši se preko litice. Esain je pomislio da je sve gotovo. Međutim, iznenada je iz unutrašnjosti šume začuo povike svoje sestre.

Pazi, Esaine! Iza tebe, iza tebe!

Okrenuo se i otkrio more koje se tiho uspenralo uz stene, spremno da mu se osveti. Ne časeći ni časa, obukao je čarobnu košulju i pantalone pa se pred preplašenim sestrinim očima Esain pretvorio u talas pene i zajedno s morem obrušio niz liticu.

Priča se da je devojčica potrčala ka ivici i videla kako se talas udaljava, stalno plivajući u suprotnom smeru od ostalih talasa. Priča se daje more vratilo suze seljanima samo da bi olakšalo tugu svoje drage, ali ih ribari nikada više nisu prihvatili; ostavljali su ih kod kuće, pod nadzorom majki i supruga, kako more preko njih ne bi moglo da im uđe u trag i navede ih na hridi. Takođe se priča da ako more, uprkos ovoj predostrožnosti, uspe da nanjuši ponekog ribara, jedan talas bi se preldmio na horizontu, zahvatio bi ih i odveo na sigurnu plažu."

Santjago Laguna, na slabo osvetljenom podijumu madridskog kafea, čuo je aplauze. Dim cigareta obavijao je mladiće i devojke za stolovima i penjao se do tavanice gde su ga komadala dva ventilatora. Mirisalo je na pivo i irsku katu. „Pričaj ljudima prababine priče“, rekao mu je otac Rafael na samrtničkoj postelji tapšući ga po šaci. „Rođen si da budeš umetnik.“ I Santjago ga je poslušao. Tokom meseci agonije kroz koje je prolazio sveštenik zbog renalne insuficijencije koja ga je osudila na krevet, sveden skoro na veličinu prosečnog čoveka, jedino što mu je pomagalo da ublaži bolove bile su priče Manuele Lagune. Santjago je danonoćno bdeo nad njim u njegovoj spavaćoj sobi u crkvi, iako je već stigao novi sveštenik

da ga zameni, tek izašao iz semeništa. On se oprezno privremeno smestio u kućicu pored crkve jer se otac Rafael zainatio da umre u svom krevetu, pa ni lekarska stroga opomena da mora hitno u bolnicu niti zahtevi njegovih pretpostavljenih nisu uspeli da ga ubede da se predomisli. Već je bila dovoljna sramota, mislio je otac, umreti sa sedamdeset i pet godina u porodici u kojoj su muškarci umirali kao stogodišnjaci, a žene kao kornjače, u životu ne kročivši u bolnicu. Lekar ga je često posećivao kada više nije mogao da stoji na nogama, a kamoli da emituje talase svog divovskog hoda, pa ga je slušao stetoskopom i merio mu puls gledajući Santjago očima koje su odricale svaku nadu. Nakon lekarevog odlaska, ostali bi nasamo, kao što su činili poslednje dve godine, a dečak bi seo na stolicu pored postelje i pričao mu neku priču. More je u bujicama ulazilo u parohovu spavaću sobu, a on je osećao odlazak i dolazak gnevnog Cantabrijskog mora iz svog detinjstva, kričanje galebova i povetarac s mirisom soli i ribe, koji je plavio tržnice. Prvoga dana, Santjago mu nije ispričao kraj; iznenada je prekinuo pripovedanje, dok su mu se suze skupljale u uspomenu.

„Nastavi, želim da znam kako se završava“, rekao mu je sveštenik.

„Ne znam, oče.“

„Kako možeš da ne znaš, čoveče božji! Ako ne znaš, izmisli, ali ne ostavljaj me u mukama.“ Prevrnuo se u krevetu, a neki neprijatni trnci prošli su mu kroz bubrege.

„Budite mirni, biće vam gore.“

Santjago je počeo da mu priča novu priču koju je takođe ostavio bez kraja, a koju je povezao sa sledećom, takođe nedovršenom. Otac Rafael je na kraju zaspao, zbunjen tolikim burama, ribarima i sirenama. Sledećeg dana, kada ga je Santjago pitao, nakon doručka, da li bi voleo da čuje još jednu priču, on je odbio, osim ako je ne ispriča lepo do kraja.

„Proveo sam noć okrećući se, upleten u košmare koji su pokušavali da otkriju kako se završavaju priče od juče.“

Lice mu se zajapurilo od bola koji tablete više nisu mogle da ublaže.

„Zao mi je, oče. Vidite...“ oklevao je. „Ona je znala, moja baka, shvatate... Ja bih zastao baš pre kraja, a ona bi se uvek pobrinula da se priča srećno završi.“ Zatvorio je oči i u svom srcu osetio vatru.

„Idi da se moliš, sine, idi da se moliš.“ Sveštenik je potražio dečakovu šaku i stisnuo je.

„Čim se vratim, ispričaću vam jednu priču do kraja. Nemojte se mučiti, oče.“

Napustio je spavaću sobu i uputio se u sakristiju. Međutim, umesto da se moli, popio je do poslednje kapi osveštanog vina, a zatim i neo-sveštano. Za to vreme sveštenik se uspravljao u postelji zadihan, mokrio kroz crevo, koje mu je virilo iz stomaka i završavalo u plastičnoj kesi, i uvijao se od patnje koju nije izazvala bolest, već tajna jedne ispovesti, koja mu je, još od noći požara, razjedala dušu.

Tog dana je, ustima koja su mirisala na sir i hleb koji je pojeo kako bi prikrio trag vina, ispričao ocu Rafaelu celu priču. Međutim, pre nego što mu je ispričao kraj, zastao je nakratko, kao da očekuje da će se Olvidin glas vratiti iz kutova smrti. Ta tišina se, koja je otad uvek prethodila završecima, postepeno skraćivala s nedeljama, s mesecima, ali nikada nije potpuno iščezla. Čak i nakon što je jedne avgustovske noći otac Rafael potražio mladićevo lice i, držeći ga među šakama, izdahnuo odnoseći s poslednjim dahom gorčinu Santjagove tajne, čak i kada se mladić, sledeći sveštenikovu preporuku, posvetio umetnosti pripovedanja, tišina je nastavila da lebdi nad publikom u kafeima i svečanim dvoranama, ponekad samo i na nekoliko sekundi, koliko je potrebno da se cvet nežno položi na grob.

Posle požara je izgubio glas. Dani koje je proveo u posmatranju ostataka štale, koji su se dugo pušili, skamenjen usled nesreće, uzrokovali su da stekne slonovsku zimogrožljivost zbog koje je drhtao od groznice i buncao o bestidnostima insekata tokom više od sedam dana. Otac Rafael, koji mu je davao sirupe, inhalirao ga mentom i hladio mu čelo oblogama svete vodice, počeo je da veruje da šesnaestogodišnji dečak neće uspeti da preživi toliku tugu. Međutim, Santjago se jednog dana probudio bez groznice, a proćelavi plavokosi lekar uverio je sveštenika da je opasnost prošla. Njegov oporavak okarakterisao je maltene kao čudesan. Čak i tako, ustao je iz kreveta zaudarajući na polje posle kiše i taj miris ga nikada više nije napustio. Kada je došla nedelja i kada se popeo na pijedestal da zapeva *Slavu Ocu*, njegov baritonski glas obojio se mehaničkim cvrčanjem nalik pesmi zrikavaca. Sišao je sa pijedestala ne završivši himnu, pred upitnim pogledom sela koje je, prvi put, saosećalo s Lagunom. Više nikad nije ponovo zapevao. Otac Rafael pozvao je lekara da mu pregleda grlo: zapaljenje krajnika je prošlo, dakle, nije bilo razloga za grozno cvrčanje. Onda je otac Rafael shvatio da su slavuju glas ukrali duševni nemiri.

Santjago se smestio u sobičku za metle, gde je Klara Laguna skinula kućnu haljinu i mavarske pantalone kako bi obukla odeću služavke dok ju je otac Imperije čekao u oratorijumu Svete Pantolomine. Nije bilo drugog mesta u maloj parohijskoj kući. Raspolagala je kuhinjicom, kupatilom, skromnom sveštenikovom spavaćom sobom i sobičkom pored sakristije koju je zauzela starudija radio-stanice, a skupovi penzionera i katihizis održavali su se u maloj opštinskoj sali. Sveštenik je predložio Santjagu da zatvori stanicu, proda aparate i tamo namesti sebi spavaću sobu kako bi se osećao ugodno na mestu gde mu je protekao dobar deo detinjstva. Dečak je odbio da se odrekne rasonode radio-programa. Radije je spavao u ostavi za metle, koja je nakon detaljnog čišćenja, debelog sloja kreča i ubacivanja ležaja, stolice i stočića na rasklapanje, postala mala cistercitska ćelija dva sa dva. Odeću je razdelio na ormar oca Rafaela i ormar eklezijastičkih odora za velike praznike.

Santjago se predao radiofonskom čitanju Biblije i religioznih pesama sa takvom strašću i mističnom pažljivošću da su, kada su ga starice slušale na zajedničkom tranzistoru, mislile da će se na kraju zarediti u sve-štenika, uprkos svom poreklu, i kurvarluku, i prokletstvima. Nasuprot njima, seoske devojke gajile su veliku sumnju da je to poziv za njega. Kao što je njegova baka Olvido lizala rane nostalgije kuvajući uspomenu na svog ljubavnika, a njegova prababa umirivala gordost besa masakrira-njem petlova, Santjago je ublažavao tugu i samoću seksualno opšteći u kripti blizu groblja, koja je, po legendi, bila stara templarska grobnica. Pošto tu nije ostala nijedna koska ili parče verižnjače, kriptu je bila bo-žanstveno mesto za bahanalije jer je cele godine imala stabilnu temperaturu središta zemlje. Do nje se dolazilo kroz prolaz na koji se ulazilo kroz vratanca na podu oratorijuma Svete Pantolomini od Cveća, koja mu je otac Rafael pokazao nedugo nakon što se uselio u parohijsku kuću, s namerom da ga malo rasonodi.

Od požara je Santjaga obavio oreol mučenika, šireći privlačnost kroz plavetnilo njegovih očiju. Kao da to nije bilo dovoljno, njegov način hoda poprimio je francuski šarm nasleden od oca, koji gaje izdvajao od ostalih seoskih dečaka. Pričao je ženama, koje je osvajao promuklim i nesrećnim glasom, da tokom detinjstva nije dozvoljavao da ga smatraju prokletnikom, ali da sada mora da ih upozori i da zato - objašnjavao im je ježeći im kožu parom svoga daha - ljubav s njim povlači i osudu na ljubavne jade i društveno beščašće. Pred takvom sudbinom, ostajalo im je samo da divljački opšte u tajnosti kripote, bez razuma i savesti, samo u društvu titranja sveca za pokojnike i patrljaka voštanice koje je Santjago krao iz crkve i raspoređivao ih na pocinkovane tacne oko ležaja strasti, koji je napravio od džakova sena prekrivenih dušekom Klare Lagune. Zahvaljujući njemu, stenoviti elipsasti oblik kripote ispunio se poznatim mirisom. Prva koja ga je osetila bila je apotekareva unuka. Oprostivši Santjagu što ju je ostavio, podala mu se da ga uteši, i to sa žestinom koja je mogla da proistekne samo iz ljubavnog plamena. Sa sedamnaest godina, bila je spremna da sebe osudi na bilo koju patnju, samo da su joj grudi u Santjagovim šakama, gde su odrasle, da su joj usta među njegovim usnama, a koža u plavim očima, koje su je posmatrale obnaženu iako su mislile na drugu. Kriptu je ključala od nostalgije razdevičenih i onih koje su se prolivale poput ružinih jezika, u ludosti začetoj da bi zaboravio i sećao se u isto vreme. Apotekareva unuka ubrzo je otkrila da nije jedina; ošamarila ga je, izgrebala, počupala, ali mu se posle vratila jer njeno srce nije imalo drugog izbora. Naučila je da ga deli samo zarad kratkih trenutaka tokom kojih joj je Santjago mrsio zlatne uvojke nakon ljubavnog kovitlaca, kada su pričali o avanturama iz detinjstva kao dva stara ljubavnika i smejali se saučesnički zbog popodneva ispunjenih melemima i napicima za jednoooke mačke, koja - sanjala je apotekareva unuka - neće moći da ima ni sa jednom drugom. Potom je, u monaškoj tišini svoje

sobe, žarko pozeleo da može da je zavoli, i sa suzama prebacivao sebi što ne uspeva da oseti više od jedne nežnosti koja se ohladi s prvim jutarnjim poj a nj em.

Nije više sanjao požar koji se gasio pod mesečevim zracima, ni ženu koja mu se nakon toga ukazivala. Sve je pokušao kako bi je naveo da se vrati. Ponovo su ga privlačile crne masline, čak je probao zrna bibera i gorku čokoladu, samo da privuče tu tamu koju nije nalazio u očima nijedne žene; predao se beskonačnim sijestama na klupi oratorijuma Svete Pantolomine od Cveća; spavao je misleći na nju, rekonstruisao delove njenog lica poput slagalice, čekao da mu snovi predaju one koji su mu nedostajali: usne, bradu, vrat... Jedne noći otišao je u hrastovu šumu i napio se od rakije pod bujicom punog meseca, prizivajući je poput pa-ganske boginje. U pijanom delirijumu, skinuo je odeću, zapalio lomaču i bio na korak od toga da prinese sebe na žrtvu u znak sećanja na Olvido. Neki pastir gaje na vreme spazio i otreznilo udarcima tojage. Nije bio srećan što mu je takva zver priskočila u pomoć umesto žene čije je usne, na kraju, izmislio.

Odlučio je da je naslika. Niko mu nije pričao o krugu inspiracije Pjera Lezaka. Međutim, dan pre započinjanja portreta rekao je ocu Rafael u da je bolestan; nije prisustvovao nastavi, niti je pomagao svešteniku s radio-programom. Zatvoren u sobičku, satima je mislio na nju: osećao je kako mu njene crte lica putuju kroz vene, smišljao je napitke da bi je sanjao. Kada je pala noć, stavio je čašu vode na prozorsku dasku, baš tamo gde se odražavala mesečeva svetlost, a u zoru je ispio naskap i ponovo legao u krevet u iščekivanju sna koji nije došao.

Za razliku od oca slikara, portret je nacrtao ugljenom. Duga kestenjasta i talasasta kosa, crne i tužne oči, isturene jagodične kosti, mali nos. Nije se usudio da nacrtava usne koje je izmislio; ostavio je portret nedovršen, sakrio ga među knjigama, nedeljama ga posmatrao pre spavanja i izlagao ga mesečevim vetrovima. Bez rezultata.

Prošle su dve godine i nekoliko meseci od požara i otac Rafael morao je da legne u svoju samrtničku postelju. Počinjalo je leto. Santjago samo što nije napunio devetnaest godina, a školu je završio s dobrim ocenama. Novi sveštenik došao je u selo, s kosom od kamfora i stisnutih usana. Zatvorio je radio-stanicu, a aparati i kolekcija ploča sakralne muzike otišli su iz Santjagovog života jednim kombijem, u nepoznatom pravcu. Dotrčavši do trga da ga isprati dok se udaljavao uličicom, brundanje epileptičnog motora odnelo je sa sobom i ono malo duše što mu je ostalo.

Tog leta sparnih vetrova, koji su gurali selo u dremež, zatvorio se u crkvu da bi negovao oca Rafaela. Prekinuo je bahanalije u kripti. Apo-tekareva unuka morala je da se pomiri s tim da ga viđa samo nedeljom, po završetku mise. Ušunjala bi se u njegov sobičak i nestrpljivo ga čekala da je zagrlji, kako bi se utešio zbog prizora očiju Ezekijela Montesa. Pastir ga je pomno probadao pogledom, a kožna torbica,

okačena o kopču pantalona, širila je između njih dvojice složenu truležnost koja je mirisala na mrtvački barut. S jednog na drugi kraj crkve njihala se kadionica, a vetar oker-žute boje provlačio se kroz rešetke zidova i vitraža i pržio parohijane i oca Rafaela koji se, naoružan trubicom, upinjao da sluša misu iz kreveta.

Santjago je ponovo sastavljao pesme dok je bdeo nad bolesnikovim sijestama. Delili su isti vazduh koji su narušavali lekovi, gnojna vrućina i sveštenikovo hrkanje prožeto košmarima i bunilom, u kojem je isprekidano recitovao, na latinskom i baskijskom, gorčinu tajne ispovesti koje mu njegovi zaveti nisu dozvoljavali da pri zdravom razumu i budan otkrije dečaku.

„Smirite se, oče.”

Santjago mu je brisao čelo.

„Da li sada shvataš? Mislila je da nema drugog izbora”, nastavljao je na jeziku svojih snova. „Ko?”

„Ona, ona.” Bol mu je zamagljivao oči. „Ne mučite se više, molim vas.”

„*Morituri te salutam*”, * bubnuo bi, iznenada, smejući se.

Svete tajne mešale su mu se s filmovima o Rimljanima, koje je mnogo voleo, i njegovom sopstvenom smrću. Kada bi se smirio, Santjago bi to iskoristio da popije vino iz sakristije, koje je novi sveštenik nikad nije mogao da nađe.

U selo je došla najezda cvrčaka lebdeći na oker-žutom vetru kao na nekom letećem ćilimu. Santjago ih je zaticao kako cvrče u ćoškovima sveštenikove spavaće sobe i ubijao ih metlom. Potom bi seo pored postelje kako bi se iznova predao pesmama čiji su stihovi pevali o nostalgiji tela i imenu ukaljanom zelenim očima izdajnika. Ponekad bi poklekao pod svetošću vina i zaspao. Sanjao je stotine cvrčaka kako intoniraju rekvijem i budio bi se u suznim urlicima, grčevito se hvatajući za stomak oca Rafaela, koji je tad izgledao kao i prošle godine, debeo i nabubreo, a ne kao mršava izbočina u koju se pretvorio. Bunovan, sveštenik bi ga tešio na latinskom, sve dok se dečakova tuga ne bi potpuno razvejala pa bi zajedno izgovorili večernju molitvu.

Jednog zagušljivog podneva krajem avgusta, otac Rafael video je duh svoje majke kako ubija cvrčke nagomilane na prozorskoj dasci. Znao je da ga to Bog obaveštava da će ga s dolaskom sumraka pozvati sebi. Zamolio je Santjaga, koji nije video Baskijku kako gnječi insekte seljačkim klompama, da izvadi iz fioke ormara koverat s crvenim i plavim prugama avionske pošte. Pre nego što mu ga je predao, mladić je uspeo da pročita reči „Pariz” i „Francuska”. Srce mu se razlupalo.

---

* *Pozdravljaju te oni koji će umreti* (pozdrav gladijatora u starom Rimu).

„Santjago, ubrzo ću otići, a daće Bog da uživam u njegovoj slavi na nebu. Samo me ti brineš, iako si već punoletan i s nasleđstvom možeš da živiš do kraja života bez novčane oskudice.”

„Vi ćete još mnogo vremena provesti sa mnom.”

„Voleo bih, sinko, i te kako bih voleo. Ali ne plaši se, kada odem, nećeš ostati sam na svetu. Ovo pismo je od tvog oca, Pjera Lezaka, koji, kao što znaš, živi u Parizu. Želi da se tamo sastaneš s njim kako bi studirao na univerzitetu koji ti odabereš, kao i tvoja majka.”

Santjago je prodorno pogledao u oca Rafaela, a kože mu se oteo miris vlažnog brda.

„Stupio sam u kontakt s njim još pre nego što me je bolest smestila u ovu postelju”, nastavio je otac. „Mnogo se kaje što ti maltene nije ni pisao svih ovih godina. Međutim, Bog, koji je svemoguć - nikada to ne zaboravi - odlučio je da mu prosvetli put i sada je tvoj otac sveštenik u onoj velikoj katedrali u Parizu, znaš, u Notr Damu.”

„Nikada mi nije odgovarao na pisma. Zato sam, još dok sam bio veoma mali, prestao da mu pišem. Ali on je nastavio da šalje božične čestitke, ponekad i rođendanske. Čak mi je jedanput poklonio jednu od svojih slika, portret moje bake, koji me je veoma usrećio. Imao sam oca umetnika i bio sam ponosan. Ali otkako sam napunio petnaestu, ništa više nisam čuo o njemu.”

„Sada se kaje. Postao je sveštenik, kao što ti rekoh. Zaslužuje drugu priliku.”

„Kako da ga nađem?”

„Tvoja baka mi je dala poslednju njegovu adresu koju je imala.” Zagrcnuo se kada je pomenuo Olvido.

„Kada?” na obrazima mu se razgoreo plamen štale.

„Pre mnogo godina zamolila me je da pazim na tebe ako joj se nešto desi, a kada više ne budem mogao, da pronadem tvog oca. Ostavila mi je i jedno pismo koje je trebalo da pošaljem Pjeru Lezaku, i tako sam i učinio.”

„Znate li šta je pisalo u tom pismu?”

„Naravno da ne, dečaće. Nikad nisam gurao nos u tuđe prepiske.” „Nije važno.”

„Hoćeš li otići u Pariz kad me više ne bude bilo? Reci mi da hoćeš pa da umrem spokojan. Tako je najbolje; na kraju krajeva, on ti je otac.”

„Vi ste jedini otac kojeg imam.” Zaplakao je. „Vi ste jedini otac kojeg volim, a kada vas Bog uzme, više mi neće ostati ništa, ništa...”

Sveštenik se tako naglo uspravio da mu je iz bešike ispala sonda. Zagrlio je Santjaga snažno, kao kada je svojom težinom polomio drvenu predikaonicu.

U vreme ručka, žena zadužena za čišćenje i kuhinju donela im je hranu na poslužavnicima i zatekla ih kako se mole. Santjago mu je potom ispričao još jednu

priču Manuele Lagune i otac Rafael je zadremao. Popodne se spuštalo ka smrti dok mu je dečak stiskao šaku i krajičkom oka gledao u pismo Pjera Lezaka na stočiću.

Kada su u sumrak zablistale prve zvezde, sveštenikova majka je ponovo ubijala cvrčke na prozoru i sve se završilo. Plavokosi lekar proglasio je smrt, a pogrebna firma postarala se da leš bude lep za sahranu. Međutim, pogreb je, i pored sve žurbe i predanosti pogrebnika da požuri zbog raspadanja, odlagan tri dana, koliko je bilo potrebno da se izradi neviđeno veliki sanduk od borovine. Mrtvi otac Rafael iznenada je povratio veličinu koju je imao u svojim najboljim godinama; smrt, koja mu je ugrabila bolest, podarila mu je tu poslednju milost da ode u grob kakav je bio za života, džinovski Baskijac od kojeg je svet drhtao.

Novi sveštenik je tih dana video Santjaga kako tumara crkvom i parohijskom kućom poput mesečara. Svaki kutak zaudarao je na zemlju vlažnu od kiše. Novi sveštenik provirivao je kroz prozor ili proturao šaku kroz njega očekujući da će se pokvasiti, ali oker-žuti vazduh udarao je u nju suvom vrelinom, a on je ludeo prateći taj trag mamurne oluje po sporednim kapelama, sakristiji, sobičku gde je bila radio-stanica; i uvek je na kraju tog traga nalazio Santjaga, plavih očiju utučenih od bola, recitujući za sebe napamet naučene stihove Svete Tereze Avilske, a na dlanovima, otvorenih poput žrtava, pregršt cvrčaka balzamovanih voskom pokojnika. Dogovorio se sa svojim pretpostavljenima da dečak napusti parohijsku kuću čim sahrane oca Rafaela. Kada je otišao to da mu saopšti, u staroj sobi za metle, našao ga je u društvu devojke s plavim uvojcima, polugole, na čijoj koži je on crtao šumske životinje plavim flomasterom dok je recitovao poglavlje iz Otkrovenja.

Mnogo godina nije mogao da izbriše tu sliku iz glave.

„Sutra ćeš, nakon sahrane, otići i više nikada nećeš skrnaviti ovu božju kuću“, rekao mu je gnevno.

„Sutra ću zauvek otići, nema potrebe da se toliko žestite.“

U međuvremenu, Crvena kuća, bez ijedne žive Lagune koja bi u njoj boravila, lagano je posrtala pod duhovima. Vrt se predao klimi. S letnjim žarom, osušile su se hortenzije i noćne frajle, ubledeo je kesten, glave ruža su se smanjivale, tikve, paradajz i zelena salata truleli su u povrt-njaku i nisu ponovo rodili. Plodnost vrta ugasila se sa Santjagom. Samo su bele rade i dalje buktale od mržnje.

Sahrana oca Rafaela održana je poslednjeg sata popodneva, kako bi se narugali oker-žutoj omorini. Kako sanduk nije mogao da stane u pogrebna kola, za prevoz su uzeli seoske taljige i u njih upregli dva francuska vranca. Čitavo selo je došlo na sahranu. Bilo je neophodno trinaestom ljudi da se kovčeg prenese do groba („Eno, ode otac Džin“, mrmljale su starice, „više nam neće zveckati zubi i porcelansko

posuđe.") i isto toliko da barataju užadima kojima su ga položili u zemlju. Veče se zatvorilo na crvenkastom horizontu uz *Očenaš*, a selo je napustilo groblje jer je nebo pripretilo pljuskom. Ali pala je noć bez ijedne kapi, a vetar je postao suvlji. Santjago je zaključio da je to pravi trenutak za umiranje. Podsmevajući se straži novog sveštenika, koji se već smestio u sobu oca Rafaela, uputio se u oratorijum Svete Pantolomine. Zapalio je dve voštanice koje su osvetljavale portret svete i spalio pismo Pjera Lezaka. Vatra je buknila u njegovim zenicama. Vratio se u noć. U ustima je imao ukus pepela. Otišao je u sakristiju da ih nakvasi vinom. Krišom se vratio u oratorijum. Vučji mesec prolazio je poput tečnog srebra kroz vitraže i pukotine u zidovima, praveći lokvu svetlosti na kamenom podu.

Kao prokleti Laguna, a tad je bio uveren da je baš to, odlučio je da umre u crkvi, prateći tradiciju ženskih predaka, iako ga je Manijela Laguna učila da joj se naruga. Sveto vino vrtelo mu se u glavi, nagnavši ga na nesvesni smeh. Ispod portreta Svete Pantolomine stajao je izložen, unutar staklenog relikvijara, srednji prst desne šake svete, bez ijedne trunke mesa, s dva članka biserna od božanskog odsjaja. Prekrstio se pre nego što se domogao relikvijara i otvorio minijaturnu bravu ključem koji je ukrao iz sakristije. Uzeo je prst i legao na klupu. Relikvija se završavala oštricom bodeža od slonovače; sveticu su nevernici raščerečili, a da bi joj slomili veru, polomili su joj i kosti. Spasenje samo prst kojem se oduvek pripisivala čudesna isceliteljska moć. Santjago je njime posekao žile na ručnom zglobu, puštajući krv da teče. Kada je hteo da poseče i drugi, mesečev zrak prešao mu je preko rane, zgrušavajući mu krv u srebrnim klobucima, zatim je nastavio dalje i sudario se s kamenim zidom, gde se pojavilo žensko lice. U početku, slika se mutno iscertavala pa je pomislio da se Sveta Pantolomina od Cveća ukazala u bledilu čuda. Međutim, kako se definisala, shvatio je da to nije ona. Mučenica je imala ljiljane upletene u kosu, plavu poput božjeg plamena, s veoma svetlim očima u kojima se ogledalo uskrснуće pokojnika. A žena u dnu zida imala je kestenjastu kosu, crne oči poput tužnih, tamnih maslina i maleni nos koji je Santjago video u svojim snovima. Neka jeza navela ga je da klekne kada je uspeo da osmotri crte lica za kojima je toliko tragao: mesnate usne, ovalnu bradu, vitak vrat i grudi okrugle poput planeta. Vonj mastila i stoletnog pergamenta namirisao je mesečev sjaj. Ženine usne su se otvorile i on je mogao da čuje: „Vodi me u Crvenu kuću." Nakon njih, kao da se budi iz sna, žena je nestala. Zid je postao melanholičan u senkama, a krv iz zgloba ponovo je potekla po pantalonama i nadgrobni pločama. Vino mu se rasplinulo u glavi, a srce zažarilo sumnjom da je možda nakratko zaspao.

20.

Duvanski dim u madridskom kafeu zgušnjavao se na julskoj vrućini, stvarajući oblake koji su se penjali do ventilatora na tavanici. Muzika grupe *Mekano* podsticala je razgovore, a od sveca na stolovima svetlucale su drečave senke koje su lizale očne kapke devojaka. Santjago je napustio podijum, praćen aplauzima i pokličima poput „Dobrog li čove!“ i seo za šank. Pio je viski s „koka-kolom“ pred zadivljenim pogledom konobarice, brinete koja jedva da je prešla dvadesetu, s ćubom natapiranom poput talasa za surfovanje.

„Hoćemo li da siđemo nakratko?“ upitao ju je iskapivši piće. Konobarica je pozvala mladića utegnutog u crnu majicu, koji je služio za stolovima, daje zameni za šankom.

Sišli su nekoliko stepenika iza vrata s grafitima, odmah pored toaleta. Podzemni svet rashladio im je kožu. Slaba sijalica osvetljavala je udubljenje koje je služilo kao magacin. Vodili su ljubav između gajbica „pepsi-kole“ i „mirinde“, na ogromnom džaku kikirikija koje je njihova strast drobila dok su tegle krastavčića i maslina podrhtavale na policama. Iz najintimnijih kutova magacina širio se strah od insekticida i fluorescentnog otrova za pacove, veoma drugačiji od romantičnog mirisa hrastovine i kostiju templara u kripti gde se Santjago olakšavao sa seoskim devojkama.

Konobarica je zakačila poliesterske bretele grudnjaka, obukla majicu i začkiljila kopcima intenzivno plave boje. Ta boja mora, zajedno s kvadratnim ramenima devojke, sličnim ramenima vojničkih sakoa, podsetili su Santjaga na vreme kada je u Valensiji služio vojsku. Poziv u vojsku primio je dok je živeo u seoskom hotelu, savladan opsesijom koja ga je vukla da dane provodi u oratorijumu Svete Pantolomine, gledajući u zid na kojem mu se ukazala žena kestenjaste kose, a noći prevrćući se u besprekorno belo posteljini, tražeći je u papazjaniji snova.

Kada je krv počela da mu kaplje po pantalonama onog jutra, vezao je košulju oko ručnog zgloba da bi zaustavio krvarenje i upao u lekarevu kuću, koji ga je ušio ne postavljajući nezgodna pitanja. Nije mogao da se ubije pošto mu se ona ukazala, konačno, u punoj raskoši svoga lica, vrata i grudi. Mislio je da ju je Sveta Pantolomina, raskomadana i čudesna, izbavila iz njegovih snova kako bi je potražio po svetu jer je to sigurno žena od krvi i mesa. Izluđivala ga je pomisao da bi mogao da je ima kraj sebe, da je dotakne. U međuvremenu će se zadovoljiti da je sanja, pošto je pobjegla iz njegovog ručnog zgloba poput mesečevog dima, poput

istočnjačkog duha iz lampe. Samo su ga uznemiravale reči: „Odvedi me u Crvenu kuću.”

Dolazak pisma koje ga zove da vrati dug otadžbini bio je, kako mu je tada izgledalo, neki znak koji mu je pokazivao odakle da otpočne potragu. Osim toga, pomislio je da će u Valensiji moći da upozna more iz prababinih priča. Morski talas mu se ukovrdžao na grudima pa je dobio i drugi motiv da nastavi da živi.

Odsekao je kosu, stavio malo stvari u ranac i crtež ugljenom, koji je završio nakon što je pustio da njene crte lica plove njegovim telom nekoliko dana pa se, veče pre nego što će krenuti, uputio ka Crvenoj kući. Kad je došao do kapije s mrtvačkim vencem, nastao je plodni metež u vrtu: probudile su se hortenzije i noćne frajle, orlovi nokti pružili su grane ka njemu, procvetao je pupoljak ruže boje njegovih očiju, a u povrtnjaku je iznikla i jedna tikva. Međutim, nije mogao da otvori zarđalu kapiju: pepeo štale zario mu se u srce. Ponovo su mu na licu goreli plamenovi, ponovo su potrčale ovce sa svojim zastrašujućim blejanjem, a put mu prečio konj poludeo od slobode. Zamislio je baku, kao što je toliko puta činio, голу u tom mirisu tikve i lepšu nego ikada, kako ulazi u štalu, pali seno šibicom i seda na balu čekajući da vatra spali njegova milovanja i pretvori ih u pročišćujuću lomaču. Pao je na kolena i grčevito se uhvatio za šipke; plakao je od grize savesti, od besa, od tuge, povratio je miris zemlje i kiše svog tela. Možda bi se i obesio o mrtvački venac - pod natpisom DOBRO DOŠLI U CRVENU KUĆU - da ga noć nije ophrvala sećanjem na mesec, na ženu kestenjaste kose i njegov put ka talasima. Otišao je putem s dva zrikavca na leđima, a vrt se ugasio i duhovi ponovo zasvetlucali.

Sledećeg dana, s prvim jutarnjim časovima, otišao je na groblje i oprostio se od oca Rafaela moleći se na njegovom mamutskom grobu, koji je postao omiljeno stecište svrakama. Potom se uputio u crkvu; nameračio se da ukrade prst Svete Pantolomine, ali predomislio se u poslednjem trenutku, iz poštovanja prema uspomeni na oca Rafaela, koji ga je za života učio da pocrveni od sramote pred tako gnusnim činom; ali i iz poštovanja prema selu, koje je obožavalo svoju sveticu zaštitnicu, a koje je nekada i njega volelo. „Neka ti je sa srećom, lepi Santjago!”, dovikivale su mu crne starice kada su ga videle da prolazi sa zavežljajem na ramenu ka železničkoj stanici. „Neka ti bude dobro sa otadžbinom, čudesni Laguna!” Oker-žuta omorina zamagljivala ih je među pojem cvrčaka i ocrtavala ih u daljini poput bezubih utvara.

Santjago je od početka koristio vojničku strogost za pročišćenje od prošlosti. Zdušno se predao raspadanju po mediteranskoj zemlji vukući pušku; marševima od četrdeset kilometara s rancem koji mu se činio lagan u odnosu na kamene ploče

uspomena; stražama na kojima je, nalakćen na mačetu, slušao hrkanje, gasove i snove regruta; i manevrima u brdima, gde je na bajonet nizao nevidljive neprijatelje. Kad god je mogao, prijavljivao se kao dobrovoljac za stražu, za redara u toaletu ili kao ispomoć u kuhinji - ribao je klozete, jagodice prstiju ispucale su mu od pranja stolova, ribanja kotlova u koje je mogao da stane odrastao čovek, skupljajući kese za đubre. Kada je došla zima, drhtao je u stražarskoj kućicu nalik golubarniku, s vunenim pončom i kabanicom, na hladnoći toliko drugačijoj od kastiljanskog sušnog i oštrog mraza, hladnoći sposobnoj da se uvuče u kosti lučkom stidljivošću. Uporan da izdejstvuje straže tokom noći punog meseca, čak je plaćao drugovima da se s njim zamene; na kraju su ga nazvali „Čovek Vuk". Tokom tih noći, nudio je mesecu ožiljak ručnog zgloba i molio se Svetoj Pantolomini, s nadom da će se kestenjasta žena pojaviti na oronulom i prljavom zidu stražarske kućice. Ali nje nije bilo.

Gotovo svakog meseca dobijao je pisma od apotekareve unuke, s listovima nabubrelim od suza i nakarminisanih usana, s fotografijama plavih lokni razbarušenih po poslednjoj modi. Kada su ga drugovi pitali da li mu je ona devojka, negirao je. Znali su da je siročče, da se nikada nije odlazio kući tokom redovnih i nagradnih odsustava, kao što su svi drugi činili, vraćajući se s vencima kobasica i krvavica; znali su i da je opsednut brinctama tamnih očiju - za vikend-izlaske u grad, koje su po PS-u provodili zajedno, druge ga nisu zanimale - ali kao da nikada nije delovao zadovoljan svojim podvizima: nijedna nije bila žena koju je tražio, samo zamene lake za osvajanje. Znali su takođe za njegovu strast prema moru. Kada ga je prvi put video, učinilo mu se da je između njega i bake Olvido postojalo nešto slično. Snažno, lepo, hipnotišuće. Sedeći na plaži, satima je mogao da gleda u horizont, zaleđen zimi ili smanjen leti usled nebeske vreline koja se rastvarala u vodama.

Iako su njegovi drugovi sumnjali da je religiozan - na vratima vojničke kasete držao je zalepljenu štampanu sliku Svete Pantolomine od Cveća, koju je s petnaest godina našao ispresavijanu i prljavu na polici u ostavi, iza starih tegli s breskvama, a tokom marševa je nakon narednikovog piska „Trupa, po komandi!" intonirao, glasom cvrčavog zrikavca, *Zdravo, Marijo* ili *Slava Ocu* - ipak, niko nije znao za naklonost koju je odnedavno počeo da gaji prema relikvijama. Tokom služenja vojnog roka, u katedrali je uspeo da vidi ruku San Visentea, trn Hristove krune, Sveti gral, veo Device, truležno telo jednog od svetih nedužnih čije je klanje naložio Irod, i još mnoge kosti i predmete koji su pripadali mučenicima i svecima. Stekao je lošu naviku da ih moli da mu pomognu u potrazi. Kupovao je sve štampane slike relikvija koje su se mogle kupiti, i skladištio ih u tajnom džepu koji je našio na rancu.

Kada je odslužio vojsku, sit vlage koja mu je razjedala telo, odlučio je da se vrati strogoj kastiljanskoj klimi, pa se uputio u Avilu, dom mnogobrojnih relikvija Svete Tereze Avilske. Nekoliko meseci živeo je u hotelu kraj zidina, hraneći se jagnjetinom i krempitama, opijajući se crnim vinom i svakom ženom kestenjaste kose koju bi sreo, a kojima je napamet recitovao stihove avilske svetice. U jednom kafeu-kabareu u centru dobio je prvi posao kao pripovedač. Imao je toliko uspeha da mu je vlasnik predložio da se preseli u Madrid, gde će imati još veći. I tako je došao u prestonicu, sa zavežljajem nestalne odeće, džepom prepunim slika relikvija i odlučnošću da nastavi da traži ženu čiji je portret čuvao kraj srca.

Madridski kafe utonuo je u žamor razgovora, dim pop-muzike i pivski znoj.

„Sutra nemam nastup, vidimo se prekosutra“, rekao je Santjago konobarici kada su se popeli iz magacinske niše.

Pozdravio se s njom kratkim poljupcem i izašao na ulicu. Noć je disala svetlost uličnih svetiljki. Bio je četvrtak. Santjago je krenuo uz Ulicu Uertas. Povremeno bi se otvorila vrata nekog lokala, a muzika bi šmu-gnula, poput uzvika, zajedno s Azijcem sa svetlećim igračkama i ružama. Njegovi koraci odzvanjali su po pločniku i asfaltu sprženom suncem.

„Imaš li jednu cigaretu, čovo?“, upitao ga je dečak koji mu je prišao mlatarajući upaljačem na plin.

Dao je cigaretu malom plavušanu i gledao kako mu se vatra njiše u očima. Nastavio je da ide niz ulicu; senka mu je ličila na mlaz nostalgije. Na Trgu Matute zaglušilo gaje tutnjanje đubretarskog kamiona; brzo ga je prešao i domogao se Ulice Atoča, gde je pre nekoliko dana iznajmio stan, a pre toga je od dolaska živeo u hotelu.

Tek što je kročio u grad pre nekoliko meseci, spopala ga je iznenadna žudnja za prirodom pa je izabrao mali hotel naspram Botaničke bašte, koju je u to doba preplavilo proleće. Često je imao običaj da šeta stazama s egzotičnim drvećem, staklenim baštama s tropskim biljkama i malim trgom s jezercetom kojim su plivale patke. Prvi put otkako je napustio selo, nedostajao mu je vrt Crvene kuće, a naročito da legne na proplanak orlovih noktiju, da čita i piše pesme. Iako je Madrid bio raj pun brineta i crkava s relikvijama, brundanje kola, električni maljevi koji razbijaju trotoare i munjevit život uneli su mu nemir koji je umirivala samo blizina prirode.

U Botaničkoj bašti upoznao je i svog jedinog prijatelja u Madridu. Jednog popodneva sredinom maja, ušunjavao se u jednu od staklenih bašti u vreme zatvaranja i nije izlazio iz svog skrovišta dok se nije začulo disanje biljaka u tišini

noći. Uputio se ka lejama dalija, gde je ispio pljosku viskija i pušio cigarete. Nažvrljao je neke stihove u beležnicu, čekajući da mu san padne sa zvezda.

Tek što je osvanulo, otkrio ga je čuvar s vojničkim brkovima.

„Ustaj, prijatelju, i odlazi, osim ako ne želiš da zovem policiju“, rekao mu je podbočivši ruke na kukove.

Santjago se protegao. Žuta latica bila mu je zalepljena za usne, a oči mutne od polena.

„Pošto si uništio cveće, dobićeš takvu kaznu da ćeš se odmah dozvati pameti. Ustaj, čuješ li me? I uzmi ovu tvoju pljosku... mogao sam i da pretpostavim da to zaudara viski.“

„Da li je odavno svanulo?“

„Ima već neko vreme da ti je sunce pokvarilo računicu. Barem će ti podgrejati mamurluk.“ Santjago se nasmešio.

„Ali što si spavao ovde? Osim što si mlad, ne izgledaš mi kao propalica.“ „Nedavno sam došao u grad. Nedostajala mi je kuća, osećao sam se usamljeno...“

„I zato si došao da spavaš u bašti. Da li tamo gde si se rodio ljudi možda spavaju u rasadniku?“

„Rodio sam se u jednom kastiljanskom selu.“

„Ma nemoj mi kasti! Koliko ja znam, i Kastiljanci imaju lošu naviku da spavaju u krevetu, i to ispod čvrstog krova...“ Coknuo je jezikom.

„Da li bi vam prijalo da doručujete uz jednu dobru priču?“

„Sinko, pre nekoliko sati popio sam jaku kafu s uštipcima.“

„Uveravam vas da će vam se moja priča dopasti. Ja sam, znate, po zanimanju pripovedač.“

„Aha, jeste, sad mi pričaš neku nebulozu. Hajde, dečače, diz se, bašta samo što se nije otvorila, a danas imamo dve školske ekskurzije. Ne želim da se dečica susretnu s mladićem nakresanim od alkohola; baš nikakav uzor nisi!“

„Vidite, obično na svojim nastupima pripovedam priče o moru, koje mi je pričala moja prababa kada sam bio mali, ali za vas imam jednu koju sam ja izmislio. Veoma je zanimljiva, radi se o prokletim ženama...“

Čuvar, koji je bio naklonjen sapunicama, počeo se po glavi.

„Slušaj, dečko, saslušaću tu priču dok te pratim do izlaza, a ako mi se sviđi, možda neću zvati policiju.“

„Oduševiće vas. Moje priče su sjajne.“

Šetali su razgranatim bulevarima, krošnje stranog drveća krotko su se povijale kako bi bolje čule tok pripovesti; pedesetogodišnji čuvar, zvao se Isidro, skraćivao je korak kako je Santjago zalazio dublje u pripovedanje o strastima. Nekoliko puta su obišli jezerce s patkama, tri puta ušli i izašli iz staklenika, sve dok nije došao

tragičan kraj. Čuvar je izduvao bujicu slina u maramicu, obrisao suze pravdajući ih napadom alergije i pozdravio mladića snažnim stiskom ruke.

„Dođi ponovo kada" budeš imao još neku priču, ali u pristojne sate."

Od tada je Santjago često išao da ga poseti pre zatvaranja. Pravio mu je društvo u poslednjem obilasku, uplićući rutinsko nadziranje s morskim talasima i miomirisnim eukalptusima, poput srca galicijske prostitutke. Počeli su takođe da se viđaju i van Botaničke bašte. Isidro je bio samac, bez dece, a njegov život sastojao se od televizije, sportske kladionice i Atletika iz Madrida. Bio je naklonjen i svecu čije je ime nosio, čaj je bio potomak loze starih isidorovaca, koja se završavala s njim i njegovim bratom od strica, sveštenikom u katedrali posvećenoj baš Svetom Isidoru. Obradovao se što je u Santjagu otkrio i mladića naklonjenog Bibliji, a ne samo viskiju i vrtovima, koji je napamet recitovao jevanđelja poput nevinašceta i uživao da obilazi crkve u potrazi za relikvijama, pred kojima je klečao moleći ih da mu pomognu da pronađe nekog čiji se identitet nije otkrivao, ali Isidro je video da mu ta osoba muči dušu - zamišljao je - poput duše kicoša u latinoameričkoj sapunici. Dečak je posedovao skoro sve sastojke za tu ulogu: bio je naoružan nemogućom lepotom, s nesrećnom prošlošću bogataškog siročeta - tako je Santjago ispričao čuvaru - radio je u boemskom svetu reflektora i slamao poput koštica srca žena kestenjaste kose i tamnih očiju - bar sudeći po onome što je Isidro svojim očima video jednog juskog dana vrednog pamćenja. Dan bi počeli posmatranjem netaknutog tela Svetog Isidora, što im je omogućio Isidrov brat od strica, vraćajući staru uslugu koju mu je dugovao, nastavili ga potom na Trgu Oriјente, gde bi seli da u stomak smeste čudo druge relikvije, a završio bi se u dubokoj noći, u tavernama u centru, nazdravljanjem čudima i pijanstvu, uz andaluzijske orkestre.

Ponekad je Santjago s čuvarem išao na utakmice Atletika. Isidro je bio ubeđen da će mu stadion, s navijanjem, tortiljama i dobacivanjem uvreda glavnom i linijskim sudijama, pomoći da se na nekoliko sati oslobodi tereta bilo koje učeurene more u duhu. Ali kada je video Santjagov nastup u kafeu, shvatio je da se on zbog odbrane penala ili gola s pola terena nikada neće uzбудiti kao što se zanese na pozornici dok pripoveda priče. Dok je nastupao, Santjago je imao osećaj daje na predikaonici seoske crkve, da je još u onom mesijanskom dobu kada se parohijanima ježila koža kad bi on intonirao himne i kada je verovao da je njegova sreća predodređena da bude večna.

S vremenom se njihovo prijateljstvo učvrstilo. Kada je krajem jula ostao slobodan jedan sprat u kući u Atoči gde je živeo Isidro, Santjago je dopustio da ga ubedi da ga iznajmi.

„Previše vremena u nekom hotelu stvara veliku nestalnost“, uveravao ga je čuvar. „Ako si odlučio da se ne vraćaš u svoje selo, moraš sebi da obezbediš pristojan dom.“

„Dom koji bih želeo da imam sada je nedostižan, Isidro. Selim se samo zato što mi već dugo nedostaje da imam kuhinju gde mogu da se zatvorim i spremam jela po bakinim receptima.“

Dubretarski kamion završio je svoje obaveze na Trgu Matute i ušao u Atoču. Prošao je ispred Santjaga i nastavio rušilački put u potrazi za kontejnerima. Pun mesec sijao se iznad gradskih krovova kao da je sišao s neba. Fasade zgrada izgledale su kao premazane mlekom, a slepi miševi sudarali su se u letu sa svetiljkama. Kada je Santjago došao do kapije kuće u koju se preselio tog jutra, u grudima mu je procvetalo komešanje ljiljana. Imala je dve velike drvene kapije i dugački i nepravilni makadamski prolaz gde su nekada prolazile kočije; rekli su mu da imanje postoji već više od dvesta godina. Iza jednih staklenih vrata nalazila se portirnica. Naspram nje su se nizali zardali sandučići, čekajući da ih pokrene poštar. Santjago se popeo stepeništem, sivkastim od izbeljivača. Sveže prelakiran gelender spajao se s stepenicima gvozdenim šipkama koje su se završavale lavljom glavom. Poput sladoleda iz detinjstva, zidovi su imali dva ukusa: od tavanice do polovine od vanile, a odatle do poda od čokolade. Na odmorištu prvog sprata zastao je na trenutak pred vratima sa špijunkom od pozlaćenog metala u obliku rozete. U tom stanu živeo je Isidro. Pomislio je da pozvoni pa ako je još budan, da popiju piće, ali pogledao je na sat i video da je zaista kasno. Nastavio je do trećeg sprata, gde se nalazio njegov stan. Svideo mu se na prvi pogled.

Predsoblje je bilo prostrano, s brodskim podom boje meda. Tavanica je imala gipsani reljef ukrašen cvetovima, veoma sličan oblicima u sobama Crvene kuće. Bilo je još sličnosti: prozori i balkoni imali su salone od belih kvadrata; toilet, bojler s početka veka s naslagama prljavštine otporne na čišćenje, a glavno kupatilo belu porcelansku kadu s nogarima divlje zveri, koja mu je u sećanje donela srećna popodneva sa isparenjima sapuna i bakinom kožom.

Došao je do spavaće sobe škriputavim hodnikom koji je kretao iz predsoblja. Kako je stan iznajmljen s nameštajem, iz hotela je doneo samo svoj ranac sa štampanim slikama i odećom. Ležao je na podu, pored bračnog kreveta sa uzglavljem od belih gvozdениh spirala. Santjago nije palio svetlo: tešio ga je mesečev sjaj, koji je prolazio kroz prozor i osvetljavao sobu. Pomilovao je ožiljak na ručnom zglobu i legao u krevet u gaćama.

Noć se iznenada pretvorila u mauzolej njegovog srca. Počela je da miriše na vlažnu zemlju. Ustao je drhteći, utrobe opijene nekim nevidljivim predskazanjem.

Otvorio je prozor drhtavom šakom, natopljenom belinom koja je sijala u unutrašnjem dvorištu, i potražio noćni vazduh. Među olucima koji su prelazili preko zidova previše uskog unutrašnjeg dvorišta, pronašao je redove prozora, svi nanizani u tamnoj tromosti snova; svi osim jednog, koji je bio tačno preko puta njegove spavaće sobe. Mala lampa osvetljavala je sto pun knjiga i papira za kojim je neka žena pisala ptičjim perom, što je Santjago u stomaku osetio kao hijeroglifne svoje sudbine.

Skrhan truckanjem voza, koji mu je izbacivao vene iz koloseka, posmatrao je profil žene i kosu s kestenjastim valovima kako pada preko tirkizne kućne haljine. Miomiris mastila i pergamenta dopro mu je do nosa kao nit i života i smrti. Ostavila je pero na sto, stavila cigaru u dugu muštiklu pa joj je dim na trenutak zamaglio lice poput mesečeve pare. Santjago se bacio na ranac, na neser za ličnu higijenu sa žiletima, pa je posekao jagodicu na prstu koja je obilno počela da krvari. Ostavljajući za sobom trag uspomena, žurno se vratio do prozora i video daje žena provirila kroz svoj prozor, ispruživši ruku ka nebu u potrazi za nepostojećom kišom. Mesec, okačen o televizijske antene na krovovima, okupao joj je lice pretvarajući ga u bisernu kameju, tako da je mogao da je vidi a da ne bude viđen. Razboleo se od ekstaze, od slasti i straha; uskrsnula je iz njegovih snova: toliko tražene tužne oči boje gagata, maleni nos, geometrijski pravilne jagodične kosti, tanak vrat, loptaste grudi koje se naziru kroz poluotvorenu kućnu haljinu. Ukrutio se, udova otupelih od žara, dok mu je krv kapala po grudima, kolenima, ljubavi, gaćama, očaran lepotom te stvarnosti, a onda je otišla s prozora, legla na jastučiće na divanu blizu stola i počela da plaši vrućinu lepezom od paunovog perja.

21.

Gledajući je, zaspao je stojeći, a probudio se klečeći, glave naslonjene na mrlju osušene krvi. Posekotina na prstu svedočila je o istinitosti pret-hodne noći. Želeo je ponovo da pokrene svoj skelet, da ga razmrda, pa je ustao uz krckanje orahove ljuske, naslonivši se na zid, smešeći se. Plašio se da proviri kroz prozor i da je ponovo ugleda. Prvo je nasamo hteo da uživa u onome što se dogodilo, da taj događaj oseti u sebi, da umre s njim ako je potrebno tog jutra žestokih lastavica. Prisećao je se kako piše, puši, gleda u nebo, hladi se lepezom. Legao je na krevet, uvijen u slast onoga što je već njegovo, u slast iščekivanja i susreta, strastveno se molio Svetoj Pantolomini zasipajući je hvalospevima, zahvalnošću i dragim kamenjem, molio se njenim devičanskim ljljanima i očima strašnog suda, molio se blagosiljanom telu Svetog Isidora, cepanicama Hristovog krsta; pa je s *Očenašem* na usnama ponovo zaspao.

U tri po podne, probudio ga je povik koji se iznenada uvukao u spavaću sobu.

„Mari je na telefonu, Pako!”

Bio je to ženski glas iz unutrašnjeg dvorišta. Na trenutak nije znao gde se nalazi. Kroz glavu su mu prošli plamenovi nemira. Video je sebe u dečjem krevetu u Crvenoj kući, sklupčanog u dobovanju vrta, koje se penjalo preko izrezbarenih prozora; video je sebe u Čelijici crkve, prstiju lepljivih od lekova oca Rafaela; video je sebe na vojničkom ležaju, zatrpanog tuđim gasovima i znojem, i u hotelu u Madridu s dalijama iz Botaničke bašte ispod jastuka. Sve dok se nije uspravio u zgužvanoj posteljini, nije prepoznao tu kuću s prozorom otvorenim ka rajju. Pomislio je da je to možda njen glas, premda je zvučao drugačije od onog koji je čuo u oratorijumu Svete Pantolomine; zvučao je buntovnički, ljutit na svakodnevne zemaljske zavrzlane. Pitao se da li živi sama, ili s prijateljicom, rodbinom, da li je udata, možda čak ima i decu. Srce mu je probola žaoka nestrpljivosti želje da odmah sve sazna. Skliznuo je do otvorenog prozora i osmotrio unutrašnje dvorište bezobraznim pogledom. Mala lampa na stolu bila je ugašena. Oko nje je narasla piramida knjiga koje su ličile na rečnike ili enciklopedije, a papiri su sve pokrivali. Na divanu je dremala lepeza i, predana ošamućenosti, tirkizna kućna haljina koju je Santjago osetio u svojoj utrobi poput metka istine.

Usta su mu gorela od žeđi. Otišao je u prostranu kuhinju s nameštajem boje vanile s početka sedamdesetih godina. Pustio je vodu da isteče i napunio čašu. Vrućina ga je naterala da otvori prozor; želja mu je bila da potraži devojkicu na prozoru spavaće sobe, a sudbina je htela daje nađe na kuhinjskom, sa bujnim petunijama, kako grize sendvič za koji se činilo daje od piletine i povrća. U njemu

se probudila radost kad se uverio da ima potrebu da se hrani kao i svi ljudi, da pije „kolu“, koju je gutala s pubertetskom žudnjom. Navela ga je da spusti gard pa je stao na vidno mesto. Nasmehio joj se kada se ona nasmešila njemu, zarobivši jezikom mrlju majoneza na uglu usana; smešio se nesvestan da mu oči suze, da mu gaće stežu egzotičnu žestinu genitalija, a da mu je telo močvara znoja s mirisom kiše. Napad gladi vratio ga je u stvarnost. Udaljio se od prozora, sapleo se o nešto i pao na pod. Seo je pa se zacenio od smeha. Nije imao ništa za jelo, tako da se vratio u spavaću sobu i doručkovao cigaretu i žvake koje je našao rasute po dubinama zavežljaja. Planirao je da tog jutra ode u kupovinu, ali popodne se već rastvaralo na nebu pa nije imao želju da izlazi iz kuće kako je ne bi izgubio iz vida.

Od te tvrdoglavosti samo što se nije razboleo. Sate je provodio špijunirajući je iz spavaće sobe ili kuhinje, pazeći da ga ne otkrije. Vrebaio ju je kao životinja plen, trčeći iz sobe u sobu, bos, zadihan. Video ju je kako puši na dugu muštiklu, kako piše ptičjim perom i ljubičastim mastilom, kako konsultuje knjige na stolu, rasteruje vrućinu na divanu zamasa paunovog perja, u igri ruku poput labudovih vratova i talasanju tela, što mu je mamilo barice u posteljini. Delovalo mu je neobično što nosi kratke pantalone i majicu koja joj je otkrivala pupak, pa čak i što ima nagon za mokrenjem; prozor kupatila bio je pored njegovog, pa iako nije mogao da je vidi, čuo je kroz zid žestinu lanca vodokotlića. Mokrio je u isto vreme smešeći se. Kada bi ga pritisla slabost, pokoravao ju je pušeći, deklamujući biblijske knjige sa ženskim imenima i pesme svetica, čije je stihove hemijskom ispisivao po rukama da zavara glad.

Pre nego što se potpuno smrklo, neko je zazvonio na vrata; prepostavio je da je to Isidro. Odlučio je da ne otvori: nije želeo da bilo ko pokvari njegovu sreću. Sutra ću ga posetiti, rekao je u sebi. Onda je pomislio da čuvar možda zna ko je ona. Opio ga je novi talas uživanja. Nešto toliko uobičajeno - da ima ime - činilo mu se gotovo kao natprirodni pojam. Neko ime pod kojim bi je pantio, neko ime koje bi je celu obuhvatilo. Snovi su mu odjednom postali bljutavi, dosadni, bez duše u poređenju sa životom otvorenih očiju. Ipak, opet nije sišao da potraži Isidra. Noć je proveo posmatrajući je - opet je radila do jutra - smišljajući imena koja bi čas odbacivao umirući od smeha, a čas bi ih prevrtao po ustima, kao da se odgovor nalazi u ukusu slogova.

Zvala se Ursula Perla Montoja, a bavila se pisanjem ljubavnih romana. Kada je objavila svoju prvu knjigu, umetnula je i srednje ime u čast svojoj baki. Baka je bila persijska pesnikinja koja je, na početku veka, pala u naručje španskog arheologa na iskopinama blizu Persepolisa, koji ju je nekoliko godina kasnije doveo u svoju zemlju, isprošenu i preobraćenu u hrišćanstvo. Pošla je s kovčegom

tajni i orijentalne starudije i pustinjskom nostalgijom zatvorenom u crnim očima, od koje je uspevala da se oporavi samo dok je letovala u Almeriji. Gajila je Ursulu dok devojčica nije napunila dvanaest godina, a onda ju je smrt odnela poput peščane oluje, zapečativši joj srce beskrajnom pustinjskom dinom za koju su Evropljani uporno tvrdili da se zove angina pektoris. Unuka je osetila najveću težinu tog gubitka jer je završila u samostanskom internatu u Valjadolidu, dok su njeni roditelji, glumci u klasičnom pozorištu, nastavili da putuju po svetu sa svojom trupom. Na bakinom bdenju, Ursula se rasonodila đavolskim zadovoljstvom da s njom podeli poslednju tajnu: razlog zbog kojeg su pokojničine usne ostale poluotvorene, a iz njenih usta se uzdasima širila melanholija, veoma sitan pesak i slana prašina, koji su izazivali kijavicu i klimakterične vrućine kod prisutnih. Od tada je Ursula Perla Montoja, iako je bila žena koja se ne prepušta lako silama uragana nostalgije, nastavila da se uspavljuje monotonim zavijanjem mujezina, koje joj je baka pevala kao uspavanku, obavijenu kataklizmom jedne duše koja nikada nije prestala da bude muslimanska, da pripoveda nedaće kamenu veličine jajeta i da igra milenijumski persijski ples kada se oseća uznemireno. Od nje je takođe naučila i persijski, jezik na kojem su uvek razgovarale, a koji je Ursula prevodila na kastiljanski, i obrnuto, kada nije uranjala u erotsku književnost i osećanja koje je smatrala radnom alatkom.

Kada je tog subotnjeg jutra sreća Santjaga Lagunu na odmorištu trećeg sprata, prepoznala je u njemu mladića kog je prethodnog dana videla kroz prozor, dok je jela sendvič s piletinom. Međutim, pošto mu je izbliza osmotrila oči, u sećanje joj je iskrsla bakina pesma, u kojoj se mladić kupao u svetom jezeru, a duh ga kaznio nateravši ga da u svoje ženice natovari teret tirkiznih voda. Kruto mu se osmehnula: neka nevidljiva nit koja joj je spajala stomak sa usnama vibrirala je s ciklonskom snagom, obaveštavajući je da se pred njom nalazi najlepší čovek kog je u životu videla.

„Ja sam Santjago Laguna, tvoj novi komšija“, rekao joj je obraza ukočenih od divljenja.

Glas mu je zvučao stidljivo - isparila je promuklost kojom je vladao svojim avanturama. U srcu mu je ostala samo ona, u haljini na bretele. Svet se sveo na dve utrobe. Ursuli se on činio kao šarmanatna ptičica, ali s prizvukom izmučenosti, kao da su je dugo držali u kavezu.

„Onda, izgleda da ćemo se često viđati.“

Santjagu je zadobovao samoubilački ručni zglobo, a slepoočnice mu je pritiskao njen glas koji je tražio daje odvede u Crvenu kuću. Zaglavio se u svom sećanju dok je Ursula već odlazila ka svojim vratima poigravajući se ključevima.

„Čekaj, da li bi htela da mi je potpišeš?“

Santjago je požurio da iz kese supermarketa izvadi *Strasti na divanu u sumrak*, poslednju Ursulinu knjigu. Kupio ju je tog jutra, pošto je doručkovao sa Isidrom, posle obilaska tečne krvi Svetog Pantelejmona, kada mu je čuvar otkrio njen identitet, nakon što je prvi put čuo njeno ime kraj te moćne relikvije.

„Jesi li pročitao još mojih knjiga?“

„Ne, ali sam čuo da se priča o tebi, odnosno već sam te video i ranije.“

„Zaista, gde?“

„Napraviću ti kolač, dobro kuvam, pa ću ti ga doneti kući kada bude gotov i onda ću ti ispričati.“ Santjago se iznenada vratila arogancija mesijanskog doba.

„Neka se duh nikada ne smiluje tvojim očima“, napisala mu je Ursula u knjizi gledajući ga krajičkom oka. „Na kog duha misliš?“ „Saznaćeš kada mi budeš doneo kolač.“

Santjagove šake nisu časile ni časa da zarone u činiju sa žumancima. Širom je otvorio prozor. Nije kuvao otkako je Olvido umrla. Dodao je brašno, šećer, prstohvat soli; prsti su promešali sastojke pretvorivši ih u masu u koju je zaronio kažiprst i srednji prst desne ruke, kako bi malo namazao na bradavicu i proverio gustinu. Bila je savršena. Poljubio je tu grudvicu testa i spojio je sa ostatkom. Znao je da ga Ursula gleda sa svog prozora. Ona se nije skrivala. Posmatrala ga je, isprva se smeškajući, a potom usredsređena na talasanje njegovih ruku, na mesnatost njegovih usana, na kapljice znoja na čelu, čiju je anatomiju uspevala da nasluti prelazeći pogledom preko slepoočnica, jagodičnih kostiju, brade. I ona se znojila, žega s kraja jula krčkala se u unutrašnjem dvorištu s tišinom oluka i tačkama budi; i ona je mogla da oseti mekoću testa. Santjago je otvorio mrežicu s limunovima i izrendao koru u žutu gomilicu, uzdignutu i usamljenu, nalik na zlatnu stidnicu. Posmatrao ju je sa obožavanjem, kao pejzaž koji može da zdrobi među šakama, da ga sisa, omiriše. To je i učinio. Potom je izrendanu koru ubacio u testo, raširio ga na radnoj površini oklagijom i jajetom naslikao Ursulino lice. Nikada nije videla ništa ni nalik toj metodi kuvanja; bio je to ritual, koji je u stomaku pobuđivao želju da pojede kuvara umesto kolača. Nikada nije videla bivanje s toliko ljubavi, s čvrstom, tečnom, gasovitom ljubavlju; ljubavlju koja je prošla kroz dvorište i uvećala cvetove petunija, pretvarajući prozorsku dasku u prašumu koja je počela da krči prolaz pred neizbežnim.

Noću, dok je išao do kafea da nastupi, Santjago je imao osećaj da neko, ne tako daleko, neutešno plače zbog njega. Uznemirila gaje ta neočekivana drama od koje mu se naježila i ohladila koža pod flekom slepih miševa koje je spljeskalo

madriidsko nebo. Spuštajući se niz Uertas, zapitao se da li postoji naučna mogućnost da mrtvi plaču usled nekog hemijskog procesa eliminacije poganština, ili nešto slično. Nastavio je da fantazira da li mogu da plaču samo nedavno preminuli, ili i davno nestali, pretvarajući podzemlje groblja u močvare tajni. S takvim mislima došao je u kafe ledene kože. Konobarica ga je poslužila viskijem i poljubila ga u usne. Popio je nekoliko gutljaja dok ga je treptanje reflektora na podijumu podsećalo da ga čekaju.

Popeo se na pozornicu i ispriповedao priču o moru. Žurno je to učinio: ubrzao je oluje, sirene načinio neozbiljnim, bezosećajno udavio mornare, čak je uključio i jednog izdajnika, kao u vreme kada je kroz njegov život gazio Ezekijel Montes, kako bi ga okrivio za sve nesreće i završio priču pre nego što je trebalo. Osećao je da mu ožiljak na ručnom zglobu gori od nestrpljivosti pod mesečevom toplinom reflektora. Želeo je samo da se vrati kući i Ursuli preda kolač. Odspavao je sijestu dok ga je pekao u rerni, potom se istuširao, obukao košulju kako ne bi izgledao kao dečak, već kao odrastao čovek, i otišao da joj ga odnese. Pozvonio je, ali ona nije otvorila vrata. Dugo je čekao, ponovo je pozvonio i kroz vrata čuo bolnu tišinu. Potražio ju je kroz prozore, ali našao je samo istinu prašumske prozorske daske. Uplašila gaje pomisao da je iznenada nestala, kao i da svakog časa mora da uguši nagon da sebi pusti krv kako bi potvrdio da ne proživljava još jedan san.

S podijuma je video Isidra kako za šankom ispija pivo. Izgledao je kao dobar samac, baš kakav je i bio. Oči su mu se s godinama uvećale od televizije, a srce mu je postalo karipsko od beskonačnih sapunica. Santjago je nagađao da u njegovom univerzumu sećanja skriva posrnulu mladalačku ljubav jer bi mu koža postala tigrasta dok sluša romantične priče, a to je bio nepobitni znak melanholije, koju je lećio tako što bi poput luđaka vrištao na utakmicama madridskog Atletika. Pored čuvara je sela žena s kosom prekrivenom belom maramom, leđima okrenuta sceni. Smetalo mu je što ga ne gleda, kao da je priča ni najmanje ne zanima, pa su mu grudi lućile znoj s mirisom vlažne zemlje a da on to čak nije ni primetio.

Zbrzao je završetak priče, zastavši samo nekoliko sekundi, dovoljno da položi cvet na grob. Među aplauzima koji su razbijali niti dima i alkoholnih isparenja, sišao je s podijuma i krenuo ka šanku. Žena je u jednom gutljaju iskapila oranžadu i naglo ustala s barske stolice kada je prišao. Udarila ga je u ruku dok je iznenada napuštala lokal, ali nije se osvrnula da ga pogleda, niti ga je zamolila za izvinjenje; vrata su naglo zatvorila zvezdano prostranstvo, a Santjago je ostao nepomičan gledajući kroz prozore kako se donekle pogurena figura rastvara u madridskoj omorini. Koža mu je ponovo postala hladna. Reptil ga je na nešto upozoravao, ali nije uspevaao da rastumači na šta.

„Kako je samo plakala, jadna žena!" rekao mu je Isidro u žaru sažaljenja. „Suze su joj padale kao kruške!"

„Da li je poznaješ?"

„Jedva da sam je video iz profila. Mislim da ne."

Konobarica je prišla Santjagu, nameštajući mu raščupanu kosu.

„Da ti sipam nešto, ljubavi?"

„Ne, idem kući."

„Nekada si tako dosadan, čoveče", odgovorila je i otišla da usluži momke u rokenrol majicama, koji su se nalaktili na drugom kraju šanka.

„Hoćeš li sa mnom?" pitao je čuvara.

„Naravno, danas ni ja nisam raspoložen za noćne avanture."

Noć ga je ponovo uvukla u paralizovanost Ursulom. Zaboravio je na sve; bio je svestan samo nje. Pretvorio ju je u žal sposoban da zadrži svaki olujni talas koji bi na njega obrušila prošlost. Isidro ga je video kako je uzdrhtao pred krvlju Svetog Pantelejmona kada je izgovorio njeno ime; potom gaje čuo kako u svoje molitve upliće agoniju Ursule Perle Mon-toje, od koje su mu prebledele usne pa ga je uhvatio za ruku, odveo do izlaza iz crkve i prekrstio se u strahu da će ga baš tamo progutati pakao jer se upliće u svetogrđe. Od tada, svaki put kada ga pogleda, čuvaru se lice grčilo od brige.

„Ta žena je previše stara za tebe", rekao mu je penjući se Uertasom.

„Ima jedanaest ili dvanaest godina više, nije to ništa."

„S tvojom dvadeset i jednom, da, to jeste nešto. Ti si samo mladić, a ona zrela žena. Ne pristaje ti. Govorim ti to jer znam neke stvari, stvari koje ne bi trebalo da znam, ali ih znam, a ovo je jedna veoma mala zajednica stanara, a naše dvorište je ogoljena galerija sramota."

„Svejedno mi je šta ti znaš."

„Ona ti je kao bogomoljka, veoma lepa, da, tako privuče žrtvu, ali priča se da za svaki roman koji napiše iskoristi po jednog muškarca, a kada završi knjigu, zauvek ga napusti."

„Sa mnom će početi sagu bez kraja i neće me napustiti kada to sazna."

„Kada sazna šta, dečače? Da si zaljubljen u nju kao pas? Zaboga, samo ste se pogledali kroz prozor?"

„Kada sazna da je pet godina tražim, da mi se pet godina pojavljuje u snu i na javi."

Ostatak puta do kuće u Atoči prešli su ćutke. Isidro je shvatio da se onih dana, kada je Santjago klečao pred relikvijama svetaca i mučenika, molio da pronade Ursulu, da se molio da je dovedu u njegov život na krilima čudesnog lepeta na kojem se pojavljivala i u njegovim snovima i vizijama; jeza mu se spustila niz

kičmu i ostavila ga izgubljenog u arsenalu argumenata iz telenovela o ljubavnicima S magičnim sudbinama.

Pozdravljajući se na odmorištu prvog sprata, čuvar mu je stavio ruku na rame i rekao:

„Ovde sam, momče, ako ti zatrebam.“ Uzdahnuo je. „Da si se rodio u Venecueli...“

Svetlost na stepeništu se ugasila, a Santjago nije hteo da se muči da je upali. Penjao se naslepo, dva po dva stepenika, prolazeći kroz mesečeve žilete koji su prodirali kroz otvorene prozore. Ušao je u stan spreman da kroz prozor potraži Ursulu Perlu Montoju. To mu nije bilo teško; bila je u kuhinji, u društvu muškarca od četrdesetak godina. On je otvarao flašu vina; a ona je, uvijena u tirkiznu kućnu haljinu, vadila čaše iz ormara i časkala - činilo se Santjagu - s intimnošću postelje. Uzeo je nož i otvorio ranu, još svezu, na jagodici prsta, ali nije krv bila ta koja mu je ukazala da ne proživljava san. Počele su da mu gore uši, potiljak, grudi. Glavu su mu ponovo preplavili izdajnici zelenih očiju, sve dok nije uočio kolač za Ursulu, na belom porcelanskom tanjiru, pa je odlučio da joj ga odmah odnese.

Ona mu je otvorila vrata s masom kestenjastih talasa koji su se slivali niz leđa i ramena. Gledali su se na trenutak nemo, osećajući toplotu onog drugog.

„Hoćeš li mi sada reći koji duh ne srne da se smiluje mojim očima i zašto?“

„Zauzeta sam, ali hvala ti za kolač“, rekla je žurno ga uzimajući. „Laku noć.“

Ursula Perla Montoja prošla je kroz hodnik ka kuhinji uz udar žudnje, od kojeg su joj se zatresle šake.

„Šta je to?“ upitao ju je muškarac videvši je da dolazi s kolačem.

„Napravio mi ga je moj veoma ljubazni komšija.“

„Baš lepo miriše. Iseci mi jedno parče, ogladneo sam.“

„Ne mogu.“ Zarumeneli su joj se obrazi. „Još ne može da se jede. Rekao mi je da mora da odstoji do sutra da bi bio baš kako treba.“

„Onda ću ponovo doći sutra.“ Zgrabio ju je oko struka šapućući joj na uvo.

„Čekaj me u salonu i ponesi vino. Ja ću doći tamo čim ga stavim negde da se ne osuši.“

„Nemoj dugo.“ Poljubio ju je u usne.

Kada je ostala nasamo s kolačem, Ursula se prisetila kako je Santjago milovao sastojke - žumanca, brašno, šećer, izrendani limun - kako ih je mirisao, ljubio, kako su ih njegove šake mešale; testa koje je visilo s bradavice, poluotvorenih usta, kapljica koje su mu kvasile čelo. Uzbudivala ju je pomisao na ljubav s kojom je to spremao, uzbudivala ju je pomisao da je ta ljubav sada unutra, da je upućena njoj i da može da je pojede. Štipnula je nekoliko mrva i probala ih spljeskavši ih jezikom o nepce. U ustima je imala Santjagov ukus. Uštinula je veći komad, a potom još

jedan, obogaćen cimetom - živim, čvrstim - i jedva primetnim mirisom šećera i kiše koji joj je zažario grudi.

Njenu degustaciju prekinuo je nestrpljivi glas iz salona. Prekrila je kolač čistom krpom i izašla.

„Mnogo si se zadržala." Smestio se na dvosed.

„Nisam mogla da nađem posudu za kolač."

Sela je pored njega, uzela čašu vina koju joj je pružio, ali nije popila ni gutljaj. Muškarac ju je privukao k sebi i počeo da priča o poslednjoj knjizi koju je prevodio s grčkog. Međutim, Ursulu uopšte nisu zanimali njegovi problemi s glagolima, strofama i tonskom versifikacijom. Odabrala gaje pomalo nasumično - njen poslednji roman - *Strasti na divanu u sumrak*, konačno se dobro prodavao pa ju je izdavač požurivao da napiše nov. Bila joj je potrebna neka avantura i onda se u biblioteci slučajno sreća sa starim kolegom s filološkog fakulteta, o kojem ništa nije čula otkako su diplomirali. Učinio joj se privlačan; pet godina je živeo u Grčkoj, a poslednje dve na jednom malom ostrvu, gde se bavio uzgojem organskog kruškastog paradajza i divljom poezijom. Imao je tamnoputo lice i profil Adonisa koji bi je, pretpostavila je Ursula, na kraju inspirisao na grčko-latinsku strast s Kupidonovim strelama i ljubavnicima polubogovima. Međutim, tada je ukus njenog komšije, koji su sačuvala njena usta, postao jedino što je u njoj budilo strast, pa makar ona bila i kanibalska.

„Ne slušaš me", prigovorio joj je. „Misliš na neke druge stvari."

„Izvini, prevodila sam Ferdosija do kasno pa sam umorna."

Pomilovao ju je po kosi, izrecitovao nekoliko stihova iz *Odiseje* i hteo da je poljubi. Naišao je na stisnute usne, kao neprobojne zidine.

„Rekla sam ti već da sam umorna. Mislim da će biti bolje da ovo ostavimo za neki drugi dan. Moram da legnem."

Pozdravila se s njim uz dva leteća poljupca u obraze, pa se uputila ka spavaćoj sobi osećajući nemir kao da će te noći pasti kiša. Miris blata i vlažne trave preplavio je kuću. Prodirao je kroz otvorene prozore i napredovao nevidljivim koracima. Ursula se pogledala u ogledalo ormara, produbila dekolte kućne haljine, popustila kaiš kako bi kroz prorez pokazala stomak, podigla ruke, spojila dlanove i protresla torzo onako kako joj je pokazala baka; bila je spremna da ode da ga potraži.

Santjago Laguna, podbočen na prozorsku dasku, nag u noći koja ga je izdavala erupcijom zvezda i mesečevih zraka, stresao se od gneva kada ju je video kako se hladi paunovim perjem.

„Ne spavaš?" rekla mu je nalaktivši se i ona na prozorsku dasku u pozi carice.

„Izbegavam san."

„Ni ja ne mogu da zaspim." Prešla je jezikom preko usana i nepca, a u Santjagu se zapalio niz moljaca.

„Činilo mi se da sam video da imaš društvo."

„To je samo stari prijatelj. Morao je da ode." Zatvorila je lepezu i naslonila je na šaku. „Nisam mu dala da proba kolač."

„Kolač je samo za tebe." U glasu mu je izronio petao koji je slabio gnev i kolena.

„Tako sam i mislila. Mnogo mi se dopao."

„Sutra ću ti napraviti zemičke s cimetom i lisnato testo; to su specijaliteti moje porodice."

„Jesi li iz porodice poslastičara?"

„Nisam." Nasmehio se. „Ja sam jedini muškarac iz porodice prokletih žena."

„A vi muškarci niste prokleti?"

„I mi smo."

„Pošto si prokleti muškarac, čime se baviš?"

„Pripovedam priče po kafeima."

„Dakle, profesija iz *Hiljadu ijedne noći*."

Da li bi volela da ti ispričam priču?"

„Radije bih da mi pričaš o svojoj porodici. Kakvo prokletstvo nosite."

„Ispričaću ti onda kako je počelo, tako ćeš moći bolje da shvatiš."

„Dobro, ali dođi kod mene. Sedećemo na sofi i biće nam udobnije."

Mesec je sišao s neba, balansirajući među žicama za veš koje su prese-cale unutrašnje dvorište, i zaspao na njenom licu. Dekolte kućne haljine, otvoren do kraja, izgledao je kao bodež koji nišani u bunilo.

„Ne pomeraj se", zamolio ju je. „Bolje da ti je ispričam odavde."

„U redu."

„S kraja šesnaestog veka, u baraci u jednoj valensijskoj laguni, živeo je jedan par seljaka koji je žarko želeo da ima decu. Veoma dugo su preklinjali Boga da ih blagoslovi tom milošću, ali supruga je već prešla četrdesetu, a još nijednom nije začela. Komšije su ih žalile jer nisu imali nikog ko bi im pomogao u poljskim radovima i ko bi razgalio njihov dom igrom i smehom. Jednog prolećnog jutra, robusna i preplanula seljanka nestala je iz barake bez traga. Vratila se nakon nekoliko dana i ispričala mužu da je bila na plaži, gde je od vračare kupila napitak od kojeg bi trebalo da zatrudni. Nakon devet meseci, rodila je veoma lepu devojčicu. Njihove komšije primile su novost skeptično. Kako je žena u tako zrelih godina, a s tako malo čari, mogla da rodi stvorenje božanstvene lepote? - pitali su se s pravom. Ali nisu se usudili da slučaj prijave Svetoj Inkviziciji sve dok beba nije napunila godinu dana, a silina njene lepote prouzrokovala katastrofu. Seljanka je optužena da se parila s morem u satanskom obredu. Dokazi su bili nepobitni jer je devojčica posedovala sve osobine svoga oca: oči boje vode, kosu

crnu poput morskog dna, kožu čistu poput pene na talasima, a usne crvene poput korala. Seljanku su spalili na lomači zbog veštičarenja, a seljaka su oslobodili jer se pokazalo da je nevin. Bio je žrtva grešnih veština svoje žene, koja mu je nabila rogove s elementom prirode. Onda je nastala debata šta da se uradi s devojčicom. Videvši njenu lepotu, niko nije bio voljan da baš on izda naređenje da je dokrajče, iako je bila pogani plod veštičarenja. Na kraju su resili da je pošalju u neki manastir, kako bi rasla pod strogim nadzorom opatica. Međutim, nijedan monaški red nije želeo da primi stvorenje s natprirodnim precima. Zato su je vratili ocu, uvijenu u skapular. On se zbog nesreće odao piću pa ju je zatvorio u štalu zajedno s telićima. Prošlo je nekoliko meseci, a do barake je došao vitez u raskošnoj odeći.

Ako mi pokažeš ćerku mora, daću ti srebrnjak.

Seljak se zbunio. Otišao je u štalu, odvezao devojčicu od grede za koju je bila vezana, umio je i pokazao je vitez. Prizor lepote, koja je nezaustavljivo narastala s vremenom, toliko ga je zadovoljio da je seljaku dao dva srebrnjaka umesto dogovorenog jednog. Od tog dana, bilo je mnogo muškaraca i žena koji su dolazili do lagune samo da osmotre pola ljudsko, a pola morsko stvorenje. Seljak je rasipao novac na vino i bordele, dok je devojčica, koju je selo nazvalo Mar,* iako je bila krštena imenom Olvido, rasla divlja sa životinjama u štali. Jednog popodneva, dok se jedna vojvotkinja divila devojčici koja je već napunila dvanaest godina, Mar je pokazala na njenu raskošnu haljinu od žute svile i izgovorila:

Lanai ursala.

Vojvotkinja je seljaku platila novčić više od dogovorenog jer joj se ćerka mora obratila na jeziku talasa.

U to vreme, do lagune je doputovao i naočiti mladi lingvista iz Ka-stilje. Jedne vedre noći, pronašao je devojčicu skrivenu u visokoj travi.

Tražim baraku gde živi devojka koja zna jezik mora, rekao joj je toplim glasom kako je ne bi uplašio.

Devojčica je uperila prst u svoje grudi i odgovorila:

Mar.

Znaš li da li idem u pravom smeru?

Devojčica je ispružila ruku ka najvećoj zvezdi od svih koje su gorele na nebu i rekla: *Ursala.*

Lice joj je bilo prekriveno suvim izmetom; nosila je rite koje su zaudarale na štalu, a jedna noga bila joj je krvava jer je upala u zamku za divlje zveri. Lingvista se sažalio na to stvorenje, izvadio maramicu iz džepa livreje i obrisao joj lice pod mesečinom. Njoj se dopadao njegov dodir, pa makar i kroz svilu maramice.

---

* Šp. *mar* - more.

Ti si, bez sumnje, ćerka mora, rekao je lingvista otkrivši njenu lepotu.

Ona je ponovo uperila prst u svoje grudi i ponovila svoje ime.

Pričaj mi na jeziku talasa, zamolio ju je.

Devojčica je pokazala mesec i rekla:

Saluma.

Saluma?., ponovio je zbunjen dok je devojčica namestila osmeh i ponovo pokazala na mesec.

Lingvista je odmah shvatio istinu. Devojče nije govorilo jezikom talasa, već svojim izmišljenim dečjim jezikom jer je patila od potrebe da komunicira, a niko nije našao za shodno da je nauči da govori i razgovara s njom.

Sledeće četiri godine držao joj je časove jezika i podučavao je običajima ljudi, dok je seljak i dalje bio u krčmi ili u bordelu.

Međutim, kada je napunila šesnaest godina, u baraku je upao kapetan piratske galije, želeći da od nje sazna tajnu kako da pobedi bure. Devojka mu je odgovorila na savršenom kastiljanskom da ona ne može da mu pomogne jer ne razume jezik talasa; njen otac nije more, već seljak, koji je upravo pokušao da ga prevari. Gusarski kapetan se rasrdio na seljaka i zverski ga izudarao. Devojka nije vidala seljakove rane, nije mu pomogla da legne u krevet, nije mu dala vode, nije odgovarala na pitanja koja su se u agoniji otimala iz njegovog grla. *Ko te je naučio da govoriš, izdajnička kučko?* Jednostavno je sačekala da umre. Kada je lingvista došao do barake da joj održi čas, ona mu je ispričala šta se dogodilo. On je odlučio da smesta odu u Kastilju.

Lingvista je tamo počeo da radi u školi kao profesor, a ona je upotpunila obrazovanje časovima klavira i šivenja.

Kada je postala punoletna, prelepa devojka, predstavljena je društvu pod svojim pravim imenom. Prevazilazila je razum i požudu. Lingvista joj je, sledeći njene želje, poklonio haljinu od žute svile pa se, zahvaljujući poznanicima, domogao pozivnica za prolećni bal u palati vojvode Monteosorija, gde su nameravali da proslave njeno punoletstvo. Čim je ušla u palatu, očarali su je luksuz nameštaja i lampi i nakit dama koje su plesale u salonu; blistao je sjajniji od zvezda. Zato je Olvido, kada se vojvodin sin don Alonso Laguna zaljubio u nju na prvi pogled i ponudio joj brak, odmah prihvatila.

Saznavši za tu novost, lingvista joj je, u očaju, izjavio ljubav. Ona mu se, plačući, bacila u naručje i vatreno ga poljubila u usne. Voleli su se cele noći, ali sledećeg jutra, kada je poželeo da piše njenom proscu i raskine zavete, ona se usprotivila. *Udaću se za njega,* rekla mu je, *a ti ćeš doći da živiš s nama. Tako ćemo moći da nastavimo i da se volimo i da budemo bogati.*

Venčali su se nekoliko nedelja kasnije u vojvodinoj palati. Priređen je veliki banket i veličanstveni ples koji je trajao do zore. Prisustvovali su najugledniji ljudi iz grada, plemići iz cele Španije, čak i jedan kraljev izaslanik koji je čestitao mladencima u monarhovo ime. Tokom slavlja, Olvido iz svojih misli nije uspevala da udalji tamne vlasi svog učitelja, koje su mu padale preko čela, čvrste grudi koje su se nazirale ispod košulje s karnerima, usne vlažne od konjaka donjoj govore zbogom. Kada se zabava završila, pobegla je iz svoje bračne postelje i odjahala do kuće koju je delila s lingvistom. Dočekala ju je noćna tama jer je on otišao zauvek.

Vreme, dželat života, dalo je Olvido deset godina plesova, banketa, raskošnih haljina i devojčicu koju je, vođena nostalgijom, krstila imenom Marija od Mora. A možda ju je jednog prolećnog jutra, dok je njen muž bio na putu zbog poslova, takođe nostalgija navela ode do barake u laguni gde se rodila. Iz skrovišta koje joj je pružala zavesa kočija, posmatrala je maglovita pirinčana polja u svitanje, grube seljake i penasto plavo lice svoga oca. Kada se kočija zaustavila naspram barake, krenula je ka štali. Nedostajalo joj je da na nogama oseti vlažne njuške teladi i da čuje slabo i blago mukanje. Uprkos tome što je štala ležala u pomračim sumraka, u jednom uglu otkrila je sklupčano telo. Oko njega su se nalazile razbacane flaše konjaka. Nosio je seoske pantalone, a grudi su mu bile prekrivene čirevima i parazitima.

Odmah da si otišao s mogposeda, naredila mu je.

Salima, ursala, odgovorio je neznanac promuklim glasom.

Potražila je skitničine oči među vlasima masne kose koja mu je skrivala lice, i prepoznala lingvistu.

Šta sam ti učinila, ljubavi moja? Šta sam ti učinila?, vajkala se grleći ga.

Salima, ursala, ponavljao je izgubljenih očiju.

Olvido Laguna je sa svog vrata strgla lančić s krstom i bacila ga na tlo.

Ja, rekla je zagrobnim glasom, ćerka mora, odbacujem Boga koji nije oteo majku i molim Satanu da prokune moje ime i ime cele moje loze. Da moja ćerka izgubi čast i srce zbog ljubavi čoveka koji će joj uništiti život, a tako i njene ćerke, i ćerke njenih ćerki, da jedna prokleta ženska loza vekovima propati sve ono što si ti, ljubavi moja, propatio zbog mene; neka do poslednje kapi krvi Laguna živi ta nesreća.

Olvido se nikada nije vratila u Kastilju. Nakon nekoliko godina, ribari su pronašli lingvistu mrtvog na plaži; lice mu je bilo naduveno od vina, a njegove oči, uvek tamne, postale su neobjašnjivo plave. Olvidino telo nikada nije pronađeno. Neki kažu da ga je odneo njen otac more i da počiva u koralnom grobu; drugi pak kažu da ga je progutao đavo kako bi i telom i dušom ispunila svoju ljubavnu kletvu."

Kako ga je slušala, Ursula je tako gubila stav carice. Oči su joj se zamaglile od sanjarenja, zaboravljajući na sebe. Noć se presijavala na Santjagovim grudima, a u pogledu mu skrivala, grleći ga, tišinu utvare koja se probudila i protiv njegove volje. A Ursuli je, kose pretvorene u Julijinu pletenicu, sve imalo ukus na njega - usta, mesec, odjek njegovih reči, koji je dugo nastavio da odzvanja u unutrašnjem dvorištu.

„I tako je sve počelo. Ako ti se dopala priča, sutra mogu da ti ispričam još jednu, a prekosutra još jednu. Mogu tako doveka da ti ih pričam.”

„Od danas ces biti moja Šeherezada, ali zapamti da ću ti, ako priče prestanu da mi se sviđaju, odrubiti glavu.”

„Rizikovaću.”

„Sada moram da radim, laku noć.”

Ursuli se od inspiracije ljuštila koža; gledajući ga, slušajući ga, teme romana šikljale su kao prolećna bujica po unutrašnjem dvorištu. „Mogu li da te gledam kako pišeš, dok me ne uhvati san?” „Sada tražiš dozvolu?” Pocrveneo je.

„Lezi pa ću ti otpevati uspavanku koju mi je baka pevala.” Videla ga je kako se udaljava od prozora, sa zadnjicom oivičenom zvezdama, i kako leže u postelju. Poj mujezina, poziv vernicima na molitvu, blago je narušio tišinu dvorišta u nevreme i došao do Santjaga u melanholičnom šapatu. Zatvorio je oči. Nakon dve neprospavane noći, odmah je zaspao.

Međutim, Ursula Perla Montoja nije mogla da zaspi. San joj se izbrisao iz pamćenja pa se predala, poput žeravice, frenetičnosti ptičjeg pera. Umesto da ga drži među prstima, pisalo je njeno srce, a ona se ljuštila uživajući u Santjagu bez potrebe da ga dodirne. U duši su joj se mešala čula, uvlačeći je u najveću književnu ekstazu koju je ikada u životu doživela zbog nekog muškarca i koja se produžavala satima i satima, poput orgazma kvartarskog mamuta.

Pisala je i posle zore; potrošila je tri ljubičaste mastionice, rozetama strasti umrljala je prste, lice i grudi, a tek kada je sunce osujetilo madrid-sko nebo, smogla je snage da ostavi pisanje; otišla je u kuhinju i pojela parče kolača, želeći da ga i dalje ima u sebi. Potom je, iako je bila nede-lja, telefonom pozvala izdavača i saopštila mu da je počela novi roman i da će ga vrlo brzo završiti. „Biće najbolji od svih koje sam dosad napisala”, uveravala ga je. Euforično je spustila slušalicu, gustirajući slavu svog budućeg uspeha, sve dok se - iznenada, ležeći u krevetu, s jednim stopalom na pragu snova, već uljuljkana pojem mujezina - njen stomak nije pobunio. Osetila je daje prazan, kao daje kolač ispario, ostavljajući samo nelagodnost gubitka.

22.

Santjago Laguna sanjao je oluju. Kada se probudio, video je masu sivih oblaka nagomilanih na nedeljnom nebu i sledilo mu se srce. Rana na jagodici prsta mu se otvorila, poput proreza ljubičastih ivica; gnoj mu je curio poput žuči insekta. Stavio je ruku ispod jastuka, ali ga je i dalje bolela. Uljuljkao se sećanjem na nerazgovetnu uspavanku Ursule Perle Montoje. Imao je utisak da je nebo postalo još tamnije; grom ga je presekao s jednog kraja na drugi. Čuo je dobovanje kiše poput oštrica noževa, po trotoarima, na krovovima i pocinkovanim nadstrešnicama. Dobovanje je postajalo jače, a onda se nastavilo grmljavinom i provalom oblaka. Međutim, Santjaga je više brinulo što mu je u ustima ukus viskija umesto jutarnjih miševa, što dim cigareta sa isparenjima piva i irske kafe napada njegov nos, dok se na desetine lica upravljalo ka njegovom, grozničavom pod reflektorima podijuma, čekajući nešto što nije uspevao da shvati. Tek kada je jedno od stakala izloga kafea prasnulo nakon novog groma, a lokal zaposeo džinovski orlov nokat, shvatio je da se nalazi u košmaru koji ga je onespokojavao tokom noći. Borio se da se probudi. Nebo je i dalje bilo sivo i nije pala ni kap kiše. Nedeljno jutro se još ograničavalo na to da aludira na oluju. Zapalio je cigaretu i navalio se na jastuk čekajući da ga prođe želja da zagri oca Rafaela, da mu da lekove, da bdi nad njegovim sijestama i da mu priča priče uz ukus osveštanog vina. Sačekao je pet, deset minuta, sve dok nije uspeo da ublaži nostalgiju i zameni je željom u koju ga je uvlačila Ursula Perla Montoja. Čitava soba ispunila se njome. Genitalije su mu mučili bodež njenog dekoltea i krivina na koju je ukazivala oštrica, a povređena jagodica zažarila se i od same pomisli da je dodirne. Izvio je leđa i zadržao dah. Mučenje uzdržavanja izazvalo je više uživanja od olakšavanja po posteljini. Kada je uspeo da se pribere, potražio ju je na prozoru, ali bili su i dalje zatvoreni, sa salonima od belih rezbarenih kocki. Ušao je u kadu s mlakom vodom, naslonio glavu na jastuk i počeo da čita *Strasti na divanu u sumrak*.

Stranice knjige, koje je zamišljao ispisane ljubičastim mastilom, odvele su ga u daleku palatu starog Persijskog carstva, gde je devu začarao duh jer je prezrela njegovu ljubav. Devu je pretvorio u dijamant, da je kazni za tvrdoću njenog srca kamenog, i zatvorio u odaju, pod nadzorom robinje koja ju je svakog jutra polirala i davala joj sjaj, na veliko uživanje podmuklog duha. Međutim, robinja je ispod vela i zlatnih okova krila veštine vračare, a ganula ju je devina sudbina. Jednog dana u sobu je unela divan i smestila ga ispod prozora pod kojim su zamorile fontane, Divan je u damastnoj svili krio moć da tokom sumraka poništi bilo kakve čini. Tako je, kada bi se soba ispunila purpurnom svetlošću, robinja vračara

stavljala dijamant na divan, a devojka bi povratila ljudski oblik. Odmah potom, otvarala je tajna vratanca i puštala u odaju devojčinog ljubavnika, sina pustinja, uvijenog do očiju i zadihanog od lavirinta hodnika, koji je ipak uvek dolazio, ponekad viđen pesmom svoje želje, a ponekad teškim disanjem međunožja.

U početku su morali da nauče da se vole pribegavajući arhitekturi magije, čim bi se jedan deo devinog tela smakao s divana, pretvorio bi se u dijamant. Ljubavnik iz pustinja iznenada se suočavao s ukusom tog kamena i razdiranjem od očajanja i molitvi Bogu da mu što je pre moguće pošalje sumrak narednog dana. Nakon nedelja i meseci žara okončanih sjajem dragulja, uspeali su da postanu virtuozni precizne ljubavi i da bez pomeranja uživaju u ljubavnim igrama na divanu. Međutim, jedne noći, robinja vračara, koja ih je špijunirala iza paravana, začudila se kada je shvatila da se ljubavna igrarija okončala, a da oni, tužni, samo nepomično leže zagrljeni na divanu.

Santjago je izašao iz kupatila ne završivši roman. Obrisao se maštajući o tome šta bi radio da Ursula Perla Montoja legne na svoj divan u sumrak i pretvori se u dijamant. Bilo bi mi svejedno, mislio je, spreman sam da je volim koji god oblik da primi, i živu, i mrtvu, i u snovima.

Trebalo je da se nade sa Isidrom pa da zajedno odu na misu u Crkvu Hrista iz Olivara. Zatekao je čuvara u porti, kako ga čeka ozbiljnog lica. „Kako će danas da lije, momče, nebo će da prsne, a ne zna se kad.“ „Toga se i ja plašim.“

Oblaci su pritiskali Madrid olovnom tvrdoglavošću. Opsedali su ga u svakoj uličici vodenom teskobom, koja je razbijala opštinsko srce i uranjala nedeljni dan aperitiva i misa u patnju iščekivanja. U barovima su svi jeli ljute krompiriće i sardele u sirćetu, koje su i same izvirivale kroz prozore da pogledaju u nebo. „Još nije, još nije“, komentarisale su usne s penom iz točilica. „Kada krene, biće to potop.“ Krošnje drveća su se zgurile u razgranatim grbama pod težinom neba, a psi su mokrili kraj kanalića, dezorijentisani od vonja utvarne kiše.

Na misi u Crkvi Hrista iz Olivara, grupa mladića svirala je gitare i pevala. Santjago je ustao da zapali svece za svoje pokojnike: jednu za čukunbabu o kojoj je samo znao preko mirisa hrastovine; drugu za svoju majku, sa imenom cveta; još jednu za Manuelu Lagunu, oslobođen grize savesti zbog đubriva za ruže; jednu za Olvido, koju je upalio drhtavom rukom; i poslednju za oca Rafaela, koja mu je donela mir. Ponovo je seo pored prijatelja, duboko pevajući uz škripavost zrikavca, koja ga je podsećala daje prokleti čovek. Pobožno se pričestio, premda sa žudnjom u stomaku za vinom iz prošlih vremena, i molio se pred budnim Isidrovim pogledom, koji je budno motrio kada će u molitve uneti apokrifno Jevanđelje po Ursuli Perli Montoji. Nakon mise su otišli na aperitiv. Santjagu se iznenada otvorio

divlji apetit, koji je povezao s kišom koja se nije usuđivala da padne. Bio je mršav, francuske građe i nije mogao da se seti kada je poslednji put toliko pojeo kao tog podneva. Uz prve četiri porcije, Isidro je proslavljao dečakovu glad - smatrao je to znakom povratka dobrog zdravlja i oslobođenjem od stresova - ali kada je osetio da će pući, a Santjago nastavio da poručuje grilovane škampe, šampinjone s belim lukom, tortilju od krompira i tako unedogled, zalivajući sve hladnim pivom, počeo je da se brine.

„Sigurno u sebi imaš crevne parazite pa koliko god da jedeš, nikada ne možeš da se zasitiš.“

„Ako se nebo razvedri, možda će me proći glad, ili ako padne kiša i sve se već jednom okonča.“

„A zašto bi se tvoj stomak zanimao za klimu?“ uzvratilo je Isidro. „Da neće biti da je ljubav ta koja ti pojede sve što metneš unutra?“

„I ljubav, takođe.“

Nastavio je da jede sve dok jedan grom nije prekratio nebesku patnju. Istog trena, stomak mu se zatvorio. „Hajdemo“, rekao je Isidru.

Platio je račun pa su izašli na ulicu. Međutim, sve je i dalje bilo isto i posle groma. Oblaci su međusobno zbijali butine iznad grada kako nijedna kap ne bi umakla, ponovo se prepuštajući nemiru predskazanja.

I tako su ostali i dok je Isidro spavao sijestu na sofi, uljuljkan dokumentarcima, a Santjago pravio zemičke s cimetom i lisnato testo. Oko pet po podne, Ursula Perla Montoja otvorila je salone na prozorima. Svezi povetarac svitanja zagrevao se i postajao uspavljajući. Ošamućene, lastavice su tražile skrovište u šupljinama krovova da bi se prepustile otupelosti; a golubovi su se, nanišanivši kljunovima, ustremili ka svežini fontana.

Te praznične nedelje, pune letargije i samoubistava, Santjago Laguna je prvi put dodirnuo kožu žene koju je tražio pet godina. Desilo se to dok joj je predavao tanjir sa zemičkama s cimetom i lisnatim testom. Primila ga je u svoj stan; tek što se istuširala, umotana u beli bade-mantil do kolena, kose pod turbanom od peškira. Stan je još mirisao na san i raslojavanje književnih zadovoljstava. Isprva su se samo okrznuli šakama kada je Ursula prihvatila tanjir, ali on je to pretvorio u dodir, u kušanje mesa tokom kojeg je oklevao dok ga je prožimala žaoka umiranja i uskrsnuća.

„Pašće mi na pod“, rekla je smešeći mu se.

Pustio ju je i sledio do kuhinje kroz polumračni hodnik.

„To su zemičke o kojima sam ti sinoć pričao. Baka me je naučila kako se prave.“

U Ursulinim očima još su blistali pasusi romana, a kroz pogled joj se prelivao ljubičast odsjaj. Ostavila je zemičke na sto. Ako bi probala jednu, snebivanje

njenog komšije odvelo bije u grob. Doručkovala je još kolača, osećajući u grlu Santjagov ukus.

„Hoćeš li kafu ili pivo?" pitala ga je.

„Neću ništa, hvala."

„Hoćeš li onda da mi ispričaš još jednu priču o svojoj porodici?" „Ispričaću ti šta god hoćeš, pa makar mi posle odrubila glavu ako ti se ne bude svidela."

„Idem onda da se presvučem. Ne bi bilo učtivo da te pogubim u bade-mantilu."

„Ovako si prelepa, s tim peškirom na glavi."

Vrelina im je uplitala čula. Ursuli su otežali bade-mantil, ruke, kolena. Želela je da povede Santjaga do salona, da je sačeka tamo dok obuče haljinu, ali on ju je zamolio da mu pokaže radnu sobu.

„Pa već ti je poznata."

„Sigurno ne izgleda isto kada se gleda iznutra."

Bila je manja nego što je izgledala kroz prozor. Dve saksije sa brazilskim stablima čuvala su uglove koje Santjago nije mogao da vidi iz svog stana. Čim je ušao, nove klice počele su da pupe. Nije imala drugog nameštaja osim stola, stolice, divana i police na čijim su se daskama gomilali, među mnogobrojnim knjigama, i pergamenti.

„Mogu li da bacim pogled na njih?"

Ursula je odabrala jedan i raširila ga uz obožavanje koje ju je vraćalo u detinjstvo.

„To su pesme moje bake. Ona je pisala samo na pergamentu i to ptičjim perom koje sam ja nasledila. Govorila je da, uprkos vremenu, ima staru dušu, i da jedino tako uspeva da nađe inspiraciju."

Izdužena i šiljata kaligrafija tekla je po pergamentu.

„Na kojem je ovo jeziku?"

„Na persijskom. Moja baka se rodila u Iranu, u Širazu, gradu pesnika. Ona me je odgajila." „Je li živa?"

„Nije, a ni moji roditelji. Dane su provodili putujući, bili su glumci, a umrli su pre više godina u avionskoj nesreći." „I ja sam siročić."

Ursula ga je pomilovala po obrazu. Pergament se uvijao dok je Santja-govo srce zaranjalo u tahikardiju.

„Mogu li da te pitam šta se dogodilo?"

„Rekao sam ti da ću ti ispričati šta god poželiš. Moja majka se bacila kroz prozor dok sam bio beba. Patila je od ljubavi; tako je to kada se rodiš u prokleskoj porodici. Otac mi je umro od bolesti bubrega pre nekoliko godina."

„Žao mi je, veoma si mlad."

„Imam dvadeset i jednu godinu." Pogledao ju je francuskim šarmom.

Ursula je opet razvila pergament kako bi prikrila nelagodnost.

„Znaš li persijski?“

„Znam, baka me je naučila.“

„Hoćeš li mi prevesti tu pesmu?“

„Naravno, ova govori o duhu koji se nije smilovao mladićevim očima.“

Ursula Perla Montoja počela je da recituje stihove na persijskom, prepustivši se nesvrshodnosti poezije. Svaki šesterac, iako Santjagu neshvatljiv, potčinjavao mu je čula, uranjajući ga u kipeću vrelinu popodneva i u sreću što je živ. Kada je završila, pustila je pergament da se uvije i počela ponovo da recituje pesmu, ali na kastiljanskom, i to napamet, dok su joj se prsti poigravali u Santjagovoj kosi, uplićući i rasplićući se. Nije mogao da izdrži do kraja pesme. Poljubio ju je skrnaveći šesterce. Ožiljak na ručnom zglobu otvorio mu se u rani ljiljana. Njoj su na pod pali pergament i peškir s glave. Izgubili su se u popodnevnoj nesanicu. Santjago je posmatrao bodež dekoltea i pustio da mu se usta spuste od drške do oštrice, odvezujući kaiš bade-mantila i strmoglavivši se po Ursulinom stomaku do kraja sveta. Oluci u unutrašnjem dvorištu poludeli su od penjanja i spuštanja vode koja je uznemirila sijestu komšija. S fasada su se oljuštile mrlje budi; svaki komad nameštaja u sobi pretvorio se u njih. Ursula ga je skinula, on je nju podigao uhvativši je za struk i posadio na sto. Roman je poleteo vazduhom, u jednom zagrljaju prosula se mastionica; Santjago joj je po grudima škrabao ljubičastom lavom, pisao po njoj stihove, slikao golubove, a onda je zaboravio i abecedu i faunu, zatim i svoje ime i snove; voleli su se u raspojasanoj ravnoteži na stolici, uz policu s pergamentima koji su poput zlata frktali pustinjski pesak i čini nepoznate smrtnom vremenu, a završili su, iscrpljeni od ljubavi, na divanu, spljeskavši paunovo perje. Pod vlašću neobičnog stvaranja s kojim je na svet došao Santjago Laguna, Ursula nije mogla da ga se zasiti. S ukusom kolača u ustima, vajkajući se da je inspiracija samo igračka, dok su novi pupoljci brazilskih stabala rasli u morskim oblastima čudesne plodnosti, dvorište nestajalo u najavi sumraka koji će ih, bez sumnje, pretvoriti u dijamante.

U devet uveče, madridsko nebo je i dalje bilo pod pretnjom neumitne oluje. Santjago se pozdravio sa Ursulom ljubeći joj ključnu kost.

„Moram da idem, nastupam u kafeu u deset.“

Nakon seksualnog čina, predali su se nežnostima na divanu. Istraživali su svoje kože uz golicanje i smeh, gledajući se u oči, ništa ne govoreći, pušeci i njuškajući svoje večnosti poput dva psa.

„Dođi da me posetiš kada završiš, čekaću te.“

Nebo je načinilo pregradu oblaka koja je zadržavala dolazak univerzuma, a mesec se ocrtavao poput utvarne mrlje. Iako se istuširao i obukao čistu odeću, i dalje je

sav mirisao na Ursulu pa nije primećivao da se trag kiše već gubi među kolima i semaforima, među uličnim sve-tiljkama i kućama iz drugih vekova. Prve kapi pale su na njega kada je došao pred kafe. Tek se tada setio onog nemirnog predosećaja koji se pojavljivao u njegovom košmaru. Kostu mu je stegao strah od dobovanja kiše, od njene vodene jednoličnosti, od munja koje su je osvetljavale i od zaglušujuće grmljavine.

Publika nedeljom uveče bila je nešto starija od uobičajene, pila je skupe koktele i flašice stranih maraka. Skoro svi stolovi bili su puni, svetla prigušena, a čula se muzika benda *Nača pop* dok su plamenovi sveca talasali uronjeni u staklene čaše. Ventilatori na tavanici sekli su vrućinu kao da je žele.

„Kasniš“, rekla mu je konobarica i sipala mu viski koji je uvek pio pre nastupa. „Da znaš daje gazda danas tu pa nećemo moći da siđemo dole u pećinu. Da znaš da ne bih sišla i da nije tu, jer čitav dan nisi došao da me vidiš, a juče si bio potpuno odbojan.“

„Sada sam s nekim ko mi je veoma važan.“ Popio je piće u dva gutljaja. „Svi ste vi pravi mamlazi“, odgovorila je bacivši truleks u sudoperu, „a što ste lepši, to ste gori.“

Svetla na podijumu su zažmirkala i Santjago se uputio ka njemu. Muzika je utihnula, a vlasnik kafea ga je predstavio kao mladića koji, uprkos svom poreklu s hladnih brda i planina, bolje od ikoga pripoveda priče o moru. Potom je sišao i začuli su se aplauzi. Snop bele svetlosti uhvatio je Santjaga.

„Priča se da je pre mnogo, mnogo vekova severnim obalama plovio ukleti brod zbog kojeg su se mornari i kapetani ledili od užasa. Nebo i more prekrivala je hladna i gusta magla, nalik kosi mrtvaca, pa se nije sa sigurnošću moglo znati da li je dan ili noć.“ Morao je da prekine.

Madridsko nebo obrušilo se kao u njegovom snu. Kiša je udarala o stakla kafea, o uzavreli asfalt i krovove nepodnošljivom silinom. Gledaoci su svi na trenutak oslušnuli silinu oluje.

„Malobrojni su bili oni koji su se usuđivali da zaplove tim morima“, nastavio je, „ali oni koji jesu i vratili se živi“, prasnuo je grom, „pričali su da se, u magli pojavljivala čudovišna silueta galijske galije s topovima u obliku sirena. Svi su znali šta će se dogoditi, pa bi zapušivali uši kako ne bi čuli crveno zvono koje je blistao poput plamena...“ Glas mu se slomio. Upravo je otkrio, tamo, za šankom, ženu koja je prekrila kosu belom maramom. Nije je video kada je ušla, a zakleo bi se da, kada je on došao, ona nije bila tamo. Odakle god da se stvorila, bila je leđima okrenuta podijumu, kao i prethodnog dana. by voki

Bujica gromova i munja osvetlila je nebo, zatresla su se stakla kafea.

„Utvara je udarila u zvono i izgovorila ime jednog od mornara na brodu. Kapetan je morao da ga preda, koliko god da je ovaj plakao i preklinjao, jer je utvarni brod,

čim svoja skladišta napuni žrtvama, kretao nazad u pakao. Jednoga dana... ili jedne noći... došao je mladić... u cipelama s potkovicama umesto donova... kao daje magarac..." Morao je da zastane jer je osećao kako mu u grlu raste orlov nokat.

Žamor gledalaca preplavio je lokal.

„Na jeziku je imao istetoviran... spisak svojih podviga i slava... i sve je uveravao da će moći da ih oslobodi pretnje... ukletog broda... za tri bačve... zlata. Treba se samo... domoći... crvenog zvona." Bio je bled. „I tako je i učinio. Domogao se zvona, ali se... pretvorio u... ukletu... galiju..."

Nije mogao da nastavi dalje. Gusta tišina raširila se između stolova. Onda se žena za šankom okrenula, pogledala u Santjaga s očima natovarenim grobljem suza, a njega je progutala prošlost. Sve je zasladio miris povrća. Ustala je, otkrila kosu, živa došla do podijuma i ispričala završetak priče.

„Mladićev vrat se izduži do visine glavnog jarbola, a na njemu ostade obešeno zvono, poput ovčijeg praporca. Magla se razveja, a mladić-brod više niko nije video dok nije prošlo sto godina. U olujnim noćima, njegova plovidba odjekivala je poput kopita magarca, a mornari su drhtali jer su znali da i on mora da zazvoni u zvono i prozove dušu."

Prolomio se aplauz, kao da je sve što se dogodilo bilo deo nastupa. Avaj, Santjago je ostao nepomičan pod veštačkim snopom meseca, s licem sleđenim u preplašenu grimasu.

23.

„**N**emoj plakati.“
Oluja je utihnula. Oblaci su se sklanjali s neba otkrivajući polako skelete sazvežda. Grad je više nego ikada pre mirisao na kišu. Drvoredi su se rasplinuli, s krovova je kapalo cmizdrenje i jecaji, a niz ulični asfalt jurile su bujice, kao i suze niz Santjagove obraze.

„Zagrli me.“

U barama na Ulici Uertas titrala je svetlost ulične rasvete.

Ona ga je pritisla na grudi. Crvena kuća proključala je u Santjagovoj utrobi i narasla gušeći ga prašumom uspomena. Vratio se radosti kuhinje, zadimljenom i slatkom mirisu, poljupcima u nostalgичnim tikvama, bradavicama zadihanim od marmelada i testa, igrama s brašnom; vratio se u dane slikanja, orlovih noktiju i pesama koje su se krčkale na suncu; vratio se čitanju Svetog Jovana od Krsta, trovanju dubrivom za ruže kako bi ostali sami, golicanju u kupkama, noćima osvetljenim kaminom i ukusu priča.

„Oprosti mi.“

Zagrljaj je postao čvršći pa se Santjago vratio vonju vlažnih brda, izdaji ovaca, hladnoj odeći i ledenim kostima, otkriću ljubavi u sobi hrastova; vratila se vatra, plač i pepeo, a iz grla mu se prolomio vapaj zrikavca.

„Nije trebalo da odem na takav način.“ Pogledala ga je u oči.

Malobrojna kola na ulici ostavljala su penasti, blatnjavi trag. Leđima se naslonio na vrata i zahvalio se vlažnom povetarcu što mu pomaže da diše. Osetio je da u prenatrpanom kafeu nema vazduha.

„Zašto si me napustila?“

„Nakon onoga što se dogodilo, mislila sam da će te otac Rafael gajiti bolje od mene. Voleo te je kao sina. Naterala sam ga da mi obeća da će te odvesti da živiš u crkvi kako ne bi bio sam u Crvenoj kući, ili prepušten milosti advokatovog sina, ili bilo čijoj drugoj.“

„Otac Rafael je znao da si živa?“

„Tog dana, izjutra, dok si spavao kao beba, zapalila sam štalu i iskrala se do crkve. Probudila sam oca i ispričala mu sve pod tajnom ispovesti. Moj plan mu je delovao kao ludost, i bio je u pravu. Zamolio me je da razmislim. *Naći ćemo drugi način*, ubeđivao me je, ali ja sam bila utonula u očaj i spremna na sve da te oslobodim. *Štala već gori, oče, nema vremena*, rekla sam mu, *obećajte mi da ćete ga spasti*.“ Plamenovi su joj zažarili pogled. „On se brinuo zbog bolesti, rekao mi je da će ubrzo umreti i da ćeš opet ostati sam. I *to sam predvidela*, ubeđivala sam

ga. Dala sam mu adresu tvog oca u Parizu, da bi ga potražio kad vidi da mu se smrt bliži, i predala sam mu pismo koje sam napisala Pjeru moleći ga da te prihvati, u kojem sam mu rekla da mu sve opraštam ako te primi kod sebe."

„Šta mu opraštaš? Zašto bi ti njemu morala da opraštaš? Da li se moj otac poneo loše prema tebi ili mojoj majci?"

Bora Olvido Lagune uronila je u ambis koji se pojavio između obrva.

„Nisam mogla više da te povređujem, morala sam da te oslobodim. Moj napor da te zaštitim na kraju bi ti uništio život."

„Moja majka se ubila jer je njena prokleta krv učinila da je moj otac ne voli."

Ona se povukla u svojoj patnji. Bele kose i izboranih očiju izoranih suzama.

„Zato što je voleo mene, Santjago, mene. Tvoja majka je to otkrila i nije mogla da podnese."

Krenuo je ka Ulici Prado. Olvido je pošla za njim. Zastao je nakon nekoliko koraka, stavio stopalo na staru fasadu rozikastih zidova, a šake u kosu.

„A da li si ti volela njega?"

„Ne. Ja sam oduvek volela tvog dedu. Pjerova mladost podsećala me je na njega, ali tu ničega više nije bilo. Nikada mu nisam davala nadu. Čak i tako, morala sam da naučim da živim s grizom savesti zbog smrti tvoje majke. Jedino olakšanje bilo mi je da se posvetim tebi, da te gajim čvrsto rešena da okončam sa svime što bi nas moglo rastaviti, sa svime što bi te moglo raniti."

„Zašto si se vratila?" Plakao je.

„Nisam mogla da podnesem pomisao da se osećaš krivim zbog moje smrti. Osudila sam te na isti bol koji sam propatila posle smrti tvoje majke." „Pet godina ti je trebalo da mi kažeš istinu."

„Kada sam se pribrala i imala vremena da razmislim, više nisam znala kako da se vratim. Pričala sam telefonom sa ocem Rafaelom, takođe smo se i dopisivali. Uveravao me je da si dobro, da si pomalo tužan, ali da si nastavio sa školom, da ti ništa ne nedostaje jer si nasledio porodični novac, pa sam se tokom svih ovih godina dvoumila, vagajući šta bi ti nanelo veći bol: da saznaš da sam živa kada se činilo da uspevaš da preboliš moju smrt, ili da pustim da nad tobom i dalje lebdi utvara krivice. Potom je otac Rafael umro, saznala sam to od novog sveštenika. Pitala sam ga da li je momak koji je živeo s Rafaelom otišao u Francusku, a on mi je rekao da si otišao u vojsku. Tako sam ti izgubila trag. Mislila sam da ću poludeti..."

„Kako si me pronašla?"

„Jedna koleginica iz restorana, u kojem radim kao kuvarica, preporučila mi je da se obratim privatnom detektivu, i tako sam i učinila. Kada me je obavestio da si u Madridu, tako blizu mene, i da si uz to još postao i pripovedač priča, pomislila sam da drugačije nije ni moglo biti." Gledala gaje opčinjeno. „Tako si lep i velik..."

„A šta se promenilo pa si odlučila da se pojaviš?" Zapalio je cigaretu.

„Santjago, vratiću se u selo, u Crvenu kuću. Moram da se vratim na groblje, da dodirnem zemlju tvoga dede, daje imam među šakama, daje milujem. Moram još jednom da udahnem povetarac brda, borova, hrastove šume i vidim kako bukve žute u jesen. Moram da čujem ljubavni zov srndaća, da udahnem barut lovačkih pušaka; moram da se vratim u moju kuhinju, našu kuhinju, naš povrtnjak, i da udahnem miomirise vrta, da posmatram kako rastu hortenzije, noćne frajle, bele rade, orlovi nokti; moram da se vratim da sve omirišem, da sve još jednom osetim. Takođe si mi i ti bio potreban, da te zagrlim, pogledam u oči, da zatražim oprostaj i da mi oprostiš, da odem znajući da si srećan, da ni zbog čega ne osećaš krivicu, jer ponekad, kada se previše voli, ljubav ume da zastrani, ali ne prestaje da bude ljubav pa se i posle poplave može vratiti u svoje korito. Uvek ću te voleti." Pomilovala ga je po licu. „Ti si moj dečak, moj unuk, moj mališa, a ja sam ti baka." Uzdahnula je, a obrazi su joj goreli. „Čekaću te u Crvenoj kući kada budeš pozeleo da me posetiš."

„Pa šta drugo možemo." Povukao je dugi dim iz cigarete. „Na kraju krajeva, svi smo prokleti."

Ona se tužno nasmešila.

„Da li si me nekad mrzeo tokom ovih godina? Da li si me mrzeo iz dna duše?"

„Otkako sam se rodio, samo sam te voleo." Dim se razvejavao u noći.

„Ti si najneobičniji među Lagunama, jedini muškarac, jedini kojeg je selo prihvatilo, čak i zavolelo; zbog tebe su počeli da mi se smeše po izlasku iz crkve, zbog tebe su me pozivali u posete, zbog tebe sam imala priliku da selu pokažem svoj svet, svoje recepte, a ponekad sam osećala i da me razumeju. Ti si, bez sumnje, izuzetni Laguna; nisi spoznao mržnju ka drugoj Laguni, niti si upoznao osvetu. Tokom ovih godina, daleko od Crvene kuće, shvatila sam da je naše pravo prokletstvo bilo to: međusobna mržnja, nesposobnost da oprostimo. Sve smo život posvetile osveti. Tvoja prababa je imala pravo: ti jesi izabranik, a sa mnom će mržnja i prokletstvo Laguna umreti."

Santjago je zgazio opušak. Neka jeza gubitka potresla mu je srce, kao da je u jednom od svojih snova.

„Da li si bolesna?"

„Hajde da malo prošetamo." Uzela gaje za ruku. „Obožavam šetalište do Prada, i od Prada, u ovo doba noći, a pogotovo kada je nedelja. Svetla su prigušena, pločnici svezi jer tek što su prošli kamioni gradske čistoće, drveće deluje ogromno, kola jedva da prolaze i čovek se oseća drugačije, kao da tuga nestaje kada prođe kraj tih velikih građevina. Onda imam utisak da ovaj veliki grad govori, kao što to čine brda, i da je to jedino doba dana kada ga možemo čuti."

„Bako, umireš! Zato želiš da se vratiš u Crvenu kuću i zato si došla da me potražiš!" Usne mu je žario plamen predskazanja.

„Ne govori mi o smrti. Sada ponovo počinjem da živim." Privila se uz njega. „Sada ponovo živim."

Šetali su od Neptuna do Sibebe, od Sibebe do stanice „Atoča", i ponovo do Neptuna. Ispričala mu je da je sve te godine provela u Madridu, zarađujući kao kuvarica u raznim restoranima. Smestila se u pansionu u Ečegarajevoj ulici, koji će za nekoliko dana napustiti i krenuti nazad u Crvenu kuću. On je prećutao svoju samoubilačku epizodu s čudesnim prstom Svete Pantolomine od Cveća, a kada je njegova baka zapazila ožiljak, slagao je da je ne bi sekirao, pripisujući ga nezgodi u vojsci, dok je čistio bajonet puške. Uživali su dok joj je opisivao kako se osećao kada je prvi put video more u Valensiji. Uveravao ju je da je, dok se nalazio naspram tog stvorenja nalik na horizontalnu kaligrafsku liniju, koja se potom na plaži razbila u talase, mislio samo na nju. Predložio joj je da odu na putovanje kako bi i ona videla more pre nego što se vrate u selo, ali jedino more koje je Olvido u tom trenutku želela da vidi bilo je ono koje je počivalo na slici njene spavaće sobe i koje je odmalena udisala u majčinim pričama. Takođe joj je pričao o Isidru, o utakmicama madridskog Atletika i kako kliče između sendviča od tortilje, o njihovim šetnjama kroz dalije u Botaničkoj bašti, kako su ih zahvali pričama, sve dok se, iznenada, nije iznenadio što joj priča o Ursuli, opisujući kestenjaste bujice i persijske oči, kako drži pero koje je davalo život njenim romanima istočnjačkih ljubavi; Ursulu kako mu čita pergamente svoje bake; Ursulu naslonjenu na prozor, pod mesečinom, dok sluša njegovu priču; Ursulu kako mu guguče nerazumljive i opčinjavajuće uspavanke; Ursulu kako se hladi lepezom od paunovog perja na divanu.

Bilo je skoro tri ujutru kada je Santjago, nakon što je otpratio baku do pansiona u Ečegarajevoj, došao kući. Izvadio je iz tajnog džepa svežanj slika svetaca i mučenika i pritisnuo ih na grudi. Molio se dok su mu padale suze, dok je jedna izmučena grimasa ustupala mesto osmehu. Vratio je sve osim one sa Svetom Pantolominom, koju je stavio u džep košulje. Onda je izviriо na prozor spavaće sobe i otkrio Ursulu, kao što ju je video prvi put, kako piše obučena samo u tirkiznu kućnu haljinu.

„Da li još primaš posete?" pitao ju je.

„Nisam mislila da ćeš se toliko zadržati, a sad radim." Stavila je cigaretu u dugu muštiklu i duboko povukla dim.

„Još ti nisam ispričao gde sam te video pre nego što sam se doselio ovde."

„Biće da si me video u nekom časopisu, ili književnom dodatku, ili na koricama moje knjige, verovatno ništa zanimljivo." Uvukla je nov dim kao da, umesto cigarete, puši mladićeve oči.

„Bilo je to na drugom mestu, ali već znaš da sam spreman na to da mi odrubiš glavu ako ti se priča ne sviđa.“

„Nadam se da ne rizikuješ život uzalud“, rekla je i ustala da mu otvori vrata.

Kada su se susreli u predsoblju, mogli su samo da se poljube. Povala ga je u spavaću sobu, gde su se zidovima nizali ramovi s fotografijama pustinje, hiljadugodišnjih ruševina i dolinama soli, a na komodi se isticao portret žene s bisernim ogrlicama, koja se bori sa zagonetkama belog i crnog. Bacili su se na krevet, već obnaženi, u zbrci milovanja koja su izazivala peščane oluje i rušenje kraljevskih stubova. Šapnuo joj je na uvo da ju je video u snovima i da od tada nije prestao da je traži. Međutim, ona nije znala da li govori istinu, ili je to samo romantično brbljanje da još više zažari želju koja ih je prenosila u slavu smrti.

Kada ih je protreslo smirenje, Ursula je ustala po cigaretu i među odećom svog ljubavnika videla, izvrnutu na podu, štampanu sliku Svete Pantolomine od Cveća, koja mu je ispala iz džepa.

„Koje to?“ pitala je.

„Svetica zaštitnica moga sela, ima prst koji čini čuda.“

Onda je Santjago ušuškao Ursulu u krilo i prvi put joj ispričao o svom selu ušuškanom u mrazeve i brda, koje u jesen zaudara na pečurke, kad srndaći krše rogove od ljubavi; o dubokim i plavim snegovima, koji zaoštavaju vrhove planina, o prolećima koja bukne od cveća i letima koja odjekuju pojem cvrčaka. Pričao joj je o Crvenoj kući i jedinog Laguni koja je još živa, o baki Olvido.

24.

Crvena kuća nalazila se usred borbe duhova. U međuvremenu su asfaltirali put pa je borova šuma delovala kao presečena crnim ožiljkom. Natpis dobrodošlice izgubio je sjaj zlatnih slova iz doba bordela i vladavine Manuele Lagune. Pogled kroz šipke ograde ranjavao je divlji i surovi prizor vrta; bio je to kaos jalovih grana i žbunja, izvijenih od bezdušnih vetrova i žučkaste vreline. Orlovi nokti pretvorili su se u uspomenu; kesten, ispod kojeg je sedeo otac Imperije, u suvi kostur; povrtnjak, preplavljen bubama i letećim mravima, u groblje povrća; svaka hortenzija i užurbana noćna frajla pevala je žalopojku. To varvarstvo preživele su samo bele rade na stazi, izvirujući svojim kronicama poput periskopa među beskonačnim jezičcima suvog lišća; a u središtu ružičnjaka, jedan žbun eukaliptusa. Vazduh je razvejavao ono što je bilo, a više nije, zgušnjavajući sve u providnu melanholiju. Usred skršenih dvorišta dizala se štala poput venca pepela posle bogohulnog čina.

Međutim, glavna bitka vodila se unutar kuće. Miris hrastova pobegao je iz spavaće sobe Klare Lagune i zauzeo ceo prvi sprat, pa sišao niz stepenice do predsoblja, s namerom da zagospodari i prizemljem. Ali iz kuhinje se isprečio pikantan zadah krvi petlova i mentolne ruže, čiji su se grmovi dovukli do sobe Manuele Lagune čak iz ružičnjaka, uspentravši se uza zid, razbivši prozor i zaposednuvši salon. Duhovni boj za vlast nad kućom bio je stravičan: hrastovi su se sudarali s petlovima i ružama u predsoblju, bojnopolju gde je šištanje oluka potresalo utrobe živih poput rojeva pčela.

„Svaka na svoje mesto“, naredila je Olvido Laguna pljesnuvši dlanovima čim je ušla. „Sada ja zapovedam i želim da ovde umrem na miru.“

Santjago, koji je odlučio da joj pravi društvo i ostane nedelju dana u selu, kako bi njeno uskrснуće lakše prihvatili, osetio je da ga taj rat ostavlja bez daha.

Olvido se smestila u svoju staru spavaću sobu. Sve je ostalo na svom mestu: srebrni metalni krevet, pisaći sto s pubertetskim lekcijama, slika mora, fotelja sa škripavim federima, zazidan prozor. Santjago je zauzeo sobu u kojoj je spavao odmalena, onu koju je koristio i Pjer Lezak u vreme strašnog pljuska.

Tokom prvih dana bacili su se na veliko spremanje. Nagnali su duhove da ustuknu potezima truleks krpe i mlazevima izbeljivača i deterdženta; hrastovi su ustuknuli u spavaću sobu Klare Lagune, petlovi i ruže u Manuelinu, pored kuhinje; zamenili su prozor i sasekli ružičnjak nateravši ga da se vrati u granice nekadašnjeg lavirinta. Koristeći se prilikom kad živi odu na odmor, borba se

nastavila još nekoliko noći: ruže su slabašno kuckale u prozorska stakla, vihori letećih podvezica silazili su niz stepenice, a na njih je jurišao zadah petlovihi šija.

„Koliko puta treba da vam ponovim da se svaka vuče na svoje mesto i da ja sad odlučujem“, šaputala je Olvido po mraku da ne bi probudila unuka. „Već ste mi zagovnale život, vala, neću vam dozvoliti da mi zagovnete i smrt.“

Malo-pomalo, borba se svela na male mirisne ispade na izdisaju, i to samo dok se Olvido nalazila u vrtu, uređujući povrtnjak koji je uskrsla kao i sebe.

Prvo popodne kada su je starice u crnom, klataći se u hladovini na stolicama, videle kako prolazi podruku sa Santjagom i kada su prepoznale pod belom kosom i borama najlepšu ženu na svetu, pobile su u kuće. Jedne su se krstile od iznenađenja, a druge u strahu od Belzebuba koji se tako spokojno šeta selom usred bela dana.

Njen ulazak u dućan, koji je moderno doba pretvorilo u supermar-ket u već urbanom jezgru modernog španskog sela, izazvao je toliku uzbunu, koja je paralisala čak i sumrak s početka avgusta i zaustavila ga da visi na nebu u purpurnom strahu. U piljarnici su iz navike i dalje prodavali plave patlidžane i tikve markirane „Olvido Laguna“, tako da su se oni, koji su se našli blizu rafova s povrćem, smesta udaljili kada su je prepoznali, kao da je i samo povrće utvarno.

„Ne plašite se“, rekla je Olvido smešeći se, „gledajte na ovo kao da sam uskrsnula pre vremena.“

Kako se taj komentar, koji se ponavljao i proširio tokom dana po kutovima trga, ćoškovima uličica, salonima i kuhinjama, uvukao na svete posede, novi sveštenik, mladi kicoš kose slepljene gelom, bio je primoran da o tom slučaju prozbori na nedeljnoj misi, na koju je i Olvido došla zajedno s unukom]

„Braćo i sestre, mi koji se danas sastajemo u ovom hramu jesmo i oduvek smo bili potpuno živi, sve ostalo su zablude smrtnika.“ Nakašljao se ptičjim grlom.

Santjago se promeškoltio na poslednjoj klupi, izjedan uspominama na oca Rafaela, magičnu predikaonicu i prst Svete Pantolomine.

Iz te nedelje rodile su se mnoge priče, koje su tekle od usta do usta, o tome gde je Olvido bila poslednjih godina i zašto se pravila daje mrtva. Ona se nije trudila nijednu da ospori; naprotiv, razdragano bi začinila svaku. Pričalo se da ju je neki napad amnezije, zbog dejstva vatre, nagnao u brdo i da je tamo preživela hraneći se korenjem i živim životinjama pod mesečinom, sve dok joj kosa nije osedela i razum i pamćenje joj se vratili u predvečerje kada su vukovi pokušali da je pojedu. Ženska populacija ipak je najviše volela verziju u kojoj je Olvido odglumila svoju smrt da bi pobegla iz sela i otišla da obiđe svet kao ljubavnica španskog uglednika iz Logronja, bogatog i pomalo starog, ali s manijom da juri za potomstvom čuvenih prostitutki.

Advokatov sin, koji je upravljao Santjagovim nasleđstvom Laguna i koji je u svoje vreme sredio papire da bi Olvido zvanično proglasili mrtvom, sastao se s njom u svojoj kancelariji želeći da zakonski proprati i njen povratak u život.

„Ne muči se" rekla mu je ona, „nije vredno truda. Dok središ sve papire, ponovo neće pratiti realno stanje stvari. Ostavite kako jeste, ubrzo će sve opet biti baš kao u dokumentima."

Iako je uživala u finesama svog vraćanja u život, Olvido se uopšte nije zamajavala oživljavanjem povrtnjaka. Počupala je iz korena mumije tikava i paradajza, istrebila je bube i mrave jakim insekticidom, koji se rasprskavao u ružičaste oblake momentalno kristališući insekte u dečje medenjake. Potom je đubrivom prekrila jalovu zemlju, zasejala je i po podne sela da čeka povetarac njenog rasta. U međuvremenu, Santjago je krčio ostatak vrta. Očistio je jesenje kanale, raskomadao skelete ruža baštenskim makazama, počupao korov, a kada je sraunio sa zemljom sve tragove očaja, izgubljena plodnost ponovo je procvetala od toplote krvi živog Lagune. Hortenzije i noćne frajle pokrivile su se od pupoljaka, orlovi nokti ponovo su ozeleneli, kesten se razbuktao u belim izdancima, a ružičnjak je oživeo u raznobojnosti večitog proleća. Onda je došao trenutak da se odluči o sudbini kruga pepela, koji je nekada bio štala. Primetio je da njegova baka plače svaki put kada mu priđe. Produžio je boravak za još jednu nedelju, iako je sve vreme mislio na Ursulu, mučen žudnjom da je stegne u naručje. Lopatu po lopatu, natovario je pepeo u kolica, oprlivši leđa na avgustovskom suncu, isterao ga iz atara Crvene kuće i utovario u kamion koji ga je odvezao nekud daleko, ostavljajući za sobom dim koji mu je cvrčao u kutovima duše.

Tokom nedelja koje su prošle ispunjene uskršnućima i smirivanjem duhova, umor jedva da im je dopustio da se prepuste uživanju u uspomenama na ogorčenost i zabranjene ljubavi. Nekoliko noći pokušali su da obnove tradiciju priča kraj kamina, ali su s prvim talasom zaspali hrčući do zore. Takođe nisu pominjali Olvidinu bolest. Međutim, kada je Santjago konačno resio da krene za Madrid, simptomi su nemilosrdno izbili na videlo, iako je pokušala da ih prikrije.

„Ostajem ovde", rekao je i spustio kofere u predsoblje.

„Devojka te sigurno čeka", prošaputala je Olvido olovnog lica.

„Sada ja zapovedam i kažem da ću ostati da te negujem."

Počeo je da pazi da li redovno pije lekove, da je oblači i stavlja hladne obloge na čelo kada je imala temperaturu i halucinacije u kojima se vraćala u mladalačko doba i šetala borovom šumom sa Estebanom - on je gledao u cipele, potom u nokte, a ona mu je pričala o vrancu, ne gubeći iz vida mladićeve šake, preplanule i snažne. Takođe je spremao obroke kad Olvido nije imala snage da ustane iz kreveta. Dok je ljubio tikve i milovao paprike, njegovo srce odisalo je nostalgijom; ponekad bi mu se učinilo da se u kuhinji oseća na ovce izdajnika Ezekijela

Montesa, ili da vidi njegovu figuru isklesanu naspram padina planina, kako gazi stazom belih rada. Znao je da je to nemoguće. Ispričali su mu da ima već tri zime kako je pastir otišao sa stadom u Ekstremaduru i da se o njemu više ništa nije čulo. Ili se voleo s nekom Ekstremadurkom na pašnjacima, ili se strmoglavio niz neku liticu.

Nedostajala mu je njegova drugarica u napicima i ljubavisanju, apotekareva unuka, koja je otišla da studira farmaciju na provincijskom univerzitetu.

Kao i sa ocem Rafaelom, osim lekova za smirenje, koristio je i priče da ublaži bolove, a kada bi se Olvido uspavala s lekovima i uspomenama, seo bi na trem i mislio na Ursulu. Pisao joj je stihove i čitao njene romane. Kada je iz mrtvih podigao i telefonsku liniju Crvene kuće, imao je običaj da joj telefonira kasno noću; često ne bi podigla slušalicu, a onda bije zamišljao kako radi okružena pustinjskom prašinom pergamenata. Sve dok se jednog jutra, kada je već bio skoro mesec i po u Crvenoj kući, probudio uplakan, sa znanjem da će se to dogoditi baš tog dana. Tokom jutra, preneo je baku u naručju do proplanka orlovih noktiju i, ležeći na suncu, napisao joj poslednje stihove o strasti prirode dok je ona čitala Svetog Jovana od Krsta. Potom ju je odneo u kuhinju - Olvido je već bila lagani vrabac u senci smrti - pa su se rasonodili igrajući se pripremanja zemički s cimetom, lisnatog testa i zečetine u crnom luku, iako je njoj utroba bila vezana u čvor i nije mogla ništa da okusi. Odspavali su sijestu u foteljama na trema, uljuljkani plodnim šapatom koji je teкао iz vrta, a nakon zalaska sunca, zapalili su vatru u kaminu. On je pripovedao priče, a ona bi ispričala završetak. A onda završetak nije usledio. Santjago se grčevito uhvatio nade da su njegovi snovi prvi put pogrešili.

„Zašto se smeškaš?“, upitao je baku.

Snažno ju je zagrlio, a Olvido je videla kako joj život brzo izmiče ka nedelji kada joj je sisao prazne grudi u borovoj šumi koju je zaposeo pljusak.

Rano su legli da spavaju. Strahujući da će se to dogoditi oko ponoći, sačekao je da njegova baka zaspi, a onda je bdeo nad njenim disanjem iz fotelje koju je jednom davno oskrnavila Manuela Laguna. Molio se Svetoj Pantolomini od Cveća, molio se s verom očajnika njenoj kosi od ljljana. Kada je prošlo dvanaest, vratio se u svoju sobu i nastavio s molitvama sve dok ga nije savladao umor.

Olvidino zdravlje se ujutru čudesno poboljšalo. Ustala je iz kreveta bez bolova, bez groznice i s bojom brda na obrazima.

„Sada možeš da odeš toj devojci“, rekla je unuku dok je spremala doručak.

On je ipak sačekao još jednu nedelju, u slučaju da joj ponovo bude loše, što se nije dogodilo. Uprkos svom proročkom snu, Olvido Laguni dod'eljen je mir među živima. Njene oči morale su da budu svedok i poslednjeg čuda.

25.

U oktobru je Ursula Perla Montoja prebledela. Madrid je bio bujica užurbanosti i kafe s mlekom. Osvanulo je plavo nebo s masivnim oblacima. Santjago je još uvek mirisao na voz kada je ušao u Ursulin stan, a ona ga dočekala s mučninom na obrazima i znojem neuobičajenim za početak jeseni. Čim ju je ugledao, providnu u beloj spavaćici koja je očajnički žudela za snom, shvatio je da bi je voleo i da mu se nikada nije pojavila u snovima, da mu nikada nije izašla iz ručnog zgloba u dašku istočnjačkog dima. Zaljubio bi se u nju u svakom slučaju, dok je posmatra kako piše ptičjim perom i polugola se hladi lepezom, dok je gleda kako se osmehuje dok jede sendvič s piletinom, dok se naslađuje njenim licem pod mesečinom, dok je sluša kako recituje stihove svoje bake. I da nije mogao da je ima, mislio je dok ju je grlio oko struka, nastavio bi da je voli u platonskoj ekstazi koja ne bi našla protivotrov čak ni u smrti. „Toliko si mi nedostajala...“, rekao joj je.

Ali Ursula se odmakla od njega i ošamarila ga. Santjago joj je, u skladu sa svojim biblijskim vaspitanjem, okrenuo i drugi obraz, dok ga je rumena koža pekla. Imala je mrlje od mastila na usnama, po vratu, po šakama, kao da se valjala u mulju ljubičastog odsustva; još su je boleli prsti od grozničavog pisanja one noći, i mnogih drugih, tokom kojih se vrh pera slamao strmoglavljujući se od želje za Santjagovim povratkom. Pisala je kao urođenica, hraneći se inspiracijom koju joj je on posejao u utrobi, živeći zbog nje i za nju; prijeći se ledom, jer ga se seća a nije kraj nje, jer ga čeka a on ne dolazi. Napisala je na stotine besmislenih stranica, najboljih u svom književnom životu, i pocepala ih s prvom pretnjom zore, u luđačkoj želji da ih ponovo ispiše, da bi ga ponovo osećala ako je moguće. Cepala ih je u frenetičnosti, ali i iz straha da ga ne izgubi, plašeći se da stavi tačku i objavi roman koji je njen izdavač tražio, da će joj praznina, kada ostane bez rukopisa, istovremeno oduzeti i njega i zauvek ga odneti na tavan zaboravljenih romana i zaboravljenih muškaraca, a da će ona nastaviti s rutinom prolaznih strasti, koje inspirišu i onda umru. Međutim, jedan Ursulin deo žudeo je da se vrati spokoju te rutine koja joj je do tada donosila dovoljnu količinu životnosti. Prekasno je, pomislila je posmatrajući Santjagove oči. Proklela je mladićevu privlačnost, njegovu suludu mladost, njegovu neutoljivu pohlepu u ljubavi, čija joj uspomena nije dopuštala da zaspi, i nežnost na kraju bitke. Proklela je oluju koja je bila uživanje, uživanje koje je bilo strah, strah koji je u njoj iskrio od mržnje. Poljubila gaje pribivši se uz njega, silovito, strgavši rukama sa sebe san, spavaćicu, svest, dok je beba Laguna, koja joj je plovila u utrobi, odmah prepoznala ukus svoga oca.

Ursula je nastavila da piše i tokom trudnoće, recima pletući Pene-lopina ogrtač koji bi izjutra oparala gledajući ga kako spava na krevetu, obnažen poput neke egzotične životinje. Nastavila je da piše i čepa, a on je počeo da joj crta šumske životinje na sve ispučenijem stomaku dok ju je prekrivao poljupcima, srećan kao u svom mesijanskom dobu; nastavila je da piše i čepa nakon jesenjih dana, čitajući mu pergamente svoje bake; nastavila je da piše i čepa nakon zimskih šetnji po svetloj hladnoći koja ih je gurala nazad u vratolomije spavaće sobe; nastavila je da piše i čepa i tog snežnog dana, kada ju je Santjago zagrlio s leđa i prošaputao joj na uvo: „Udaj se za mene.“ Ona ga je, smejući se, podsetila na priču iz poslednjeg romana.

„Ljubav bez slobode postaje tužna. Pogledaj šta se desilo ljubavnicima s divana: morali su sve da proračunaju kako ne bi slučajno promolili deo tela s divana i to ropstvo ih je dotuklo.“

Nastavila je da piše i čepa iako je on smatrao da je takav kraj romana promašen.

„Seti se da je, pošto nisu mogli da pobede zle čini duha, pustinjski čovek želeo da proživi istu sudbinu kao i njegova draga. Seti se da je jednog predvečerja robinja vračara dovela duha do sobe, pa se, kada je zatekao devojkicu kako leži na divanu u svojoj raskošnoj golotinji, razbesneo bacivši na nju nove čini, ali se u tom trenutku pojavio pustinjski čovek koji se takođe pretvorio u dijamant. Tako su, zajedno, večno bili osuđeni na kamenu sudbinu.“

Nastavila je da piše i čepa dok je uveravala svog izdavača da će roman biti gotov, eto, još samo dva-tri meseca. Onda bi radila na njemu, obećavajući sebi da ga više nikad neće pocepiti, tokom popodneva koje je Santjago provodio sa Isidrom na utakmicama Atletika, i u noćima kada je nastupao u kafeima.

Ali ništa nije vredelo. Ursula Perla Montoja, boreći se s trudnoćom osmog meseca, nastavila je da piše i čepa, čak i tog prolećnog popodneva, kada je zaspala nad pergamentima i počela da sanja ogradu, na čijem se vrhu isticao mrtvački venac s dobrodošlicom, imanje s crvenom kućom okruženom neobičnim vrtom i ženu koja mnogo liči na Santjaga, a koja ju je čekala stojeći u predsoblju s pločicama od terakote. Videla je i kako joj u utrobi raste razbuktalost belih rada, ruža, orlovih noktiju pa se probudila skladišteći u ustima ukus hrastovog žira. Ponavljanje tog sna izazvalo je u njoj nemir - nije je napuštao ni tokom sijesta, ni tokom noći isprekidanih neprekidnim mokrenjem - pa je jednog sunčanog jutra, obavijena bunilom persijskih očiju, Santjagu rekla:

„Vodi me u Crvenu kuću.“

I nastavila je da piše i čepa kada je on, dirnut mudročcu Svete i Blažene Pantolomine, ispunio njenu molbu kako se ne bi usprotivio sudbini. Krajem marta, s bebom koja se meškolljila u njenoj utrobi od blizine svojih korena, videla je kroz prozor taksija trg s česmom sa tri cevi, crkvu sa srednjovekovnim grobovima, gde

je nekada živeo njen ljubljani, borovu šumu povređenu ožiljkom od asfalta, a onda su se njeni snovi popločali stvarnošću: ograda, venac, žena u predsoblju, koja se stopila u Santjagovom zagrljaju, a nju nežno poljubila u čelo.

„Ursula Perla Montoja, kako lepo ime! Dobro došla u Crvenu kuću!"

„Hvala vam. Da li bih mogla da prilegnem da se malo odmorim? Putovanje je bilo iscrpljujuće."

„Odvešću te do najvećeg kreveta u kući. Ovde ti je sada dom", rekla joj je Olvido uhvativši je za ruku.

Otkako joj je Santjago telefonirao daje obavesti o njihovom dolasku, znala je da ta žena dolazi u selo da donese na svet još jednu bebu Lagunu, na mestu prikladnom za to. Tako je i bilo. Čim je Ursula kročila u sobu hrastova, prepoznala je miris koji je sve vreme osećala u ustima.

Olvido je skinula masivni jorgan i pomogla joj da legne, a Santjago ih je posmatrao s dovratka. Potom joj se stomak zgrčio, strmoglavivši se u agoniju kontrakcija. Beba nije želela više da čeka. Osveta je ciknula, prebledela i izvila se na dušek. Raširila je noge i oslobodila bujicu vode. Kada su počeli bolovi, Santjago je prišao svojoj devojci i upitao Olvido: „Šta se događa?"

„Zovi lekara, porađa se. Dobićeš nemirnu i veoma bistru bebu. Zna tačno gde treba da se rodi. A kada je prepoznala da je tu, nije mogla da se uzdrži od dolaska na svet. Nije nas pustila čak ni da večeramo jagnje-tinu sa sosom od jagoda koju sam pripremila."

Lekar plave kose, koji je još bio živ i čuvao u tajnim pregradama svog koferčića sodu bikarbonu s limunom - za ljubomoru, i iglu i konac - za ušivanje samoubilačkih ručnih zglobova, došao je za dva sata. Posed-nuta snagom pustinjских oluja, Ursula Perla Montoja potiskivala je iz sve snage dok ju je Santjago grčevito držao za ruku i brisao joj čelo. A sa svakim potiskom koji je približavao porođaj, Olvido je slabila. Pomagala je lekaru, dodajući mu instrumente na koje je pokazivao, dodajući mu peškire, toplu vodu i čiste krpe. Međutim, kada je beba promolila glavu, počela je da drhti, groznica joj se vratila u obraze, a bolovi su joj ponovo slamali kosti. Uz nevest izgovor, izašla je u hodnik i duboko disala. A onda je čula Santjaga:

„Bako, bako, evo je!"

Nakon poslednje svetlosti sumraka, rodila se čarolija devojčice. Oči su joj bile otvorene, vragolaste i vidovnjačke poput snova njenog oca, ali boje ćilibara, slične pšenici i bukvama u jesen koja je potopila spavaću sobu uz razgaljenost mavarskih pantalona. Lekar ju je uhvatio za pete i udario po zadnjici da bi počela da plače. Devojčica se nije uznemirila. Zamislila se udišući miris petlove krvi koji je provirio kroz vrata i nasmešila se kada je čula gundanje, na jeziku duhova, zbog dolaska nove nezakonite Lagune.

„Da li je beba dobro?", upitao ga je Santjago.

„Ne bi mogla biti bolje. Ne plače jer ne želi", odgovorio je zbunjeno lekar.

Uvio je devojčicu u peškir i stavio je u majčino krilo. Rumena od napora, Ursula ju je dugo radozno gledala i shvatila da oni snovi nikada nisu bili njeni, već njene ćerke, koja je konačno bila tamo gde je želela da bude. Sad može ponovo da piše, ne žrtvujući više nijedan list papira, sad može da se vrati pisanju romana, možda i onog večnog, poput proleća u vrtu.

Santjago im je prišao i lagano ih obe poljubio u usne.

„Ona je jedna prelepa devojčica Laguna, ali neće patiti kao mi", rekao je proučavajući Olvidin pogled.

Napunivši bokal s plavim arabeskama mlakom vodom, uzela je svoju praunuku iz Ursulinog naručja i okupala je dok joj je snažan bol prožimao srce sumnjom. Međutim, nije imala snage više ni za šta. Došlo je Santjagovo vreme. Predala mu je devojčicu i povukla se u svoju spavaću sobu.

Nije izašla da pozdravi lekara, koji je napustio Crvenu kuću kada je sumrak zavladao svetom. Legla je u krevet da bi sačekala da ode, ali je zaspala. U tri ujutru probudila su je crkvena zvona, zvoneći raspomamljena poznatu nebesku melodiju. Ustala je i otišla do prozora; ostavila ga je otvoren kako bi noćna vlaga ušla kroz rupu za provetravanje nesreća. Melodija je postala jača, Olvido je razbila stolicu o cigleni zid pa ga je jednim nogarom udarala cepajući nokte, guleći prste, sve dok ih nije pretvorila u krhotine. Džinovski nalet povetarca iz borove šume zgrabio ju je za kosu, a glas zvona pretvorio se u ljubavnu grmljavinu. U spavaćici se uputila ka spavaćoj sobi Klare Lagune, gde je Santjago spavao sa Ursulom i bebom.

„Zbogom, bako, dobro ih čuvaj. Devojčica je nasledila tvoje oči, a daće Bog da nije nasledila i prokletstvo."

Od zlatnog smeha zadrhtao je baldahin na krevetu.

Olvido je krenula hodnikom i sišla niz stepenice. Svetlost zvezda provlačila se ispod vrata.

„Zbogom, majko", rekla je u predsoblju s terakotom. „Izravnaćemo već račune."

Osetila je da talas mirisa lavande izlazi iz ormara, ali nije obratila pažnju na njega.

Prešla je stazu belih rada - struk devičanskog ljljana pojavio se među hortenzijama i noćnim frajlama - ostavila iza sebe mrtvački venac i krenula jarkom kraj puta, prateći zvona. Dok je prolazila, borova šuma opraštala se od nje, sove su hukale, bukove i borove grane su zviždale, moćno stenje krčkalo je lišajevima. Brzo je stigla u selo. Njena bosa stopala zamenila su bolest lakoćom petnaestogodišnje devojčice. Na trgu, opkoljeni cevima česme, nekoliko muškaraca i žena lupali su o crkvenu kapiju, žaleći se zbog buke koja ih je isprepadala u snu. Olvido je prošla pored njih sa oreolom uskrsele osobe. Neki je

nisu prepoznali - kosa joj je pocrnela, lice postalo mladalačke a figura poput tršćanog pruta - a oni koji jesu, sećali su je se dok ih nije progutao grob.

Popela se padinom do groblja, gazeći po bisernom kamenju koje je mesečina pretvarala u svadbene dijademe. Zatekla je odškrinutu kapiju. Drhteći, gurnula ju je pa je, sa uzbuđenjem devojke koja ide ka oltaru znajući da joj je sve oprošteno, pošla ka starom delu groblja. Zvezde su joj ukrasile šake narandžinim cvetovima, redovi čempresa posmatrali su je u frakovima od seni, svrake s presijavajućim perjem zauzele su svoja mesta na grobnicama i humkama. Onda je videla da je Esteban već čeka pored svoje nadgrobne ploče, zategnut kao mladić kakav je zauvek ostao, kratke kose i olujnih očiju osvetljenih večnošću. Izgovorio je njeno ime, a pre nego što je izustila „da" i poljubila ga, osetila je kako je miris pilje* vine iz stolarske radnje opija radošću.

Sledećeg jutra, grobar ju je pronašao mrtvu na grobu svoje ljubavi, s telom žene od pedeset i nešto godina, ali sa osmehom na usnama koji nije uspela da joj izbriše ni ozbiljnost pokrova.